శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

ద్వితీయభాగము.

కొఱవి గోపరాజకవికృతము.

కాకినాడ:

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారిచేఁ బ్రకటింపఁబడినది.

1933.

వెల రు 0—12—0.

కాకినాడముద్రాక్షరశాల, కాకినాడ.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

ద్వితీయభాగము.

ద్వాత్రింశత్సాలభంజికలను పేరుగల ముప్పదిరెండుబొమ్మలు చెప్పిన విక్రమార్కునికథలు. కొఱవి గోపరాజకవిచే రచియింపఁబడిన పండ్రెండాశ్వాసముల పద్యకావ్యము. దీనికిఁ బరిషత్పుస్తకభాండాగారములో రెండు ప్రతులు గలవు. మొదటిది తాళపత్రప్రతి, శిథిలము. రెండవది చెన్నపురిలో రాజకీయ ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారమునందలి 13-5-9 సంఖ్యగల ప్రతినుండియు, 14-4-8 సంఖ్యగల ప్రతినుండియు వ్రాయింపఁబడినది. ఈరెంటినిబట్టి మేమొక ప్రతిని వ్రాసితిమి దానిలోఁ బ్రథమభాగమున విశేషము సవరణలు కావలసినభాగములు, లోపము లుండుటచే దానిని బ్రచురించుట కవకాశము కలుగలేదు. ఈద్వితీయభాగమునకు బ్ర॥ పోతాప్రెగడ బ్రహ్మానందరావు పంతులగారొసఁగిన కాగితపుఁబ్రతి మైదవయాశ్వాసమునుండి కలది యొకటి కొంత సాయము చేసినది. సులభసాధ్య మైన యీభాగమును ముందుఁ బ్రకటింపఁ గలిగితిమి. రెండవది యగు మొదటిభాగమును జాలవఱకు సవరించినారము. శీఘ్రముగనే దానిని ముద్రించెదము.

ఈముద్రితభాగములో షష్ఠాశ్వాసము మొదలు ద్వాదశాశ్వాసమువఱకుఁ బూర్తిగాఁ గలవు. ఇందుఁ బదుమూఁడవ బొమ్మ చెప్పిన కథమొదలు ముప్పదిరెండు బొమ్మలకథలుం గలవు. ప్రథమసంపుటములో మొదటిమైదాశ్వాసములలోను బండ్రెండు కథలుమాత్ర మేకలవు గాని గ్రంథ మించుమించుగా నింతకు మించి యుండును. కృత్యాదిపద్యములు దానిలోనున్నవి, కావునఁ, బీఠిక, కవి కాలనిర్ణయము మొదలగునవి యందే విపులముగా నొనర్పఁబడును.

ఈ గోపరాజు తండ్రి కసవరాజు, తల్లి కామాంబిక, తాత గోపరాజు- హారితసగోత్రజుఁడు. ఈతని తండ్రి నివాసస్థానము వేముగల్లు. ఈతని మూలపురుషుఁడగు చిన్నమామాత్యుఁడు, సనదవోలులో వెలనాఁటి చోడులయొద్ద మంత్రిగా నుండెను. అతని కితఁ డేడవతరమువాఁడు కావచ్చును.

ఈభాగము తొమ్మిదవయాశ్వాసములో 69 వ పుటలో రెండు పద్యము లర్థము కాలేదు. చెన్నపట్టణములోని ప్రతులలోఁ గూడ వీని యర్థము విచార్యమని వ్రాయఁబడియున్నది. కాఁబట్టి వీనిని మేమిందుఁ జేర్పఁ జాల మైతిమి.

పాఠకులు దీని నాదరించి ప్రథమభాగము త్వరలోఁ బ్రకటింపఁబడున ట్లాశీర్వదింతురుగాక !

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

ద్వితీయభాగము. *

షష్ఠాశ్వాసము.

— పదుమూఁడవకథ —

క. శ్రీకరుణారసమయ విభ, వాకరనయనద్వయ ప్రభామితు ఘననా
భీకమలస్థితసుతు విను, తాకారు వికారదూరు నఖిలాధారున్. ౧

క. ఘనమునఁ దలఁచుచు భోజుం, డను వగులగ్నమున నెక్క నరుదేరఁగ నా
సనపాంచాలిక నిలునిలు, మని జనులకు నెల్ల విస్మయంబుగఁ బలికెన్. ౨

క. సత్త్వము సాహసమును దా, తృత్వమ్మును విక్రమార్కు తెఱఁగునఁ గనకే
సత్వరగతి నరుదేరఁ బ్ర, భుత్వము ఘన మౌనె యతని బురుడింపఁజెదవే. ౩

క. మదిఁ దలఁచి చూడు నావుడు, విదితంబుగఁ దద్గుణములు వినిపింపుము స
మ్మద మొదవ నిచట ననినం, బదుమూఁడవబొమ్మ భోజపతి కిట్లనియెన్.

ఉ. ఖండితవైరిమండలుఁ డఖండపరాక్రమదర్పశాలి యా
ఖండలవైభవుండు త్రిజగద్భరితామలకీర్తిచంద్రికా
మండితమండలాగ్రుఁడు సమగ్రజయాస్పదబాహుయుగ్ముఁ డై
చండతరప్రతాపుఁ డగుసాహసభూషణుఁ డుర్వి యేలుచున్. ౫

గీ. ఆఱునెలలు గడపి యంత దేశాంతర, మరిగి వనము లూళ్లఁ దిరుగుచుండి
కనియె గంగపొంత జనమేజయుం డను, ధర్మశాలి దైనధర్మపురము. ౬

క. ఆయగ్రహార మొయ్యన, డాయఁగ మాపైన నొక్కటన్ ద్విజునింటన్
రే యుండి రేపకడ నది, తోయంబులఁ గ్రుంకఁ జనుచు ధూర్జటిఁ దలఁచెన్. ౭

ఉ. కాముని గాల్చి బూడిదను గంధముగాఁ గొని యొద్దు నెక్కుచుం
బాములుఁ దోలు నెమ్ములుఁ గపాలములుం దనమేని సొమ్ముగా
గాములఁ గూడి యాడుచును గాడు గృహంబుగ నున్నవాఁడు గం
గామృత మౌఁదలం జిలికి నంత సదాశివుఁ డయ్యె నెల్లెడన్. ౮

క. అనుచుం గనుఁగొనెఁ గృతముని, జనసంగన్ ద్విజసురంగఁ జపలతరంగన్
ఘనకంకణలసదంగన్, జనితామితదురితభంగ జాహ్నవిగంగన్. ౯

వ. కని మ్రొక్కి శుచి యై సచేలస్నానంబు సేయుచు. ౧౦

---

* ప్రథమభాగము, అయిదాశ్వాసములు, ప్రత్యంతరము లేనిచేఁ బ్రచురింప ననువుపడలేదు.

క. మలినుఁడు మైఁ గడఁగిన ని, ర్మలుఁ డౌ టది చెల్లు లోకమాతా నీలో
దలఁ దడిపినఁ జలి లే దని, వెలయుట యాహారుని నుదుటి వేఁడిమిఁ జుమ్మీ.

గీ. ఒకనియడుగుఁ జేరి యొకనియాఁకల మెక్కి, యొకని వెంటవచ్చి యొకనిఁ గలసి
వెడలి పాఱి తనుచు విందు మట్లయ్యు నీ, జీవనంబు లోకపావనంబు. ౧౨

చ. అని కొనియాడుచుఁ జలకమాడి శివార్చన దీర్చి సూర్యునిం
పునఁ బ్రణుతించి యాదిదెసఁ బోవఁగ వీనుల కెల్లఁ దేనియల్
చినుకఁ బురాణవాక్యములు చెప్పెడి విప్రుని జూచి యమ్మహా
జనసభఁ జేరి మ్రొక్కి సరసస్థితితో వినుచుండ నయ్యెడన్. ౧౩

గీ. దానధర్మములకుఁ బూనక తనపొట్ట, నినుపుకొనఁ దలంచు జనుఁడె పశువు
వసరమైన మెఱుఁగు బండియీడుచు దున్ను, నంతకంటెఁ గష్టుఁడం ప్రబుధులు.

క. వదనము ప్రసాదసదనము, హృదయము సదయంబు మాటలి పుల తేటల్.
మెదలుట మేలునఁ బొదలుట, సదమలవర్తనుల కివియ సహజగుణంబుల్.

క. సురలకు ధరణీసురులకు, హరిహరులకుఁ బ్రియమొనర్చు యాగము లెల్లన్
సరిగూర్చి యెత్తుచోటను, శరణాగతరక్షణంబు సరిగా వెందున్. ౧౬

చ. అని చదువం బురాణవచనార్థము సత్యముగా నెఱింగి స
జ్జనులు మనంబులోనఁ గడు సంతసమందుచు నుండఁగా భయం
బున మదిఁ దల్లడిల్లుచును బొబ్బలు వెట్టుచు నొక్క వృద్ధకా
మిని పఱతెంచి వారలసమీపమున న్మొఱచేసి యేడ్చుచున్. ౧౭

గీ. పొలములోన జింకఁ బులి పట్టుకెవడి, పడి నెదిర్చి సంధ్యవార్చువేళ
గంగలోన మొసలి మ్రింగెను నాపతి, ననదఁ గావరయ్య యయ్యలార!

వ. అనుచుం బెదవులు దడుపుచు దీనవదనయై మ్రొక్కిన నక్కజంబుగా నక్కా
మిని యక్కఱఁ జక్కఁబెట్టలేమి నక్కటా యనుచు నొక్కటియు ననలేక
విప్రజాతి గావున నొండొరుల మొగంబులు చూచుచు నున్నెడ నిగుఱు
గప్పిన నిప్పు చొప్పున నున్న యప్పురుషరత్నం బప్పుడ దిగ్గున లేచి. ౧౯

క. తల్లీ యిఁక నుల్లంబునఁ, దల్లడ మందకుము మొసలితలఁ ద్రెంపుదు నీ
వల్లభు విడిపింతును నే, కల్లోలిని గలఁతు హల్లకల్లోలముగన్. ౨౦

గీ. అనుచు నభయమిచ్చి యట ఖడ్గసహితుఁడై, గంగఁ జొచ్చి రాజపుంగవుండు
కొంకు లేక యీఁది యంకెలు వేయుచుఁ, గడిఁది మొసలిఁ ద్రుణముగాఁ దలంచె.

గీ. పిడుగుకంటె మిగుల బెడిదమౌ నడిదంబు, బూని డాసి వ్రేసి దానిఁద్రుంచి
యంటుఁగోఱ లెడపి గంటి మంత్రించుచు, బడుగు బాఁపనయ్య వెడలనడిపె.

క. నిజనామము దలఁచిన నం, బుజనాభుఁడు వచ్చి మొసలిఁబోరిగొని కరుణన్
గజపుంగవుఁ గాచిన క్రియ, ద్విజపుంగవుఁ గాచి మనుజదేవుఁడు వెడలెన్.

శా. ఆవేళన్ జను లెల్ల నుల్లములఁ జోద్యం బందుచు న్నేలు మే
లీవీరాగ్రణి సాటిచెప్పఁ గలరే యేవీరు లైన న్భువిన్
దైవం బీతనిపాలఁ గల్గె నని వింత ల్గాఁ బ్రశంసింపఁగా
న్నావిప్రుండు నిజప్రియాసహితుఁడై హర్షించి దీవించుచున్. ౨౬

ఉ. సాహసికాగ్రగణ్య రభసంబున నీ వరుదెంచి యస్మహా
గ్రాహముఁ ద్రుంచి నన్నుఁ గృపఁ గాచితి దీనికి మాఱు మేలుగా
నీహిత మే నొనర్చెదను నీ వతిదుర్లభ మంచు దీని సం
దేహము లేక కైకొనుము దేవసమానుఁడ వీవు గావునన్. ౨౭

క. ఓపురుషవర్య నే నొక, తాపసు దయఁ బొల్చి సర్వదా తీరమునన్
గోపాలమంత్రజపమున, నేపినక్రియఁ దపము సేయుచుండఁగ నాఁడున్.

వ. ఒక్కనాఁటి రాత్రి సుఖస్వప్నావసరంబున. ౨౮

సీ. మేనుంబు కడఁ బొల్చు మెఱపు కైవడినున్న పీతాంబరముదిండు బిగియఁగట్టి
తరుణాతపద్యుతి హరిచందనం బొప్ప రవిభంగి నురమున రత్న మలర
యమునాజలస్ఫూర్తి నమరు కేశమ్ముల తళ్కులౌ తెలిగన్నుఁదమ్ము లమరఁ
గరిరాజుశిరమున ఘనరత్నఖచిత మౌ దండచామ్మునఁ బీలిదండ యమర
వన్నెలన్నియుఁ దనలోనివన్నెలనఁగఁ, గరుణఁబొడవైన యూపశృంగారమనఁగ
గోపికల మరులుకొల్పిన తీపులాఁగ, రమణఁగనుపట్టెగోపాలరత్న మెదుర.

వ. ఇట్లు సన్నిహితుండై. ౨౯

శా. ఆదేవుండు మహాప్రసన్నవదనుండై యాప్తాలోకన గృపా
శ్రీదైవాఱఁగ నన్నుఁ జూచి తలఁపు ల్సిద్ధించు నీ కిప్డు భో
భూదేవోత్తమ నీజపంబును దపంబు న్సార్థకం బైకొంటి నే
నీదైవంబ ఫలంబు దీనికిఁ దగన్ నిర్మించి నీ కిచ్చెదన్. ౩౦

వ. వినుము స్ఫటికసోపానంబులును కనకఘంటికలును నింద్రనీలస్తంభంబులును సుహారజతకుడ్యంబులును రమ్యహర్మ్యంబులును చీనాంశుకధ్వజంబులు గుసుమితపర్యంతవనంబును విద్యాధరీగణంబును గామగమనంబును గలుగు ది

వ్యవిమానంబు దేహావసానసమయంబునఁ బ్రాపించు నని యానతిచ్చి చని
యె నట్టిఫలంబు నీ కిచ్చి కృతార్థుండ నయ్యెదఁ గైకొను మనిన నమ్మను
జేంద్రుండు. ౩౧

క. అత్యాతురుఁ డని నిను నా, నిత్యకృపావృత్తిఁ గాచి నిలిపితిఁ గాకేఁ
బ్రత్యుపకారంబున కీ, కృత్యము సేయుదు నె దీనికిం బ్రియ మేలా. ౩౨

గీ. అనదఁ గాచుట కులవిద్య యండ్రు మాకు, రాజపుత్త్రుండ విదియధర్మంబుగాదె
నీకుఁ జేసిన మేలుగాఁ గైకొనకుము, క్షత్త్రియకులంబుభువిదానపాత్ర మగునె.

ఉ. నావుడు విప్రుఁ డిట్టివచనంబుల నాతని విక్రమార్కుఁ గా
భావములోపలం దెలిసి పార్థివశేఖర నేఁడు నీ వవం
తీవిభుఁ డౌట నే నెఱిఁగితి న్నతి యన్యుల కిట్టిచిత్తము
న్నావును సాహసంబు శుభలక్షణము ల్వినయంబుఁ గల్గునే. ౩౪

చ. ఇది కడు మేలు చేకుఱె నరేశ్వర నిన్గనుఁగొంటి బ్రహ్మకుఁ
వదన భుజోరుపాదముల వర్ణము లుద్భవమందె నాల్గు చ
క్కఁదనమునందు విప్రులకు క్షత్త్రియజాతికి నొక్కవేళ మే
లొదవఁగఁ బెట్టుచుం గొనుట యుం దములోపలఁ జెల్లువిద్వదా. ౩౫

ఉ. ఈదురవస్థ కష్టువడి హీనుని విప్రునిఁ గాచె నంచు నీ
మేదినిలోనఁ గీర్తియును మేలుఁ దలిర్పదె విన్నవించుచో
నాదరణంబు సేయఁ దగదా సుకృతం బిది దుష్టదానమే
కా దననేల కొ మ్మనుచుఁ గైకొనఁ బ్రార్థనచేసి యిచ్చినన్. ౩౬

ఉ. కైకొని విప్రు వీడుకొని గంగకు భక్తి నమస్కరించి కం
థాకరవాలయోగవిధిదండసమన్వితుఁ డై నృపాలుఁ డ
స్తోకమనఃప్రసాదమున జోగివిధంబున నంతనంత ను
త్సేకము లేక యేగి బహుదేశములుం గలయంజరించుచున్. ౩౭

సీ. రుచిరసరోలంబరోలంబకలకంఠకలకంఠకులవృతకలకలంబు
బంధూకబంధుసౌగంధకగంధిని కేతనకేతకీకేతనంబు
పరిభూతభూతప్రపంచాస్యనాగేంద్రనాగేంద్రనాగేంద్రభోగభూమి
సేకసముత్సేకభీకరసూకరకాసారకాసారభాసురంబు
చలపలాశపలాశరసాలసాల
తాలహింతాలశీతలోత్తాలతలము

మృగమృగాదనమృగనాభిమృగమయంబు
వింధ్యవనము సొత్తెంచె నవంధ్యబలుఁడు. ౩౮

క. అక్కడఁ గడు దూరము చని, యొక్కెడ నిలుచుండి చూచె నొలయఁగ జలమే
దిక్కునఁ గానక చీఁకటి, నక్కజముగ నిండి శూన్య మగుగుడిఁ గనియెన్. ౩౯

క. శాశ్వతముగ నామందఱ, నీశ్వరలక్ష్మీశభారతీశ్వరమయ మై
విశ్వజనాశ్రయముగ నొక, యశ్వత్థముఁ జూచి చేర నరుగఁగఁ గ్రిందన్.

క. వెడఁద మొగంబులు గోఱలు, మిడిగ్రుడ్లును గుఱుచ చెవులు మిడిమీసమ్ముల్
పుడిగొన్న వెంట్రుకలతో, సుడియఁగ నొక బ్రహ్మరాక్షసుం గనుఁగొనియెన్.

చ. కని నిశ్శంకుఁడు సాహసాంకుఁడు మహాకౌతూహలుం డై రయం
బున డాయం జని యిట్టి కాఱడవిలో భూతంబవై యున్న యె
వ్వనిమూలంబున నయ్యె నెవ్వఁడవు సర్వంబుం దగం జెప్పుమా
యనిన న్నివ్వెఱఁ గంది వాఁడు నిజవృత్తాంతస్మృతిన్ న్నమ్రుఁడై. ౪౨

క. ధరఁ గలపురాణముల వ్యా, కరణంబుల శాస్త్రములు నిగమములఁ గవితం
బరిణతుఁడ మాళవేంద్రుని, పురోహితుఁడ జన్మసాంఖ్యఁ బుకుసూతుండన్.

గీ. అధిపుకొలువున నేఁ బరిహాసకారి, నగుటఁ జేసియు నొకనిపుఁ దెగడి పుచ్చి
యట్టికీడున నింకరం బైనయుసిఁ, జచ్చి గతి లేక బ్రహ్మరాక్షసుఁడ నైతి. ౪౪

క. ఈయెడ నేనుండఁగ నిచె, వేయేఁడులు చనియెఁ గీడు వినుమను బలిమిన్
నీయట్టిపురుషరత్నం, బీయులజడి వాపనోపు నీశ్వరుకరుణన్. ౪౫

ఉ. నావుడు వానిదీనవచనంబులకుం గరుణార్ద్రచిత్తుఁ డై
భూవరుఁ డాత్మలోనఁ దలపోసి వినిశ్చయబుద్ధి నీయప
ద్భావముఁ బాపనోపెడు నెపంబుగఁ జిత్తమునం దలంచి నా
జీవము వేఁడినం గొఱంత సేయక యిచ్చెద వేఁడు మిమ్మనన్. ౪౬

చ. అనవుడు వాఁడు సంతసము నచ్చెరువుం గడుఁ బిచ్చలింపఁగా
మనమునఁ బొంగి పాపము క్రమంబునఁ బాయఁగ గంగలోన వి
ప్రునిఁ దగఁ గాచి కైకొనిన పుణ్యము నీకడఁ గల్గఁబోలు నిం
పెనయఁగ ముక్తిమార్గమున నేగెద నాఫల మిమ్ము నావుడున్. ౪౭

గీ. బ్రహ్మరక్షణమునఁ బడసిన సుకృతంబు, బ్రహ్మరక్షకుండు భక్తి నొసఁగ
బ్రహ్మరాక్షసుండు బ్రహ్మమిఱిటినపర, బ్రహ్మపదముఁ జేరి భవ్యుఁ డయ్యె.

క. నిష్పాపదేహుఁ డై గతి, నిష్పన్నం బైన నెగసి నెలఁతలు గొలువం
బుష్పాయుధసముఁ డై మణి, పుష్పకమున నుండి మ్రొక్కి పోయెను దివికిన్.

వ. ఇట్లతం డరిగిన తదనంతరంబ ౫౦

శా. ధాత్రీపాలకశేఖరుండు నటఁ దత్కార్యంబు సంధిల్లఁగాఁ
జిత్రం బంది విదేశపర్యటన మీక్షింపంగ నాకున్ జగ
న్మైత్రీకారణ మయ్యె నంచు మది నానందించుచు న్గాఢచా
రిత్రుం డై మగిడె న్యశంబు దిశలన్ రెట్టింప నుజ్జేనికిన్. ౫౧

క. కావున నీకీగుణములు, లే వీజన్మమున నెక్కలే వీ వనినన్
భావం బెడలఁగ ధారా, భూవల్లభుఁ డంత నంతిపురమున కరిగెన్. ౫౨

—। పదునాల్గవకథ ।—

వ. మఱియును గతిపయదినంబులు చనిన. ౫౩

క. కదలనివిల్లును గాలిం, బొదలెడు నారియును నిగ్రహోయెడుశరముం
బదనుండు జడముడియుఁగల, ముదిజోదున్నాఁదలి వేల్పుముదకుఁ దలఁతున్.

క. అని భోజుఁడొక్క వేళం, గనకాంబరభూషణములు గడు బెడఁ గడరం
జని సింహాసన మెక్కఁగఁ, గని పదునాలుగవబొమ్మ కలకలఁ బలికెన్. ౫౪

క. ఓనరనాయక చెల్లని, పూనిక లని నెఱపనేల భువి నుజ్జయినీ
మానవనాథుని కెనయగు, గానగుణము లేక యెక్కఁ దరమే నీకున్.

క. నావుడు నాతని వితరణ, మే నెరవున నెచట నొదవె నెఱిఁగింపు మనన్
భావజ్ఞులు మనమున సం, భావింపఁగ నిట్లు సాలభంజిక వలికెన్. ౫౬

క. ఆయవనీపతి కీర్తి, స్థేయుఁడు పరనృపకులావిధేయుఁడు ధృతిగాం
గేయుఁడు వితరణగుణరా, ధేయుఁడు జవసత్త్వమైన తేయుఁడు చుమ్మీ. ౫౭

ఉ. పార్థివుఁ డొక్కనాఁ డవనిభారము మంత్రికి నప్పగించి ధ
ర్మార్థము మేన నించుక ప్రయాసము దోఁపఁ జరింపకుండినన్
వ్యర్థము జీవనం బని నయంబున వెల్వడి యోగివేషి యై
తీర్థములుం బురంబులు విదేశములుం దగ సంచరించుచున్. ౫౯

క. అగణిత సౌధోజ్జ్వలరుచి, గగనస్థలి యభ్రగంగగతి నమరంగా
నగపక్షవైరినగరము, నగియెడుగతి నున్న యొక్కనగరముఁ గనియెన్. ౬౦

క. ఆనగరము చేరువ ను, ద్యానవనాంతరమునందు నలరెడునదిలో
స్నానంబు చేసి సిద్ధస్థానం బగు నచటిగుడికిఁ జని సంప్రీతిన్. ౬౧

క. అంబురుహాంబులు దనహ, స్తాంబురుహంబులఁ దెమల్చి యతిధీరుం డై
త్ర్యంబకునిదేవి యగు జగ, దంబకు నంబికకు భక్తి నర్చన లిచ్చెన్. ౬౨

ఉ. ఆకడ మున్ను చండికకు నర్చన లిచ్చుచుఁ గొల్చియున్నయ
స్తోకతపఃప్రసిద్ధుఁ డవధూతుఁడు చూచి యుదారమూర్తి నీ
వీకడ కేల వచ్చి తను డేను విదేశిఁ బరిభ్రమించుచున్
మీకృపఁ గోరి తీర్థములు మెట్టుచు నిక్కడ కేగుదెంచితిన్. ౬౩

క. అనవుఁడు నాతఁడు నవ్వుచు, నను మానము లేదు విక్రమార్కుఁడ వగుటం
జని మెఱుఁగుదుఁ బూర్వంబున, నను మూఢుని జేసి మొఱఁగ న్యాయంబగునే.

వ. అనిన నతం డే నిమ్మెయిం బరదేశి నగుట దప్పదు సకలరాజ్యభారంబున
నీతిధురంధరుం డగు మంత్రిశిరోమణి భట్టిం బురంబున నిల్పి భవాదృశు
లగు పురుషరత్నంబులం జూచుట కారణంబుగాఁ దీర్థంబులం దిరుగుచున్న
వాఁడ ననిన నజ్జనవల్లభునకు బుద్ధి సెప్పుచు సిద్ధవల్లభుం డి ట్లనియె. ౬౫

క. పూజ్యుఁడవు సకలతిమిరహ, రజ్యోతీరూప మైనరవిమూర్తివి నీ
రాజ్యంబు నిఖిలధర్మ, ప్రాజ్యం బది విడిచి యిటకు రాఁ దగ వగునే. ౬౬

క. ధనమును గృషియును విద్యయు, వనితయు నృపసేవనంబు వాణిజ్యంబుం
దనగర్భంబుఁ జికిత్సయు, ననుదినమును గట్టిగాఁగ నరయఁగ వలయున్. ౬౭

గీ. ధరణిఁ దిరుగ నన్యధరణీపతులచేత, నచట నొందు కార్య మయ్యె నేని
దిక్కు గలదె బేల తిమ్మరు టది యేల, చాలు నింక మగిడి చనుము పురికి.

ఉ. నావుడు భూవరుండు మునినాథ ననుం గృపఁ జూచి పల్కుచో
నీవచనంబు దప్ప దది నీతియుతం బగు వస్తురత్నముల్
దైవికమానుషంబు లనఁ దద్గుణముల్ ద్వివిధంబు లందులో
వేవురు దైవ మెక్కు డన వేవురు నుద్యమ మెక్కు డం డ్రిలన్. ౬౯

ఉ. ఈయెడఁ గర్మభూమియగు డెవ్వరికైనను బుద్ధి నేర్పునం
జేయఁగ లేదు కాల మెడచేసిన నేతము లెత్తి కాల్వలుం
బాయలఁ గోళ్లు నూతులును బావులు రాట్నములున్ జలార్థమై
చేయఁగ నామెఁ గాక మఱి చేయనినాఁ డవి తామె పుట్టునే. ౭౦

క. ధాత మును నోరుఁ గన్నులుఁ, జేతులుఁ దగ నిచ్చి కుడువఁ జేకూర్చినచోఁ
జేతఁ గడి యందుకొనఁడే, నాతఁడిఁ గడి యేగి వచ్చి యంగిటఁ బడునే.

క. ఉత్తముఁ డుద్యోగఫలా, యాత్తుఁడు భాగ్యాభిలాషి యధముఁడు రెంటం
జిత్తంబు గొల్పు మధ్యముఁ, డుత్తముకడ నుండ లక్ష్మి యొడఁబడు నెపుడున్.

వ. అట్లయ్యును మానుషకృత్యంబున కుపహతి గలదు గాని దైవకృతంబునకుఁ జేటు లేదని మున్ను నాకుఁ బ్రసన్నుం డైన పరమేశ్వరునిమీఁద భారం బిడి నిశ్చింతుండ నై చరియింపుదు. ౨౩

గీ. లావు లేనివేళ దైవంబు గలిగిన, నెచట నైన లక్ష్మి యేగుదెంచు
నడవిఁ జొచ్చినంత యక్షులకృపఁజేసి, రాజశేఖరునకు రాజ్య మయ్యె.

ఉ. నావుడు రాజశేఖరుఁడు నా నతఁ డెవ్వఁడు యక్షదైవసం
భావన యెట్లు గల్గె జనపాలక యాకథఁ జెప్పు మన్న నా
భూవరుఁ డిట్లనున్ ద్రవిళభూమివరుం డతఁ డాజిశత్రులం
బ్రోవులుగా నొనర్చి సిరి వొందఁగ రాజ్యము సేయుచుండఁగన్. ౨౪

ఉ. నొచ్చినవారి సూను లగునూర్వురు రాజులు దండుగూడి పై
వచ్చినఁ గోటలోనఁ బరివారము గొంచెము గావున న్వడి
న్వచ్చి చనంగ నానృపతి వేగమ పత్నియుఁ దానుఁ గానలోఁ
జొచ్చి నిగూఢమార్గమున స్రుక్కుచుఁ గందుచు లోనఁ గుందుచున్. ౨౫

ఉ. అక్కడఁ బ్రొద్దు గ్రుంకఁగ మహావటవృక్షముఁ జేరి విన్ననై
చెక్కిటఁ జేయిఁ జేర్చి తనచేడియ చింత మునుంగ నాత్మలోఁ
బొక్కుచు నిద్ర లేక తలపోయఁగ నానడురేయి వింతగా
నెక్కటి మఱ్ఱిమీఁద గల యేవురు యక్షులు కార్యదక్షులై. ౨౬

చ. మనకు విహారదుర్గ మగు మద్రపురంబున కీశుఁ డైన యా
జనపతి నిన్నఁ జచ్చె మఱి సంతతి లేదు తదీయరక్షకె
వ్వని నిఁక నిల్పి రాజ్యసుఖవైభవ మిత్తము చెప్పుఁ డంచు నే
ర్పునఁ దమలోనఁ గూడి తలపోయుచునుండఁగ నొక్కఁ డిట్లనున్. ౨౭

ఉ. ఇంతవిచార మేల మన కీవటవృక్షము క్రిందనున్న భూ
కాంతుని నప్పురంబునకుఁ గర్తగఁ జేయుద మెల్లి నావుడున్
సంతసమంది యందఱును సమ్మత మా నిది యంచుఁ బల్కినం
జింత దొఱంగి యానృపతి చెల్వయుఁ దానును నుల్లసిల్లఁగన్. ౨౮

ఉ. ఆకమలాప్తసూతుఁ డుదయాద్రికిఁ జేరుచుఁ దూర్పుదిక్కునం
జేకొని కెంపుగుంపు గొనఁ జేయుచుఁ దారల పెంపు డింపఁగా

జీఁకటి రాజశేఖరుని చీఁకటితోడన కూడి పాయఁగా
నాకడ యక్షు లాతనికి నప్పురమార్గముఁ జెప్పి యంపఁగన్. ౮౦

ఉ. భాస్కరుఁ డంతలో నుదయపర్వత మెక్కఁగ భూవిభుండు శ్రే
యస్కరి యైనలక్ష్మిక్రియ యంగన తోడుగ నేగి కానలోఁ
దస్కరమార్గము ల్గడచి దవ్వులఁ *గాంచెఁ దటాంతకీలితా
హాస్కరరత్నజాలవలయం బగుయక్షవిహారదుర్గమున్. ౮౧

ఉ. ఆనగరంబుచేరువ వనాంతముఁ జొచ్చి సరోవరంబులో
స్నానము చేసి భాస్కరుని సౌరజపంబునఁ గొల్చుచుండఁగా
మానవు లెల్ల నెవ్వనికి మద్రపురాధిపతిత్వ మిత్త మం
చూనినచర్చ నున్నయెడ నొయ్యన యక్షులు బుద్ధి గొల్పినన్. ౮౨

క. మదకరిణిచేతి కొక చ, క్కఁదనపు వనమాల† యిచ్చి కదలించినచో
నది యెవ్వనిమెడ నిడియెను, విదితంబుగ నతఁడె మనకు విభుఁడౌననుచున్.

క. అందఱు నొక మదహస్తిని, నందముగ నలంకరించి హస్తాగ్రమునం
జెందొవలదండ యిడి వే, డ్కం‡ దూర్యధ్వనులు చెలఁగఁ గదలించినచోన్.

క. జంభారి నెదురుకొనఁ జను, కుంభీంద్రునితోడి పిడియొకో యిది యనఁగాఁ
గుంభిని పురి వెల్వడి యా, కుంభినిపతియఱుత దండ కొమరుగ వైచెన్.

వ. ఇట్లనుఁగు పువ్వులదండ మెడ వైచిన. ౮౩

ఉ. ఆద్రవిళేశుఁ డాత్మసతి యప్పురలక్ష్మియుఁ బోలె మున్నుగా
భద్రగజంబు నెక్కి కపిపాఠకగాయకకీర్తనీయుఁ డై
మద్రపురంబు సొచ్చిఁ దను మంత్రులు గొల్వ మహాసనస్థుఁడై
రుద్రసఖుండు వోలె నతిరూఢికి నెక్కె నుదారసంపదన్. ౮౪

మ. రమణీచందనగీతవాద్యకుసుమస్రగ్వస్త్రభూషాదిభో
గములం గోరికి మీరఁబోవ నతిసౌఖ్యం బందుచు న్మంత్రివ
ర్గము కార్యంబులు దీర్పఁ బౌరు లనురాగం బంది నందింప రా
జ్యము సేయంగ సహింపలేక బలిమి న్సామంతభూమీపతుల్. ౮౫

ఉ. ఎక్కడివాఁడొ వీఁడు మన మిందఱ ముండఁగఁ దేరకాఁడు దా
నిక్కడఁ జేరి మద్రపుర మేలెడి వీనికి రాజ్య మిం కిటం

* గాంచెను రత్నకారితా,హాస్కరరత్నరాజినిలయంబగు- † చక్కదమగువనమాల-‡ వెను
కం దూర్యధ్వనులు.

డక్కిన హాని యగా నని కడంగి తదుద్ధరణాభిలాషులై
యొక్కెడ దండు గూడుకొని యుక్కునఁ గోటకుఁ జుట్టుముట్టినన్. ౮౯

గీ. అపుడు సంధిమాట లైన నాడింపక, దొరల నైనఁ బోరి కరుగుఁ డనక
ధరణివల్లభుండు తా నైనఁ గదలక, యతివతోడ నెత్త మాడుచుండె. ౯౦

వ. అయ్యవసరంబున మంత్రులును దొరలును బరివారంబును వైరు లెత్తి వచ్చి కోటమీఁద విడిసినప్పుడు నీ వూరకుసికి రాజధర్మం బగునె మాకు నైన సెల వాన తిమ్మనిన విని యు విననిభంగి నున్నఁ దత్కాంతారత్నంబు పాచికలు చేతం బట్టుకొని. ౯౧

గీ. తలఁమి సామదానదండభేదములలో, నొకట నైన వైర ముడుపవలయుఁ
బగతురెల్లఁ గూడి *పై నెత్తివచ్చిన, నెత్త మాడుచుండ నీతి యగునె.

క. అనవుడు జనవల్లభుఁ డిది, మన చేఁతల నౌనె †దైవమాయాగత మై
చననున్నవి చను నెచటను, మననున్నవి మను జలాగ్నిమధ్యములందున్.

క. వృక్షముననున్న యేగురు, యక్షులు మనరాజ్య మొసఁగ హరియింపఁగ న
ధ్యక్షులు మన కిది పనియే, యక్షంబులు వైవు చాలు నాడుద మబలా.

వ. అని యనంతరంబ తత్కృతస్మరణంబుగాఁ బలికిన మనంబున నెఱింగికొని యయ్యక్షు లక్షణంబ మన మిచ్చిన రాజ్యంబున కుపద్రవంబు పుట్టుచున్న యది యొక యుపాయంబు తర్కింపవలయు నని వచ్చి యాకూడిన రాజుల లోఁ బరస్పరవైరంబును మనోవైకల్యంబును బుట్టించిన నాదండు రెండ ట్టలై. ౯౫

మ. తమలోఁ బోరుచు నస్త్రఘట్టన సముద్యద్భూరివహ్నిస్ఫులిం
గము లాశాంతములం బిశంగములుగాఁ గావింపఁగా బాహువి
క్రమముల్ చూపి గజాదిసైన్యములు మగ్గం దోర మై రక్తపూ
రము కెందూళి నణంపఁగాఁ గడఁగి రారాజన్యు లాజి న్వడిన్. ౯౬

ఉ. అక్కలహంబు చూచి చని యానృపశేఖరుఁ డాజిభూమిలోఁ
జిక్కిన యశ్వరత్నములు సింధురబృందములు న్రథంబులుం
బెక్కుధనంబు లస్త్రములు భేరులు జోళ్ళను గోటలోనికిం
గ్రక్కునఁ గొంచు నేగి యధికం బగుసంపద నేలె నప్పురిన్. ౯౭

*పైవచ్చి విడిసిన, యపుడు నెత్తమాడ నర్హ మగునె †దైవనుత మేగతియో, చననున్నవి వేగమ చను.

వ. అనిన విని యయ్యవధూతకుం డిది భాగ్యం బంటి వేని పూర్వకృతసుకృత
విశేషంబున నిది లభించెం గాక కానినాఁ డిటు గా నేర్చునే తొల్లి నేఁడు
నుం జేయువేని నింతియ కాదు యక్షసహాయంబు గలిగియు నుద్యోగి య
య్యరణ్యంబు గడచి మద్రపురంబుఁ జేరిన కతంబున రాజ్యంబు గలిగెం
గావున దైవంబున కుద్యోగంబు ఫలసాధకం బగు నదికారణంబుగ నీవును
రాజ్యం బేమఱక పాలింపు మ్మని వీడ్కొలుపుచు. ౯౮

క. నీమహిమకుఁ గడు నెలవగు, భూమీశ్వర భూమి నిది యపూర్వం బనుచుం
గామితఫలదాయక మై, తేమి యుడుపు చంద్రకాంతలింగము నిచ్చెన్.

క. ఇచ్చినఁ గైకొని పురికి, న్వచ్చునెడ న్విప్రుఁ డొకఁడు వదనము వాడ
న్వచ్చని యూర్పుల నాఁకట, నెచ్చుచుఁ జనుదెంచి మనుజవిభు దీవించెన్.

గీ. మూఁడు దినము లయ్యె వేఁడంగ నెచ్చట, గమికెఁ డన్న మైనఁ గలుగ దయ్యె
గ్రాసమాత్ర మేమి గలిగిన నాకిచ్చి, నన్నుఁ గరుణఁ బ్రోవు మన్నఁ జూచి.

క. ఇక్కడ నన్నము దొరకదు, దిక్కితనికి నెద్ది పసిఁడి దినరా దిఁక నీ
యక్కఱకు నడ్డ మగు నని, లెక్కింపక చేతి సిద్ధలింగము నిచ్చెన్. ౧౦౨

వ. ఇచ్చిన. ౧౦౩

శా. ఆవిప్రుండు మణిప్రభావమున దివ్యాకారుఁడై క్షుత్పిపా
సావైకల్యము లెల్లఁ బాసి చనియెన్ క్ష్మాపాలు దీవించుచున్
దేవేంద్రప్రతిమానుఁ డౌనతఁడు నాదేశాంతరవ్యాప్తి నా
కీవింటన్ హిత మయ్యె నంచుఁ గళతో నేతెంచె నుజ్జేనికిన్. ౧౦౪

గీ. నీకు నట్టిగుణము లేక యీగద్దియ, నెక్కరాదు చలను దక్కు మనిన
నచ్చెరువుఁ బ్రియంబు నొచ్చెముఁ బెనఁగొనఁ, దిరిగి భోజుఁ డంతిపురము సొచ్చె.

వ. అంతటఁ గొన్ని దినంబు లరిగిన. ౧౦౬

— పదునైదవకథ. —

క. కమలారిఁ గమలహిత దృ, క్కమలుని గమలాంకనాభి కమలాకరునిం
గమలాంకరమణిరమణుం, గమలాసనహృదయకమలకమలప్రియునిన్.

క. మదిఁ దలఁచుచు భోజుం డొక, సుదినంబున నెక్కఁ గోరుచుం జనుదేరన్
మొదల నెవారించుచు నా, పదియేనవబొమ్మ యిట్లుపలికెం బెలుచన్.

క. మర్యాద యెఱుఁగ నిది తగు, కార్యమె యీవిక్రమార్కు కరణిని నీకున్
ధైర్యము సాహసమును నౌ, దార్యమ్మును లేక యెక్కఁ దగవే దీనిన్.

వ. అనవుడు నతని సాహసాదికోదారభావంబు లెఱ్ఱి పనిన నప్పాంచాలిక సప్ర
పంచంబుగా ని ట్లని చెప్పం దొడంగె. ౧౧౦

ఉ. ఏ మని చెప్పఁ దక్కిన నరేశ్వరు లెవ్వరుఁ గారు గాని నేఁ
డీమహి విక్రమార్క విభు నీడున కౌదు రమోఘబాణ సం
గ్రామమున న్రతి న్విమతఖండన మై బలిమి న్సుఖప్రభ
రాముఁడుఁ గాముఁడుం బరశురాముఁడు భీముఁడు సోముఁడుం గదా. ౧౧౧

గీ. అట్టి మనుజవిభుఁడు భట్టి ప్రధానిగా, నయ్యవంతి నేలు నాదినములఁ
గలఁడు వేదవేది ఘనుఁడు ధర్మజ్ఞుఁడు, సుశ్రుతుండు నాఁగ నాశ్రితుండు.

ఉ. సుశ్రుతుఁ డెల్లతీర్థములుఁ జూచెద నంచు దృఢవ్రతస్థుఁడై
యాశ్రితకల్పవృక్ష మగు నాపతిపంపున నేగి ధర్మస
మ్మిశ్రముగా సుదేశములు మెట్టుచుఁ బుణ్యముఁ గూడఁబెట్టుచు
స్వశ్రుత మైనతన్మహిమ వించు వెసం జనియెం బ్రయాగకున్. ౧౧౩

మ. తరగ ల్శ్వేతులు పక్షిజాతములకూఁత ల్బ్రుంకణక్వాణముల్
*నురువు ల్తెల్లని చామరంబు లన నన్యోన్యంబు నుప్పొంగుచు
న్సరిగంగాయమునల్ తగం గొలువఁగా ఛాయావటచ్ఛత్రసం
స్ఫురణం జెల్వగు తీర్థరాజ మచటం జొచ్చెం బ్రశంసించుచున్. ౧౧౪

క. నీలము ముత్యముఁ గూర్చిన, పోలిక హరిహరులు గూడుపొందున నొకచోఁ
గ్రాలెడి గంగాయమునల, నోలాడె నినుండు మకరయుతుఁ డౌవేళన్. ౧౧౫

మత్తకోకిల. అందు భక్తులు ముక్తిత్రోవకు నందుకోలగు నందమౌ
బిందుమాధవదేవునిం గని ప్రీతిఁ గొల్చి వినీతుఁడై
యిందుశేఖరు విశ్వనాథు ననేకభంగులఁ గొల్చునా
పొందుచేకుఱ నేగె విప్రుఁడు పుణ్యరాశికిఁ గాశికిన్. ౧౧౬

వ. అచ్చటం గదలి యట్లేగి యష్టభైరవేశ్వరంబును, భూతభైరవేశ్వరంబును,
గాలభైరవేశ్వరంబును, కపాలేశ్వరంబును, బాతాళభైరవేశ్వరంబును, మ
తంగేశ్వరంబును, జంబుకేశ్వరంబును, మణికర్ణికేశ్వరంబును, సాంబాది
త్యంబును, గరుడాదిత్యంబును, లోలార్కంబును, బిందుమాధవంబును
మొన్నగాఁగల బహుకోటితీర్థంబులచేత నలంకృతంబైన పంచక్రోశంబుఁ బ్ర
వేశించుచుఁ దద్గుణప్రశంసోన్ముఖుండై. ౧౧౭

*అరుదౌఫేనము వెల్లచామరలనన్.

క. శివుఁ డిందుఁ బడ్డవానికిఁ, జెవి మంత్రముఁ జెప్పఁ బూని శిర మటు వంపన్
శవముపయిఁ బడినసురనది, శివపదరాజ్యోచితాభిషేకము సుమ్మీ. ౧౧౯

క. ఊడు నైనఁ దొండ నైనను, గడఁ జైనను దుప్పి యైనఁ గడు వెస వీటం
బడునప్పుడె పురుషుండును, బడఁతియు నగుఁ రూపు వడసి పడనేరదటే.

వ. అని కొనియాడుచు. ౧౨౦

శా. ప్రాలేయాచలచందనద్రవసుధాప్రాచుర్యవీచీలస
త్కైలీడోల విశాలశీలసుమనఃశ్రీజాలఘాలస్థలా
వ్యాలోలాలకమాలికానుకలనావ్యాలంబరోలంబలీ
లాలోలాంబుజచిహ్నితం గనియె మధ్యాహ్నంబునన్ జాహ్నవిన్. ౧౨౧

వ. కని యందు నిమజ్జనం బొనర్చి భస్మత్రిపుండ్రాదిశైవలక్షణలక్షితుండై సకల
దైవతారాధ్యు విశ్వేశ్వరశ్రీమన్మహాదేవుని సందర్శించి సాష్టాంగదండప్ర
ణామంబు లాచరించి నిటలతటకరకమలపుటుండై నుతియించుచు. ౧౨౨

శా. వింటి న్సర్వపురాణము ల్ద్విజులే వెంట న్మనుం బోలలే
రంటం దీర్థవిలోకనా జపతపోయజ్ఞాదిపుణ్యంబు లొం
డొంటి న్స్నెఱుఁగ భాగ్యవైభవము నేఁ డుప్పొంగ ముక్కంటి ని
న్గంటిన్ జన్మఫలంబు గంటి నిచటం గాశీశ విశ్వేశ్వరా. ౧౨౩

మ. నినుఁ జూడం జనుదెంచు నప్పుడు నెద న్నెక్కొన్న మార్గశ్రమం
బున విచ్ఛాయము లైన భక్తులపదాంభోజంబు లత్యంత న
మ్రనిలింపావళిమౌళిరత్నములచే రక్తాతిరక్తప్రభం
గనుపట్టున్ శివరాజ్యపట్ట మగుచుం గాశీపురాధీశ్వరా. ౧౨౪

వ. అని కొనియాడి కృతకృత్యుండై యందు మానసత్రయంబు గడపి పదంపడి
ఫల్గునవర్థనంబును, జిహ్వాలోలంబును, దక్షిణమానసంబును, నుత్తరమా
నసంబును, బ్రహ్మసరోవరంబును మున్నుగాఁ గల స్థలంబులఁ బితృపిండ
ప్రదానతర్పణపరుండై, పితృముక్తికారణంబు లగు నీశానవిష్ణుకమలాసనకార్తి
కేయవహ్నిత్రయార్కరజనీశగణేశ్వరాదిదేవతాచతుర్దశపాదంబులను, నక్ష
యవటచ్ఛాయయు, జనార్దనహస్తంబును, మొద లగుస్థలంబులఁ గల్పితపితృ
తర్పణుండై గదాధరునకుం బ్రణమిల్లి, యుగళగౌరికి మ్రొక్కి మగిడివచ్చుచో
నొక మహావనంబున. ౧౨౫

క. నలనలఁ గ్రాఁగెడు తైలము, కొలఁది యెఱుఁగఁ దలఁచు భంగి గుణరత్నసము
జ్జ్వలుఁడు గుబేలున నుఱికెను, జలనిధిలో నసమించు జలజాప్తు క్రియన్.

వ. అంత సంధ్యాంగనయుం బోలె హరిచందనారుణపయోధరభారయు నార
క్తాంబరయు వికసదిందీవరాక్షియు రాగవతియు నైనకందర్పసంజీవనీ నాగ
కన్య చనుదెంచి నిజవిద్యాప్రభావంబున నారాజుం బునరుజ్జీవితుం జేసిన.

గీ. జలజకాంతి మెఱయ జలధివెల్వడి తూర్పుఁ, గొండ యెక్కునట్టి యెండతేని
చొప్పు దోఁప నూనెకొప్పెర వెల్వడి, నిలిచె విప్రుమోము తెలివికెక్క.

ఉ. ఆతనిఁ జూచి కన్య వినయంబున మ్రొక్కి యమేయసాహస
ఖ్యాతచరిత్ర నాదువ్రతకల్పత నేఁడు ఫలించె నే నిఁక
న్నీతగుదాసి నైతిఁ గరుణింపుము రాజ్య మనుగ్రహింపు సం
ప్రీతి యొనర్చుదానఁ దగురీతి ననుం బని వంపు మిత్తఱిన్. ౧౩౮

ఉ. నావుడు దాసివేని విను నావచనం బిఁకఁ ద్రోపుసేయ కీ
దేవసమానునిన్ ధరణిదేవుని శుశ్రుతు నాశ్రయింపు త
ద్భావము పల్లవింప నని పార్థివుఁ డానతి యిచ్చె నంత ల
జ్జావనతాస్య యౌచు నెదురాడక లేమ వరించె విప్రునిన్. ౧౩౯

మ. ధరణీనాయకుఁ డిట్లు చేకుఱిన కాంతారత్నమున్ రాజ్యమున్
ధరణీదేవున కిచ్చి నిల్పి తనయత్నం బీగతిన్ ధర్మసం
చరణాసక్తి ఫలించె నంచు మదిలో సంతోష ముప్పొంగఁగా
నరుదెంచె న్నిజదానధర్మగుణగణ్యం బైన యుజ్జేనికిన్. ౧౪౦

క. విను మదికారణముగ నో, జననాయక యెక్కుఁ దగదు చను మనవుఁడు నె
మ్మనమున నచ్చెరు వందుచు, మనుజేంద్రుఁడు సదనమునకు మగుడం జనియెన్.

శా. ఉష్ణాంశుద్విజరాజలోచను నపాయోపేతతావచ్ఛిదా
నిష్ణాతస్థిరతత్త్వబోధమయమానిస్వాంతపంకేజవ
ర్తిష్ణుఁ న్విష్ణు నగణ్యపుణ్యధనవర్ధిష్ణు న్సదాధృష్ణు భ్రా
జిష్ణు న్నంతతకృష్ణకాంతిచయరోచిష్ణుం దమోజిష్ణునిన్. ౧౪౨

ఉ. నిర్జరసిద్ధసాధ్యభజనీయపదాంబుజయుగ్ముఁ దిగ్మపా
దార్జునరశ్మిమారుతహితాత్ముని రక్షితయక్షరక్షకున్
గర్జితభాసురప్రళయకాలసమంచితపంచవక్త్రు న
త్యూర్జితతర్జనాచరణదుర్జయు దుర్జనుదూరు ధూర్జటిన్. ౧౪౩

మాలిని. ప్రవిమలతరచిత్తా బ్రహ్మసంస్తుత్యవృత్తా
భువనభరితకీర్తి పుణ్యలావణ్యమూర్తి
దివిజభరణలోలా దీనరక్షానుకూలా
భవమురరిపురూపా భాగ్యభోగ్యస్వరూపా. ౧౪౪

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ వైరిమండలీకభేకఫణీంద్ర వీరఘోటీవిభాళకళింగదేశనిర్ఘూమధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాటద్రవిళాంధ్రమహారాష్ట్ర భూపాలరూపనూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రోలిపురవరాధీశ్వర వెలనాటిపృథివీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ శ్రీకొఱవి వెన్నయామాత్యపౌత్ర హారితసగోత్ర పవిత్రసకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ గోపరాజప్రణీతం బైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు విక్రమార్కునిధైర్యసాహసౌదార్యప్రశంస యన్నది షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

సప్తమాశ్వాసము.

క. శ్రీసంపన్నకుబేర,ప్రాసాదోపవనపవనపానస్ఫురదు
ల్లాసఫణీంద్రఫణామణి, భాసురనిజమూర్తిఁ బరమపావనకీర్తీ. ౧

క. మదిలోపలఁ దలఁచుచు న,భ్యుదయం బగునట్టిలగ్నమున గద్దియపైఁ
బదమిడు నెడ వారించుచుఁ, బదియాఱవబొమ్మ భోజపతి కిట్లనియెన్. ౨

— పదాఱవబొమ్మ చెప్పినకథ —

క. అతిశయముగ నుజ్జయినీ,క్షితిపతి క్రియ దానగుణము సిద్ధింపక సం
గతిమాలినచేఁతల సుర,పతిసింహాసనముమీఁదఁ బదమిడఁ దరమే. ౩

వ. నావుడు నతనియతిశయగుణజాలం బెట్టి దనిన. ౪

మ. వినుమీ భోజధరాతలేంద్ర త్రిజగద్విఖ్యాతకీర్తిప్రియుం
డనుకూలక్షితిపాలరక్షణకళాయత్తప్రభావుండు స
జ్జనచిత్తాంబుజమిత్రుఁ డిష్టవనితాసంభోగపంచాయుధుం
డనఘుం డుజ్జయినీప్రభుండు నిజరాజ్యం బింపుతో నేలఁగన్. ౫

శా. ఆరాజన్యశిరోమణిం గొలువ నెయ్యం బొప్పఁగా నింపు పెం
పారం దక్షిణభూమిపాలురు మహాయత్నంబుతో రత్నము
ల్వారీరత్నములుం దురంగములును న్నాగంబులు న్మున్నుగాఁ
జేర న్వచ్చి వనంబులో విడిసి రాసీమావిభాగంబులన్. ౬

ఉ. ఇంతులమానభంగము మహీరుహపంక్తులదర్పమూల మ
త్యంతమహోత్సవంబుల విహారము జాణలభోగభాగ్య మా
కంతుని ప్రాపు కోకిలశుకంబుల వాచవిపంట నాఁ బ్రజల్
సంతసమంద నంతట వసంతము వచ్చె వనాంతభూమికిన్. ౭

మ. మొదలన్ దక్షిణమారుతంబు వనభూమి లోఁతుచు న్వీఁక ను
న్మదపంచాయుధవహ్నిచిహ్న మగు ధూమంబో యన న్వీవఁగాఁ
దుద లొక్కించుక యెండఁ గందు వెడలం ద్రోచెం గడల్ స్రుక్కఁగాఁ
బద నింకెన్ బిరు సయ్యెఁ బండెఁ బడియెం బర్ణంబు లుర్వీస్థలిన్. ౮

క. కాకులలోఁ గోకిలములు, కాకులఁ బడలేక కులము గలయఁగఁ బవనుం
డాకులపా టొనరింపఁగ, నాకులపా టయ్యె విరహు లగులోకులకున్. ౯

క. శీలము వదలనిపథికుల, తాలిమిఁదూలించు మారుతముపెల్లున నా
భీలం బగుమదనాగ్ని, జ్వాలలక్రియ బాలపల్లవము లొప్పారెన్. ౧౦

శా. ఏచెం గ్రొన్నన మాధవీలతలపై సంపెక్కి సంపెంగలుం
బూచె న్మావులుఁ బొన్నలుం బొగడలుం బొల్పొందె రాచిల్కలు
న్వాచాలత్వము సూపెఁ బుప్పొడి దిశ ల్వాసింప సొంపారఁగా
వీచెం గమ్మనితెమ్మెర ల్మరునకు న్వీచోపులై ప్రాపులై. ౧౧

శా. కాయం జొచ్చె రసాలము ల్విరహు లాకంపింపఁగాఁ గోయిల
ల్గాయం జొచ్చె మనోజదిగ్విజయ మాఘోషించుచుం దుమ్మెదల్
మ్రోయంజొచ్చె నవీనపుష్పశరము ల్మోత్తంబుగాఁ జిత్తజుం
డేయంజొచ్చె సతు ల్మదిం గలఁగఁగా నెచ్చోటులం దానయై. ౧౨

సీ. గంధబంధురుఁ డైన గంధవాహుండు మున్నేర్చినపట్టుపునేనుఁ* గనఁగఁ
బచ్చపక్కెరలట్లు పక్షంబు లొప్పారు వరకీరములు వారువము లనంగఁ
బదహతిఁ బుప్పొళ్లు పర్వఁగా నేతెంచునలులమూఁకలు కాలిబలములనఁగఁ
బంచమస్వరములఁ బరిణమింపఁగఁజేయు పికములు కీర్తిగాయకు లనంగ
నేచియున్న మావు లెల్ల గోళ్లైన లన, లలిత మైనరాజ్యలక్ష్మి మెఱసి
యితరనృపులభంగి ఋతుచక్రవర్తియు, నతనిఁ గొల్వవచ్చి యచట విడిసె.

క. అవృత్తాంతము దెలియం,గా విని సచివేంద్రుఁ డచట గందర్పసఖున్
భూవరులను సత్క్రియ సం,భావింపఁ దలంచి సార్వభౌమున కనియెన్. ౧౩

గీ. ధరణిపాలురెల్ల ధరణీశ మిముఁ గొల్వ, వచ్చియున్నవారు వనములోన
గౌరవంబు మెఱసి వారల కవసరం, బిచ్చి కరుణఁ జూడ నిచ్చగింపు. ౧౪

క. ఇంతియకాదు నరేశ్వర,యింతులతోలు వేఁట†ఋతువు లేలెడుఘనుఁ డా
కంతుని ప్రాణసఖుండు వ,సంతుం డున్నాఁడు కొలువఁ జనఁగావలయున్.

క. "కాలో వసంత" యనువా,క్యాలంకృతి నన్ని ఋతువులం దధికుఁడు త
త్కాలోచితపూజలచేఁ, గాలాత్మకుఁ డైనవిభుఁడు కడుఁ బ్రియ మందున్.

గీ. పూజ్యులైనవారిఁ బూజింపకున్నచో, మేలు దొలఁగునండ్రు మేదినిశ
యుష్టసిద్ధు లాది నగపడ్డ వనక నేఁ, డవ్వసంతపూజ కరుగవలయు. ౧౫

---

*పట్టపు నేనుఁగు- †తోలునెటు, తలవెంట్రు-

క. అనవుడు నాఁగా కనినం, జని యుపవనమధ్యమున వసంతోత్సవఖే
లనమునకుఁ దగినవస్తువు,లొనగూర్చియమాత్యచంద్రుఁ డొయ్యనమగిడెన్.

వ. ఇట్లు మగిడి. ౨౦

ఉ. పంచశరాధిదేవతలపట్టులుగా మణివేదిపంక్తి ని
ర్మించితి రత్నమండపము మించులబట్టల మేలుకట్లు గ
ట్టించితిఁ గాంతి దిక్కుల నటింపఁగఁ గాంచనతోరణంబు లె
త్తించితి విన్నవింప నరుదెంచితి రాఁ గరుణించు భూవరా. ౨౧

సీ. అని విన్నవించిన జనవల్లభుండును జతురంగబలములు సరస నడువ
భేరులు శంఖము ల్పెక్కగౌరులు మ్రోయ దిక్కుల నినదంబు పిక్కటిలఁగఁ
గవిరాజగాయక స్తవములు నిగుడంగ శూరులు ధీరులుఁ జేరికొల్వ
నమ్మహోత్సవమున కాభరణంబులౌ నంగనారత్నంబు లరుగుదేరఁ
బ్రజలకెల్లను గన్నులపండుగాచు
వాయువేగ మనుత్తమాశ్వంబు నెక్కి
గతులఁ ద్రొక్కించి మెఱయుచు గవనివెడలి
యరిగె నుద్యానవనములో నవనివిభుఁడు. ౨౨

ఉ. అప్పుడు చేరవచ్చి సమయం బిది దర్శనయోగ్యమంచు న
వ్వొప్పుడుకాంతలుం దురగయూథము రత్నచయంబు ముందుగాఁ
గప్పము లెల్లఁ దెచ్చి మది గప్పెడుభీతి దొలంగ నమ్రులై
యొప్పన చేసి రాన్నృపతు లుజ్జయినీపతికిం గ్రమంబునన్. ౨౩

సీ. అంగాధిపతి వీఁడె వంగాధిపతి వాఁడె నేపాళపతి వాఁడె భూపతిలక
కర్ణాటపతి వీఁడె కాంభోజపతి వాఁడె సౌవీరపతి వాఁడె సార్వభౌమ
గూర్జరపతి వీఁడె కొంకణపతి వాఁడె కుంతలపతివాఁడె కంతురూప
బర్బరపతి వీఁడె పాంచాలపతి వాఁడె మత్స్యాధిపతి వాఁడె మానవేంద్ర
యనుచు వేఱువేఱ నందఱు నెఱిఁగించి, యధిపుచేతఁ గుశల మడుగఁజేసి
వీడియముల గారవింపించె నీతిస్వ,తంత్రబుద్ధి యైన మంత్రివరుఁడు. ౨౪

క. అజ్జనపతు లందఱుఁ దన, పజ్జం జనుదేర మండపములోనికి వి
ద్వజ్జనచింతామణి యగు, నుజ్జయినీధరణిపాలుఁ డొయ్యనఁ జనియెన్.

ఉ. అందు వసంతుని న్రతి ననంగుని లక్ష్మి నుపేంద్రు గౌరి న
య్యిందుకళాధరు న్శచి సురేంద్రుఁ గ్రమంబునఁ బూజచేయఁగా

దుందుభిమర్దళప్రముఖతూర్యరవంబులు నిండ నేర్పున
నందరు లాటపాటల వినోదము చూపిరి తీపులంటఁగన్. ౨౬

వ. అప్పుడు కర్పూరాదిసుగంధద్రవ్యంబులు వసంతచాలనం బొనర్చెడి వారిలో నుండి కలహాకంటకుం డను రాచలెంక వెడలి వచ్చుచుఁ దనమీసములను నంటిన సుగంధంబు విదిర్చికొనుచుఁ జూచిన నెదుర నున్న యేకాంగవీరుం డను నంగపతిలెంక తనదు దురభిమానంబునం గనలి. ౨౭

క. ఏరా ముందఱ గానక, నేరమి పైఁ జెచ్చుకొనుచు నీమీసలు నా
చేరువ వడిపెట్టెద విది, యోరీ యేకాంగవీరుఁ డుంట యెఱుఁగవే. ౨౮

క. నావుడుఁ బరిమాళించెద, నీవుండుట యెఱిఁగి కాదె యిది వ్రేటుగ నేఁ
గావించెదఁ బేరికిఁ దగు, లావించుక కలిగె నేని లటపట లేలా. ౨౯

వ. అనినం దివియు మనుచు నయ్యిద్దఱుం గప్పిన దుప్పట్లు తొలంగవైచి జిట్టునం గఠారంబులు దుసిన దగ్గఱం గల తలవరు లెడసొచ్చి పట్టి తొలంగం దిగిచి యీమహోత్సవంబులో నిట్టిగలబలు సేయ మీయిట్టి బలుబంట్లకు సందిక్రంతలజగడంబులు వల దని తోడ్కొని చని రత్నమండపముఖశాల యైన కొల్వుమండపంబులో నున్న గోవిందచంద్రుం డను పడవాలు ముందటం బెట్టి యీకలహాకంటకుం డంగాధిపతిలెంకతోఁ బోట్లాడఁగడగ్గఱు నెడ మానిపించి యిద్దఱిం దోడితెచ్చితి మవధరింపు మనిన నతండును.

క. తగునోయి కలహాకంటక, జగడంబులు సేయ కొంచుసమయము లేదే
పగపాటి నీకు నితనికిఁ, దగిలిన దీవిందుతో వితండము గలదే. ౩౦

గీ. అనుచు నతని దూఱి యాతనిదెసఁ జూచి, యితనితోడ జగడ మేల యయ్యె
ననుడు నతఁడు వలికె నను నితఁ డిప్పుడు, వ్రేసెఁ గాన నిట్టివివర మయ్యె.*

క. ఆపడవాలును దమభటుఁ, గోపించుచుఁ గవుల బారకుల శూరుల నా
లోపలఁ గూర్చుండఁగ నిడి, యాపాడి దగంగఁ దీర్పుఁ డని నియమించెన్.

సీ. వారలు నేకాంగవీరుఁడ వ్రేటున కైతగిలినవాఁడ వనుచుఁ జూచి
కలహాకంటక యేలకలహంబు గైకొంటి వనుడుఁ బోట్లాడవేడ్కయ్యె ననుడు
మఱి తావు లేదె యీమర్మ మేర్పడఁ జెప్పు మనవుడు వ్రేయుటయదినిజంబు
నామీసములసుగంధము విదిర్చికొనంగ నితఁడు నేనుండుటయెఱుఁగ వనిన
మాటమీఁద నదియె వ్రేటుగాఁ జేసితిఁ బిఱికి వీఁడు బురుకపిట్టయంత
గాని లేఁడు వీనిఁ గైకొందునా నేను, జోడిపాఱవైతు ఖండనమున. ౩౧

*వైచెఁగాన నిట్టివైరమయ్యె.

వ. అని పలికినఁ గలహాకంటకుం గోపించి తుచ్ఛపుంబలుకులు పలుకుదురె పగవాని ఘనతచేసినఁ దనదొడ్డతనం బెక్కుడగు నతని హీనంబుగాఁ బలికిన సరిపూనికెం దానును హీనుండగు నింతియ కాదు విక్రమార్కుండును నంగాధిపతియును మిత్రులు వారికన్నులం బుట్టిన కొడుకులు మీలో జగడంబు వలవదు. ౩౫

క. మగతనము నెఱపఁ బూనియుఁ, బగ యేమియు లేనిచోటఁ బరిమాళింపం* దగ దతనికి నది నీకునుఁ, దిగులువడ న్నిలువనాడఁ దగ దాతనితోన్. ౩౬

గీ. అనఁ గలహాకంటకుండు దనునల్ల నవ్వి, పంతమా మీరెఱుంగని పాడిగలదె గుడికొలువుబంటు మల్లనికొలఁది పంత, మయ్యె నిచ్చట నదియొట్టు లంటిరేని.

వ. ఒకఁడు దేవరభాండాగారంబు నింటికడం బాలెము వడం గొలిచి పళ్లెరంబులఁ బ్రసాదంబు దినుచుఁ బోతుక్రియ నుండ నొకనాఁడు దేవర దర్శింప వచ్చి వారిసందడిలో నొక్క యీడిగ తనకాలు ద్రొక్కినం గోపించి యేమిరా బంటుముల్లున నన్నెఱుంగవా తన్నితి వనిన నతండు నే నెఱుంగన యీ సందడిలోఁ గాలు దాఁకె ననిన నెరయుం దన్ని యెఱుంగ ననినం బోనిచ్చెదనా యనుచు నందంద దట్టించిన నయ్యీడిగ డాకేలి కటారి వలకేల నందుకొని తన్నినాఁడ నే మనియెదవురా యనిన నతని బిఱుసు చూచి బంటుముల్లంకు స్రుక్కి యేమియు నే మనియెద దేవర కూడిగంపుబంటుం గాన దోస మనియెద ననియెం గావున. ౩౮

క. ఆపంతము గాకుండఁగ, నాపేరును నతనిపేరు నానెంబులుగా మీపిన్నవాండ్ర మన్ననుఁ, జేపట్టి యొకింత వేడ్క సేయింపఁదగున్. ౩౯

వ. అని ప్రొక్కిన నట యంగపతిభటుండు- ౪౦

గీ. మీకుఁ బిన్నవాఁడ నేకాంగవీరుండ, అంకెవైచిన నడబింక మైన నగినఁ గేరడించిన స్త్రీసలంటినఁ, †బట్టి తివియ నాకుఁ బాడిగాదె. ౪౧

గీ. నృపులుగవులుభటులుఁగృపఁణులుశూరులు,నొక్కచోటఁగూడియున్నవారు వీరుమెచ్చమన్నువిడిచిమన్నించుట,ఘనతయిదియుమీకుననుచుప్రొక్కె. ౪౨

క. అమ్మాటలు విని పెద్దలు, మమ్మిట మన్నించి మీరుఁ మాకిట జగడం బిమ్మనినఁ గలహాకంటకుఁ, డెమ్మెయి మెయికొనక యున్న నిరవడనిమతిన్.

*బగగలిపింపందగదతనికేని నీకును. †చూడ నిదియు నాకుఁ బాడిగాదె.

వ. మీర లిద్దఱు రాచలెంకలు గావున నారాజులు సూడంగఁ బోట్లాడవలయు నాయితపడి రండనిన మాకు నిదియ యాయితంబు బంటువానికిం గటారి చేత నున్నం జాలదె యనుడు నేమియు బంటుతనంబునకుఁ గొఱంత గాదు రాజు వెడలివచ్చునంతకుం బోయి రండని యొండొండ యనిపినం జని రనంతరంబ. ౪౪

సీ. కఱకంచువలిపెంబు గట్టిగాఁ గాసించి చెలిత్రాడుకాసెపై బలియఁజుట్టి
దేహంబు కప్పంగా లోహకంచుకలీల జిగిబిగిగల నల్లజిగు రమర్చి
వక్షఃస్థలంబున రక్షపూసలపేరు దండతాయెతులును దగ ధరించి
తిలకంబు దళముగాఁ దీర్చి చుంగులపాగ తలముడితోఁ జొల్లెమలవరించి
కేలఁ బుల్లతియును నీలి నూలునఁ బూని కేలిగతిఁ గటారికోల వట్టి
సంగడీలుగొల్వఁ జనుదెంచె నొక మత్త,గజముభంగి కలహాకంటకుండు. ౪౫

వ. అటఁ గొందఱు సంగడీలం గూడి. ౪౬

క. నగుమొగమలరఁగఁ గస్తురి, తిగురుమెయిన్నలఁది కాసె దిటమై మెఱయన్
మగతనముఁ గటారియుఁ దో, డుగ నయ్యేకాంగవీరుఁడుంజనుదెంచెన్. ౪౭

సీ. అపుడుచ్చక్రంబులోన నమృతాంశుగతి దోఁప రాజులు గొలువంగ రాజు వెడలి
వచ్చినఁ దత్పరివారసమేతుఁడై పడవాలు డగ్గఱి భటులఁ జూపి
వారిపై రముఁ బరివారంబుఁ దగవును మున్నుగా నన్నియు విన్నవించెఁ
దనలెంకఁ దిట్టి యుగ్గఱ న్యాక్షేపిగఁ జేయ భట్టి నంగాధిపుం బాలుపెట్టె
వారు మాకు సెలవుగా రెండునూటలు, విడువుఁడనియు నృపుని వెఱపు సూపఁ
బనిచెఁ గర్త గాన బంటుతనమునకు, విడుతురయ్య......... ౪౮

క. నావుడు నిగ్గఱుఁ జని పృథ్వీవరునకు వాంఛ్రచలము వినిపించిన నే
నీవీరుల నొప్పించుట, భావం బోడఁబడ దటంచుఁ బతి చింతించెన్. ౪౯

క. ఆవేళ నమాత్యుఁడు మ,హీవర నీమాట సేయ రేమనవచ్చున్
లావరులై లెంకలమని, కావరమున నున్నవారు గైకొన రొరులన్. ౫౦

గీ. పసుల కుయ్యిగాదు బ్రాహ్మణుచెఱగాదు, స్వామిహితముగాదువ్రతము గాదు
లోకహితముగాని యేకాంగిపోరునఁ, జచ్చువాని కేమి స్వర్గమానె. ౫౧

వ. నావుడు వీరకులోత్తముం డగు వీరకులోత్తముండు. ౫౨

గీ. మానభంగమైనమరణంబు శూరుల, కదియ చూడ నాత్మహత్య గాదె
యాత్మహత్య పాప మది నీవ యెఱుఁగుదు, పాప మొందకున్న బ్రదుకు బ్రదుకు.

వ. వ్రేసినవ్రేటును గాఁడినమాటయును లేకయుండుటది మహావ్రతంబు. ౫౪

క. బొంకుట సుర సేవించుట, బొంకమి వేయశ్వమేధములఫలము భటుం
డంకమున సత్యమునకై, శంకింపక వచ్చునేని స్వర్గము గాదే. ౫౫

క. అది యెట్లనినను మిత్రుఁడు, మదిఁ గలఁగెడుననియు వీండ్రుమడిసెదరనియుం
గొదికెడు నామన మనవుఁడు, నిదియెంత ప్రసంగమనుచుహితమతిఁబలికెన్.

క, *అంగాధిపతి యు నేను ను, ముంగల నిరువెసల నిల్చి మొనయుకఠారుల్
ఖంగనఁగఁ బట్టి బంట్లకు, భంగము గాకుండ మనసుఁ బట్టెద మనఘా.

క. అనునెడ నిద్దఱు బంటులుఁ, జనుదెంచి కడంక మ్రొక్కి జనవర మముఁజూ
డ నవధరించియు విడుమా,యనవుడుఁ బంతముల కొలఁదు లడిగె న్వారిన్.

వ. అప్పు డొక్కదండనె పోట్లాడంబూని యేకాంగవీరుండు. ౫౯

సీ. పుల్లతి వెట్టిన భూమికిఁ గొసరిన నెదిరిపోటునకుఁ జే యొదుఁగుచున్న
దండకైదప్పినఁ దప్పుగ్రేళ్ళుజికినఁ బంతంబుగొన్నఁ జౌబళము గొన్న
దాణికిఁ జొచ్చిన దాఁచిన మానిన నరువనొడ్డిన బయలాసపడినఁ
జాఁగఁబొడువకున్నలాఁగంబునకుఁగొన్నమడమగెంటినవ్రేళ్ళుమగుడఁబడిన
దాఱుమాఱులైనఁ దలవంచి పొడిచిన, బారుగాఁ దలంచు పంతమిదియె
కదిసి యొక్కపోటు పదిముఖంబులుగాఁగఁ, బొడుచువాఁడ దేవరడుగులాన.

వ. అను నంతకమున్న వానిపంతంబులకొలందిం బుల్లతి మున్నగా నన్నియుం
గొని యున్న కలహకంటకుండు. ౬౧

సీ. మఱిఁ గాకదృష్టి నేమఱక రక్షించుచు సూకరదృష్టిమై ఢాకగొలిపి
గర్జనసేయక మార్జాలదృష్టిమైఁ దరలక పరుజించి తాఁకఁబూని
భల్లూకదృష్టి నపాంగసంగతి గని కపిదృష్టి వంచించి కాపుసూపి
చేష్టదప్పక గృధ్ర దృష్టి గనుంగొని యొయ్యన ఫణిదృష్టి నోడియుఁజూచి
మనసుదేఱఁజూచియును జూడకున్నట్లు, దృఢముగాఁగఁ జోరదృష్టి నడఁగి
జంకిమీఁదఁ నొడిసి శార్దూలదృష్టిఁబైఁ, బడుటసురియకాండ్ర పంతమిదియ. ౬౨

క. తొమ్మిదిదృష్టులలో నా, యిమ్మగు పులిదృష్టిఁ జొచ్చి యెదుటొమ్ము కఠా
రమ్మున నది తొలుపోటుగఁ, గ్రుమ్మెద నే నొండు లేక కుంభినిఁ గూలన్. ౬౩

వ. అనుడు వింతపంతంబుల కచ్చెరు వంది పొందుగాఁ జూచి విడువుం డన
భట్టియు నంగాధీశ్వరుండును నిలువంబడి విస్తారంబు గలుగ వైహాళి దీర్చి

* ఛంగున దాటుచు రాజుకు, ముంగలన.

యెల్లజనులం గూర్చుండ నిడి గలబపుట్టకుండ నెడ నెడం దలవరుల నిలిపి
పట్టెడువారల మాట మాటలలోనఁ బట్టుం డని నియమించి నలువురుబంట్లు
నడుమనిడి కఠారంబు లొక్కకొలందిగాఁ గొలిచి నిమ్మపండ్లు దొడసి యెడ
గలుగ బంట్లచేతి కిచ్చినం బుచ్చుకొని యవ్వీరులు చూచువారి చూపుగముల
కెల్లఁ దార లక్ష్యంబు లగుచు ధీరధీరంబుగఁ జొచ్చి. ౬౪

క. ఖ్రింగెడు కృష్ణోరగముల, భంగి న్బెబ్బులులక్రియ నిభంబులకరణిన్
సింగములభాతి నలవడు, సంగతిపోఁ గదిసి రెల్లజనులుం బొగడన్. ౬౫

వ. కదియుచుం గలహకంటకుండు తెలిసి పొడువు మాయన్న యని తెలుపుచు
ఘాతగొనంగ నోహో చాలుం బట్టుం డని యిద్దఱం బట్టించి భట్టి నృపుని
దగ్గఱం దెచ్చి వీఁజగడంబులు సంతసపడియె* ననిన. ౬౬

క. ఏను కహకంటకుఁడ గ్ర, క్కున నాతని గౌఁగిలించుకొను మనవుడు నే
మని సంతసపడుదు మొకటి, యును వీడము పోటులాట యుడిపితి రేలా.

గీ. అనుడు దెలిసిపొడువుముమాయన్న యంటి,యన్నదమ్ములకొక కలహంబుగలదె
యనిన దక్కలపడుచు నెట్టాడి రేసి, నేమి దప్పగునను మంత్రీశ్వరుండు.

క. ఓకలహకంటకుఁడయిది, నీకొఱకై కాదు శత్రునిన్ దగ్గఱుచున్
రాకొట్టి పిలిచి మది నుద్రేకము పుట్టించి పోటు దెలుపఁగవలయున్.

గీ. కవులు పొగడువేళఁ గాంతలు రతివేళ, సుతులు ముద్దువేళ శూరవరులు
రణము సేయువేళ రాకొట్టి పిలుచుట, పాడి యిదియ మిగుల భజనకెక్కు.

వ. పెండియు నీ వెంతచలంబు గొన్నను గారణంబు లేని జగడంబు గావున
భగవతియు బేతాళుండును నట్టాడించి రింకఁ బాడిగాని చెంతలకుం జొరక
రమ్మని డగ్గఱం దిగిచిన నప్పుడ రాజులుం బరివారంబును బ్రజలు నిదియ
వింతంబనం గలహకంటకుండును నేకాంగవీరుండును గౌఁగిలించుకొని యొడ
యని యడుగులం బడిన. ౭౦

మ. ధరణీనాయకుఁ డిద్దఱ న్సమముగాఁ దాంబూల జాంబూనదాం
బరభూషాదుల నాదరించి వరుసం బార్శ్వంబుల న్రాజులుం
బరివారంబుఁ గవీంద్రులుం గొలువఁగా భద్రాసనాసీనుఁడై
సరసాలాపకథానుకర్తనముల స్సంప్రీతితో నుండఁగన్. ౭౧

క. ధనహీనుం డొకవిప్రుఁ, డనువగుచోఁ బెండ్లిసేయ నరము వేడం
దనయచెయి పట్టుకొనుచుం, జనుదెంచెన్ దైన్యవృత్తి జనపతికడకున్.

*వీరి జగడంబులంతరపడియె.

చ. దినకరతేజుఁ డా జనపతిం గని దీవన లిచ్చి విప్రుఁ డి
ట్లనియె నృపాలశేఖర దయాపరిపూర్ణ మదీయభాగ్యజీ
వన యిది నాతనూభవ వివాహము చాగదు నేఁడు మేరగా
నెనిమిది యేఁడు లయ్యె ధనహీనుఁడఁ గావున వేఁడవచ్చితిన్. ౨౪

సీ. రాజ్యంబు వదలక రసికత్వ మెడలక జయశీల ముడుగక నయము చెడక
దీనులఁ జంపక దేశంబు నొంపక నిజ ముజ్జగింపక నేర్పు గలిగి
విప్రులఁ జుట్టాల వెన్నుసొచ్చినయట్టివారిని గొల్చినవారిఁ బ్రజల
హర్షంబుతోఁ గాచి యన్యాయముడుపుచు మున్ను చెప్పినరీతిఁ జెన్నుమీఱి
చేఁత లొండు లేక ప్రాఁతల విడువక, యశము కలిమి దమకు వశముగాఁగ
వసుధ యేలు రాజవర్గంబులోన న,య్యాదివిష్ణుమూర్తి వండ్రు నిన్ను. ౨౫

వ. ఈసీసపద్యంబులో గీతసహితంబుగా నాఱుపాదంబుల మొదలియక్షరంబులు, సందర్భంబుల మొదలియక్షరంబులుఁ గ్రమంబునం గూడుకొనంగ నైన నా విన్నపం బవధరింపు మనిన నచ్చెరు వంది క్రమ్మఱం జదివించి మొదళ్ళ నర్థంబులఁ బండ్రెండక్షరంబుల నిడుకొని "రాజ దీని వివాహము చేయవయ్యా" యని యున్న బంధకవిత్వంబున కతి విస్మితుం డై తద్దైన్యం బుడుపం బూని. ౨౬

క. జననాయకుండు విప్రున, కెనిమిదికోట్లర్థ మిచ్చి యెల్లనరేంద్రుల్
తనుఁ గొల్చినడువఁగా నొ,య్యనఁ బురికరుదెంచె వైభవాఢ్యత మెఱయన్.

క. కావున నీవాతని సరి, గావు నృపా మగిడిచనుట కార్యం బనినన్
భావమునఁ దద్గుణము సం,భావించుచు భోజవిభుఁడు మగుడం జనియెన్. ౨౭

వ. మఱియుఁ గొన్ని దినంబు లరిగినఁ బదియేడవవాకిటం జనం జూచి. ౨౮

— పదునేడవబొమ్మకథ. —

క. నీలాంబరసోదరు రజ,నీలాంఛనదివసచిహ్ననేత్రవిలాసున్
నీలగ్రీవప్రియసఖు, నీలోత్పలనీలవర్ణు నీలారమణున్. ౩౦

శా. తాత్పర్యంబున సంస్తుతించుచుఁ బ్రశస్తం బైనలగ్నంబునన్
సత్పాత్రప్రతిపాదితార్థుఁడయి భోజక్షోణిపాలుండు సం
పత్పూర్ణంబగు వైభవంబు మెఱయ న్భద్రాసనం బెక్కఁగాఁ
దత్పాంచాలిక నిల్వు నిల్వు మని తత్రస్ఫూర్తిగా నిట్లనున్. ౩౧

క. నృపరత్న మైనయుజ్జయి,నిపతిక్రియ సాహసాదినిపుణత్వము న
త్త్యుపకారంబును గలుగక, చపలమతీ దీని నెక్కఁ జనునే నీకున్. ౬౨

క. ఉర్వీనాయకుఁ డయ్యును, నిర్వాణుల మీఱి యర్థనిస్పృహుఁ డగునా
సర్వజ్ఞుని సద్గుణములు, నిర్వచనముగాఁగ వినుము నే వినిపింతున్. ౬౩

క. మాటలయం దెఱిఁగెద వే,నాఁటను ముంజేతికంకణంబున కద్దం
బేటికి వితరణగుణమునఁ, బాటిల్లెడి గుణము లెల్లఁ బ్రభువుల కుర్విన్. ౬౪

క. మతిగలిగి చదువఁ జిలుకలు,*హాతమందంగాను బోటులాడుం బశువుల్
వితరణ మెవ్వని గుణమగుఁ, జతురుఁడు శూరుఁడు నతఁడె జనులందెల్లన్.

గీ. విక్రమార్కుబాహువిక్రమం బుర్విలో, నరులచేత నెల్ల నరులుగానఁగఁ
గీర్తనీయ మైన కీర్తిఁ గీర్తించుచు, నర్థు లర్థములఁ గృతార్థు లైరి. ౬౬

సీ. ఆదివసములవర్షాత్యయోచితముగా దల మైన వానలు వెలుచునంతఁ
దెల్లవాఱినయట్టి తెఱఁగున నావేళఁ దనమేళనం బెల్లజనులు పొగడ
హంసనాదములు కాహళలుగాఁ దత్పక్షలఘుతాడనములు తాళములుగాఁగ
మదములఁ గ్రాలు తుమ్మెదలఝుంకారమ్ము లమరినవీణాస్వరములో యనఁగ
యోగనిద్రఁ జెందియున్నవిష్ణుని మేలు, కొలుపఁగడఁగు గాయకుం డనంగ
బంధుజీవహర్షపరమాచుఁ దద్రాగ,మయముగా శరత్సమయ మొనర్చె. ౬౭

క. శరదాగమమున నంభో,ధరపటలము విచ్చి చనినఁ దపనుండు మహా
కరి తెరవెల్వడు క్రియఁ బు,ష్కరవిలసన మలరఁ జెలఁగెఁ గరసత్త్వమునన్.

క. పంకంబులాఱె నేఱుల,పొంకఁబులు డిగ్గె తెల్లు పూచెను భువి ని
శ్శంకముగ నంచపిండు కొ,లంకుల విహరించె నట జలమ్ములు దేటన్. ౬౯

ఉ. దీప్రముఖంబులౌచు నలుదిక్కులు నేర్పడ దుగ్ధసింధుపూ
రప్రభ నొప్పు వెన్నెలలు రాత్రి దివాకృతిఁ దేజరిల్లలో
కప్రియుఁ డైనచంద్రు సమకట్టులఁ జుక్కలు నిక్కఁగాఁ దటీ
ద్యుప్రతిబింబలీలఁ గుముదావళి పొల్చె సరోవరంబులన్. ౭౦

ఉ. తెల్లనిరాజహంసలను దెల్లనికల్వలఁ దెల్లఁదమ్ములం
దెల్లని తెల్లుఁబువ్వులను దెల్లనిశీతమరీచిరోచులం
దెల్లనిచుక్కలన్ జగము తెల్లనయై యమృతాబ్ధి మీఱినం
దెల్లనికన్నుదోయిగల దేవర వచ్చె శరత్తు చూడఁగన్. ౭౧

*హాతముగఁ బోట్లాడు పసులు నజ్ఞానకృతులే యహా,

క. జడి గాక వెట్ట గాకయు, వడ గాకయుఁ జలియుఁ గాక వఱపిది యనియే
ర్పడక యిలఁ బసిమివండఁగ, బడుగులు ప్రియమందిరనఁగఁ బ్రభులకుఁ దగదే.

చ. అవని నవంతిభూమివరుఁ డాదిగఁ బార్థివు లెల్ల లక్ష్మి యు
త్సవములు మున్నుగాఁ గడుఁ బ్రశస్తములౌ సమయంబులందు స
త్కవులను పాఠకోత్తముల గాయకుల న్నటుల న్వితీర్ణివై
భవములఁ దన్పఁజొచ్చిరి ప్రభావసమృద్ధుల నిండు పుట్టఁగన్. ౫౩

ఉ. అట్టిదినంబుల న్నృపకులాగ్రణిదానసమృద్ధి యుత్కర్షన్
ఇట్టు నుతింపఁగాఁ బరనృపాలకు లచ్చెరువంది మెచ్చ నా
యట్టిమహీశుఁ డర్థులఁ గృతార్థులఁ జేయుచుఁ గీర్తిచేకుఱం
బెట్టెడునట్టిసద్గుణము పెంపున నాతని మీఱనోపఁడా. ౫౪

క. అని యడిగిన నాబట్టో, య్యన నవ్వుచు నోనృపాల హరుని ప్రసాదం
బున సిద్ధపురుషుఁ డగు నా, జననాథుఁడు గుణములందు సామాన్యుండే. ౫౫

క. దానస్తోత్రంబులు నా, మానవపతియందు కాని మఱి యొందు దెసం
గానము విను మాతని సరి, పూనెద మనఁ దరమె తరణిపుత్త్రునకైనన్. ౫౬

మ. అనినం జిత్తములోన లజ్జయు వృథాహంకారముం బుట్టఁగాఁ
దనలోఁ దాన యడంచికొంచు మృదువస్త్రస్వర్ణభూషాదు లా
తని కింపొందఁగ నిచ్చి పుచ్చి పిదప న్దానంబున న్విక్రమా
ర్కునిసాదృశ్యము నొందఁగోరుమతి నాక్షోణీశ్వరుం డుండఁగన్. ౫౭

సీ. ఒకనాఁడు కొల్వులోనికి సిద్ధుఁ డొకరుండు చనుదెంచి సుఖగోష్ఠి జరుపునపుడు
తాపసోత్తమ నాకు దానగుణంబున విక్రమార్కుని మీఱ వెరవు గలదె
యనవుడు సాహసహావనంబు చేసిన సిద్ధించు నందుల చేఁత వినుము
యోగినీచక్రంబు నొందుకుండములోన నొకలక్షగోఘృతాహుతులఁ బోసి
పాదలఁజేసి మేను పూర్ణాహుతిగ వేల్చి, వెనుకఁ దత్ప్రసాదమున నె బ్రదికి
దాన విభవమునకుఁ దగినంత వేఁడుము, మెఱసి సాహసాంకు మీఱవచ్చు. ౫౮

చ. అనవుఁడు నుత్సహించి నృపుఁ డాతని వీడ్కొని రాత్రి సర్వయో
గినులఁ దలంచుచుం జప సకీలకమంత్రజపంబుతోఁ దదీ
యనిలయవహ్నికుండమున నాహుతు లన్నియుఁ బోసి తెంపునం
దనువును వేల్చె నిత్యమగు దానము దేహముకంటెఁ దీప్తిగాన్. ౫౯

క. ఆమెడ యోగిను లాజన, నాయకు బ్రదికించి నిలిపి నరనాథ మము
న్నీయత్నంబునకుం దగ, నేయిష్టంబైన నడుగు మిచ్చెద మనుడున్. ౧౦౦

క. దండాకృతిగా జనపా, లుండును ధరఁ జాఁగి నిచ్చలును ధనములు నా
భాండాగారము లేడును, నిండం గరుణింపుఁ డనిన నేర్పున వారున్. ౧౦౧

క. నిచ్చలు నీవిటు చేసిన, నిచ్చెద మీకొలఁది నింపు లేడును నిండ
న్వెచ్చించుకొమ్ము నావుడు, నచ్చట నృపుఁ డియ్యకొని గృహంబునకరిగెన్.

ఉ. ప్రొద్దున లేచి యింట్ల ధనపూర్ణము లౌట యెఱింగి యాత్మలోఁ
దద్దయు సంతసిల్లి వసుధావరుఁ డుజ్జయినీశు మీఱుచుం
బెన్నల నంధులన్ హితులఁ బేదల నందఱఁ గూర్చి యర్థముల్
దొడ్డలు చేసె దాననిరతుం డనఁ బైకము చిక్కుండఁగన్. ౧౦౩

క. ఈగతి ననుదినమును భాం, డాగారము లెల్ల రిక్తలైనం దనువ
య్యోగినులకు నాహుతిగని, యోగించుచు నిచ్చుధనములొనఁగుచు నుండున్

ఉ. ఈక్రియఁ బర్వ కీర్తి నుతియించుచు యాచకు లెల్లఁ జెప్పఁగా
నాక్రమ మేర్పడ న్విని ప్రియంబును జోద్యము నగ్గలింపఁగా
విక్రమభూషణుండు మునివేషముతో నటకేగి యోగినీ
చక్రగృహంబులో నతని సత్త్వముఁ జూడఁ దలంచి యుండఁగన్. ౧౦౪

ఉ. ఆనగరంబులోని నృపుఁ డల్లన రే యరుదెంచి మంత్రని
ష్ఠానిరతాత్ముఁడై జపము సల్పి ఘృతాహుతులిచ్చి యగ్నిలో
మేనును వేల్చి యోగినులమెచ్చునఁ దొల్లిటిరూపు దాల్చి యా
పూనిక నర్థము ల్వడసి పోయి భజించె వితీర్ణిఁ గర్ణుఁడై. ౧౦౫

క. మఱునాఁటిరాత్రి మునుకడఁ, దఱి యెఱిఁగి యవంతి విభుఁడు దయ్యదైవాఱం
గొఱఁతపడకుండ వెరవుగ, నెఱమంటలకుండ మున్నయెడ కరుదెంచెన్.

క. ఆహోమకుండమునఁ దన, దేహము వేల్వంగ నచటి దేవత లెలమి
న్సాహసము మానుపుచు నీ, యీహిత మేదేని వేఁడు మిచ్చెద మనినన్.

గీ. ఇచటి భూమిపాలుఁ డీక్రియ నిచ్చలు, మిడుకునగ్నిలోనఁ బడకమున్న
యతనియిండు లెపుడు నర్థంబుచేనిండి, యుండునట్లుగ వర మిందు చాలు.

క. అనవుడుఁ గొనియాడుచు న, ట్లొనరించెద మనుచుఁ బలికి యోగినులంతం
జనిరి నిగూఢుండై నృపుఁ, డు నవంతికి మగిడ నొక్కఁడును బొంపెక్కన్.

సీ. తదనంతరంబ యాతఁడుతొంటిక్రియవచ్చియాగంబుసేయఁగా యోగమాత
లరుదెంచి నృపుని ప్రయాసంబునకు నడ్డమై విక్రమార్కధాత్రీవిభుండు
తనమేనువేల్వఁ గైకొని మున్ను మెచ్చించి నీయిచ్ఛ ధనమున నిండఁజేసి
యిచ్ఛలుఁ జావక యిచ్ఛలవిడి ధన మెంతైన నర్థుల కిచ్చికొమ్ము
నావుడు నతండు దురభిమానంబు విడిచి, విస్మయంబును లజ్జయు విస్తరిల్ల
మీఱఁజూచుటు తనుమీఱిమెఱసినట్టి, యతనిఁబొగడుచునగరికినరిగెఁగాన.

క. నీవును నాక్రియ నింటికిఁ, బోవుట మే లనుచుఁ గనకపుత్రిక వలుకం
గా విని యాతఁడు నుజ్జై,నీవల్లభుకృపయుఁ దెంపు నేర్పునఁ బొగడెన్.

క. లగ్నము దప్పినచొప్పల, భగ్నంబగు యత్నమునకుఁ జారులు మది ను
ద్విగ్ను లయి చనఁగ లజ్జా,మగ్నుండై భోజరాజు మగుడం జనియెన్.

—పదునెనిమిదవబొమ్మకథ—

వ. తదనంతరంబ యొకదినంబున నష్టాదశద్వారంబునం బవేశోన్ముఖుండై.

క. వెలిపట్టును బులితోలును,మలయజమును బూదిపూఁత మణులున్ ఫణులుం
దిలకము నెఱగన్నుం గల, వెలఁదియు మగవాఁడునైన వేల్పుఁ దలంతున్.

మ. అని భోజక్షితినాయకుం డమరపీఠారోహణవ్యగ్రుఁడై
చనుదేరం గని బొమ్మ నవ్వి ధరణీశా విక్రమాదిత్యు చా
డ్పున వేడ్కన్ ఘనధైర్యము న్వితరణంబు న్లేక నీకీసహా
సన మెక్కం దర మౌనె యాతని మహోత్సాహంబు సామాన్యమే. ౧౧౬

క. జనవర నిర్వచనముగా, విను ముజ్జయినీవిభుండు విష్ణునిక్రియఁ బా
లనశక్తి మెఱసి మనుజుల, మన మలరఁగ మనుపుచుండి మహి యేలంగన్.

ఉ. క్రూరుఁడు నీరసాత్ముఁడును గుచ్ఛితబుద్ధియు దూషకుండు నా
చారవిహీనుఁడున్ ఖలుఁడు సత్యవిదూరుఁడు దుర్నయాఢ్యుఁడుం
జోరుఁడు నస్థిరుండు నలసుండును దుర్బలుఁడు న్మదాంధుఁడు
న్నారవికారకష్టుఁడును మందుఁడు మందునకైన లేఁ డిలన్. ౧౧౭

క. ఆదివసంబులలో నొక, వైదేశికుఁ డరుగుదెంచి వసుధాపతిచే
నాదృతుఁడై యతనికి నా,నాదేశస్థితులు నేర్పునం జెప్పంగన్. ౧౧౮

గీ. మాటలందె యతని మహి నెల్లఁ దిరిగిన, ఘనుని సిద్ధపురుషుఁగా నెఱింగి
మిగుల నాదరించి జగతీవరుండు త, త్కథలు వినుచు మఱియుఁ గౌతుకమున.

క. నిశ్చయముగ భువిఁ దీర్ఘపు, రశ్చరణాసక్తి నుత్తరము దక్షిణముం
బశ్చిమముఁ దూర్పుఁ దిరిగితి, నాశ్చర్యం బేమిగంటి నానతి యిమ్మా. ౧౨౧

క. నావుడు నాతఁడు నేఁ బృథ్వీవలయం బెల్లఁ గలయఁ దిరిగితి నుదయ
గ్రావసమీపంబున నానావిధమణిరమ్యమైన నగరము గంటిన్. ౧౨౨

క. కనకాహ్వయ మగునగరము, కనకాచలతట మనంగఁ గాంతిం బొలుచున్
ఘనమండల మందుచు నప్పనిమండల మనఁగఁ బసిఁడిగుడి గల దచటన్.

క. సూర్యప్రభయను నది తత్పర్యంతమునందునుండి పాఱఁగ నతిగాం
భీర్యంబు గలిగి నడుకొని, మర్యాదనె నీరు నిలిచి మడుఁగై యుండున్.

గీ. అచటఁ జంద్రకాంతఖచితసోపానమై, నాల్గుదెసలఁ గాంచనంబులైన
హర్మ్యముల భజించు నఘనాశనం బనఁ, గలదు తీర్థము కడ గానరాదు.

మ. విను మావింధ్యమునందుఁ బ్రొద్దున శిరోవిన్యస్తపీఠాంకమై
కనకస్తంభము పుట్టి పుట్టి యినుఁడాకాశంబు న్రాఁకంగఁ దా
నును నాచొప్పునఁ జక్కఁగాఁ బెరిఁగి భానుం జేరి మధ్యందినం
బునఁ దద్బింబము ముట్టి క్రమ్మఱు నదిం బ్రొద్దున్ దిగం జాఱఁగన్. ౧౨౬

గీ. ఇనుఁడు గ్రుంకువేళ నిక్కడఁ దాఁ గ్రుంకుఁ, బొడుచువేళ నట్లు పొడిచి పెరుఁగుఁ
జిత్ర మిద్ది రాజశేఖర సృష్టిలో, నలువనేర్పు చెప్ప నలవి యగునె. ౧౨౭

క. ఎన్నఁడు నిట్టి విచిత్రము, కన్నది విన్నదియు లేదు కడపట గుణసం
పన్నుని సజ్జనమిత్రుఁ జ, గన్నుత నినుఁగంటి ననినఁ గడుమోదమునన్.

శా. తత్కాలోచితగోష్ఠి దీర్చి యతనిం దాంబూలపూర్వంబులౌ
సత్కారంబుల నాదరించి కొలువుం జాలించి యారాత్రి యు
ద్యత్కౌతూహలుఁ డౌచు ఖడ్గసహితుండై యొక్కఁడు న్భూవరుం
డుత్కోచంబున నేగె నాదెసకు నాయుగ్రాటవుల్ ద్రోయుచున్. ౧౨౯

మ. ఘనుఁ డల్లొగుచుఁ గాంచెఁ గాంచనమయాగారప్రకీర్ణాఘనా
శనతీర్థాంతసమున్నమన్నిజవపుస్సంభూతిహేతుప్రచా
లనలీలాకృతడంబరాంబరతలాలంబోష్ణరుగ్బింబచుం
బనవిస్రంభవిజృంభితాద్భుతరసప్రారంభమున్ స్తంభమున్. ౧౩౦

సీ. కని విస్మితుం డౌచుఁ జని హేమగృహముల రత్నగోపురముల రమ్యమైన
పురము డగ్గఱి దాని పొంత సూర్యప్రభ నానొప్పు నేఁటిలో స్నానమాడి

గుడిలోని యాదిత్యుఁ గడుభక్తిఁ బూజించి యిష్టదైవముఁ బరమేశుఁ గొల్చి
యుపవాస ముండి సముత్సుకుఁడై దేవతాయతనమున నారేయిఁ గడిపి
రేపకడ నలేచి పాపవినాశన,తీర్థమునకు నేగి పార్థివుండు
జలకమాడి యచట సంధ్యనారాధించి, జలజమిత్రు నాత్మఁ దలఁచునపుడు.

గీ. తెలిపిపడఁగ మొదలి దిక్పతికెత్తిన, గొడుగుమీఁది పసిఁడిగుబ్బ యనఁగఁ
దూర్పుకొండమీఁదఁ దోఁచె మార్తాండుని, మండలంబు భువనమండనంబు.

గీ. తీర్థమధ్యమమున దివ్యపీఠాంకమై, జిగి దొలంక బుగ్గ లెగయుచుండ
నవ్యమైనకనకనాళంబు గలమహా,కమల మనఁగఁ బుట్టెఁ గంబ మపుడు.

క. కడుచోద్యమంది యీఁదినఁ, దడ వగు నని యాతఁ డద్భుతస్తంభముపైఁ
బడనుఱికి పీఁటమీఁదను, జడియక కూర్చుండి యోగిచందము దోఁపన్.

క. *ధరణీశుం డెక్కిన మొగ, తిరుగక కంబంబు తొంటితెఱఁగున నాభా
స్కరుగతి గొలంది జంకక, పెరిఁగెఁ గపటవామనుండు పెరిఁగినకరణిన్. ౧౩౫

శా. †కంబం బీక్రియ నిక్కుచున్ బిఱుసుగల్గం బెద్దయు న్నిక్కఁగా
గంభీరుం డగురాజు కైకొనఁడ యాకాశంబు ముట్టంగన
య్యంభోజాప్తుఁడు చేరనిచ్చు టది హైన్యంబంచు మధ్యాహ్నసం
రంభం బేర్పడ నెండ చిచ్చు గొని పర్వం జేసె గర్వంబునన్. ౧౩౬

ఉ. చేసిన నెండపెల్లునకుఁ జిక్కి సుక్కక నిక్కిమిక్కిలిన్
డాసినఁ గ్రమ్మఱ న్రవి దృఢంబుగ రశ్మిసహస్రమెల్లఁ బై
నీసునఁ గప్పినంతఁ జలియింపక నిల్చినవానిఁ జూచి యు
ల్లాసముతోడ నిట్టనియె లావును దాల్మియుఁ దెంపు మెచ్చుచున్. ౧౩౭

గీ. లక్షయోజనంబులను నిల్చి యైన నా,యెండ మానవులు సహింపలేరు
నన్నుఁ జేరనోపునా యన్యుఁ డట్లని, గాలి నేలపాలు గాకయున్న. ౧౩౮

క. నరనాయక నీ వీమెడఁ, బరమేశ్వరుకరుణఁ జేసి బ్రతికితి నిజసు
స్థిరభావము సాహసమును, బరికించి మనంబు హర్షభరితం బయ్యెన్. ౧౩౯

క. నీవును నేనును నొక్కటి, గావున నాకుండలములు గైకొను మివి సం
భావనతో నిత్యమును మ,హీవర సౌవర్ణభార మిచ్చుచునుండున్. ౧౪౦

గీ. ఎన్న నాల్గుమాడ లెత్తొకకర్షంబు
నాల్గుకర్ష లైన నగుఁ బలంబు

---

*ధరణిపుఁ డెక్కిన మొగ్గక, తిర్గమై-పా. †కంభంబీక్రియ-రెండుప్రతులలోను.

పలము లొక్కనూఱు తుల యగుఁ దుల లొక్క
యిరువది మితి భార మిది మతంబు. ౧౪౧

క. అని యిచ్చినఁ గైకొని యా,తనిపదములకెఱఁగి మగుడుతఱిఁ గంబంబా
య్యనఁ గ్రుంకఁగఁ దీర్థమునకు, మనుజేంద్రుఁడు చేరవచ్చె మాపటివేళన్.

గీ. కంబ మచట మునుఁగఁగా గంతుగొని తీర,భూమి నిలిచి తగిన నేమమెల్లఁ
దీర్చి భక్తితోడ దేవతాలయములో, నుండి రేయి గడపి యొక్కరుండు. ౧౪౩

శా. ప్రాతఃకాలమునందు లేచి ధరణీపాలుండు తీర్థంబులో
స్నాతుండై నియమంబుతోడ శివపూజాకృత్యముం దీర్చి నిం
ప్రీతిం గ్రమ్మఱి వచ్చుచోఁ దెరువునం బృథ్వీసురుం డొక్కరుం
డేతెంచెం గడుదీనుఁడై యతని సింహేపార దీవించుచున్. ౧౪౪

క. చేరఁ జనుదెంచి యతఁడో, వీరోత్తమ పేదవాఁడ విప్రుఁడ నేనా
హారంబు వేఁడి వచ్చితిఁ, గారుణ్యము మెఱసి యిచటఁ గావుము నన్నున్.

మ. అనినం జూచి కృపారసం బెనయ నాహారార్థి యీవిప్రుఁ డీ
తని కిచ్చో నశనంబు లే దితనిచేతః ప్రీతి గావింప నే
ధనము న్లేదు ప్రదాతకుం దగిన పాత్రం బబ్బినం బ్రాణమై
నను వంచింపక యిచ్చు టొప్పు నని పుణ్యశ్లోకుఁ డుద్యుక్తుఁడై. ౧౪౬

క. మితిలేని మహిమ నీకిది, ప్రతిదివసము నొకసువర్ణభార మొసంగున్
మతిఁ జింతింపక పొమ్మని, యతిముదమునఁ గుండలమ్ము లాతని కిచ్చెన్.

శా. దానం బీక్రియఁ జేసి యొక్కయెడఁ దీర్థస్వార్థము ల్సేకుఱ
న్నానాచోద్యములెల్లఁ జూచితి జగన్నాథు స్రవిం గంటి స
న్మానం బచ్చట నొందితిన్ ద్విజుని దైన్యం బంతయుం బాపితిన్
దీనం బుణ్యుఁడ నైతి నంచుఁ బురికేతెంచెం బ్రమోదంబునన్. ౧౪౮

గీ. నీకు నీగుణములు లేక యీగద్దియ, నెక్కఁదగదు మగుడనేగు మనిన
మనములోనఁ నతనిఁగొనియాడుచును భోజ,మనుజపభుఁడు భవనమునకునరిగె.

శా. సంసారాంబుధపూర్ణమగ్నజననిస్తారాంఘ్రిపం కేరుహున్
హింసావర్జితభావభవ్యమతి యోగీంద్రాత్మపద్మావళీ
హంసాకారు వికారదూరుని విమోహధ్వంసనోత్తంసునిం
గంసారాతిఁ బురారిమిత్రుఁ ద్రిజగత్కల్యాణసంధాయకున్. ౧౫౦

ఉ. కంజభవార్చనీయపదకంజు నిరంజనునిం బురత్రయీ
భంజను నంజనాచలనిభద్విపదైత్యఘనప్రభంజనున్
సంజనితప్రమోదగిరిజాతనుమంజులవామభాగు మృ
త్యుంజయు నాంజనేయవిహితోన్నతగీతకృతాత్మరంజనున్. ౧౫౧

మాలిని. గిరివిరచితచాపా కృష్ణమేఘాభిరూపా
సురసరిదవతంసా తుష్టదైతేయహింసా
గరళగళనదక్షా కంజపత్రాయతాక్షా
పురహరహరిరూపా పుణ్యగణ్యస్వరూపా. ౧౫౨

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ వైరిమండలీకభేకఫణీంద్ర వీరఘోట్టవిభాళ కళింగదేశనిర్ధూమధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాటద్రవిలాంధ్రమహారాష్ట్రభూపాలరూప నూపురసుందరచరణారవింద ననదప్రోలిపురవరాధీశ్వర వెలనాటిపృథివీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ శ్రీకొలవి వెన్నయామాత్యపౌత్ర హారితసగోత్రపవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ గోపరాజప్రణీతంబైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు విక్రమార్కునిదానమహోపకారసాహసౌదార్యప్రశంసనం బన్నది సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

అష్టమాశ్వాసము.

క. శ్రీలలనాతనురుచిరం, పాలతికాచిరవిలాసపరికీర్ణవపు
ర్లీలాతిశయవిడంబిత, నీలాంబుదవర్ణుఁ ద్రిభువనీపరిపూర్ణా. ౧

—పందొమ్మిదవబొమ్మకథ—

మ. మతిలో నిల్పి యతండు సజ్జనుల సంభావించి దైవజ్ఞస
మ్మతమా వేళఁ గడంగి యెక్కఁ జనుచో మాన్పించి యేకోనవిం
శతిమద్వారముపొంతబొమ్మ వలికెన్ క్ష్మాపాలకా మూర్ఖ భా
రతపర్వంబు పఠింపఁ బూనుట చుమీ రాగిల్లు నీయత్నముల్. ౨

క. ధారానాయక ధారుణి, నారూఢుం డైన విక్రమార్కునికరణిన్
శూరుండును ధీరుండు ను, దారుండును గాక యెక్కఁ దగ దెవ్వరికిన్. 3

మ. అది యెట్లన్న నెఱుంగఁ జెప్పెదఁ దదీయం బైనచారిత్రము
న్మదవైరిద్విపసింహ మర్థిజనతామందార మాభూవరుం
డుదయాస్తాచలమధ్యభూమి దనకై నొప్పారు నుజ్జైని సం
పదలం బొంపిరివోవ రాజ్యము నయప్రాజ్యంబుగా నేలఁగన్. ౪

ఉ. ఆజననాథుఁ గొల్చి కనకాభరణంబులఁ దేజరిల్లుకాం
తాజనుల న్విచిత్రవసనంబుల బంటుల నందలంబులం
దేజులఁ జామరంబులను *దెల్లని యెల్లుల నేపు సూపుచున్
రాజులు మంత్రులు న్సుకవిరాజులు నుండుదు రొక్కకైవడిన్. ౫

గీ. అట్టిదివసముల సమస్తభూపాలురు, భటులుఁ గవులు హితులు బలసి కొలువ
సురగణంబులోని సురరాజుభంగి న, య్యవనిపాలుఁ డున్నయవసరమున.

క. ముకుళితకరుఁడై దావా, రికుఁ డెదుర న్నిలువఁబడి ధరిత్రీశ్వర కా
నికగా సాళువముం గొని, యొకనల్లని చెంచు వచ్చియున్నాఁ డనుడున్.

క. తత్కారణంబు దెలియ న, ప్యుత్కలికుండై †నిజాభిముఖమానవసం
పత్తిరదర్శనుఁ డగు భూ, భృత్తులతిలకుండు వానిఁ బిలువం బంచెన్. ౭

---

*దెటయి నీటయి నేటు జూపుచున్ - †ముత్తరంఠుండై.

మత్తకోకిల. నెమ్మిఁ బచ్చని కుప్పసంబును నీలిచీరయుఁ బీలియుం
దమ్మిపూసలపేరు నెఱ్ఱనిధాతుబొట్టును జూడ నం
గమ్ముపైఁ దగు సొమ్ముగాఁ బిడికత్తి కాసె నమర్చి పా
ఱమ్ముల న్విలుఁ గేలఁ బూన్కొని యంతఁ జెంచరుదెంచుచున్. ౯

క. దూరంబున నుడుగణపరి,వారుండై వెలుఁగు రజనివల్లభుక్రియ ను
ర్వీరమణులలో నొప్పెడు, నారాజుంజూచి మ్రొక్కి యతివినయమునన్. ౧౦

గీ. నీవు దాడివెట్టి నెగడిన నఱుసుక, యీఁకఁ జిరిగి గొందు లీఁగునృపుల
పగిదిఁ బులుఁగులెల్లఁ బఱవ వేఁటాడునీ, సాళువంబు గొనుము మాళవేంద్ర.

క. అని చూపి కొలువులోపలఁ, దనచేతి విహంగమును ధరణీశుని కొ
ప్పన చేసి తాను వచ్చిన, పనిఁ జెప్పఁ గడంగి యతఁడు పతి కిట్లనియెన్.

గీ. నృపులు గానలేని నీమహావసరంబు, నేఁడు గంటి దొడ్డవాఁడ నైతి
మాళవేంద్ర యేను మందరగిరినుండి, యరుగుదెంచినాఁడ నవధరింపు.

శా. ఓరాజన్యకులావతంసక తదీయోపాంతభాగమ్మునన్
భేరుండాదిమహామృగేంద్రనివహాభివ్యాప్తమై యున్నత
స్ఫారానేకమహీరుహప్రకరవిస్తారావరుద్ధార్కసం
చారం బైనయరణ్య మున్నది తమస్సందోహసందష్టమై. ౧౪

సీ. ఆదివరాహ మాయడవి యేకలములు మన్నించి విడిచిన గున్నయొక్కొ
ద్విక్కరు లక్కడ నక్కు నేనుఁగులచేఁ దోలుదువడి చన్న దున్నలొక్కొ
చండికసింహ మచటఁ బేర్చు సింగంపుఁగమ్పులోఁ దప్పిన కొదమయొక్కొ
కాలునిపోతందుఁ గల కారుపోతులఁ గూడిరా లేకున్న దూడయొక్కొ
మారకమ్మపులి యచట మలయుచున్న, పెద్దనెకములు పెంచిన పిల్లయొక్కొ
యనఁగ వాలుమృగంబుల కదియు నెప్పుడు, నాటపట్టగుజాడలు తేటపడఁగ.

సీ. అందులపందుల దండంబు క్రమ్మిన లీలావరాహంబు నేలఁగలసె
నచ్చోటిమదలులాయములతో బెనగి యా యెనుపోతు యమలోకమునకుఁ జనియె
నక్కడి కృష్ణమృగౌఘంబుచేఁ జాలఁ దూలి సారంగంబు గాలిఁబోయె
నటకొండగొఱియలయనుటున నొచ్చి మహామేష మగ్నిపాలయ్యె ననఁగ
నొప్పు నితరజంతువులను జెప్పనేల, *దుప్పవెలుఁగులుఁ దోడేళ్లు దుప్పు లిర్లు
†కొరనువులు మెడినాగులు గుజ్జుఁబిల్లిఁ, గణుఁజు లేదులుఁ గుందేళ్లుఁ గలవు పెక్కు.

---

*దుప్పవెలుఁగు = వ్యాఘ్రింబు లుప్పతిల్ల- †వరలు దురువాతులున్న గపతులుగల్గి- కొఱనువులు మరి నాగులు గుజ్జుకొండ్లు.

ఉ. అన్యోడ నొక్కయేకల మహాంకృతితో గుహనుండి నిచ్చలుల్
దయ్యము కైవడి న్వెడలి దాడలు గొట్టుచు బెట్టు రొప్పుచుం
జయ్యనఁ జొచ్చి యేర్చిన గజంబులు మున్నుగ నన్మృగంబులన్
ప్రయ్యలుగాఁ బడం బొడిచి వారకచంపుచు నుండు గండునన్. ౧౭

గీ. ఎదిరిపందులు దానిపైఁ గదిసిపోలియుఁ, బందెగాఁడొక్క వ్రేటుగఁబంతమూడి
రోలి నిలిపి యడిదమునఁ ద్రోలివ్రేయ, ఖండితములగు గుమ్మడికాయలట్లు.

క. ఆకొమ్ముకాఁడు తొల్లిటి, యేకలమో కాక యముఁడో యిట్టివిచిత్రం
బేకడఁ గానము విను మది, నీకెఱిఁగింపంగఁ బూని నేఁ బలికింటిన్. ౧౮

మ. వసుధానాయక వేఁటకుం గదలు సత్త్వం బెక్క మేనంతకున్
సుసరం బౌ లఘు వౌ జయం బగు రిపుక్షోభం బగు న్సద్గుణ
ప్రసరం బేర్పడుఁ జేతి సూటి మెఱయింపం జొటగు న్వేఁట దు
ర్వ్యసనం బంత్రు ధరిత్రి నిట్టిగతి సౌఖ్యం బొందుచోఁ గల్గునే. ౨౦

క. అంచుం జెప్పినఁ బ్రియపడి, చెంచుం గనకాంబరములఁ జెలువారఁగ మ
న్నించి వరాహముఁ గ్రుంపఁద,లంచి మృగవ్యప్రయాణలాలసమతి యై.

సీ. దీమంపువేఁటలు దామెనవేఁటలు తెరవేఁటలును నేర్పు తెరలికలును
బందెమాడినభంగిఁ బందులనొప్పింపఁ బూఁటకాండ్రనఁదగు వేఁటకాండ్రు
సారమేయంబు లౌ సారమేయంబుల పట్టెడగొలుసులు పట్టినడువ
భేరుండగండగంభీరత్వ ముడిగించు భేరీరవంబులు బోరుకొనఁగ
వారువము నెక్కి మితపరివారుఁడగుచుఁ, బోటుకాండ్రనువడిగల యేటుకాండ్రు
వాటపడ వెన్నరుదేర వేఁట గదలె, మందరంబున కవనిపురందరుండు. ౨౨

వ. అట్లు గదలి కతిపయదినంబులకు దుశ్చరంబగు నగ్గిరిపశ్చిమతటంబున గండభేరుండాదిప్రచండమృగాండజప్రకాండపరిగణ్యం బగునరణ్యంబు దరియం జొచ్చి యచ్చటి శిలోచ్చయంబులం బ్రతిధ్వనులను సముదంచితంబుగం బెంచు చెంచులయార్పులును శునకకోలాహలంబులుఁ గాహళాదివాద్యరవంబులు దిక్కులు చెవుడుపడ సమీపించి. ౨౩

క. మెలఁకువ లగుచోటుల మను, కులకందువులను జలంబు గొను నెడలను మేఁ
తలపట్లను మృగములకును, వల లొడ్డుచు వేఁటకాండ్రు వలఁకులఁ జనఁగన్.

క. పులియొదిఁగి మొగసియశ్వము, తలడొందుకఁగ నృపుఁడు సురియఁదలద్రెంచిన మే
నిలఁబడఁగఁ బడక యాతల, లలితాశ్వంబునకుఁ బులితల్లాటము చేసెన్.

చ. అటఁ జనునంతలోపల నవాంబుధరాభము భంగి ముందటం
గిటకిటఁ గోఱలన్ ధరణి గీఱును రొప్పుచుఁ గొప్పరించుచుం
గిటిగణ మేగుదేరఁ గని క్రేవలఁబట్టిన వేఁటకుక్క లా
క్కటు గొలుసు ల్వడి న్విడువఁగాఁ బఱచెం బవమాన వేగులై. ౨౬

చ. పఱచుచుఁ గొంకులుం దొంకలుఁ బట్టి విదుర్చుచు మాలెగట్టిన
న్నొఱుగుచుఁ గన్నులుం దొడికి మోములఁ ద్రిప్పినఁ జోటు దప్పఁ గ్రే
ళ్లుఱుకుచు సింగము ల్గరుల నొక్కటఁ బట్టెడు భంగి దాఁటుచుం
గఱచుచుఁ జాగనీక యరికట్టుచు బెట్టుగ నేచెఁ బందులన్. ౨౭

క. కినిసి వరాహము వాడిచిన, శునకముతల ద్రెళ్లి యెగసి చొప్పేర్పడ నొం
డునెలవునఁ బడియెఁ గవ్వడి, తునుమాడిన యాజయద్రథునితలవోలెన్.

వ. అంతట వేఁటకాండ్రును నొండొరువులఁ గడవం బాటి గంటిలేని కుఱుగం
ట్లం గలిగి మెఱుఁగారెడి సూటిగల పందిపోట్లు దృఢంబుగా నత్తుకొని
యొత్తిలి పోయి మొగము దప్పకూటున బలుమాటునం గదిసి పెద్దగున్న
లను, జెఱుగున్నలను, బిడిపందులను, నెడమల్లరంబులను, గొమ్ముకాండ్రను,
నొక్కుమ్మడిం గ్రుమ్మునప్పుడు. ౨౮

క. గంధగజలీలఁ బంది మ,దాంధంబై యొకని జీరినట్లుగఁ బొదువ
న్నంధింపం బడిన జరా,సంధునిక్రియ వ్రయ్య లొక్కసరనం బడియెన్. 30

గీ. అట్టివేళ నృపుఁడు కట్టెదురను*నారి బెట్టుపొడమ, నమ్ము నెట్టి తిగిచి
బొట్టు వెట్టినగతిఁ బట్టెలనం దేసెఁ, దిట్టినట్లు పంది మిట్టి పడఁగ.

వ. ఆసమయంబున బెబ్బులిం గని పఱచుపశువులపగిది నవ్వనమదగజంబులు
మొదలుగాఁగల మృగంబులును వేఁటకాండ్రునొక్కదిక్కునకుం బఱతెంచిన
నంతం దత్పశ్చిమభాగంబున. 3౧

సీ. పాతాళ మీఁగినపందిఁ బోరికిఁ బిల్చు కైవడి నందంద కాలు ద్రవ్వఁ
గనుసన్నఁ బ్రాణులఁగాల్పఁబూనినమాడ్కిఁగన్నులమిణుఁగుఱుంగ్లిమ్ముఁజూచు
దిగ్గజంబులు మది బెగ్గలి మ్రగ్గఁగా జంకించుగతి వాక్కసముగ రొప్పు
నర్థునిహాయముల నరికట్టఁ జనురీతిఁ గొనవెంట్రుకలు నిక్క గొప్పరించుఁ
దిరుగుచోనడ్డమగుకులగిరులఁదునుము,వాఁడియిరుభంగిఁగోఱలుతీఁడికొంచుఁ
గాలమృత్యువు రేఁగిన కరణిలోక, మాకులంబుగఁ గవిసె నయ్యేకలంబు.

వ. అట్లు దవ్వుల మలయుచున్నం జూచి యచ్చెరువంది యిచ్చ మెచ్చుచుఁ
జిత్తంబున నుత్తలపడక యత్తలం బందుఁగొని. 3౨

*నారి, జిట్టబొడమికమ్ము వెట్టినగతి పందివొట్లగ్రుచ్చి పట్టెత్తిదద్దెసం—

ఉ. వాహముఁ దోలి రాజకులవర్యుఁడు చేరెఁ గృతోల్లసన్మృగ
ద్రోహము నిత్యవీరరసదోహము సంజనితాంజనాద్రిసం
దేహము సత్త్వదగ్రఘనదేహము నుద్ధతకాననాంబుధి
గ్రాహము సర్వభీతికరగర్వవిరాహము నవ్వరాహమున్. ౩౫

క. చేరిన నది మది బెదరక, యీరసమునఁ గడచి యతని నెదిరించెను భ
ద్రారమణుని జెనయఁగ భూ, దారాకృతివచ్చు మూకదానవుమాడ్కిన్.

క. అత్తఱిఁ దనచిత్తంబునఁ, దత్తఱపాటొంతయు లేక ధరణీరమణుం
డత్తలము వైవ నది గని, తుత్తుమురుగఁ బొడిచె లేఁతతుందిలముక్రియన్.

క. పొడిచినఁ దడయక పిడికిట, నడిదము బెడిదముగ నెగడ నతఁ డశ్వము న
య్యెడ కడరించినఁ గ్రోధము,వడి మగుడఁగ మగిడెఁ బుడమి వడవడ వడఁకన్.

గీ. అట్లుదిరిగి చనినన య్యేకలము వెంట,హయముఁదోలుకొనుచు నరిగె నృపుఁడు
పందిరూప మైన పాతాళకేతువు, నంట నెయిమకువలయాశ్వ వగిది. ౩౯

గీ. తిన్న క్రొవ్వులోన నున్నది నీరుగాఁ, గన్ను లగ్గిమెఱుపుగములు గాఁగ
రొప్పటుఱుముగాఁగఁగప్పుచొప్పడఁబంది,గాలిఁబఱమమొగులుకరణిఁబాఱె.

వ. ఇట్లు పాఱిన ఘోరం బగు కాఱడవిలో దూరంబగు నీరంబులందూఱి.

క. పందివెను వెంటఁ నరుగుచు, ముందట నరలోకపాలముఖ్యుఁడు గనియెన్
మందరముఁ బురందరరిపు,మందిరకందరము నిందుమణిసుందరమున్.

క. కని డగ్గఱునెడ సూకర, మనువుగ గుహ సొచ్చె నంత నచటితిమిర ఘూ
తనిదృష్టిఁ గప్పె భయపడి, తనుఁజొచ్చిన వానిఁ గావఁ దగు ననుకరణిన్,

గీ. ధరణిపాలుఁ డంతఁ దురగంబు నచ్చోటఁ, గట్టి వాలుఁ గేలఁ బట్టికొనుచు
లొంక సొచ్చె నాత్మఁ గొంకక కాలుండు, కదిసి దివియ వట్టి వెదకుపగిది.

ఉ. చొచ్చి మహామృగం బరుగుచొప్పటఁ గానక కందరాంతని
ర్యచ్చటులాంశుకూట మగు రత్నకవాటము గాంచి యిచ్చలో
నచ్చెరువంది యందుఁ జని యావల నిండిన చిమ్మచీఁకటిం
గ్రొచ్చుచు నేగ వాలు కడక్రొమ్మెఱుఁగు ల్నిగుడంగఁ గ్రిందికిన్. ౪౫

ఉ. ఆదెసఁ గొంతదవ్వుల మహారజతాంచితసాలమండల
శ్రీగవరాక రత్నకలశీపరిచిహ్నితతుంగశృంగసౌ
ధాదినికేతనప్రసర మైన మహానగరంబు దోఁచెఁ జం
ద్రోదయలీలఁ గన్నులకు నుత్సవమై దిమిరం బడంచుచున్. ౪౬

ఉ. అందులపణ్యవీథుల నహర్నిశముం దిమిరంబు లేదు సం
క్రందనరత్నగేహముల కాంతుల నేగఁగరా దటంచు న
మ్మందరసీమలందు గరిమంబున దాఁచిన పద్మరాగముల్
క్రందుకొనుం బ్రదీపములకైవడి దివ్వెలపండుగో యనన్. ౪౭

క. అందు బలిచక్రవర్తి ము, కుందుఁడు దన ద్వారపాలకుఁడుగా రక్షో
బృందములు గొలువఁగా నా,నందంబున నుండు నురగనాథులతోడన్.

క. అందులఫణికుల ముఃపవన, చందనసంవేష్టగజభుజంగీవదనా
నందనసుందరతరమగు, మందానిల మానుచుండు మ్రాగన్నిదుచున్.

క. చెలువారెడు నాపురిలో,పలి రక్కసు లొండుగడలభయ మెఱుఁగక తీ
పులవింటికి జడియుచు మరు, నిలువేలుపుగా భజింతు రింతులుఁ దారున్.

ఉ. ఆపురిఁ గాంచి సమ్మదము నచ్చెరువు న్మదిఁ బిచ్చలింపఁగా
భూపవరుండు పంది యెటుపోయె బలంబెటు పోయె దివ్యమా
నీపుర మెట్లు తోఁచె నది యెవ్వని రాజ్యమొ చూత మంచు ని
చ్ఛాపర తంత్రుఁడై గవనిచక్కటి డగ్గఱ వచ్చె నయ్యెడన్. ౫౧

ఉ. చేతఁ బసిండిబద్ద విలసిల్లఁగ నొక్కఁడు వచ్చి మ్రొక్కి పృ
థ్వీతలనాథ నాథుఁ డగు విష్ణునిచే సెలవంది దానవ
త్రాత బలీంద్రుఁ డిప్పు డనురాగమున న్నినుఁ బిల్వఁ బంచె ర ౫౨
మ్మా తడయంగ నేల యనుమానము సేయక నీవు నావుడున్.

సీ. ఘనుని సందర్శింపఁ గలిగె నిక్కడ నని యానంద మందుచు వానిఁ జూచి
పురిచొచ్చి రత్నమందిరములసొంపెల్లఁ గోరి చూచుచుఁ బైఁడికోట దాఁటి
చని యవ్వటారుమోసలఁదాటిమణిమండపంబులో దైత్యులుబలసికొలువఁ
గంకణంబులమ్రోఁత గల్లనఁగాఁ జాఁపజోటులు వసిఁడి వీచోపు లిడఁగ
మెఱుఁగుముత్తియముల పేరులఱుత మెఱయ,నలరుచుక్కలలోని రేవెలుఁగువోలె
మానికంబులగద్దియపైనిదీర్చి, యున్నబలిఁజూచి మ్రొక్కె నమ్మన్నుతేఁడు.

క. అతనిఁ గనుంగొని దానవ,పతి ప్రియమునఁ గౌఁగిలించి భద్రాసనసు
స్థితుఁ జేసి మిత్రకృతో,చితసత్కారము లొనర్చి సేమం బడిగెన్. ౫౪

శా. ధర్మం బెల్లెడఁ జెల్లునా ద్విజులవిద్యాగోష్ఠి రాజిల్లునా
దుర్మార్గంబు లడంగునా ప్రజలు సంతోషింతురా సత్క్రియా
మర్మం బేర్పడ జన్నముల్ జరుగునా మర్యాద వర్తిల్లునా
నిర్మూలంబుగ శత్రులం గెడపుదా నీలక్ష్మి సొంపెక్కఁగాన్. ౫౫

శా. హర్షంబొంది పురందరుండు ధరపై నందందుఁ గాలంబుల
న్వర్షంబు ల్గురియించునా తగిలి విద్వాంసుల్ ప్రశంసింతురా
ఘర్షింపంగల రీతి నీతి దెలియంగా విందురా కీర్తియు
త్కర్షం బందునె దీనులంగడపుదే దానం బనూనంబుగన్. ౧౬

వ. అనినం గృతాంజలి యై మానవేంద్రుండు దానవేంద్ర నే నెంతవాఁడ నన్నిం తకుశలం బడిగితివి నీవు మహానుభావుండవు. ౧౭

సీ. కశ్యపసుతుఁడు రక్కసులమేటి హిరణ్యకశిపుండు నీవంశకర్త యనఁగఁ
బరమవైష్ణవుఁడైన ప్రహ్లాదుఁ డద్భుతఖ్యాతచరిత్రుండు తాత యనఁగ
వీరమాహేశ్వరుం డై రూఢి కెక్కిన బాణాసురుఁడు కూర్మి పట్టి యనఁగ
దానవరక్షణజ్ఞానవిజ్ఞానాదిగురుఁ డైనశుక్రుండు గురు వనంగ
నమరలోక మేలుట పరాక్రమ మనంగ, భువనమంతయువితరణాభోగ మనఁగ
దేవదేవుండు హరి యిష్టదైవ మనఁగ, నీమహత్త్వంబు నాకు వర్ణింపఁదరమె.

మ. ఘనుఁడౌ విష్ణుఁడు జన్నిదంబు శిఖయున్ గాయత్రిపల్కుల్ మృగా
జినము న్గోఁచియు దర్భలు న్గొడుగు మౌంజీబంధము న్గోపిచం
దనము న్వ్రేలిమిబొట్టుఁ గుండలములున్ దండంబు నందంబుగా
నిను వంచింపఁ గడంగి తాఁ గుఱుచయై నీచేత వర్ధిల్లఁడే. ౧౯

క. వడమాయలవడు గడిగినఁ, దడయక మూఁడడుగు లిచ్చి ధర్మం బిలనా
ల్గడుగులుగా నిల్పిన నీ, కడిమి వొగడ నలవి యగునె కమలజుకైనన్.

క. ఆలాగు కపటియైనను, వేలుపె యని యొసఁగు నీదు వితరణగుణముం
డాలిమియు మెచ్చి త్రిభువన, పాలకుఁడచ్యుతుఁడు ద్వారపాలకుఁడయ్యెన్.

క. పాత్రత్యాగి యనంగ జగత్త్రయమునఁ బరఁగునట్టి ఘనుఁడవు నను నీ
మిత్రునిక్రియఁ గనుఁగొంటి పవిత్రచరిత్రుండ నైతి విశ్వములోనన్. ౨౦

సీ. అనవుడు దనుజేంద్రుఁ డతి సమ్మదంబున నుర్వీశ యీకలియుగమునందు
నీతుండు శూరుండు దాతుండు మఱి లేఁడు నీవె కా కని యని నిన్నుఁ జూడ
వేడుకపడి యేను విష్ణుని యాజ్ఞచే వడలి రాలేక యీ వెరవు పూని
యిన్నిటు రప్పించి కన్నులారఁగఁ గంటి నధికలాభం బయ్యె నంచుఁ బలికి
యదిసువర్ణదాయి యిదిజరామృత్యువినివారణ మనుచు రసరసాయనములు
పేర్మి నిచ్చి యనిపె బిలమార్గ మెఱిఁగింప, నవ్విరామమైనయసురఁ బనిచె.

ఉ. వంచిన, వాఁడు చేరి జనపాలక యీమొగసాలఁ గాచి న
క్తంచరవైరి యన్యులకుఁ గానఁగరాక వసించు, నట్టిరా
త్రించరనాయకుండు నినుఁ దెమ్మని పుచ్చిన నేకలంబనై
వంచనఁ దెచ్చి యిన్ని దురవస్థలఁ బెట్టితిఁ దప్పునై ఁపుమీ. ౬౮

ఉ. దానవనాథుఁ జూచితి సదాతనమౌ రససిద్ధిఁ గంటి వో
మ్మానవనాథ నాపని క్రమంబున నీహిత మయ్యె నంచు స
న్మానముతోడఁ గొల్చి బిలమార్గము సూపఁగ వచ్చి వెల్వడ
న్మాని నతండు వీడ్కొలిపి వార్వము నెక్కె నుదాత్తచిత్తుఁడై. ౬౯

చ. మగిడి మహామృగౌఘము నమానుషభూములు నిర్ఝరంబులు
న్నగములుఁ గంటకద్రుమవనంబులు దాఁటుచు వచ్చి యాత్మభృ
త్యగణము రోయుచుఁ జనపదంబును గానక కానలోన నా
మృగయునిఁ గాంచి యొయ్యన సమీపముఁ జేరఁగ వాఁడు మెచ్చుచుఁ.

క. మనుజేంద్ర నీవు క్రోడము, వెనువెంటం జనిన నిన్ను వెదక బలంబుల్
గనుకని చనియె న్ననోక, యనువునఁ దురగంబు జాడయరసెద నిచటన్.

క. కంటిఁ బని చెల్లె ననుచుం, గంటకములఁ గండ్లు దప్పఁగాఁ దోడ్కొని రా
జొంటిపడకుండమృగయుఁడు, బంటుతనము మెఱసియొక్క బయలికిఁ దెచ్చెన్.

గీ. అచటనృపుఁడుసిల్చియుసహాయశూరుండఁ, దోడువలదుహాయముఁదోలువాఁ
డ। నీవు గూడ లేవు సిలువు నీవుసిచెల్లె, ననుచు వేఁటకాని నాదరించి. ౬౯

క. రసఘుటికలుగట్టిన మృదు,వసనంబులు వారువంబు వాలుం దక్కం
బసదనము రత్నపథకాది సమస్తభూషణములు దిగ్గన నిచ్చెన్. ౭౦

వ. ఇట్లిచ్చి యనిపి తదనంతరంబున జోడన యుఁ, జంగనడక యుఁ, దురికినడ
యు రవగాలునడయుం గల వారువము నదలించి వాగె వదలి రాగసంజ్ఞం
గదలించి త్రోలిన. ౭౧

క. వలకుం జలెడ లాదిం, గలత్రెక్కలకదణి నెగయఁగా నశ్వము ని
శ్చలగతి నాదిత్యునిహయ,ములనుం దనకాలిధూళి బోవంబాఱెన్. ౭౨

వ. తదనంతరంబ ఫేనిలరక్తరక్తాననం బై ఖలీనచర్వణంబగు గంధర్వంబు నాఁగి
నాగంబుల నమలునాగాంతకుపై నున్న ముకుందునిచందంబునఁ గంద
ముప్పళించుచుఁ గలంకదీర్చునప్పుడు. ౭౩

మ. ధరణీనిర్జరుఁ డొక్కఁ డాత్మసుతుఁడుం దానుం బుభుక్షాజరా
పరితాపంబున మేను దూలి పడఁగాఁ బ్రాణంబు లుద్వేగముం
బొరయంగాఁ జనుదెంచి మూఁడుదినము లొవ్వెమె న్నిరాహారతా
పరిఖిన్నాత్ముల మేము నేఁడు దయతోఁ బాలింపవే నావుడున్. ౨౪

గీ. అన్న మిచటఁ బట్టెఁడైనను దొరకదు, తనియనిత్తు నన్న ధనము లేదు
మేనితొడవు లెల్ల మృగయుని కిచ్చితి, నిప్పు డిద్దఱికిని నేమి యిత్తు. ౨౫

క. ఆతురుఁడు దానపాత్రము, చేతం గలయదియె దానసిద్ధి యగుట ధా
త్రీతలపతి దలఁచి కృపా, న్వితుండై యొక్క ఘుటిక నిచ్చె ద్విజునకున్. ౨౬

వ. రెండు ఘుటికలు రెండుచేతుల నిడుకొని రసమిది సర్వలోహకాంచనీకర
ణంబు రసాయనం బిది జరామృత్యుహరణంబు వీనిలో నొకటి మీ రిద్ద
ఱుం బుచ్చుకొనుం డనినం దండ్రి జరాజీర్ణుం డగుటం జేసి (రసాయనం బి
మ్మనిన.) ౨౭

గీ. ఇతనిమాట పొసఁగ దెల్లలోహంబుల, నూనినంతఁ బసిఁడిగా నొనర్చు
రసమె యిమ్మునాకు రాజనయ్యెదనన్నఁ, దండ్రి వచ్చి కొడుకుఁ దలఁగఁద్రోచె.

వ. ఇట్లు పరస్పరభిన్నమనోరథం బగు దుర్వాదంబున శిఖ లూడ దోవతులు
వదలఁ దమచాందసోక్తుల నేన ము న్నాశ్రయించినవాఁడ నింక నీ వడుగకు
మనుచుం ద్రోపుత్రోపులాడంగ నెడసొచ్చి. ౨౮

క. ఇటు మీలోపల నూరక, చిటిపొటి వల దైన మీకుఁ జిత్తప్రియసం
ఘటనము సేసెద నని రస, ఘుటికలు నృపుఁ డిద్దఱకును గొంకక యిచ్చెన్.

శా. ఇష్టార్థప్రతిపాదనన్ ద్విజులఁ దా నీరీతి సత్యాంతసం
తుష్టస్వాంతులఁ జేసి వీడుకొని ప్రత్యుద్యోతమా సేన సం
దష్టంబై నలుదిక్కులం గొలువఁగాఁ దానేకసిద్ధక్రియా
హృష్టాత్ముం డగుచు న్మహీవరపరుం డేతెంచె నుజ్జేనికిన్. ౩౦

ఉ. వింటివె భోజరాజ పలువెంటలఁ బూనియు వానిఁ బోలఁ లే
వంటిఁ బ్రయత్నము ల్వలవదంటి విచారము లుజ్జగించి నీ
కింటికిఁ బోవు టొప్పు నన నిట్టి గుణశ్రవణోత్సవంబునం
గంటకితాంగుఁడై యతఁడు క్రమ్మఱ నేగె గృహాంతసీమకున్. ౩౧

వ. తదనంతరంబ కొన్ని దివసంబు లరిగిన నిరువదియగు వాకిట నెక్కఁ బూనుకొని.

— ఇరువదియవబొమ్మకథ —

క. నాగారిగమనమిత్రుని, నాగాననజనకు ననఘు నాగాభరణున్
నాగాసురహరుఁ సువర్ణాగధనుర్ధరుని సంధనాగవిహారిన్. ౮౪

ఉ. నిష్ఠఁ దలంచి సర్వధరణీసురసమ్మత మైన వేళ భూ
యిష్ఠము లైన వాద్యము లనేకవిధంబుల మ్రోయ నానన
శ్రేష్ఠము పొంతఁ జేరఁగఁ బసిండి నొనర్చిన బొమ్మ న్యాయవా
క్ష్నిష్ఠురవృత్తి దోఁపఁ బలికెం బ్రభిపతి నడ్డపెట్టుచున్. ౮౫

ఉ. ష్టాందొకయ్యుం తెఱుంగక ప్రభుత్వము సూపెద వష్టభోగసం
క్రందనుఁ డౌ నవంతిపతికైవడి నీగియుఁ దెంపు లేక యె
క్కందర మానె నీవు నినుఁ గానవు గాక తలంచి చూడఁగా
నందని మ్రానిపండులకు నఱ్ఱులు సాఁచుట గాదె భూవరా. ౮౬

ఉ. ఆతనివర్తనంబు దెలియన్వినుకోరికి వచ్చినాఁడ వౌ
నీతలఁ పిప్పుగంటి ధరణీశ్వర చెప్పెద నాఁటదాన నా
చాతురి లెక్కకెక్కదు ప్రసాదముపెంపున నాదరింపు సం
ప్రీతి యొనర్చుదాన నిఁక మిన్నక మాటలు వేయునేటికిన్. ౮౭

గీ. అయ్యవంతినాథుఁ డష్టదిక్కులఁ గీర్తి, నిక్క నచటనచట నేర్పుమెఱసి
యాఱునెలలు రాజ్య మర్ధవర్షము ప్రవాసంబు నియతిగాఁగ జరపుచుండు.

మ. దిననాథప్రతిమానరూపుఁ డెలమిన్ దేశాంతరాసక్తిమైఁ
జని యాశ్చర్యకరంబుగాఁ బురములున్ శైలంబులు న్వాఁగులు
న్వనమధ్యంబులుఁ జూచుచుం దిరిగి దివ్యస్ఫూర్తిఁ బద్మాలయుం
బన సార్థం బగుపట్టణంబు గనియెన్ హర్షంబు రెట్టింపఁగన్. ౮౯

చ. అట చని పణ్యవీథిఁ గలయం బరికించుచు న్కొక్కచోట ను
త్కటశశిదీధితిప్రకరధాతములైన గతి న్విశంకట
స్ఫటికమయంబు లైనగృహపంక్తులలోపల హేమరత్నసం
ఘటనమునం దనర్చు గుడిఁ గన్గొని డగ్గఱి నేఁగునయ్యెడన్. ౯౦

ఉ. అర్కుఁడు గ్రుంకెఁ జీఁకటి దిగంతముల న్నిగిడెం బ్రియాంగసం
పర్కము లేని మానినులమానముదూల మరుండు మిక్కిలిం
గర్కశుఁడై చెలంగె నిలఁ గల్వలచెల్వము చూచి వానితోఁ
దర్కము పెట్టఁబూనినవిధంబున నెక్కున నిక్కెఁ జుక్కలున్. ౯౧

క. ఆపయుయుంబునఁబతి సం, ధ్యానము చితవిధులు దీర్చి యాఁగుడిలోఁ గై
లాసనివాసునిఁ గోరి సు, ఖాసీనుండైన నలువు రటఁ దమలోనన్. ౯౨

సీ. మనము నేర్పున నిన్నిదినములు భూలోక మంతయుఁ దిరుగుట వ్యర్థమయ్యె
సిద్ధయోగీంద్రప్రసిద్ధచారిత్రునిఁ గాలవంచకునిఁ ద్రికాలనాథుఁ
జూతశేషుతిమి చూడంగఁ గన్నులు గలిగియు నిచట నిష్ఫలములయ్యెఁ
బ్రాలేయగిరిప్రాంతఁ బన్నగాటవి నాతఁ డున్నతతపమున నున్నవాఁడు
తెరువులహింకులానీనదు స్తరములరుచుఁ, బోవశేషుతియని తలపోసికొనఁగ
విని మనంబున నతనిదర్శనముగోరి, రాజశేఖరుఁ డచట న్నారాత్రి గడపి.

క. అరుణుం డుదయింపఁగ న, త్వరగతి ను త్తరము గదలి తఱచైనమహా
తరులును గిరులును దాఁటుచుఁ, దెరు వెడలకనడిచికొన్నిదివసంబులకున్.

క. దుర్వారశరభగండక, దర్వీకరసింహదంతిదంష్ట్రలనెల నై
శర్వాణిజనకుఁ డగు నా, పర్వతపతిప్రాంతఁ జేరె భయరహితుండై. ౯౫

మ. హిమవత్ప్రాంతము చేరి శీతళము లౌనీరంబులు న్నిర్ఘనం
యమిస_స్థంబులు దేవదారుమయ దివ్యశ్రీకుటీరంబులున్
భ్రమరానందమరందబిందువిలసత్పద్మాకరశ్రేణులుం
గుముదప్రోజ్జ్వలకుంజకుంజరమహాకుంజంబులం జూచుచున్. ౯౬

క. చల్లనికొండ నయంబున, నల్లున కింపయినయత్రి యాభరణగణం
బెల్ల నమకూర్చి దాఁచిన, యిల్లనఁ దగు సర్పవనము నెదురం గనియెన్.

సీ. కన్నులమిణుఁగురుఁలుఁ గ్రమ్మంగ నిక్కుచు బుస్సనుచో వేఁడిపొగలునిగుడఁ
బల్లఁదంబున మస్లు నల్లనాగులు నాగపెంజెరలును బెంటిపెంజెరలును
శంఖపాలకులును జాతినాగులు నుగ్గఁబెంజెరలును నెత్తుఁబెంజెరలును
గూఁకవేటులుఁ జిగ్గుగులియలుఁద్రాఁచులుఁబెరజులుగుత్తుపుఁబెరజులచటఁ
గలవు తక్కినజెట్టిపోతులునుదుంప,నాగులునుగొంటిగాఁడులునరియకొక్కు
లేనవాలముల్జెడుగులు? నిరుమొగముల,పాములును బెక్కు తద్వనభూమినుండు.

క. ఇవ్విధమున ఘోరంబగు, నవ్విపినాంతంబు సొచ్చి యరుగఁగఁ బాముల్
క్రొవ్వున నెగ్గుచు నాతని, నెవ్వెంటలఁ దామెయగుచు* నెగురుచుఁబట్టెన్.

గీ. పట్టి వరుణనాగపాశంబులట్లు మైఁ, జుట్టుకొనిన నతఁడు పట్టువడక
యట్టివేళ జలగ లంటినకరి పోలె, దిట్టతనము మెఱసి తిరుగఁ డయ్యె.

* నెగడుచుఁ,

వ. అట్లు దివ్యక యుగంధరామునునుండు నేతెంచు ప్రత్యుత్పకత నిర్మాణుండై
ముందటం జని. ౧౦౧

సీ. పులితోలు కచ్చడంబుగ మొలం గాసించి సర్వాంగములను భస్మంబుపూసి
శిరమునం గెంజెడ వెరవార బిగియించి రుద్రాక్షమాల హస్తమునం దాల్చి
యాసనశక్తికి నాధార మగుయోగదండంబుపైం బాణితలముసేర్చి
వట్టు గట్టిన యోగపట్టె పూనిన మేను స్వస్తికాసనమునం జక్క నిలిపి
కంధరము వంచి నాసికాగ్రమునదృష్టి, గదియం గదలకమున్ కన్నుగానరాని
తూలిపోవిక నున్న త్రికాలనాథుం, జూచిసాష్టాంగమొరంగె నాక్షోణివరుండు.

వ. ఇట్లు సాష్టాంగదండంబు గావించిన. ౧౦౩

క. అప్పరమయోగి యోగం, బప్పుడు వారించి లేచి యాతనిం గరుణం
దప్పక చూచిన మేనం, గప్పినసర్పములు విడిచి కనుకనిం బఱచెన్. ౧౦౪

శా. దృష్టిం బాములం ద్రోలి యాతండు ధరిత్రీనాథు మన్నించి సం
తుష్టుండై పలికెన్ జనోత్తమ జగద్దుర్వారదర్వీకరా
శ్లిష్టప్రాంతరమా మహాటవి మది న్నెక్కింప కీమంచులో
నిష్టోద్యోగముపూని వచ్చితివి నీయీ డెవ్వరిం జెప్పుమన్. ౧౦౫

గీ. ధరణిలోనం బాముతలగాము లుండునం, ద్రిట్టిపాములు మొయిం జుట్టుకొనంగ
నీవు శంకలేక నేనున్నచోటికి, వచ్చినాండవద్ది వాంఛితంబు. ౧౦౬

క. వినిపింపుము సురలకునైన,నను బడయంగరాని ప్రార్థనలు నీకిత్తున్
ఘనుం డని చేరినచోం గైకొని యతనికి నొక్కమేలు గూర్పం దగదే.

మ. అనిన న్నంతసమంది సాంజలిపుటుండై విక్రమాదిత్యుం డి
ట్లనియె న్నిర్ధయతీంద్ర విష్ణుక్రియ నిత్యానందవారాశిం జొ
క్కినచిత్తంబున నాత్మయోగవశముక్తిశ్రీసమేతుండ వై
యనువేలంబుగం దేలియాడు నిను డాయంగంటి నేం జాలదే. ౧౦౮

క. నినుం జూచినయవి కన్నులు, నినుం బొగడినయదియ జిహ్వ నీగుణగణము
ల్వినినయవి చెవులు నీకుం, బనిచేసినయవియ పాణిపద్మము లనఘా. ౧౦౯

శా. నిత్యానందపదప్రతీతచరితా నీదర్శనం బైనచోం
బ్రత్యక్షంబుగ మేననున్న ఫణభృద్బృందంబు లిట్లాడెన
ప్రత్యక్షంబుగం గర్మబంధములు నీభంగి న్వెసం బాసె నా
దిత్యోగ్రద్యుతి పర్విసం దిమిరముల్ దిగ్భాగముల న్నిల్చునే. ౧౧౦

చ. కమలవనైకమిత్త్రుని ప్రకాశ మొకించుక పర్వ సూర్యకాం
తమునకు దీప్తు లిచ్చినవిధంబున నీకరుణార్ద్రదృష్టి సం
తమువర వాహయుం బొలసినంతనె పాపమువాసి యెల్ల పు
ణ్యములును గల్గె నీతె నిను బ్రార్థన చేయఁగ నేల నాకిఁకన్. ౧౧౧

క. అనినఁ దనయిచ్చ నిష్టం, బొనరింపఁ గడంగి యోగి యొక నిరుబలపం
బును లాతము బొంతయు గ్రక్కున నాతనికిచ్చి వాని గుణములు చెప్పెన్.

వ. ఈబలపమ్మునఁ గోడువున వలసినయన్ని లెక్కలొడ్డి వ్రాసి యీలాతపుఁగోల నవ్య
హస్తంబునఁబట్టిముట్టించిన నన్నియు నీవుదలంచిన ప్రాణులై నిల్చి నీవు సెప్పిన
పని సేయు; నవి యుడుకవలసిన నెడమచేత నావ్రాఁతలు క్రమంబునం దుడి
చిన నడంగు; నిచట నైన నీబొంత దులిపినఁ గోరిన యంతధనంబు నీకిచ్చు
నరుగు మని వీడుకొల్పిన. ౧౧౩

ఉ. మ్రొక్కి వినీతుఁడై మగిడి ముందట ఘోరము లైన పాములం
ద్రొక్కుచుఁ గ్రంప లీరములుఁ దూఱుచుఁ గాఱడవి స్మశంబులో
స్రుక్కక మార్గము ల్గడచుచుం గడు దూరము వచ్చి భూవరుం
డొక్కెడఁ గాష్ఠము ల్విఱుచుచున్న మనుష్యుని గాంచె ఖిన్నునిన్. ౧౧౪

గీ. వానిఁ జూచి యేల వగచెదు కట్టెల, కింతదవ్వరాఁగ నేమికతము
నావుఁ డేను హయాణనరపతిబంటఁ ద, త్పుత్త్రుతోడఁ జావఁ బూనినాఁడ.

గీ. ఆకుమారుఁ డగ్ని నదె పడుచున్నాఁడు,చూడు మనినఁ గెలన సొదయొనర్చి
చిచ్చు వెట్టి కూల నిచ్చగించెడువానిఁ, జేర నేగి రాజశేఖరుండు. ౧౧౬

క. నరవరసుత నీ కీను, ర్మణమునకుఁ బూననేల మదిలోపల నే
పరిఖేదము గల దది యె, వ్వరిమూలము చెప్పు మనిన వాఁ డనుమతుఁడై.

సీ. ఏ మని చెప్పుదు నిటక్రింద హయాణదేశాధీశుఁడైన మాయయ్య తీరె
నామెడకున వచ్చి దాయాదు లందఱు రాజ్యంబు చేకొని ప్రాభవమున
వెడలఁ ద్రోపించినఁ గడు దుఃఖతుండనై యొకహితుం డైన సేవకుని గూడి
యేతెంచి యిచట నాజ్ఞాతులచేనైన యభిమానగ మోవ్వఁగ నలవి గాక
యొంటి నడవి నిట్టిమంటఁ జాఁ గడఁగితిఁ, బరిభవంబునొంది బ్రదుకుకంటె
నిదియ మేలుగాఁగ మది నిశ్చయించితి, ననిన నాతఁ డతిదయాళుఁడగుచు.

క. పగవా రొత్తినయప్పుడు, జగ మెఱుఁగం దెగుట యొండె నైరణయొండెం
బగఁ గాక దిగుల నొగులుచు,చుగవాఁడై మగువవగిది మడియుట తగునే,

చ. ఇటు విను చేటులేని బ్రతు కేనొనరించెద నీకు వైరిసం
కట మడఁగుం బదాతి తురగద్విరదంబులు గల్గు నర్థము
త్కట మగు వీని గొమ్మని విధానము లేర్పడఁ జెప్పి చేతియా
ఖటికయు యోగదండమును గంథయు వానికి నిచ్చెఁ జెచ్చెరన్. ౧౨౦

శా. తత్సామర్థ్యమునం బదాతితురగ స్తంబేరమౌఘుంబు న
త్యుత్సేధంబగు సర్వముం గలిగినన్ హూణక్షితీశాత్మజుం
డుత్సేకంబు మనంబునం బొదలఁగా నుత్సాహసంపన్నుఁ డై
మాత్సర్యంబున భూమిఁ గొన్నరిపుల న్మర్దింప నేగె న్వెసన్. ౧౨౧

వ. అట్లక్కుమారుం డరిగిన యనంతరంబున నిజాయుధధైర్యసహాయుండును నన
హాయశూరుండును నగు విక్రమార్కుండు. ౧౨౨

ఉ. సజ్జన దర్శనంబును బ్రసాదముఁ గల్గెఁ బరాభవవ్యథా
లజ్జల నగ్నిలోఁ బడఁ దలంచిన చక్కని రాజపుత్రునిన్
బుజ్జవ మేర్పడం గరుణఁ బ్రోవఁగఁ జేకుఱె నంచుఁ బ్రీతుఁడై
యుజ్జయినీజనాధిపతి యొయ్యన వచ్చె నవంతిభూమికిన్. ౧౨౩

వ. ఇట్టి గుణాఢ్యుండు గావున. ౧౨౪

క. అవ్విక్రమార్కుసరిగా, నెవ్విధముల నింటికేగు డిది తగ వనిన
న్నవ్వుచు నందుల కోర్చులు, దవ్వులుగా మగిడె భోజధరణీపతియున్. ౧౨౫

వ. మఱియుఁ గతిపయదినంబు లరిగిన. ౧౨౬

—: ఇరువదియొకటవబొమ్మకథ :—

క. సింధుపతివైరిహితు సుర, సింధుప్రభవాదిచరణు సింధువిహారిన్
సింధురరూపాసురహరు, సింధుతనూజాత్మబంధు సింధురవరదున్. ౧౨౭

మ. హృదయాంభోజములోపలం దలఁచి భోజేంద్రుండు ధర్మార్థకో
విదులున్ జ్యోతిషు లాగమజ్ఞులును సేవింపంగ సొంపారు సం
పద పెంపొంద శుభగ్రహోద్ధరణలబ్ధం బైన లగ్నంబునం
ద్రిదివేంద్రాసన మెక్కవచ్చినఁ బ్రియోక్తిన్ బొమ్మ పల్కెం దగన్. ౧౨౮

చ. వినుమిటు భోజరాజ యొకవిన్నప మే నొనరింతు విక్రమా
ర్కునిక్రియఁ బెంపు సీగియును రూఢికి నెక్కక యొక్కఁ జెల్ల జే
మనఁ దగు నిన్ను నిచ్చలుఁ బ్రియంబున వచ్చెదు వచ్చి క్రమ్మఱం
జనియెద వాళమానవు యశంబును సేర్పును దీనఁ గల్గునే. ౧౨౯

క. అతనిచరిత్రము వినఁగోరితి వేని నృపాల యవధరింపుము నాకే
చతురతయు లేదు తెంపున, నతివకు నృపసభల మాటలాడం దరమే.

శా. నామాట ల్విన నిచ్చగింపు మతఁడా నాకేశుఁ డిష్టుండుగా
సామంతార్చితపాదపీఠుఁ డగుచున్ సామ్రాజ్యలక్ష్మీకళా
సీమం బౌ భుజసార మొప్పఁగ నయశ్రీమంతుఁ డాభట్టి ము
ఖ్యామాత్యుండుగ నేలె నుజ్జయిని నిత్యం బైనసత్కీర్తితోన్. ౧౩౧

ఉ. ఆదివసంబులందుఁ బ్రజలందఱు సంతతుల న్సమృద్ధుల
న్మోదము నంది సత్రములు మున్నుగ ధర్మము లాచరించుచు
న్వేదన లేకయుం గనక వేడ్క మనంబుల నిండి యుండఁగాఁ
బేదలు మూర్ఖు లల్పులను పేరును లేదు పురంబులోపలన్. ౧౩౨

క. నిలుపు గలనీతి భట్టికిఁ, జెలికాఁ డనఁ బొలిచి బుద్ధిసింధు వనంగా
వెలసినయమాత్యుఁ డొక్కఁడు, గలఁ డతనికిసుతుఁ డొకండు గ్రహిలుఁ డనంగన్.

ఉ. ఆగ్రహిలుండు బుద్ధియు నయంబును శీలముఁ దప్పఁగాఁ బిశా
చగ్రహదష్టుఁ డైన క్రియ సభ్యవిచారము పొందు మాని మి
థ్యాగ్రహవృత్తిఁ ద్రిమ్మరుచు నాడఁగఁ జూడఁగ లేక యాత్మలో
నిగ్రహ మంది తండ్రి సుతునిం దెగి తిట్టుచుఁ జాల దూఱుచున్. ౧౩౪

గీ. ఓరిపాపకర్మ యున్న *మంత్రికుమారు, లవనిపాలుఁ గొలిచి యచట నచటఁ
బనులు సేయఁగఁ జడుఁ డనుచు నాకును దల,వంపు సేసితి సరివారిలోన.

క. అను వగుతనయుఁడు పుట్టిన, జనకుని కిహపరసుఖములు సమకూరు నన
న్నను వింటి నేను నినుఁగని, †మని మని నేఁ డిట్టు నరకమగ్నుఁడ నైతిన్.

క. ఒడ్డును బొడవును రూపును, దొడ్డతనము గలిగి ప్రజతోఁ బొదలనియా
బిడ్డని గనుకంటెను సతి, గొడ్డయినను మే లనంగఁ గుందుటగలిగెన్. ౧౩౭

గీ. ఎట్టకేనియుఁ దగు పుట్టువు గల్గియు, గట్టియైన యెఱుకపట్టు లేక
యిట్టిభంగి వ్యథలఁ బెట్టుటకంటెను, బుట్టినపుడె యేల గిట్ట వైతి. ౧౩౮

చ. గృహమున నుండి నన్నుఁ గలఁగింపక యొండెడ కేగు మన్న నా
గ్రహిలుఁడు సిగ్గుదాల్చి యధికం బగు మానము పూని లేచి యా
గ్రహమున శాస్త్రము ల్చదివి కా నిఁక నింటికి రా నటంచు నా
త్మహితము గోరుచు న్వెడలి దక్షిణభూమికి నేగె నొక్కఁడున్. ౧౩౯

---

* మంత్రికుమారకులు = రాజుగారి సరియగువారు- చెడగుఱ్ఱనులు సేయఁగఁ డగి నాకిట దల.
† మనుచు దలేనట్టినరక.

వ. ఇట్లేగుచు న్నొక్కనాఁడు *భవనగిరియొద్ద న్నొక్కయగ్రహారంబు డగ్గఱి యందుఁ
గొందఱు సభ్యులు పురాణశ్రవణంబు సేయుచున్న నట తానును జేరి వి
నునెడ నప్పౌరాణికుండు తీర్థఫలంబు లెఱింగించుచు. ౧౪౦

గీ. ఏకభుక్తములు ననేకదానములు న,యాచితములు జపము లనశనములు
†జరపి వచ్చుకంటె సరగునఁ గాశిలో,బొంది విడిచి ముక్తిఁ బొందవచ్చు.

క. పెంట్లక పెట్లక పట్లక, గిట్లక తీర్థముల ముక్తికిం జనరా దే
తొట్టును బొరయక మెయిమెయి, కట్టెదురన్ శ్రీనగంబు గనినంజాలున్.

క. తనువు దొఱంగక యిది యె,క్కనలవి గాదంచు శివుఁడు గైలాసము గ్ర
క్కనవిడిచి బొంది తోఁజనఁ,దనభక్తులకొఱకు నందుఁ దరలక యుండున్.

క. శిలలెల్లను లింగంబులు, సలిలంబులు దివ్యసింధుసారంబులు తీఁ
గలు సంజీవను లా ద్రుమ,ములు మందారములు చఱులు ముక్తిపదంబుల్.

మ. అని చెప్ప న్విని చిత్తకల్మషము వాయంజేయ శ్రీపర్వతం
బునకే పోవుట మే లటంచు నతఁడా పుణ్యాత్ములం బాసి చ
య్యన నాదిక్కున కేగుచున్ హృదయభృంగాఖ్యన్జగత్పూతమైన్‡
ననగం బల్లన దాఁటి తీర్థసలిలస్నానార్థియై ముందటన్. ౧౪౫

మహాస్రగ్ధర. కనియెం గ్రీడద్విహంగన్ ఘనజలరవజాగ్రద్భుజంగ న్మహాపూ
రనిరూఢవ్యూఢదుర్వారభృతరుచితటీరంగభంగ త్తరంగన్ శ్రీ
జనితశ్రేయానుషంగన్ జలధిహితపరిష్వంగ నార్ద్రాంతరంగన్
జననిర్ధూతాభిషంగన్ క్షతగిరికటకోత్సంగఁ బాతాళగంగన్. ౧౪౬

వ. కని యందుఁ గల దక్షిణావర్తంబునఁ గృతస్నానుండై మల్లికాకుండంబు
ను, ఘటికేశ్వరంబును, భ్రమరికాశ్రయంబును, గాలహ్రదంబును, దేవహ్ర
దంబును, సంధ్యామానంబును, జారుకేశ్వరంబును, నందిమండలంబును ము
న్నుగాఁ ద్రింశద్యోజనాయతంబును ద్రింశద్యోజనవిస్తీర్ణంబును నగుటం
జేసి బహుకోటితీర్థమయంబు నగు నారమాత్మమాధరంబుమీఁదికిం జని
కనకమయప్రాసాదంబు సొత్తెంచి- ౧౪౭

క. ఆర్జవమున నచ్చటఁ బూ,ర్వార్జిత మగు పుణ్యసముదయమునం గనియె
న్నిర్జరగణసంసేవితు,నర్జునకిరణాంకు మల్లికార్జునదేవున్. ౧౪౮

*శ్రీమహాజననంబున నొక్క యగ్రహారంబు-మహాఘునగిరియొద్దఁ గొందఱుసభ్యులం. †జరపి చచ్చు
కంటె. ‡హృదయభంగాఖ్యన్ జగత్ఖ్యాతమై- శ్రీరంగదుత్కూలరంగన్-రంగన్నృత్యత్తరంగన్.

వ. కని సాష్టాంగం బెరంగి. ౧౪౯

క. గోపతివాహానునకు నల, కాపతిమిత్త్రునకుఁ ద్రిపురఖండనసమయా
రోపితగిరిచాపునకును, శ్రీపర్వతవిభున కార్తచింతామణికిన్. ౧౫౦

వ. అర్చన లిచ్చి తనఫాలంబునఁ గేలుదోయి గీలించి. ౧౫౧

సీ. పెద్దమెకముతోలు నిద్దంబుగాఁ గట్టి గాలిగ్రోలెడుసొమ్ము లీలఁ దాల్చి
చలికొండకూఁతుకై సామేన నిమ్మిడి చదలేఱు నెలయును జడలఁ జెరివి
యేనికమోముతో నెలుక నెక్కిన చిన్నిబొజ్జపాపఁడు నీదుపజ్జ నడువ
ముజ్జోడుమొగముల ముద్దులకొమరుండు పురిగలపులుఁగుపైఁ నరుగుదేర
వెన్నుఁడునునలువయునుబల్వేలుపులును, గొలువ*గుబ్బలికొమ్ములగుజ్జనెక్కి
కలిమికొండకునేతెంచినిలిచితనుచు, వింటి ముక్కంటి నినుఁగనుఁగొంటిమంటి.

క. అనుచు ననేకవిధంబులఁ, దననేర్చినకొలఁది నతఁడు తప్పనిభక్తిన్
వినుతించి పాపముల వీడ్కొని మగిడెం జిత్తశుద్ధి కొనసాఁగంగన్. ౧౫౩

ఉ. ఆదెసనుండి సర్వజగదాశ్రయు వేదపురాణవేద్యుఁ బ్ర
హ్లాదమనోవిధేయు నసురాంతకు శ్రీనరసింహమూర్తిఁ గా
కోదరరాజతల్పుని నహోబలనాథునిఁ జూడనేగి త
త్పాదసరోరుహాంబులకు భక్తిఁ దగం బ్రణమిల్లి ధన్యుఁడై. ౧౫౪

చ. హరిహరసేవనాసుమతులైన జను ల్వొలసింప సంపదా
కరమగుసొంపుపెంపు గల కన్నడభూమికి నేగి యొక్కభూ
సురవరునాశ్రయించి తగు సుస్థితి నక్కడనుండి యాస్థతో
సురగురునీతిశాస్త్రమును శుక్రునయక్రమముం బఠించుచున్. ౧౫౫

ఉ. ఆకడ నీతిశాస్త్రవిదుఁడై గురు వీడ్కొని యేగె వేడ్కతోఁ
గాకితమూలశక్తి గనిగా నొనరించిన పైఁడిచట్టునా†
నేకశిలాభిధానమున నెన్నిక కెక్కి ధరిత్రిలోన నే
పోకలఁ బోవయట్టి సిరిపుట్టినయింటికి నోరుగంటికిన్. ౧౫౬

క. పసిఁడియు రత్నము మున్నగ, నిసుముక్రియం బెక్కుధనము లీనఁగ నిలకు
న్వసుమతియు రత్నగర్భయు, వసుధయు నను పేళ్లు నిక్కువము లౌనచటన్.

ఉ. చందనగంధులు న్విటులు జాణలు దానవినోదులుం బ్రభా
సుందరమూర్తులుం గవులు శూరులుఁ బెద్దలు నుల్లసిల్ల సం

*గద్దరికొమ్ముల- †పైఁడిపట్టునన్-

క్రందనవైభవాఢ్యఁ డగు కాకతిభూపతి రాజ్యలక్ష్మిఁ బెం
పొందెడు నప్పురంబున మహోత్సవ లీలల నుండె నేర్పునన్. ౧౫౮

వ. అట్లు కొన్ని దినంబు లుండి తత్పురజనపరిచయంబున సకలకళాప్రవీణుండై
మగుడం గడంగి మహాతీర్థవిలోకనార్థియై యట చని దూరంబున. ౧౫౯

క. ఆతఁడు త్ర్యంబకశిఖరో,ద్భూతను విఖ్యాతఁ బరమపూతఁ ద్రిలోకీ
మాత మహాపాతకసం,ఘాతవిఘాతానుయాతఁ గనియెన్ గంగన్. ౧౬౦

క. ఆనదికి మ్రొక్కి ముఖ్య, స్నానం బొనరింప డిగ్గి చని యుదకం బా
లోనం దెకతెక నుడుకం, గా నద్భుతమైన మడుఁగుఁ గని వెరఁగందెన్.

క. పిట్టలు దివిఁ బాఱఁగ నా,కట్టావుల నెఱక లెల్లఁ గమరిన నచటన్
మట్టుపడి కూలుఁ దోడిమల,ప ట్టాడినయట్టి మేడిపండులభంగిన్. ౧౬౨

గీ. అట్లుఘోరమైన యయ్యుష్ణతీర్థంబు, చేర వెఱచి శిశిరవారిలోనఁ
గెలన జలకమాడి వెలి కేగి యట గుడి,లోన నున్నశివునిఁ గానఁబోయి.

వ. అద్దేవు నుచితోపచారంబుల నారాధించి యచట నొక రాత్రి గడపం గ
డంగి యుండె. ౧౬౪

క. ఆమెడ నాకాశంబున, నాయుష్ణాంబుప్రల యావు లంటినఁ దప్తం
డై యపరాంబుధి మునుఁగం,బోయెనొకో యాతఁ డన నభోమణి గ్రుంకెన్.

మ. చదలం జుక్కలు పిక్కటిల్లఁగఁ దమస్సందోహము ల్బాబిభా
గదిగంతంబుల నిండ రేయి నిగుడంగా నుష్ణతీర్థంబులో
నుదకం బుబ్బఁగ గొబ్బున న్వెడలి సాంగోపాంగసంగీతులం*
జదురాం ద్రా నెనమండ్రు నచ్చి రట కాసర్వేశ్వరుం గొల్వఁగన్. ౧౬౬

ఉ. మోహనదివ్యమూర్తు లగుముద్దియ లాశశిమౌళికి స్నహో
త్సాహముతోడ హేమజలజంబులఁ బూజ లొనర్చి నాట్యస
న్నాహము సేయుచో నొకతె నాదవిశోధన† చేయుచుండె నాఁ
గాహళ వట్టి గానగమకశ్రుతితానవిధాన మానఁగన్. ౧౬౭

గీ. గానభిక్షు వేఁడ హీనస్వరంబున, వదరుకాయ లంది వచ్చినట్టి
వీణియలకు లయలు విప్పిచెప్పెడు భంగి, నందు ముగురువాడి రందముగను.

క.‡సాళాదిగీతములును సు,తాళము ధ్రువ గురువు లఘుయుతంబులుఁ దమలో
మేళనమునఁ జెడకుండఁగఁ, దాళము వాయించె నొకతె తద్గతికొలఁదిన్.

---

*సంగీతజ్ఞై— †నాదవినోదము— ‡సూళాదిగీత—

గీ. గళరవంబు లవుర గమకంబుతోఁ జేర్చు, రాగమున మనంబు రంజిలంగఁ
బ్రియుఁడు వోలె నధరబింబంబు చుంబించు, వాసెగ్రోలువట్టె వనితయోర్తు.

గీ. మహాధనునైన బట్టి ముఖరునిఁ జేయుదు, ననినభంగి సతి మృదంగ మంది
కంకణములుతాళగతిమ్రోయవాయించెఁ, *ద్రాయ్యలులకు నెద్దిదుష్కరంబు.

చ. తతఘనమర్దళాదినినదంబులు నర్వదినాల్గు హాస్తని
ర్గతులును దృగ్విలాసములుఁ గన్నులపండుగ గాఁగఁ దాళసం
గతులు చెలంగఁ బాదకటకంబులు మ్రోయఁగ నాట్యమాడె నొ
క్కతె తొలుకారుక్రొమ్మెఱుఁగు కైవడిఁ దద్రసభావపుష్టిగన్.† ౧౭౩

క. ఎలనాఁగలు మఱి తమలోఁ,పల నృత్తాంగములు వీడుపడ నాడుచుఁ గ్రొ
న్నెలతాల్పు వేల్పు నీక్రియఁ,గొలిచి మగిడి యేగునపుడు గుడిలోమూలన్.

శా. విస్మేరాకృతినున్న మంత్రితనయు న్వీక్షించి ప్రోయాంత్రు మం
దస్మేరానన లౌచు నీకు సుఖమందం గోరుకు ల్గలెనే
నస్మద్భూమికి రమ్మటంచుఁ జనఁగా నయ్యుష్ణతీర్థోష్మల
న్భస్మం బయ్యెద నంచు భీతి నతఁ డాప్రాంతంబున న్నిల్చినన్. ౧౭౪

క. పాతాళంబున కేగిన, యాతరుణులదీప్తి భూతలాంతంబున ను
ద్ద్యోతించునో యనఁదూర్పున, నాతతమగు కెంపుదోఁపనరుణుఁడువొడిచెన్.

మ. దిననాథుం డుదయింపఁగా వెడలి భక్తిన్ గౌతమీతీరకా
ననము ల్దాఁటుచు నొక్కనాఁడు కడుఁ బుణ్యంబైనకాళేశ్వరం
బున కేతెంచి మహోపచారపరుఁడై ముక్తీశ్వరుం గొల్చి నె
మ్మన ముప్పొంగఁగ ధన్యుఁడై మగుడఁ దన్మార్గంబున న్వచ్చుచున్. ౧౭౬

క. హరిహరు లేకం బనియెడు, పురాణవచనంబు దృష్టముగ నొకచోటన్
నరసింహుండును రామే,శ్వరుఁడును గలధర్మపురికి వచ్చెఁగడంకన్. ౧౭౭

చ. అట చని గంగలో జలకమాడుచుఁ గొందఱిచే నెఱింగి మి
క్కుటముగ నింపుతో యముని కుండము దూఱి కడంక బ్రహ్మకూఁ‡
కటియును ముట్టి వెల్వడి జగత్పతి యైన నరసింహమూర్తి ముం
దటి కరుదెంచి మ్రొక్కి యుచితంబుగఁ బూజ యొనర్చి భక్తితోన్. ౧౭౮

*ద్రాయ్యలులకు శ్రేష్ఠతొంగలింప. †ఈచంపకమాలకు, ప్రత్యంతరములో- గీ. కంకణము
లు, తాళగతి చెలంగఁగఁ బాద,కటకములును మ్రోయ నటనచూపెఁ, దరుణి యొకతె క్రొత్తమె
ఱపుకైవడి నిండి, రసము భావపుష్టిఁబొసఁగుచుండ. ‡హాకటి యను శైల్పుగొల్చుచు-

ఉ. నర్మద తుంగభద్ర యమునానది జాహ్నవి కృష్ణ గౌతమిం
గర్మము వాయ నెన్ని జలకంబులు దీర్చితినో దయామతీ
ధర్మము లెన్ని చేసితినొ దానము లెన్ని యొనర్చినాఁడనో
ధర్మపురీనృసింహ నిజదైవమవౌ విభు నిన్నుఁ జూచితిన్. ౧౭౯

వ. అనుచుఁ బునఃపునఃప్రణతుండై వెడలి తదాసన్నం బగు దేవాలయంబున కుం జనుచు నద్దేవు నుద్దేశించి. ౧౮౦

ఉ. శాశ్వత మోక్షపారసముచాఢ్యున ముందఱ గంగ వాఱఁగా
విశ్వజనీనవృత్తిఁ బృథివిం దగురూపున నిల్చి సంతతా
నశ్వరభుక్తిముక్తిసదనం బగు ధర్మపురీశుఁ డైన రా
మేశ్వరుఁ డెల్లకాలమును నీవుత మాకు నభీష్టసంపదల్. ౧౮౧

చ. అని గుడి సొచ్చి యీశ్వరున కర్చన లెల్ల నొనర్చి మ్రొక్కి యిం
పున మగుడం గడంగి భువిఁ బుణ్యపదంబులు చూచుచుం గ్రమం
బున నొకయేఁడు వుచ్చి తలఁపు ల్పరుకూడిన నిర్వికారుఁడై
జనకునిఁ జూడవచ్చె నయశాస్త్రవిశారదుఁ డయ్యవంతికిన్. ౧౮౨

సీ. వచ్చితండ్రికిగౌరవముదోఁపమ్రొక్కుచుఁబ్రియవాక్యములఁగడునయముసూప
బుద్ధిసింధువుఁ దనపుత్త్రుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి నన్నుద్ధరించితే యన్నయనుచు
సంతసం బందుచు జననాథు దర్శింపఁ జని వాఁడు పోయి వచ్చిన తెఱంగు
చెప్పిమ్రొక్కించిన క్షితిపాలకుండును మోదంబుతో వాని నాదరించి
రాజనీతులుమంత్రికార్యక్రమంబు, లడుగుచును గొంతతడవున కట విదేశ
మేగిచోద్యంబులచ్చటనేమిగంటి, చెప్పుమనవుడు గ్రహిలుండు చెప్పెనదియు.

గీ. కడిమి నంధ్రభూమి గౌతమిలో జల, ముడుకుచుండ నుండు నొక్కమడువు
లోననుండిరాత్రిలోలాక్షు *లెనమంద్రు, వెడలివత్తురచటిమృడునిగొలువ.

క. వచ్చి తమయాటపాటల, నచ్చంద్రాభరణుఁ గొలిచి యరుగుచు నను వా
రచ్చటికిఁ బిలువ నుదకపుఁ, జిచ్చు సొర న్వెఱచి పోక చిక్కితి గుడిలోన్.

చ. అనవుడు వేడ్క వానిఁ గనకాభరణాదుల నాదరించి పీ
ఠ్మాని నృపుఁ డొక్కఁడు న్వెడలి కొన్నిదినంబుల కంధ్రభూమి కా
ననములు దాఁటి పాపహిమనాశనసార్థము నుష్ణతీర్థముం
గని వెఱఁగంది పొంత నుదకంబులఁ గ్రుంకి శివార్చనామతిన్. ౧౮౬

---

*మీనాక్షు.

క. ఆగుడికిం జని హారు సను, రాగంబునఁ గొలుచు నంత రవిగ్రుంకె నను
ద్వేగంబునఁ జీఁకటి ది,గ్భాగంబుల నిండె మేఘపటలము భంగిన్. ౧౮౭
క. గుడగుడ నుడికెడి యుదకము, ముడివడ గర్జితములట్లు మ్రోయఁగ దెసల
న్వడఁ గడర మెఱపుఁదీవల, వడువున నప్పుడువు వెడలి వచ్చిరి పడఁతుల్.
గీ. అట్లు వచ్చి పంచమాదిస్వరంబుల, శ్రుతుల లయలఁ దాళగతుల యతుల
గానగేయగీతగాంధర్వభేదంబు, లలవరించి పాడి యాడునపుడు. ౧౮౯
క. నరలోకము నహిలోకము, సురలోకముఁ జూచినాఁడఁ జూచినసతు లె
వ్వరుఁ గారు వీర లని భూ,వరుఁ డచ్చెరువంది యుత్సవముతో నుండెన్.
క. ఆలోన నాటపాటలు, సాలించి యొకింత మగిడి జనపతిఁ గని నీ
వాలోకమునకు రమ్మని, లోలాక్షులు పిలిచి మడుఁగులోనికిఁ జనిరన్.
క. కడుఁదెంపరియై భూవరుఁ,డుడికెడు వెడమడుఁగునడు మనుఱికెను మును గ్రాఁ
గెడునూనియకొప్పెరల్లోఁ, బడి వెడలినవాఁడు నీళ్ళఁ*బడు టచ్చెరువే.
క. ఉఱికి తదభ్యంతరమున, నెఱమంటలు దాఁటి వెనుక నేతేరఁగ న
త్తెఱఁగెఱిఁగినిలిచి ప్రియమునఁ, దెఱవలు చెయివట్టిభూపతిం దోకొనుచున్.
గీ. రజతసౌధములును రత్నగేహంబులుఁ, గనకమండపములుఁ గలుగుపురము
సొచ్చి వైభవములు సూపుచు మాణిక్య,సనముమీఁద నతని నునిచి రంత.
క. కనకకలశోదకంబుల, జనపతిచరణములు తొడసి సత్కారము లిం
పునఁ జేసి సఖులు లోచన,వనజంబుల దీపముల నివాళింపంగన్. ౧౯౫
వ. అందు నొకసఖీశిరోమణి నృపశిఖామణికి నయ్యేనమంద్రను జూపుచు.
సీ. అవనీంద్ర యష్టమహాసిద్ధు లీరామ లాఖ్యానగుణము లిం దమరి యుండు
నతిసూక్ష్మరూపమీయణిమచేఁ జేకుఱు మహిఁ బెద్దగాత్రమీ మహిమనొదవు
†జలమున మింటను జులక నయ్యెడునట్టి లాఘవం బొనరు నీలఘిమచేత
బరువైనభావ మీగరిమచే నగపడు నీప్రాప్తిచే నగు నిష్టగతులు
నెనయుదలఁపులీప్రాకామ్యమునఫలించు, మనుపఁ జెఱుపనీయీశత్వమునన కల్గు
‡నమరవరులైన నీవశిత్వమునఁజిక్కి, మాఱువల్కరు కైకొన్ముమమ్ముఁగూడ.
వ. ఈయష్టసిద్ధులకు మేము పరకాయప్రవేశాద్యుపసిద్ధులము. తత్పరిచారికా
సహస్రసహితంబుగా నీరాజ్యంబు గైకొని యందఱ నేలుకొమ్మనిన నతి
విస్మితుం డై యతండు నయవినయంబుల నిట్లనియె. ౧౯౬

*దీనఁబడు టచ్చెరువే- †జలముల మునుఁగఁగఁ జులకగానయ్యెడు. ‡అమరవరు లౌదు
రీవశిత్వమునఁ గాన, మాఱువల్కక కైకొమ్ము మమ్ముఁగూడ.

క. మీరలు దేవత లన్యులఁ, గోరం దగ దేను దీర్ఘగుణమెఱుఁగఁగ నా
నీరఁబుల మునిఁగితి మీ, కారుణ్యవిలోకనంబు గలిగినఁ*జాలున్. ౧౯౯

క. అని మ్రొక్కి లేచి చనఁజూ, చిన నాతలఁ బెటిఁగి యష్టసిద్ధులు నగుఁ గై
కొను మని మొనిమిదిరత్నము, లనిమిష సతు లిచ్చి వెడల ననిపిరి నృపతిన్.

మ. అకలంకుం డగు నమ్మహీవరవరుం డానందసంస్ఫూర్తిచే
వికసన్మానసుఁ డై ప్రసిద్ధవనము ల్వీక్షించుచు న్వింధ్యభూ
మికి గోదావరి దాఁటి కాఱడవిఁ జేర్మిం బోవుచో నొక్క వి
ప్రకుమారుం గనియె న్నిరంతరగళద్బాష్పాకులప్రేక్షణున్. ౨౦౧

చ. కని యిది యేల యేడ్చెదవు కానలఁ గ్రుమ్మర నేటికన్న నో
మనుజవరేణ్య నాజనని మజ్జనకుం గడు దూఱె దూఱిన
న్మనమునఁ గంది యాతఁ డభిమానముతో వనభూమి కేగె నా
తని నరయంగఁ ద్రిమ్మరుచు దవ్వుగ వచ్చితిఁ గాన నావుడున్. ౨౦౨

క. మాతకడనుండు పొమ్మిదె, నీతండ్రిం బాపువాఁడ నిజమని యతిదుః†
ఖాతురుని మగుడననిపి మ, హీతలపతి రత్నగుణము లెఱుఁగం దలఁచెన్.

గీ. ఇతనితండ్రి యున్నయెడకు నిప్పుడ యేగ, వలయు నతనిఁ బ్రోవవలయు ననుచు
రత్నసిద్ధి నంబరంబునఁ జ్యులనై, యర్కుమాడ్కి విక్రమార్కుఁ డేగె. ౨౦౪

క. అవ్విప్రుఁ జేరి తెలియఁగ, నెవ్వఁడ వీవనుఁడు నాతఁ డిట్లనియె ధనం
బెవ్వింట లేక బ్రతుకుట, నెవ్వ యనుచు నింటితగులు నీఁగినవాఁడన్.

ఉ. కాశ్యపిలోఁ బ్రసిద్ధమగు కంచిని నుండుదు విష్ణుశర్ముఁడం
గశ్యపగోత్రజాతుఁడ వికారవిదూరమనస్కుఁడన్ జగ
ద్వశ్యకళావిశారదుఁడ దైవము చెడ్డి దరిద్రభావనా
కార్యము నొంది భార్య గడుఁ గష్టపుఁబల్కులు వల్క నోర్చితిన్. ౨౦౬

క. పడఁ గుక్కి లేదు నేలం, బడి పొరలఁగ ‡రొండులాఁడఁ బడితిని దల దా
జడగట్టఁ గట్టఁ గోకయుఁ, గుడువం గూడును నెఱుంగఁ గుందుట దక్కన్.

సీ. కుండలముందఱఁ§గూర్చుండి పడుచులు గంజికి నేడ్చుచు‖గదలలేరు
మోఁకాళ్ళఁ దల లిడి ముడిఁగి నిద్రింతు రేకాలంబునను మేనఁ గప్పులేక ·

---

*గలిగెం జాలున్. †యాయ్యుద్యోతకునిమగుడననిపి. ‡లొండులాడ, —కన్నులాడఁ
బడపెండ్రుకలు— §గుంటలముందఱ— ‖గంజికేడ్చుచునదిగానలేరు.

యతిదరిద్రునకు నిల్లాలౌటకంబెను జచ్చుట గడుమేలు సతుల కెల్లఁ
బాపకర్మునిఁ జెట్టవట్టుట మొదలుగా నిడుమ లేకాని యెం డెఱుఁగనతుచు
మగువ తెగిపట్ల నవ్వగ మాన్ప లేక
జీర్ణదేహుండ ధనము లార్జింప లేక
యూఁతకోలయుఁ దోడుగా నొయ్య వెడలి
దూర మరుదెంచి *యడవిలోఁ జేరినాఁడ. ౨౦౮

చ. అనవుడుఁ జింత నొంద కది యట్టిద యెమ్ములు బూదిపూఁత దు
స్సని వసరంబుఁ దోలు మసనంబుల యున్కియుఁ జూచి నిర్ధనుం
డని శివుఁ బాసి రత్ననిధి యైన సముద్రునిఁ గూడె గంగ భా
మినులు ధనంబు లేనిపతి మెచ్చరు లేమియె కీడు గావునన్. ౨౦౯

క. ధన మొకటి యేల తలఁచిన, పను లన్నియు వీనిచేత ఫలియించుం గా
కొను ముని మహిమలు చెప్పుచు, నెనిమిదిరత్నములు నతని కిచ్చెంగరుణన్.

శా. ఆవిప్రుండు మణిప్రభావమున దివ్యంబైన దేహంబు న
ద్భావంబున్ ధనలబ్ధియుం బడసి యుత్సాహంబుతోఁ గంచికిం
బోవం గోరి నభోగతిం జనియె, నాభూపాలుఁడున్ దానవి
ద్యావైచిత్రి నటించి వచ్చె నతిమోదంబైన యుజ్జేనికిన్. ౨౧౧

శా. తత్సామాన్యగుణంబు లిట్లొదవినన్ ధారాపురాధీశ నీ
యుత్సాహంబు ఫలించు నిట్టిగతి నీ వూహింపుమా నావుడు
న్మాత్సర్యంబున నెక్కఁజెల్ల దని యాత్మం జూచి భోజుండు వి
ద్వత్సంఘంబులు గొల్వఁగా మగిడె నాధాత్రీశు నగ్గించుచున్. ౨౧౨

శా. దుగ్ధాంభోనిధికన్యకారమణు నస్తోకప్రభామండల
స్నిగ్ధశ్యామలదివ్యదేహు సుచితశ్రీగోపవేషక్రియా
ముగ్ధస్త్రీహృదయాపహారిఁ గరుణాంభోరాశిఁ దేజఃకళా
దగ్ధానేకమహాసురున్ సురహితుం ద్రైలోక్యరక్షామణిన్. ౨౧౩

శా. గీర్వాణాచలరూపచాపశిఖరాంగీకారదీర్ఘోరుస
న్మౌర్వీభూతఫణీంద్రసంయుతమహానారాయణాస్త్రున్ జగ
ద్దుర్వారాకృతికాలకూటగిళనాస్తోకాసితగ్రీవు గం
ధర్వేంద్రార్చితపాదపీఠు నిజభక్తవ్రాతచింతామణిన్. ౨౧౪

* చావంగఁ గోరినాఁడ.

మాలిని. దివిజసరిదుపేతా దేవదేవానుజాతా
ప్రవిమలనిజగోత్రా పాండుపుత్రైకమిత్రా
వివిధకుధరచారీ విశ్వరక్షావిహారీ
శివమధురిపురూపా సిద్ధబుద్ధస్వరూపా. ౨౧౫

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ వైరిమండలీకభేకఫణీంద్ర వీరఘోట్టవిభాళ కళింగదేశనిర్ధూమధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాటద్రవిళాంధ్రమహారాష్ట్రభూపాలరూప నూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రోలి పురవరాధీశ్వర వెలనాటిపృథివీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ శ్రీకొాలవి వెన్నయామాత్యపౌత్ర హారితసగోత్రపవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజ తనూజ గోపరాజప్రణీతంబైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు సాహసాంకువీరసాహసమహోదారత్వప్రశంసనం బన్నది యష్టమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

నవమాశ్వాసము.

—ఇరువదిరెండవబొమ్మకథ.—

క. శ్రీరామావిహారణగృహి, నారాయణు నలినవికసనగ్రహరాజా
కారాయమానదివ్యశ,రీరాఢ్యున్నతిసనాథుఁ* ద్రిజగన్నాథున్. ౧

శా. భక్తిం గోరి తలంచి భోజనృపుఁ డాభద్రాసనం బెక్క ను
ద్యుక్తుం డై యిరుదిక్కుల న్మెఱపుల ట్లొప్పారుపుణ్యాంగనల్
ముక్తాశేషలు మాళిపై నిడఁగ సమ్మోదంబుతోఁ జేరఁగా
వ్యక్తాలాపము బొమ్మ పేర్చి† పలికె న్వారించుచుం బెంపునన్. ౨

క. ఓరాజ యాస విడువఁగ, నేరవు మావిక్రమార్కనృపుమాడ్కి మహో
దారత్వముఁ దెగువయు నుప,కారంబును లేక యెక్కఁగాఁ దర మౌనే.‡

వ. అది యె ట్లన్నఁ దద్గుణంబు లాకర్ణింపుము. ౪

సీ. అష్టభోగంబుల నైశ్వర్యమునఁ గళ బలవైరిఁ బురవైరిఁ బద్మవైరి
నతిశక్తి నిలుకడ వితరణగుణమున నహిరాజు నగరాజు§ నంగరాజు
నాహవోత్సవమున నభిమానమునఁ గీర్తిఁ గపికేతు ఫణికేతు గరుడకేతు
దృఢముష్టిఁ జేసూటి దివ్యాస్త్రసామగ్రి బలరాము రఘురాముఁ బరశురాముఁ
[1]బావనత్వమున ఘనసంపత్తి దీప్తి, ననిలమిత్రుని హరమిత్రు నబ్జమిత్రుఁ
బోలు నితఁ డనిజను లెల్లఁ బొగడుచుండ, నవనితలమేలె నావిక్రమార్కవిభుఁడు.

ఉ. వాసవుమీఱి నిత్యవిభవంబునఁ బేదలఁ బ్రోచి వైరిసం
త్రాసవిహీనుఁ డౌ నతఁడు రాజ్యము మంత్రుల కప్పగించి ష
ణ్మాసముల న్విదేశగమనంబు చరించుచు నుండ నొక్కెడన్
వేసవి వచ్చెఁ బాంథులకు వేసట పుట్టఁగ వెట్ట గొట్టఁగన్.[2] ౫

ఉ. ఎండకు లావు గల్గఁగ మహీరుహశాఖల నాకు లెల్లఁ బె
ల్లెండల వేఁగ నెందు జల మింకఁగ స్రుక్కఁగఁ బద్మషండము
ద్దండముగాఁగ లోకులు యథావిధి నీడలు గోరుచుండఁగా
రెండవసూర్యునట్లు ప్రసరించె నిదాఘము తద్గుణంబులన్. ౬

---

* దివ్యశరీరార్ధసతీసనాథు-శరీరార్ధసనాథుశర్వు- † బిచ్చి-గాఁగ- ‡ యెక్కఁదరమే నీకున్
§ గిరిరాజు- [1] చాపనైపుణి సంపద సారశక్తి నచ్యుతునిమిత్రు- [2] వెట్టలంటగన్.

క. విరహులమనముల దినమును, బరితాపం బినుమడింపఁ బరిమళములచే
దిరిసెంబులఁ గలిగొట్టం, బరువం బేర్పడఁగ నుష్ణపవనము వీచెన్. ౮

క. మండెడుమార్తాండద్యుతి, నెండను నొండొండ నెఱియ లేర్పడఁగా భూ
మండలము పూర్వమున నవ,ఖండము లయ్యును ననేకఖండము లయ్యెన్.

క. ఉదకముఁ గనవును సీడలు, మొదలాఱఁగఁదలఁకుమృగసమూహంబులయా
పద లెఱిఁగి యిట్టి యమృతా,స్పదమై కడుఁ జల్లనైన చంద్రునిఁ జేరెన్.

గీ. కార్య మయ్యెడు నెడ గర్వంబు పూనక, కాలమహిమఁ దన్నుఁగాచికొనుట
యుచిత మనుచు వెట్ట కోర్వక చలువకై, యత్తవారిఁ జేరె నచ్యుతుండు.

క. తొడిగినపాముల విసమును, మెడవిసమును నొసలిచిచ్చు మెట్టులపడయున్
ముడివడఁగా పడకాలము, గడపుట కడుఁ గడిఁది యయ్యె గరకంఠునకున్.

క. చల్లనిగంగాజలమును, జల్లనిచందురుని గూడ జడలం దిడి తాఁ
జల్లనికొండకు నాశ్రిపుఁ, డల్లుండై కొంత బ్రదికె నావేసవిలోన్. ౧౩

గీ. అమృతశీతలాంశు వగు వార్ధిలోనున్న, పద్మనాభునాభిపద్మగృహము
లోనఁ బుష్పొడియును దేనెయుఁ జల్లఁగా, నెండకన్నెఱుఁగకుండెనజుఁడు.

సీ. వినసకట్లలు వట్టివేళ్లచప్పరములుఁ జందనంబులు ఘనసారములును
జల్లనినీళ్లు నిచ్ఛాభోజనంబులు గలవారి కిష్టసౌఖ్యంబు జరుగఁ
బనిచేసి గంజి యైనను నంబలైనను నెద చల్లఁగాఁ ద్రాగి యెచటనైనఁ
బడియుండి వెన్నెలగుడిపాట* వాడఁగా బేదల కాత్మసంప్రీతి గలుగు
మంచురొంపిముసురు లేకమార్గికులకుఁ,జల్లపాటునఁ† బయనంబు సాగుచుండు
నచ్చువెన్నెల సుఖనిద్ర యంబు కేలి, యమరు వేసవి కితరకాలములు సరియె.

క. అమృతము రసమ్ముక్రియ వేఁ,డిమి నెగసి జలంబు కడకు డిగజాఱిన చం
దముగా నవ్వేసవి జల, మమృతంబై జీవములకు సది చవికొన్నెన్. ౧౬

వ. అట్టి దివసంబుల. ౧౭

శా. గూఢంబౌ నిజవర్తనం బమర నాక్షోణీవరుం డంత నా
రూఢుం డై వరభూములందుఁ గడపెం గ్రూరప్రవృద్ధాతపో
ద్గాఢాంభోరుహమిత్రదీప్తివిదళత్సర్వంసహామండల
ప్రౌఢాఘోరణ్యవిదాహిదావసముదగ్రోష్మంబునన్ గ్రీష్మమున్. ౧౮

* గడుబొట్టువాడగా. † చల్లబూటుల.

ఉ. అంత విదర్భభూమిఁ బ్రియమంది చరించి యవంతిరాజు వి
శ్రాంతి యొనర్పఁ గుండినపురంబున కేగి యనంతరంబ య
త్యంత మనోహరం బగు నుపాంతవనాంతము సొచ్చి రుక్మిణీ
కాంతకుఁ దొల్లి తాపి యనఁగాఁ దగు దుర్గగృహంబుఁ జూచుచున్. ౧౯

క. రుక్మి యనుమతము లేకయు, రుక్మాంగదవరదుఁ* డగు వసుం డాగుడిలో
రుక్మాభరణాంచిత యగు, రుక్మిణిఁ గొని చనియెఁ దొల్లి రూఢికినెక్కన్.

గీ. అట్టిదేవతాలయము పొంతఁ గొలనిలో, జలకమాడి వెడలి జలజములను
భూవరుండు దుర్గఁ బూజించి ముందట, విశ్రమించియున్నవేళ నొకఁడు.

శా. మార్గశ్రాంతి నొకింత డస్సి విలసన్మాకందసౌరభ్య మా
దుర్గారామము చొచ్చి వచ్చి నరనాథుం జేరి విప్రుండు దా
స్వర్గాచార్యుఁడు వోలె నావిభునిభావం బెల్ల నీక్షించి సం
†సర్గప్రస్తుతి వాక్యవృత్తి నెఱపన్ సంప్రీతితో నిట్లనున్. ౨౨

క. ఆజానుబాహుఁడవు రవి, తేజుఁడ వజ్రాదిచిహ్నధృతచరణుఁడ వం
భోజేక్షణుఁడవు భిక్షు,వ్యాజంబున నున్న చక్రవర్తివి చుమ్మీ. ౨౩

చ. కరులుఁ దురంగమంబులును గాలుబలంబులు నెవ్వి ఛత్రచా
మరములవారు లెంకలును మంత్రులు నయ్యడపంబువాండ్రు నెం
దరిగిరి రాజ్య మొల్లక మృషాకృతిఁ ద్రిమ్మరుటేమి నామతి
స్ఫురణము దప్పకుండ నిఁక బొంకక చెప్పుము నీవు నావుడున్. ౨౪

ఉ. సత్యము నీమతిస్ఫురణ క్షత్రియవంశకరుండ విక్రమా
దిత్యుఁడ నే నవంతినృపతిం బరదేశ విశేషదర్శనం
బత్యనురక్తిఁ జేయఁగ నయంబునఁ ద్రిమ్మరుచుండుదు న్నఖా
చిత్యగుణంబు నా కిదియ చెప్పెడి దే మిఁక భూసురోత్తమా. ౨౫

సీ. అనవుడు నాశ్చర్యహర్షంబు లొందుచు భూసురోత్తముఁ డాత్మబుద్ధి నెఱసి
మృదులాంబరంబులు మేనఁ బూనక జోగివైవడి నీకంథ ‡గప్పనేల
హంసతూలికశయ్యయందు నిద్రింపక బూడిదలోఁ బడి పొరలనేల
ఘనమైనరాజ్య మేకచ్ఛత్రముగఁ గల్గఁ దిరిపెమై యూరూరుఁ దిరుగనేల
అష్టభోగములకు నాలయుం బయ్యు నీ, వష్టకష్టములను నలయనేల
కుడువఁ గల్గి నీకుఁ గుడువలేకుండుట, యల్పతరముగాదె యవనినాథ.

*రుక్మాంబరధారి. †సద్భర్గం బ్రస్తుతవాక్యవృత్తి విలసింపఁగ నన్యర్థుతో నిట్లనున్.
సర్గప్రస్తుత.....విలసించన్. ‡నీగంత-నీబొంత;

క. *ననుఁబోటి పేదయైనను, ధనమించుక కలిగె నేనిఁ దనమది ప్రక్ర్చం
దనవనితాదిసుఖంబుల, మనఁ గోరుం బసర మైన మరగదె సుఖముల్. ౨౭
క. వికటం బగుదారిద్ర్యము, నకుఁ గడపల లేక జీవనము బహుళకుటుం
బకుఁడం గావున జరగక, యొకచో రససిద్ధి వడయ నూహించి మదిన్. ౨౮
మ. అలసత్వంబునఁ బ్రొద్దుపుచ్చక నిరాహారుండనై కంచిలోఁ
దలఁ గామాక్షి గుఱించి యుగ్రతప మేఁ బండ్రెండుసంవత్సరం
బులు సేయంగఁ బ్రసన్న గామి పిదపన్ భూపాల నాయాత్మలోఁ
గలఁగం బాఱుచు దేవి దూఱుచును భిక్షావృత్తిమై† వచ్చితిన్. ౨౯
ఉ. నాకు మహాదరిద్రున కనాథునకు న్భువిఁ ద్రిమ్మరం దగుం
గాక ధనంబు రాజ్యమును గల్గఁగ జోగిక్రియం జరింపఁగా
లోకులు నవ్వరే నృపులలో నినుఁ బోలెడు నట్టివాని నే
నేకడఁ గానఁ జాలు నిఁక నేగుదు నీపురికి న్సుఖింపఁగన్. ౩౦
ఉ. నావుడు లేచి యొండువచనమ్ములు ‡నోవఁగనిమ్ము కంచిలో
దేవత నీతపంబునకుఁ దేరకొనం గరుణింప దంటి భూ
దేవకులాగ్రగణ్య యదు దెంచి భవత్ప్రియ మాచరింపఁ ద
త్సేవ యొనర్చి యేను రససిద్ధి ప్రసిద్ధికి నెక్కఁ గాంచెదన్. ౩౧
మ. పొద మాదేవత యున్నభూమి కని యాభూదేవునిం గూడి స
మ్మదలీలం జని రత్నహర్మ్యముల రమ్యంబౌచు సొంపారు సం
పదలం బొంపిరివోవుకంచి నయమొప్పం జూచి యచ్చోటఁ జ
క్కదమాభావనఁ జేరనేగె నృపుఁ డాకామాక్షి నీక్షింపఁగన్. ౩౨
మ. అచటం దీర్థములాడి శంభునకు దైత్యారాతికిన్ మ్రొక్కి పు
ణ్యచరిత్రుం డొకరేయిఁ బుచ్చి మఱునాఁ డారాధనాసక్తి మై
నచలంబౌ మతి మూఁడురాత్రులు నిరాహారవ్రతుం డైనచో
నుచితస్వప్నమునందు దేవి వలికెన్ యోగప్రసన్నాత్మ యై. ౩౩
చ. కల యిది నిక్కువం బనుచుఁ గైకొని ముప్పదిరెండులక్షణం
బులఁ జెలువారునట్టి నరపుంగవుకుత్తుక నెత్తు రిచ్చి ది
గ్బలి యొనరించినన్ ద్రవిణకారణమౌ రససిద్ధి చేకుఱు
న్వలవదు నీకు నీయనశనవ్రతఖేదము మేదినీశ్వరా. ౩౪

*ననుబోటియంత యైనను. †భిక్షావృత్తినై. ‡లటుండఁగనిమ్ము కంచిలో.

చ. అనవుడు మేలుకాంచి కడు నద్భుత మందుచు విక్రమార్కుఁ డా
గొనములవాని నింక సమకూర్పఁగ నొండెడ కేగనేల నా
కని మతిఁ దాన సర్వసుగుణాఢ్యుఁడు గావునఁ దెంపుతోడఁ గ్ర
క్కున నడిదంబు దుస్సి తనకుత్తుక నొత్తె* నుదాత్తచిత్తుఁ డై. ౩౫

క. ఒత్తఁగఁ బ్రసన్నమతి యై, యత్తఱి నడిదంబు వట్టి యాదేవత లో
కోత్తమ నీతెంపున నా, చిత్తం బిగురొత్తె నిష్టసిద్ధి యొనర్తున్. ౩౬

క. అడుగుమ యనవుడు మది నా, యెడఁ గడుఁ గరుణించితేని నీవిప్రుఁడు దా
నిడుమలఁ బడి పొరలెడిఁ గృప, యెడపక రససిద్ధి యితని కిమ్మని మ్రొక్కెన్.

ఉ. మ్రొక్కిన నద్భుతంబును బ్రమోదము నొందుచు యోగమాత దా
నక్కజ దీర్చునట్టి రస మాతని కిచ్చి యవంతినాయకున్
మిక్కిలి యింపునం బరిణమించి యదృశ్యత నొందె విప్రుఁ డిం
పెక్కి తదీయవర్తన మనేకవిధంబులఁ బ్రస్తుతింపఁగన్. ౩౮

ఉ. ఆనరనాథుఁ డంత వసుధామరు వీడ్కొని వేడ్కతోడ ను
జ్జైనికి వచ్చెఁ గావునఁ బ్రసిద్ధగుణాఢ్యుని వానిఁ బోలలే
వీనగుఁ బాటుచేఁత లిఁక నేటికిఁ గ్రమ్మఱు మన్న నాత్మ†ధా
రానరనాయకుం డతనిఁ బ్రస్తుతిసేయుచు నేగె నింటికిన్. ౩౯

— । ఇరువదిమూఁడవబొమ్మకథ । —

వ. మఱియుం ద్రయోవింశద్వారప్రవేశోన్ముఖుండై. ౪౦

క. ఏవేళనైనఁ బొక్కిటి, ‡యావెల్లని తమ్మిమొగ్గ యరవిరి గాఁగన్
రేవెలుఁగుఁ బొద్దుఁ గన్నులు, గా వెలిఁగెడి వేల్పుకరుణఁ గావుత మమ్మున్.

మ. అనుచు న్భోజవసుంధరాధిపుఁడు పుణ్యాహంబునం జందనా
ద్యనులేపాంబరమాలికాకనకభూషాలంకృతుండై మహా
సన మెక్కం జనుచోట బొమ్మ పలికెన్ క్ష్మానాథ యావిక్రమా
ర్కునిచందంబున దానవైభవము నీకుం జాలదట్లుండుమా. ౪౧

ఉ. ఆతనిదానవైభవమహత్త్వముఁ జెప్పెద భాస్కరాంశసం
జాతుఁడువాఁడు విక్రమవిశాలభుజాయుగదుర్మదాహిత

* నొత్తెను నంతలోపలన్ † నాత్మలో, నానరనాయకుండతని నర్థినుతింపుచు.
‡ యావెలినెత్తమ్మిమొగ్గ జాతుఁడువిక్రమార్కుఁడు విశాల.

వ్రాతవిఘాతదక్షిణుఁ డవంతిమహీశుఁడు తొల్లి చన్న యా
దాతలలోనఁ గర్ణునికిఁ దండ్రిసుమీ తలపోసి చూచినన్. ౪౩

శా. ఆరాజన్యునిపట్టణంబు విబుధేంద్రాకల్పితం బై సుధ
ర్మారూఢంబును భాస్వదీశ్వరవసువ్యాప్తంబునై పుణ్యవి
స్తారంబై యమరావతీపురవిలాసం బంది నిత్యోత్సవా
ధారంబై పరఁగున్ దురంతదురితోదారవ్యథాదూర మై. ౪౪

సీ. అట్టిపట్టణ మేలు నమ్మహీకాంతుఁడు దేశాంతరాసక్తిఁ దిరుగుచుండు
నెలమితో వత్సానములు పుచ్చి మగిడిన నప్పుడు మంత్రులు నాప్తజనులుఁ
బౌరు లుదారులుం బరివారమును గూడి పీలికూటంబులు మేలికట్లు
తలిరుఁదోరణములు నలరుపందిరులును మొకరతోరణములుమున్నగాఁగఁ
బురి యలంకరించి కరిరాజు మున్నిడి, కదలి పంచవాద్యఘనరవముల
నెసఁగు దర్శనంబు లిచ్చి యెదుర్కొని, తెచ్చి రుత్సవంబు పిచ్చలింప. ౪౫

ఉ. ఆజననాయకుండు జవనాశ్వము లెక్కి చెలంగి ముందటన్
రాజులు భృత్యులై కొలువ రత్నవిభూషితమూర్తులైన యం
భోజదళాక్షు లారతులు మున్నుగఁ దన్నుఁ బురస్కరింపఁగా
రాజగృహంబు సొచ్చెఁ గవిరాజనవామరరాజభూజ మై. ౪౬

ఉ. ఈపగిదిన్ గృహంబునకు నేగిన యాతఁడు తొల్లి యోగని
ద్రాపరిశీలియయ్యు నుచితంబుగ రాజ్యము చేసి నేర్పునం
దాపసవేషియై జనపదంబులు గ్రుమ్మరి క్రమ్మఱన్ ధరి
త్రీపరిపాలనాభిరతిఁ దేఁకువ కెక్కిన రాము కైవడిన్. ౪౭

ఉ. పెక్కుదినంబు లక్కడ నభీష్టవధూజనమందిరంబులం
దొక్కొకనాఁడు రేయి మదనోత్సవలీలలఁ దేలుచు న్విభుం
డక్కట దీటఁ దొంటి విరహవ్యథ నెక్కుడు స్రుక్కి మిక్కిలి
న్మక్కువ కెక్కువైన [1]మగనాలి గృహంబున రాత్రిపుచ్చుచున్. ౪౮

శా. అంతర్గేహములందుఁ గ్రొవ్విరులపర్యంకంబుపై వేడ్కతోఁ
గాంతారత్నముతోడఁ గూడి పిదపం గందర్పకేలీపరి
శ్రాంతుండై శయనంబు రెండుదెసలన్ రత్నంపుదీపంబు ల
త్యంతంబు న్వెలుఁగొందఁ గామసుఖనిద్రాసక్తుఁడై యుండుచున్. ౪౯

---

[1] మృగనాభిగృహంబున- అని యన్నిప్రతులలోను.

చ. బలబలఁ దెల్లవాఱునెడఁ బార్థివశేఖరుఁ డత్యరిష్టమా
కలఁగని మేలుకాంచి యధికం బగువిస్మయ మంది లేచి తా
జలకము దీర్చి సంధ్యపరిచర్య యొనర్చి యనేకభూషణో
జ్జ్వలనిజమూర్తి యై కొలువుసాలకు వచ్చి కవు ల్నుతింపఁగన్. ౫౦

గీ. వచ్చి దొరలు గొలువ వజ్రసింహాసనా, రూఢుఁడై ముఖాబ్జరుచి యెలర్పఁ
దన్నుఁ గొలుచువారిఁ దగురీతి మన్నించి, తేరకొనఁగ హితులదిక్కుచూచి.

క. వినుఁ డేను రక్తచందన, మున నంగము దోఁగ మేఘమున కెనయగు కా
రెనుబోతు నెక్కి యామ్యము, *చనుచుంటినొకండ నంచు స్వప్నముగంటిన్.

క. ఈకల శుభమో యశుభమొ, నా కనవుడు నందఱు న్మనంబుల భీతి
వ్యాకులులై వదనము లా,లోకింపఁగ దృష్టకౌశలుం డొకఁ డనియెన్.

క. ధాతుగుణంబులఁ గల లుప,జాతము లొ†వినికిఁజూడ్కి సంస్మరణమునన్
రీతి యెఱిఁగి కల విఱుచుట, నీతి చుమీ విఱుపుకొలఁది నిజమానదియున్.

గీ. వినుము ధరణినాథ విన్నప మియ్యెడఁ, దొల్లి యొక్క మనుజవల్లభుండు
దేవుఁ డుదయమైనయావేళఁ గలగని, లేచి యొద్ది వనితఁ జూచిపలికె. ౫౫

క. సన్నపుగట్టుననుండి స,మున్నత మగుకొండమీఁది కుఱికితి నని నేఁ
జిన్నకలఁగంటి నీఫల, మెన్నఁగ నీమదికిఁ జూడ నెట్లగుఁ జెపుమా. ౫౬

వ. ‡నావుడు నది ప్రేమపాత్రం బగుభోగస్త్రీ గావునఁ బరిహాసరూపంబుగా నగుచు దిబ్బనుండి కొండ కుఱుకంబోయిన నడుముం గాలు విఱుగంబడి యెద వనిన. ౫౭

క. నగుచుం గేహము వెలువడి, జగతీపతి జలకమాడి సంధ్యార్చన యొ
ప్పుగఁ దీర్చి యేగి కొలువునఁ, దగువారలవంకఁజూచి తనకలఁ జెప్పెన్.

క. చెప్పిన వినతనికిఁ గలలో, నప్పర్వత మెక్కుడిది మహాశుభ మగు నే
చొప్పున ఫల మొనగూడునొ, తప్పక వినిపింతుమనుచుఁదలపోసి యటన్.

క. నీరాజ్య మల్ప మిది యిఁక, నేరీతులఁ జూడ నీకునింకన్నధిక
శ్రీరమ్య మైనరాజ్యము, చేరం గల దనుచు వారు చెప్పిరి పతికిన్. ౬౦

*చనియెద నేనొకఁడ. †జాలఁబులు. ‡క. నావుడునది భోగస్త్రీ, గావునఁబరియాచకం బుగా గుబ్బలినుం, డావలికొండకు నఱుకం, బోవుట యటఁ గాలు విఱుఁగబారిఁబడె దనినన్. (ఒక్క ప్రతి) వినందఱు.

ఉ. అత్తఱి వచ్చి యొక్కఁడు రయంబున మ్రొక్కి నృపాలశేఖరా
యుత్తరదేశ మేలెడు నృపోత్తముఁ డీల్గిన మంత్రు లన్యులం
జిత్తములందు మెచ్చక విశిష్టగుణాఢ్యుఁడ వంచు రాజ్యము
న్విత్తముఁ గూడ నీ కొసఁగువేడుకఁ *బుచ్చినఁ గానవచ్చితిన్. ౬౧

చ. అనవుడుఁ జోద్యమంది యతఁ డాప్తులమాటలు నిక్కమైన న
మ్మనమునఁ బొంగి వారికిఁ గ్రమంబునఁ గోరిన వాని నెల్ల మె
చ్చున కొనఁగూడ నిచ్చి తగుశూరులు వీరులుఁ గొల్వ నుత్తరం
బున కధికప్రతాపమునఁ బోయె నరాతికులంబు బెగ్గిలన్. ౬౨

వ. అంత నద్దేశంబుఁ బ్రవేశించుచు మనోల్లాసంబున. ౬౩

క. తఱచైన మంది ముందఱఁ, †బరువడిఁ జని తలఁగ ధరణిపతి తురగంబుం
బఱపుచు‡ముందలఁదనకల, విఱిదినక్రియ గ్రుంతఁ గాలువిఱుగంబడియెన్.

వ. అప్పు డందఱును హాహాకారంబుల గుంపులుగూడుకొని పలువరింపంగ వా
రిలో §సద్యస్సంధాననిపుణుం డగుజెట్టి పట్టి దట్టి గట్టిగాఁ గట్టి మంత్రించి
¶సుఖితుం జేసిన సుఖాసనంబుపై నాసీనుండై చనంగ. ౬౫

శా. ఆదేశంబున మూలదుర్గ మగుప్రోలావాసమై యున్న ధా
త్రీదేవప్రకరంబుఁ దత్ప్రజలు మంత్రిస్తోమముం బూజితం
బౌదంతావళముం బురస్సరముగా నంకించి యేతెంచి యా
హ్లాదం బొప్పఁగ రాజుఁ గూడుకొని వాద్యంబు ల్వడిన్ మ్రోయఁగన్.

ఉ. వచ్చినవారికెల్లఁ బతి వైభవ మేర్పడ నల్లపట్టులుం
బచ్చనిపట్టు కెంపు గల పట్టులు సొమ్ములు నాదరంబుతో
నిచ్చి గజంబునెక్కి తరళేక్షణ లాడుచుఁ బాడ వీటిలోఁ
జొచ్చి యమాత్యులౌననఁగ సుస్థిరుఁడై ధరయేలెఁ గావునన్. ౬౭

క. తెలియక పలుకుట యుచితమె, జలజభవుం బోలునట్టి సచివుని భట్టిం
బిలిపింపు మాతఁ డెఱుఁగని, కల లెవ్వియు లేవు పొందుగా నది చెప్పున్.

చ. అనునెడ భట్టి వచ్చినఁ గృతాదరుఁడై తన పొంత నాసనం
బునఁ దగ నుంచి విక్రమవిభూషణుఁ డాకలఁ జెప్పి యేవిధం
బున నిది యున్న దీవు తలపోసి నిజంబుగ నాకుఁ జెప్పుమా
యనవుడు నయ్యమాత్యవరుఁ డాత్మఁ గలంగి కలంగ కిట్లనున్. ౬౯

*బంచిరి- †బరిపిరి- ‡మొదల. §శల్యసంధాననిపుణు. ¶సుచిత్తుంజేసి.

మ. ధరణీనాయక వీరెఱుంగ రె నిషేధంబంచుఁ జెప్ప న్భయా
తురచిత్తంబుల నున్నవార లిచటన్ దోషంబు నిర్దోషము
న్వెరవారం దలపోసి చెప్పఁదగు నుర్వీభర్తకు న్మేలుగాఁ
బరిశీలించు నిజాప్తవర్గమున కీభంగి న్భయం బేటికిన్. ౭౦

గీ. కలకు మొదలిజాము ఫల మొకయేఁటిలో,నందుకొనుద్వితీయయామఫలము
అష్టమాసములకు నబ్బుమూఁడవజాము,ఫలముఁ జూడమూఁడు నెలలఁగలుగు.

క. తొలివేకువగాఁ దూర్పునఁ, దెలుపెక్కఁగఁ గన్నకలలు దినదశకమునన్
ఫలియించుఁ*బసులవిడువం, దలఁకొనుకల సిద్ధిఁ బొందుఁదద్దివసమునన్. ౭౧

క. ఏనుఁగు గుఱ్ఱముఁ బచ్చని, మ్రానును మేడయును మెట్టు మగపసరంబుం
బూని కలలోన న్నెక్కిన, మానవునకు సుఖము రాజ్యమహిమయుఁగలుగున్.

క. కలలోఁ బాములుఁ దేళ్ళను, జెలగలుగఁ ఱచుటయుఁ†జావుఁ జెప్పెడుఁబోరిమై
మలమంటుట పొందందగు, లలనలఁ బొందుట సుతార్థలాభము చుమ్మీ.

క. ‡తలఁ బేను దినుటయును బ్రే
వులఁ జుట్టఁగఁబడుట మానవుల నెత్తురుఁ గం
డలుఁ బెరుఁగుఁ బాలు మద్యం
బులు [1]నెయ్యిని ద్రావుటయును ముదముగఁ గలలన్. ౭౫

గీ. నీరు నెత్తురుఁ గనిన [2]నిడుదగు నాయువు, మంట గంట పసిఁడిపంట గంట
తెలుపు లెల్ల మేలు కలలోన వెలిమిడి, యెముక ప్రత్తి లవణములు కద్దు.

క. వినుమిఁక [3]మొద్దును గాడిద, నను పోతును లొట్టిపిట్ట నెక్కిన నన్నం
బును బిండియు నువ్వులు గలఁ, [4]దినఁగన నగుఁ గీడు వసుమతీవరతిలకా.

క. సూనెయుఁ గలియును గ్రొవ్వును, దేనెయుఁ గలఁ ద్రావనేనతివ్యాధియగున్
వానరముఁ బోగయుఁ గాకియుఁ, గానంబడెనేని కీడు గానఁగవచ్చున్. ౭౮

క. మదగజము దేవరయు మృగ,మదమును గోపురము నీలమణులు న్నవనీ
రదములుధరణియుయమునయు,నుదకుంభము దక్షిణలుపులొప్పుగలలన్.

చ. జనవర నల్పులందు మహిషం బతినింద్యము దాని నెక్కినన్
ఘనముగఁ గీడు గాన నధికం బగు శాంతి యొనర్చి యాకృతాం

---

* బసులఁ విడుకఁదలకొను— †జావుచేటొదవును మై, ‡తల బేన తీటు, [1]నెయ్యిద్రావుట—
[2]నిడివగు, నిగుడ నా. [3]దొద్దును, మోడను, [4]దినగోరంగాదు.

తునకు మహోపచారములఁ దుష్టి జనింపఁగఁ జేయ మేలగు
న్నినుఁ బనివంప నిట్లొరులు నేర్తురె రాజవు నీవు నావుడున్. ౧౦

మ. ధరణీశుం డిది యెంతకార్య మని యుత్సాహంబుతో శాంతి చె
చ్చెరఁ గావించి కృతాంతుఁ బూజల నతిక్షేమంకరుం జేసి స
ద్గురులం బేదల విప్రుల న్వరుసతో గోభూతిలార్థంబులం
బరమప్రీతులఁగా నొనర్చి పిదప న్భండారితో ని ట్లనున్. ౧౧

క. భాండాగారములందుఁ బ,సిండియు రత్నములుఁ బట్టుఁజీరలు ధనము
న్నిండ నిడి తలుపు లెవ్వియు, నుండఁగనీయకుము నీవు నుండకు మచటన్.

వ. నీ విప్పుడు పెద్దతలవరికి రాజు బండారంబు చూఱవిడిచె నేఁడు మొదలుగా
నేడుదినంబులుదాఁక జను లెల్ల నిచ్చకు వచ్చువానిం గొనిపోం డని చా
టించి దేశంబు వారి నెల్లఁ జూఱకు రండని యీప్రొద్దె బంట్లనూరూరికి బంచు
మని చెప్పు మనవుడు భాండాగారికుం డతివిస్మితుండయి ధనకనకాదివస్తువు
లం గోశగృహంబులు నించి విఘటితకవాటంబులుగఁ జేసి తలవరికిం దత్క్ర
మం బెఱింగించిన. ౧౩

క. జనపతి యేడుదినంబులు, తనబండారంబు వస్తుతతి చూఱలుగా
నొనరించు వలయునది కొని, చనరో యని యతఁడు వీటఁజాటఁగఁబంచెన్.

క. ఊరూరికిఁ జెప్పఁగఁ దన, వారిని బనుచుటయు నెల్లవారును గుంత
న్వారింపఁబడక చేరెను, వారిక్రియ న్వచ్చి రయ్యవంతీపురికిన్. ౧౫

గీ. వచ్చి వీరువారుఁ జొచ్చి విచ్చలవిడి, బుడమతోఁట వీటిఁబుచ్చునట్లు
నేడుదినము లం దనేకవస్తువులను, గొనుచు నేగి రింపు గొనలుసాఁగ. ౧౬

క. తనిసి ప్రజ చనిన నష్టమ,దినమున బాడారి వసుమతీరమణునకున్
వినిపించెఁ బూని చూచిన, ధనసంఖ్య త్రయోదశార్బుదము లయ్యెఁజుమీ.

ఉ. ఈగతిఁ జన్న యీగి ధరణీశ్వర నీకడ లేదు గావునన్
వేగమె క్రమ్మఱం జనుము వీఱిఁడిచేఁతలు మాను మన్న నా
త్యాగనిరూఢికి న్నిగుల నచ్చెరు వందుచు భోజుఁ డాత్మ ని
త్యాగమనంబు రోసి తనయంతిపురంబున కేగె సిగ్గునన్. ౧౮

—ఇరువదినాలుగవబొమ్మకథ—

వ. మఱియు న్నొక్కదినంబునఁ జతుర్వింశద్వారంబునం గడంగి. ౧౯

క. శీతగిరిబంధు*నూతన,శీతకరాభరణు సింధుశీతలమాళిం
జేతోజాతవిఘాతి, న్భూతివిభూషణుని సర్వభూతాధ్యక్షున్. ౨౦

* దినమణి, శీతకరాంబరుని గగనసింధుశశిధరున్.

చ. తలఁపుచు విక్రమార్కుని కథాశ్రవణంబున కిచ్చగించి యు
జ్జ్వలమణికీలితం బగు దివస్పతియాసన మెక్కవచ్చుచోఁ
బలికెఁ బసిండిబొమ్మ జనపాలక నీమతలం పెఱింగితి
న్వల దననేల మేలు వినవచ్చినవారల మాన్పవచ్చునే. ౯౧

శా. ఓభోజక్షితిపాల నిల్చి వినుమా యుర్వీశుఁ డీశార్చనా
లాభాసక్తుఁడు శక్తుఁ డింద్రసమలీలాచారి యాచారి యా
శాభాగప్రవికీర్ణమాయశమున న్సర్వార్థిదారిద్ర్యము
ద్రాభంగక్షమదృష్టదృష్టి కరుణోదారుండు ధీరుం డిలన్. ౯౨

శా. ఆరాజన్యుఁడు నేల యేలునెడ నత్యాశ్చర్యమా నేఱు లై
క్షీరంబు ల్ప్రవహించు మ్రాఁకుల మధుశ్రేణు ల్మహావృష్టి సం
ధారాపాతములై స్రవించు ధరణిన్ ధాన్యంబులుం బర్వతా
కారత్వంబునఁ బండుచుండు నరలోకం బొప్పుఁ దత్సంపదన్. ౯౩

గీ. అట్టి దివసముల జనాధీశ్వరుండు దేశాంతరములు చూడ నరుగువేళఁ
*బ్రజలవలనఁ దమవిభాగముల్ దీఱక, వైశ్యసుతులు కోరి వచ్చి రటకు.

గీ. వచ్చి సాగి మ్రొక్కి వసుమతీనాయక, నలువురమును సోదరులము మేము
విన్నవింతు మొకట వినుము పురందరపుర మనంగ నొక్కపురము గలదు.

క. సుందరులు మేనకాదులఁ, గ్రిందుపఱుపఁ బురుషు లమరకిన్నరులను లీ
లం దెగడఁగ నాపురికిఁ బురందరపుర మనఁగఁ బేరు రమణీయ మగున్.

ఉ. ఆపురమధ్యమంబున మహారజతాంచితకుంభదీప్తి సం
దీపిత మైన మేడ హిమదీధితిబింబము మీఱు నందు సు†
స్థాపితవైభవుండు ధనదత్తుఁడు మజ్జనకుండు వైశ్యము
ద్రాపరిపాలకుండు ధనదప్రతిరూపకుఁ డుండుఁ బెంపునన్. ౯౭

చ. సదమలచిత్తుఁ డానతని సద్మమునన్ ఘటసన్నిభంబు లౌ
పొదుగులపాలు క్రిక్కిఱిసి భూమి తదీయయశస్స్వరూపమై
చెదరఁగ మందయానములఁ జెన్ను వహించుచు వేల సంఖ్యల
న్మొదవులు కామధేనునిజమూర్తు లన న్విలసిల్లె నయ్యెడన్. ౯౮

---

*ప్రబలమైన ధనవిభాగముల్—ప్రజలవలనఁ ధర్మభాగముల్.

†సంప్రాపితవైభవుండు ధనవంతుఁడు

క. కలలోనైనను గఱవును, దలయెత్తఁగనీక బహువిధంబుల ధాన్యం
బులరాసులు తద్గృహములఁ, గొలఁదిమెఱుఁగ రాకయుండుఁ గొండలభంగిన్.

క. అనిలునితోడి వివాదం,బున డొల్లిన మేరుశిఖరముల కెన యనఁగా
దినకరున కెదురు *వెలుఁగుచుఁ, గనకంబుల ప్రోవు లతనిగా దెలనొప్పున్.

క. ఓమనుజాధిప యతనికిఁ, దూమెం డల్లినను బుట్లు తొంబది పండం
గామెఱయు పొలముగల స,ద్గ్రామంబులు నూఱుగలవు కంచికి నెనయై.

ఉ. ఈగతిఁ బెక్కుసంపదల నెన్నికకెక్కిన మద్గురుండు నీ
రోగశరీరుఁడై బ్రదికి రుద్రసఖుం డనఁ గీర్తి దాల్చుచుం
ద్యాగము భోగమున్ జరపి దైవగతిం గడకాలమైన ఖ
ట్వాగతుఁడై తనూభవుల వద్దికి నల్వురఁ బిల్చి యిట్లనెన్. ౧౦౨

సీ. ధరణిపై నిడుఁడు ముందటిక్రియ సాగించుఁ డర్థంబునకుఁ గాటులాడవలదు
క్రమమున నాల్గుమంచముకోళ్ళక్రిందనేఁ బాతినయవిమీఁకుఁ బాల్గుగాఁగఁ
గైకొనుం డాప్తవర్గంబును బెద్దల వైశ్యధర్మంబుల వదలవలదు
సంతసంబును బుద్ధిమంతులై †పెద్దలఁ బోలి బ్రతుకుఁ డంచు బుద్ధిసెప్పి
మిగుల నడలి నేము దిగులవడ డించిన, యంత గురుఁడు శివునియందుఁ గలిసె
నాత్మజాతికుచితమైన సంస్కారంబు, నడపి తద్దినములు గడపి పిదప. ౧౦౩

క. సుముహూర్తంబున నామం,చముకోళులక్రిందఁ ద్రవ్వి చరువులలోఁ జి
ట్టుముకయుమన్నుబొగ్గులు, నెముకలు వేర్వేఱఁ జూచి హృదయములు లికెన్.

మ. భువిలో డాగఁగఁ జేసి రాగిచరువు ల్బూరించి యీతుచ్ఛవ
స్తువు లేలా మనయయ్య డాఁచె ధన మిచ్చోఁ బెట్టఁడో కాక బు
ద్ధివినాశం బతఁ డొందె నొక్కొ మనలో దృష్టించి యెవ్వాఁడొ దొం
గవిధం బచ్చుగఁ ద్రవ్వి చేకొనియెనో కా కంచుఁ దర్కించుచున్. ౧౦౪

* * * *

క. అయ్యపనిగాదు దాసులు, నియ్యెడ దృష్టింపనేర రెవరుం జోరతే
దయ్యముగా నాకెంపులు, దయ్యముగాఁ జేయించెననుచుఁ దలపోఁతలతోన్.

క. మాలోనమ్మకయును నొక, పాలుం దేలకయు బహుసభాస్థలముల నీ
మూలములు చెప్పి విసిగితి, మేలాగున నైన నిర్ణయించు నృపాలా. ౧౦౫

వ. అని విన్నవించిన సుముహూర్తమాత్రప్రయాణోన్ముఖుండు గావున ధర్మా

---

*వెలుఁగుచు †పెద్దల బ్రోది- ****షచోటు రెండు పద్యములర్థము కాకున్నవి.

ధికారులను మంత్రులను బిలిపించి దీని నిర్ణయింపుఁ డని యప్పగించి విక్ర
మార్కుండు కొన్నిపయనంబులు భట్టిసహాయుండుగాఁ జనిన. ౧౦౮

శా. ధర్మాధ్యక్షులు మంత్రులుం బిదపఁ దద్వాదంబు దీర్ప న్వణి
గ్జర్గం బేమియుఁ గాన లేక నగుచు న్నాకేల కల్లాడ నం
తర్గాయాపరుఁ డైన మీజనకుఁ డర్థం బుండఁగాఁ బాళ్లుగా
నిర్మించె న్మను బొగ్గు లాది యగు వాసిం బంచికొం డిమ్ములన్. ౧౦౯

మ. అని హాస్యంబుగఁ జేసి పుచ్చినను నర్థాసక్తులై *వైశ్యనం
దను లూరూరికి నేగి చెప్పికొనుచున్ ధాత్రిం బ్రతిష్ఠాననా
మనిరూఢం బగు వీడు చొచ్చి చని తన్మధ్యంబునన్ శాలివా
హనునిం గాంచిరి దివ్య తేజుఁ డయి బాల్య క్రీడఁ గ్రీడింపఁగన్. ౧౧౦

చ. కనుఁ గొని దివ్యమూర్తి యని గౌరవ మొంతయుఁ దోఁప మ్రొక్కి యో
దినకర తేజ మాతగవు దీర్పను ధారుణి నెల్లచోటులం
గనికని చెప్పి నిర్ణయము గానక వచ్చితి మంచుఁ దండ్రి చే
సిన నియమంబు మున్నుగ నశేషముఁ జెప్పిన నక్కుమారుఁడున్. ౧౧౧

క. మీతండ్రియ పాళ్ళలు నిర్ణీతములుగఁ జేసి చనియె నేరక మీరీ
భూతలమునఁ దిరుగఁగ నొక, చాతుర్యము గలుగునట్టి జనుఁడును లేఁడే.†

వ. అయిన నేమి యయ్యేఁ దెలియ వినుండు. ౧౧౩

గీ. ఉముక ధాన్యరాసు లెముకలు పశువులు, మన్ను పొలముగలిగియున్న యూళ్ళ
బొగ్గులును బసిండి ప్రోవులు పాళ్ళగా, నిచ్చినాఁడు వానిఁ బుచ్చికొనుఁడు.

గీ. పాదధనము పసులు పసిఁడి యర్ధధనంబు, పావుగొఱఁత ధనము పండుభూమి
ధరణి నధికధనము ధాన్యంబుగావున, వానిఁగొనుఁడు పెద్దవానివరుస.‡

చ. అనవుడుఁ జోద్యమంది కొనియాడుచుఁ గ్రమ్మఱ మ్రొక్కి వైశ్యనం
దనులు కృతార్థులై మగిడి తండ్రిగృహంబున నున్నసొమ్ము లా
తనివచనస్థితిం గొని ముదంబున నుండఁగ విక్రమార్కుఁ డొ
య్యనఁ బరదేశము ల్దిరిగి యాత్మపురంబున కేగి యిమ్ములన్. ౧౧౬

చ. వలనుగ నొక్క బాలకుఁడు వైశ్యులపాళులఁ దీర్చెనంచు మం
త్రులు వినిపించిన న్విని విరుద్ధము బాలున కివ్వివేచకా

*నర్థాయాసులై, †నినఁడే. ‡గీ. పాదధనము పసులు పసిఁడిపాదధనంబు, పాదధనము పొలముపంటయూళు. ధరణిపాదధనము ధాన్యంబుగావున, వాని గొనుడు పెదవానివరుస.

శల మని చోద్యమంది నిజశత్రునిగా మది నిశ్చయించి భృ
త్యులదెసఁ జూచి వాని నిట దోడ్తేనిరం డని పంచెఁ బంచినన్. ౧౧౮

ఉ. ఆనరనాథుభృత్యులు మహాబలులేగి రయంబునం బ్రతి
ష్ఠానపురంబు సొచ్చి శిశుసంగతి నాడెడు శాలివాహు ను
జ్జేనికి విక్రమార్కుని భజింపఁగ రమ్మని పట్టినంత వై
శ్వానరుమీఁద నెయ్యొలుకుచందము గానఁగ నయ్యె నయ్యెడన్. ౧౧౯

గీ. వెట్టిజోగిఁ జూపి విక్రమార్కుం డని, వెఱపువెట్టి విట్టపీఁగవలదు
మీనృపాలకుండు తానె రాజౌనేని, నిటకువచ్చి బ్రతికి యేగు మనుఁడు.

క. మీరుం బాలియక పొం డని, పీరుం డై పలికె నంత పీరుం దమయ
ధీశ్వరమణునకుం జెప్పఁగ, వైరం బిఁకఁ బుట్టు ననుచు వచ్చిరి మగుడన్.

వ. అంతకుము న్నొకదినాధికవర్ష యగు కన్యకకుం బుట్టినవాని నరయం బో
యిన బేతాళుండు నతనియునికి వినిపింపంగ నతని భృత్యులుం జని యో
మహారాజ నీయాజ్ఞతోడంగూడ మమ్ముఁ బాఱఁ ద్రోపించె నబ్బాలుండు బా
లార్కులీలం గ్రాలుచుండు నని చెప్పి *తద్ధిరోక్తు లెఱింగించిన. ౧౨౦

క. కలఁగియుఁ గలఁగక యాతఁడు, బలములు గొలువంగ నేగి పై ఠాణము ద
ర్పులవిడిసినఁ గొందఱు భృత్యులు ముందఱఁబాఱిగవనిదూఱిరి పెలుచన్.

సీ. తూఱితోరణములు ద్రుంపఁగాఁ బ్రజ లెల్ల నడలిన వారిభయంబు లుడిపి
తంత్రియానాగేంద్రుఁదలఁచితచ్ఛక్తిఁగృత్రిమరూపములకుఁబ్రాణములువడసి
కదలుచో నిండ్లు వృక్షంబులుఁ గోటలు జంగమత్వము నొంది సరస నడచ
నొక శాలనక్కి బాలకుఁ డది యాదిగా శాలివాహనుఁ డను సంజ్ఞఁ దాల్చె
సేన లట్లు వెడలి భూనాథుభృత్యులఁ, బఱపి మొదలిదండుపైఁ గడంగి
పోరునప్పు డురగములు శేషుపంపున, వచ్చి విక్రమార్కువారి నడఁచె. ౧౨౩

మ. తనసైన్యంబులు ఘోరసర్పవిషనిర్దగ్ధంబు లైన న్మనం
బునఁ జింతించి యతండు వాసుకి మహాభోగేంద్రు సేవించి యా
తనిచేత న్సుధఁ దెచ్చి సేనలకుఁ జైతన్యంబు రప్పించె నే
నని యేగెన్నిజభృత్యరక్షణగుణాయత్తుండు మంథాద్రికిన్. ౧౨౪

క. ఆమందరగిరితటమున, భూమీశుఁడు భక్తినిష్ఠ భుజగేంద్రకుల
స్వామికిఁ దప మొనరింపఁగ, నామహానీయుఁడు ప్రసన్నుఁ డై వేఁడు మనన్.

*తద్విరోధోక్తులు.

క. నీరూపం బమృతోద్భవ, కారణ మటు గాన నీవె కర్తవు నాసే
నారక్షణమునకు సుధా, పూరిత మగుకలశ మిచ్చి పుచ్చు మహీంద్రా.

చ. అని ప్రణమిల్లిన న్ఫణికులాధిపుఁ డయ్యమృతంబు కుండలో
నినిచి ప్రియంబుతో నొసఁగి నీఁక నేగుము నావుడు న్రయం
బునఁ దమతల్లి దాస్యము విముక్తము సేయ సుధారసంబు నే
ర్పునఁ గొని వచ్చుపక్షిపతిపోలికతో నృపుఁ డేగుదేరఁగాఁ. ౧౨౭

ఉ. దీప్రముఖప్రసన్నుతు లతిప్రమదప్రకృతిప్రశస్తులో
కప్రియవాదు లప్రకటకార్యులు సుప్రభలందు సూర్యచం
ద్రప్రతిమాను లప్రతిహతప్రతిభాగతి నప్రమేయులౌ
విప్రకుమారు లంతఁ బృథివీపతిఁ జేరి నుతిప్రవీణులై. ౧౨౮

సీ. శివుఁ డిచ్చు మెచ్చి యిచ్చిన దివ్యఫలముఁ గారుణ్యంబుతోఁ గుష్ఠరోగి కిచ్చి
యవధూతుఁ డిచ్చిన యాసిద్ధలింగంబు నాహార మడిగిన యతని కిచ్చి
కంబ మెక్కిననాఁడు కమలాప్తుఁ డిచ్చిన కుండలంబులు యాచకునకు నిచ్చి
యసురేంద్రుఁ డిచ్చిన రసరసాయనములు కలహించునిద్ద ఱర్థులకు నిచ్చి
నయముతోఁ ద్రికాలనాథుఁ డిచ్చినబొంత, యాదిగాఁగ రాచవేద కిచ్చి
వీరవిక్రమార్క ధారుణిఁ జరియించు, పారిజాత మనఁగఁ బరఁగి తీవు.

క. ఖేచరపతిశిబికర్ణద,ధీచుల నినుఁ బోల్పరాదు దీనుల కర్థం
బేచోట నిచ్చి రుర్విని, నీచాగము సర్వవస్తునివహము గాదే. ౧౩౦

క. అర్థం బన్యుల నడిగిన, యర్థులు వ్యర్థులును గడు నిరర్థులు నట యో
పార్థివ నినుఁ బ్రార్థించిన, యర్థులు సార్థులుఁ గృతార్థు లధికసమర్థుల్.

మ. అనుచుం బెక్కువిధంబులం బొగడఁగా నాబాలవిప్రద్వయం
బును వారించుచు నింత యేల హృదయాంభోజంబులో నున్న ప్రా
ర్థన మీకే మది వేఁడుఁ డిత్తు నననా ధాత్రీశ్వరా నీవు ద
ప్పనిరాజేంద్రుఁడ వేని యాయమృతకుంభంబిమ్ము మాకింపుగన్. ౧౩౨

క. అనుచు న్వాలాయఁబుగఁ, దను వేఁడిన మనములోనఁ దత్తఱపడ* కే
మనవచ్చు మీరు నావ, ర్తన మెఱుఁగుదు రెవ్వరొక్కొ దైవతమూర్తుల్.

క. తెలిసెద నని నృపుఁడావి, ప్రుల సంబోధించి యచటఁ బొంకకుఁ డధికో
జ్జ్వలము లగునర్థిరూపం,బులమీ రెవ్వరు సమస్తముం జెప్పఁ డనన్.

* దక్కలపడి-దక్కలవిడియే.

గీ. *శాలివాహను నట్లు చంపఁ గడంగు నీ, బలము ఫణులచేతఁ బాలిసినంత
వాసుకికిఁ దపంబు సేసి నీ వమృతము, వడయు టెఱిఁగి మమ్ముఁ బనిచె నతఁడు.
క. వడుగు లయి విక్రమార్కుని, కడకుం జని వేఁడి యమృతకలశము మీఁచే
పడఁ జేసికొనుఁడు యాచకు, లడిగిన వంచింప కిచ్చు నతఁ డని చెప్పెన్.
క. తప్పక చెప్పితి మేమును, దప్పక నీవును యథోచితము సేయుము నీ
చొప్పు వొగడ వేజిహ్వల, యప్పన్నగవిభున కైన నలవియె భూపా. ౧౩౮
వ. అని నిజరూపంబులు చూపినం గొంత చింతించి విక్రమార్కుం డర్థు లడిగి
నం దనకు మోచినపని గాన నీక తలంగె నను నపకీర్తి వచ్చు దీని మీఁద
నఖిలజగదాధార స్తంభం బగుకుంభీనసేంద్రుండును దన్నింతవానిఁగా దలం
చి వీరలం బంచినచోట వృథ పుచ్చుట నాదొడ్డతనంబునకు మిగులం గొఱం
త గావున వైరిమనోరథంబులతోడం గూడ నాయశంబు వర్ధిల్లుంగాక యను
చు నిశ్చయించి. ౧౩౯
క. కుండలిబాలకులకు నధి,కుం డగు భుజగేంద్రనాయకుం డటు మెచ్చం
గుండ యమృతంబు నేఁ డీ,కుండఁగఁ దగ దనుచుఁ దప్పకుండఁగ నిచ్చెన్.
ఉ. ఈవెరవొప్ప నర్థులకు నిచ్చి యతం డరుదెంచెఁ గ్రమ్మఱం
గావున నీకు నీగుణము గల్గిన గ్రక్కున దీని నెక్కుమా
నావుడుఁ దద్గుణశ్రవణ నందితచిత్తసరోజుఁడైన భో
జావనివల్లభుండును గృహంబున కేగి మఱి న్నుతింపుచున్. ౧౪౦
శా. సారాచారవిచారచారుచరితజ్ఞానిర్జరవ్రాతచే
తోరాజీవనిరంతరోల్లసిత విద్యోతప్రభాధామునిం
బారావారపయోవిహారభువనప్రారంభనిద్రాఖ్యమా
యారామాహతకైటభాది ఘనదైత్యస్తోము దామోదరున్. ౧౪౧
శా. శర్వాణీహృదయాంబుజాహిమరుచి న్సర్వంసహాభృద్ధను
ర్గ్మార్గీభూతమహాభుజంగమపతిన్ మందాకినీజూటునిన్
సర్వజ్ఞు న్సకలేశ్వరు న్భువనరక్షాదక్షిణప్రాభవున్
గీర్వాణవ్రజసంతతాభిలషితక్షేమంకరు న్శంకరున్. ౧౪౨
మాలిని. విధురజనశరణ్యా వేదశాస్త్రాద్యగణ్యా
బుధహిత నరవేషా భూమణీభూతశేషా

* శాలివాహనుమీఱుసాలంబుసేయునీ-బలము.

మధుకరనిభ తేజా మార్త్తికాళీసమారాజా
మధురిపుహరిరూపా మర్త్యకర్మస్వరూపా. ౧౮౩

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణవైరిమండలిక భేకఫణీంద్ర వీరఘోట్టవిభాళ కళింగదేశనిర్ధూమధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాటద్రావిడాంధ్రమహారాష్ట్ర భూపాలరూప నూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రోలి పురవరాధీశ్వర వెలనాటిపృథ్వీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ కొఱవి వెన్నయామాత్యపౌత్ర హారితసగోత్రపవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ గోపరాజప్రణీతంబైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు విక్రమార్క సాహస పరోపకార స్వప్నశాంతివైభవ దానశూరత్వ ప్రశంసనం బన్నది నవమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

దశమాశ్వాసము.

—॥ ఇరువదియైదవబొమ్మకథ. ॥—

క. శ్రీదయితావదనచ్ఛా,యాదర్శీభూతకౌస్తుభారుణతేజో
మేదురవక్షఃస్థలు డా, మోదరుఁ గాకోదరేంద్రయోజితతల్పున్. ౧

క. నెమ్మనమ్మునఁ దలఁపుచు మో, హమ్మున సింహాసనమున కరుదెంచినఁ జో
ద్యమ్ముగ నిరువదియేనవ, బొమ్మ వలికె *నడ్డపెట్టి భోజనృపాలున్. ౨

క. ఏమని చెప్పుదు నుజ్జయి, నీమనుజాధిపునిభంగి నియతంబుగ నో
భూమీశ్వర దివ్యంబగు, సామర్థ్యము లేక యెక్కఁ జన దెవ్వరికిన్. ౩

మ. అది యెట్లన్న నెఱుంగఁ జెప్పెద నరివ్యాపాదనాపాదనో
న్మదబాహాయుగళుం డనంతధనదానప్రీణితక్ష్మాతల
త్రిదశస్తోమ నిరంతరస్తుతిలసత్కీర్తిప్రియుం డంగనా
మదనాకారుఁ డవంతినాయకుఁడు సామ్రాజ్యంబుతో నొప్పుచున్. ౪

శా. ప్రాతఃకాలమునందుఁ గొల్వున నయప్రఖ్యాతులౌ రాజులు
న్నీతిన్యస్తమనస్కులౌ సచివులు న్విద్వాంసులుం గొల్వఁగా
జ్యోతిర్మధ్యమున న్వెలింగెడు హిమాంశుంబోలి సొంపొందుచో
జ్యోతిశ్శాస్త్రవిదుం డొకండు ధరణీశుం గాంచి దీవించుచున్. ౫

క. సర్వశుభంబులు నీకడ, నిర్వాహము గలిగి యుండు నీకేమని యా
శీర్వాదం బొసఁగుదు †నా,యుర్వృద్ధి దలంప నవియ యునికికిఁ గోరున్.

గీ. ధరణిమీఁద నధికదానధర్మక్రియా,పరున కాయు వది యపార మగుట
తెల్లమనుచుఁ బలికి తిథివారనక్షత్ర,యోగకరణములను నొప్పఁ జెప్పె.‡

సీ. ఐదింటఁ దానొప్పఁ డట నెన్మిదింటఁ దొమ్మిదియింటఁ బంద్రెంట మేలు శుక్రుఁ
డిందుఁ డాఱింటను నేడింట మూఁటను బదిటఁ జేకొన్న శుభప్రదుండు
శనిరాహుకేతుభూతనయసూర్యులు మూఁటనాఱింట మేలర్థుఁ డట్ల పదిట
రెంట నైదింట నేడింటఁ దొమ్మిదిటను గురుం డున్న నెల్లకోర్కులు ఫలించు

---

* నడ్డుపెట్టి—॥ జెప్పెదనుసువ్యాపారశౌర్యోదయోన్మద, † నాయుర్వర్ధన మదియె తనకు నునికిం గోరున్ - నాయుర్వృద్ధి దలంప నలవి యున్నది మీకున్. ‡ సయుక్తిఁ జెప్పె.

బుధుఁడు బేసిగానిపొందుల నిష్టుఁ డౌ, వీనికెల్ల దుష్టవేధ లేమి
ఫలములొప్పుజననభవనంబు మొదలుగాఁ, బదునొకంటనున్నఁ బరమసుఖము.

గీ. అందు*రవితనుజాది మహాగ్రహంబు, లిప్పు డాఱింటనునికి నీయిష్ట మొనరు
గురుఁడు బుధుఁడును బైపయిఁ గొనుట మేలు, శుక్రచంద్రులు మూఁట నిల్చుట శుభంబు

వ. అనుచు శుభస్థానంబులు నతని గ్రహంబులును జెప్పి. ౧౦

క. "ధర్మే తిష్ఠతు తే బుద్ధి ర్మనుజాధీశ" యనుచు దీవించినఁ ద
న్మర్మం బెఱింగి నృపుఁడా, ధర్మముచొప్పెట్టి దనిన దైవజ్ఞుండున్. ౧౧

క. నీవది యెఱుఁగవె ధర్మము, త్రోవం జనువాఁడు భక్తితోఁ దనశక్తిన్
దేవబ్రాహ్మణపూజలు, గావింపఁగవలయు విగతకల్మషుఁ డగుచున్. ౧౨

క. గురువును దేవరగా స, త్పురుషుని గురువుగ నిజాశ్రితునిఁ బ్రాణముగాఁ
బరవనితఁ గన్నతల్లిగఁ, బరధనము విషంబుగాఁగ భావింపఁదగున్. ౧౩

గీ. అన్నదానము దుర్భిక్ష మైనయప్పు, డంబుదానంబు నిర్జలం బైనచోట
నభయదానంబు శరణార్థి యైనవేళఁ, జేయుటుచితంబు ఘనదయాశీలమలర.

క. కృత్యాకృత్యవిచారము, నిత్యోచితదాన మాత్మనియమము బుధసాం
గత్యము పరోపకారము, సత్యము వినయంబు నయము జరపఁగవలయున్.

ఉ. ఈకొలఁదిం దదంగము లనేకవిధంబుల నుండు నన్నియు
న్నీకడ నొప్పుచున్న వవనీవర నావుడు విద్యలందుఁ బ్ర
త్యేకసమర్థుఁడైన నృపుఁ డిప్పటి యేఁటి ఫలంబుఁ జెప్పుమా
నాకని యానతిచ్చిన మనంబున నాద్విజుఁ డుత్సహించుచున్. ౧౪

మ. మహిమాఖండలుఁ డంచు భూజనులు సంభావింప నీ వింపుతో
మహిఁ బాలించుచుఁ బుణ్యకృత్యముల ధర్మద్రవ్యమార్జింపఁగా
గ్రహదోషంబులు పుట్ట పట్లయిన నోరాజేంద్ర యీయేఁట దు
స్సహపాపగ్రహసంభవం బగునతిక్షామంబు వర్తిల్లెడిన్. ౧౫

ఉ. అక్రమ మాచరించి విను మర్కతనూజుఁడు తొల్లి యున్న యా
†శుక్రుసిరాశిఁ దా విడుచుచు న్శకటాకృతి నున్న రోహిణీ
చక్రము దాఁటి మంగళుని సద్మము చేరఁ గడంగి యేఁటిలో
వక్రగతిం జరింపఁగ నవర్షణమై చనుఁ గొన్నివర్షముల్. ౧౬

క. పఱిపఱి నిల పఱియలుగా, ‡నెఱసిన వనపంక్తు లెండ నిరుపమమగునా
వఱపునఁ బంద్రెండేడులు, కఱవిఁక నతిదుస్తరంబు గాఁగల దధిపా. ౧౭

---

* అందురవిదనుజముఖ్యగ్రహమ్ము- † శుక్రునిదాసి- ‡ నిరసిన ఘనపంక్తు లెండ నెడ
త్రెవ్వని- (నెడతప్పని)

చ. అనవుడు దీనికడ్డపడునట్టి యుపాయము గల్గెనేని నా
యను వెఱఁగింపు మన్న వసుధామరతృప్తియె కారణంబుగా
నొనరిన దేవతార్చనల హోమములన్ గ్రహపూజ*మున్నుగా
జనవర †శక్తికిం దగినశాంతియొనర్పుము వర్షణంబగున్. ౨౦

క. ఇనుమున నాశనిరూపం, బొనరించి వినీలవస్త్రయుక్తంబుగ న
ర్చనము రచియించి ఖదిరేం,ధనమున హోమంబుసేయఁ దత్ప్రీతియగున్.

చ. అనినఁ ద్రివిక్రముండు మొదలైన పురోహితుల్ గ్రహాదిపూ
జనముల్ సేయఁ బంచి మృదుశాలిమయాన్నముఁ బాయసంబులున్
మునుముగఁ బిండివంటలు సమూహముగా నొనగూర్చి యిష్టభో
జనముల ‡భూసురు ల్దనియ శాంతి దలంబుగఁ జేసి శక్తితోన్. ౨౨

క. దేశాధీశ్వరుఁ డర్థుల, కాశాపరిపూర్తి సేయ నారాధిత యా
నాశాపురమున దేవిని,వేశాంగణసీమ హోమవిధి గావించెన్. ౨౩

ఉ. ఈగతిఁ బెక్కుహోమములు ‖నీగులుఁ బూజలుఁ జేసిచేసి వ
ర్షాగమ మేమియుం గనక యక్కట యాగము మీఱు నాశుభో
ద్యోగము వ్యర్థమయ్యె శివయోగినియుం గరుణింపఁ దంచుఁ జిం
తాగతుఁ డైనవేళ §గగనస్థలి నయ్యశరీరి యిట్లనున్. ౨౪

ఉ. భూపకులేంద్ర యింత దలపోయఁగ నేటికి యోగమాత యా
[1]శాపురి సంతసిల్లి యతిసత్త్వము నీకొసఁగెం బ్రభావసం
దీపితదివ్యశస్త్రనిహతిన్ దిననాథతనూజవక్రమా
ర్గాపఘనోపరోధ మభయంబునఁ జేయుము వృష్టి గల్గెడున్. ౨౫

ఉ. పంటలు పెక్కుగల్గు నని పల్కిన నానృపుఁ డాత్మలోన ము
క్కంటి రఘూద్వహు న్విజయుఁ గైకొని మ్రొక్కుచు దివ్యబాణము
ల్వింట నమర్చి పంక్తిరథులీలఁ గడంగి ప్రతాపశక్తి మి
న్నంటి గ్రహంబు లెల్ల విరియంగ శనైశ్చరు నడ్డకట్టినన్. ౨౬

ఉ. ఆశని నిల్చి నీబలమహత్త్వము మెచ్చితిఁ దొల్లి నీవు గౌ
రీశునిచేఁ దపంబున నభీష్టము లందితి, నేఁడు శక్తి నా

---

*మున్నొనర్చను- †శక్తికిం దగిన శాంతి యొనర్పను వర్షణంబగున్. యొనర్పుమతర్షణంబులన్.
‡భూజనుల్దనియ- ‖ నింపుగఁబూజలు- నీగులుశాంతిఁజేసి- §గగనాంతమునందశరీరి-
1 శాపురిశక్తిసంతసిలి సత్త్వము-

*కాశము గట్టి నాదగు ప్రకాశము ద్రుంచితి నేటినుండి నీ
దేశములోపలం గలప్రజ దీఱఁ బ్రజ లుఖయింపఁ జేసెదన్. ౨౬

శా. స్వర్గం బయ్యె భవత్కృతంబున నృపాలాగ్రేసరా కోరిన
స్వర్గంబు ల్గురియింతు నెప్పుడయిన న్వర్ధిల్లు పొమ్మన్న ను
త్సర్గంబంటిన శౌర్యమొప్పఁగ సుభిక్షం బుర్విఁ దోఁపంగ దు
ర్ధర్షుండై చను†దెంచి భక్తిఁ గొలిచెన్ ధాత్రీశుఁ డాశాపురిన్. ౨౭

వ. అది గావున. ౨౮

క. ఈసామర్థ్యము ‡నీకడ, పీసంబును లేదు మగిడి పెనఁ జను మనినన్
వేసరినభంగి భోజుం, డాసింహాసనము డిగి గృహంబున కరిగెన్. 30

వ. తదనంతరంబ కతిపయదినంబు లరిగిన మఱియొకశుభముహూర్తంబునఁబోవుచు.

—॥ ఇరువదియొకటవబొమ్మకథ ॥—

క. తెల్లనికొండయు గుజ్జను, దెల్లనిపూఁతయును మేను దెల్లనిపాముం
దెల్లని చుక్కలతేఁడును, దెల్లనిచదలేఱు గలుగు తెల్లనివేల్పున్. 3౨

శా. చేతఃపద్మమునం దలంచి §విహితాశీర్వాదభూమీసుర
వ్రాతంబున్ హితవర్గముం =గొలువ సౌవర్ణోజ్జ్వలద్భూషణా
న్వీతుండై సుదినంబునం గడఁగి దేవేంద్రాసనాసక్తితో
నేతేరం గని బొమ్మ వల్కె వసుధాధీశు న్నివారించుచున్. 33

క. కార్యంబుగానిచేఁతలు, మర్యాదలుగా వవంతిమనుజేంద్రుక్రియన్
ధైర్యమును సత్యమును నౌ, దార్యంబును లేక యెక్కఁదగ దన్యులకున్. 3౪

ఉ. ఆతనిధర్మవర్తనకథామృతపానముఁ గోరుదేని పృ
థ్వీతలనాథ నిల్చి విను ధీరుఁ డుదారుఁడు శూరుఁ డాతఁ డ
త్యాతతకీర్తికాముఁడు ¶సదామితదానవినోది సాహస
ఖ్యాతచరిత్రుఁ డార్తహితకారణశీలుఁడు నేల యేలఁగన్. 3౫

మ. గజవాజిప్రముఖంబులౌ బలములన్ గర్వంబు రెట్టింప న
క్కజమౌ రాజ్యము సేయురాజులు మదిం గంపించి సేవింపఁగాఁ

*కాశముమట్టి నాకడఁ బ్రకాశభజించితి. †చనుదెంచె వేగ నెలమిన్ ధాత్రీశుఁ డుజ్జేనికిన్. ‡నీకరవీసంబును లేదు. §విహితాశీర్వాదమౌ భూసుర. =గొలువ నాస్వర్ణోజ్జ్వలద్భూషణా ¶సుధాకరదానవినోది. సుదారసదానవినోది.

బ్రజలెల్లన్ ధనధాన్యపుత్రవనితాభాగ్యంబులం బొందియు
న్నిజధర్మంబులు దప్పకుండిరి [1]మహానిర్వాహులై యందఱున్. ౩౬

శా. ఆకాలంబున విక్రమార్కుఁడు విధేయం బైన దేశాంతరా
లోకాసక్తి మహిం జరింపఁ జని వాలుం జోగివేషంబు ని
త్యాకల్పంబుగ నంతటం దిరిగి ప్రత్యావృత్తుఁడై వచ్చుచో
నాకర్ణించె నతండు కాఱడవిలో [2]హంభాయనున్ ధేనువున్. ౩౭

చ. అట విని యిట్టి కాఱడవి నద్భుతమైనది ధేనుఘోష ము
త్కటమదపుండరీకహరిగండకసంకుల మైనచోటి క
క్కట పసు లెట్లు వచ్చె విధికల్పన చూచెద నంచు నేగి ముం
దట గిరిపొంతఁ గొంతయెడ దవ్వుల రేగడవంచలోపలన్. ౩౮

గీ. నాల్గుకాళ్ళు రొంపి నాటిన నుంకించి, వెడలి రాఁగడంగి వెడలలేక
దీనవదన మైనధేనువుఁబొడఁగని, యతిదయాళుఁ డయ్యె నవనివిభుఁడు. ౩౯

చ. అనువగువేళ డగ్గఱిన యాయతిథిం, జెఱనున్న భూమిదే
వునిఁ, గడురొంపిఁ బడ్డ పశువున్, వ్యసనాతురుఁ డైన యేలికం,
దన కగవారు గొన్న బిరుదంబున దుఃఖితుఁడైన మిత్రునిన్,
ఘనబలుఁ డయ్యుఁ గైకొననికష్టునిఁ జూడఁగనోడుఁ గాలుఁడున్. ౪౦

గీ. అనుచు వెంచ సొచ్చి తనకాళ్లు గట్టిగాఁ, బెట్టి తోఁకమట్ట పట్టి యెత్తఁ
జట్టుభంగి రొంపి పట్టును వీడక, మొదవు కొంతయైనఁ గదలకుండె. ౪౧

క. *ఆయవసరమున ఘన మగు, నాయావు నెత్తలేక యలసగతుండై
నాయకుని జగము గని నగు,నోయని వెలుఁగుడిగె నన నినుండటఁ గ్రుంకెన్.

గీ. మొట్టు గట్టుఁ జెట్టు మిట్టను బల్లము, బయలు ననుచు నేరుపఱుపరాక
మిన్ను వచ్చి నేలమీఁద వ్రాలిన యట్లు, దెసలఁ జీకువాలు దీటుకొనియె.

క. పగలు బయలనుండక కొం,డగుహాలలోఁ జొచ్చుకొని యడంగి దినాంతం
బగుదడవ వెడలె గూబలు, నిగుడం †జీఁకట్లు పోలె నీలాకృతులై. ౪౪

సీ. అప్పుడు చీఁకట్ల కుప్పలచొప్పన ఘుమఘుమధ్వనుల మేఘములు వొడమె
నందుల మెఱపు లయ్యంజనాచలభూమి దావాగ్నిశిఖలచందమున మెఱసెఁ
బెల్లుగాఁ బెటులు పెఠిల్లన మ్రోయుచుఁ బిడుగులు తొడితొడిఁబడియెఁగడల

---

[1]మహానిర్వాణులై యందఱున్ [2]సంభారవంబారగన్. *ఆయవసరమున సాఘనుఁ, డా యావును—ఘనుఁడై యాయావును, †దీఁకట్లయట్లు.

రువ్వన వడి నెడత్రెవ్వనిగాలితో గప్పుకులంతలు చిప్పలు లవనిఁ దొరఁగెఁ
బిదప నెత్తుగ బోరునఁ బెద్దవాన, కడవలను గ్రుమ్మరించిన వడువు దోఁపఁ
గురియుచుండంగ వఱదలు గ్రుంత మిట్ట, లొక్కకొలఁదిగఁ బాఱె నీళ్లక్కజముగ.

శా. ధారాపాతజలాతిశీతఘనవాతక్లిష్టమౌ వృష్టిలో
నారాజన్యుఁడు *గోవుడించి చన నన్యాయం బటంచు న్మహా
ధీరుండై తనబొంత గప్పి నిజశస్త్రీదత్తసాహాయ్యుఁడై
యారే యెల్లను దానె మాటగుచు ధర్మాసక్తితో నిల్చెఁగన్. ౪౬

గీ. మిత్రుఁ డరిగిన యెడ శత్రువునై యిట్లు, గాసి వెట్టిన మదిఁ గలఁగఁ డితఁడు
ధర్మశీలు నెదురఁ దామసగుణములు, నిలువ వనుచు రజని తలఁగిపోయె. ౪౭

శా. ప్రత్యూషం బగునంత వాన వెలిచెం బ్రవ్యక్తమై దిక్కులం
దత్యాభాసము గల్గె జక్కవకవల్ హర్షించెఁ జీఁకట్లు దే
శత్యాగంబుగఁ బాసెఁ దమ్ములు వికాసం బొందెఁ బూర్వాద్రి నా
దిత్యుం డుద్గతుఁ డయ్యెఁ గుంకుమగతిం దేజంబు రాజిల్లఁగన్. ౪౮

క. పక్షులు వలుకుచుఁ దమతమ, పక్షము లగువానిఁ గూడి బాలార్కరుచిం
బక్షంబులు కెంపడరఁగఁ, బక్షీంద్రుని పిల్ల లనఁగఁ బాఱం దొడఁగెన్. ౪౯

ఉ. అప్పుడు విక్రమార్కుఁడు ప్రయాసము పుట్టఁగఁ దోఁకపట్టి తా
నెప్పటి యట్ల పూనికొని యెత్తఁగ ధేనువు లేవకున్న నే
చొప్పు నెఱుంగలేక యిది చూడఁగ నన్నము చాల ప్రేఁగు నా
కప్పరమేశుఁ డిచ్చిన మహాబల †మ్మెక్కడ స్రుక్కె నక్కటా. ౫౦

ఉ. కొమ్ములు పట్టి యెత్తఁ బథికుం డొకఁడైనను గల్గఁ డిట్టి ఘో
రమ్మగు కానలోపల నరప్రసరం బది యెట్లు గల్గు నా
యిమ్ముల యత్న మేల ఫలియించుఁ బురాకృతవృత్తి నైన భా
గ్యమ్మునఁ గాక యంచు మదిఁ గందుచు ముందఱఁ బాఱఁ జూచినన్. ౫౧

సీ. ‡గజములం తేసి మృగంబులఁ జెండాడుగోరు లంకుశముల కొలఁదిమీఱఁ
జాఱలు తనచేతఁ జచ్చినజీవుల లెక్కబొట్టుల క్రియ నక్కజముగఁ
నొక్కెట్టునఁ బ్రజ నుర్వఁ గూలఁగఁజేయు కాలదండాకృతి వాల మెసఁగ
మదిఁ గ్రోధవహ్నికి మొదలైన నిప్పులపెంపునఁ గన్నుల ‖కెంపు గదుర

---

*కట్టిడించి, ధేనడించి. †మిక్కుడ. ‡గజములయంతమృగ. ‖కెంపుదేర.

బ్రణుతవీరరసము పట్టినకడవనాఁ, దవరు రౌద్రరసము దాన యగుచు
నవని [1]బ్రుంగుమూర్ఛ నావులించెఁ మహా, వ్యాఘ్ర మొకటి కానవచ్చె నెదుట.

క. కని దీని నెత్తఁ దోడ్పడు, మనుజుని దలఁపంగఁ బసులమారియె వచ్చె
న్ననుఁ గండమాలమీఁదను, మొనకుఱుపుం బుట్టె నన్నమోసంబాయెన్.

చ. ఇది కడు దుస్తరం బనుచు నెంతయు నాతురుఁడైన నంతలోఁ
జెదరక బంటుమీఁదఁ బరజించుచు డగ్గఱుశూరుకై వడిం
బదములచప్పు డేర్పడని బాగునఁ బొంచి చలించి వాలమున్
వదనము చేయి నెత్తుకొని వ్యాఘ్రము పైఁబసియొం గడిందిగన్. ౫౪

క. పడునెడ నడ్డముసొచ్చిన, పుడమివిభుం గదిమి యెడమభుజ మడిచెఁ దనుం
బొడగనియుఁ బొడుచుబెటిఁగియు, జడియుఁడనుచుఁ బొగడి చేతఁ జఱచిన వ్యాఘ్రిన్.

గీ. పెడమరించి యతనిఁ దొడరక యాపులి, మిత్తిభంగిఁ గుత్తిమీఁది కుఱికి
మును దిలీపుఁ డిష్టముగఁ గాచునందిని, నెగసిపట్టు నామృగేంద్రుకరణి. ౫౬

క. ఉఱికిన నాపులితల దెగ, నఱికినఁ బులి మాయ యైన నభమున సురలు
త్తఱి మెచ్చి పుష్పవర్షము, తఱచుగఁ [2]గురియించి రథయదాయకుమీఁదన్.

చ. అవనివరుండు నెమ్మనమునం దతివిస్మయ మంద నొక్క లా
ఘవమున లేచి పల్వలము గ్రక్కున వెల్వడి కుత్తి లోచనో
త్సవమగు దివ్యభావమున సన్నిధిగైకొని యేను గామధే
నువ నిను మెచ్చితి న్నదికి నూల్కొను నిష్టము వేఁడు నాపుడున్. ౫౭

క. తద్భాషణమున మదిఁ గడు, నద్భుతముఁ బ్రియంబునిగుడ నాతఁడు సురసం
పద్భోగభాగ్యనిధి యని, సద్భావముతోడ మిగుల సన్నుతుఁ డగుచున్.

క. అమృతాహారులు నసురులు, నమృతంబునకై మహాప్రయాసముతో న
య్యమృతాంభోనిధి దరువఁగ, నమృతము నీయందు కలుగ నటఁ బుట్టితివే.

క. పుట్టినయ ల్లంబుధి తోఁ, బుట్టువు లమృతేందు[3]కల్పభూజము లవియ
ప్పట్టున నూరక మనఁగా, నిట్టి విరోధంబు నీకు నేలా కలిగెన్. ౬౧

గీ. తల్లి యింతకును గతం బేమి తెలియఁగా, నానతీయవలయు ననుచు మ్రొక్కి
నిలిచి యున్న సురభి నృపవర్యుఁ దనపుత్త్రు, రీతి మిగుల నాదరించి పలికె.

సీ. పురుహూతుఁ డొకనాఁడు గురువాదిగాఁగల విబుధసంఘంబు సేవింపుచుండ
నూర్వశియును రంభయును మంజుఘోషయు నాతిలోత్తమయును నాఘృతాచి

---

[1]నవని బీటువెట్టి యావులించెను. [2]గురియంజేసి రథయదాయకునిపై వేడ్కన్. [3]కల్ప
భూజాదులచే, పట్టునూరలోకమనఁగా,

ప్రియదర్శనయు సుకేశియును మేనకయు నానెనమండ్రు దివ్యనాయికలు గొలువ
గరుడగంధర్వకిన్నరపన్నగేంద్రులు తమనియమంబులు తగభజింప
వసువులును రుద్రు లుభయపార్శ్వముల నుండ
సిద్ధు లెనిమిది తనపొంతఁ జేరి నిలువఁ
దుంబురుఁడు నారదుఁడును బ్రస్తుతులు సేయ
నధికసంపదఁ గొలువున్న యవసరమున. ౬౩

శా. పర్యాయప్రకృతప్రసంగముల సంభాషించుచో దేవతా
చార్యుం డోసకలజ్ఞ నారదమునీశా నేఁటికాలంబునం
గార్యాకార్యవిచారమం గృపణరక్షాదక్షకత్వంబు నౌ
దార్యంబుల్ ఘనధైర్యముం గలిగి యేధాత్రీశుఁ డొప్పుల్ భువిన్. ౬౪

మ. అనిన న్నారదుఁ డోసుపర్వకులవంద్యా యిప్పు డుర్వీస్థలి
న్మనుజాధీశులు లెక్కమీఱఁ గల రేక్ష్మాపాలురుల్ దీనపా
లనధైర్యంబున లావున న్వితరణోత్సాహంబున న్విక్రమా
ర్కునిసాదృశ్యము నొందలే రతనిఁ బేర్కొన్న న్శుభోదర్కముల్. ౬౫

చ. అని పలుకంగఁ దావిని మహాసనసంస్థితుఁ డైన పాకశా
సనుఁ డతివిస్మయంబుఁ గడుసంతసముం బొడమంగ సమ్ముఖం
బున నిలుచున్న నన్నుఁ గని పూని ధరిత్రికిఁ బొమ్ము విక్రమా
ర్కునిసుగుణమ్ము లేర్పఱుచురూపము గైకొనుమంచుఁ బంచినన్. ౬౬

ఉ నే నిట వచ్చి యిచ్చటికి నీవును రాఁగల వంచు దుర్బలం
బైన గవాకృతిన్నిలుచునంతట వచ్చితి వింద్రుమాయ న
వ్వానయు గాలియుం గలిగె వ్యాఘ్రము పైఁబడుటయ్యె నన్నియు
*న్మానవనాథ యిన్నిటికి మానుగ నోర్చితి గాన మెచ్చితిన్. ౬౭

ఉ. నావుడు సమ్మదం బతిఘనంబుగఁ బొంగి యవంతినాథుఁ డో
దేవి భవద్విలోకనము దివ్యపదస్థితికారణంబు నా
దైవము గల్గెఁ జాలు వివిధంబగుసంపద నీశుభానుకం
పావిభవంబునం గలదు భవ్యుఁడ నైతి నటంచు మ్రొక్కినన్. ౬౮

శా. క్షోణీనాయక నేఁటి మెచ్చునకు నీ సొమ్మైతిఁ గైకొమ్ము గీ
ర్వాణాధీశుఁడుఁ బొందలేని శుభము ల్ప్రాపించు నీకంచు న

* మ్మానవనాథ సైచియభిమానము దాల్చితిగాన.

క్షీణోల్లాసముతోడ వచ్చు సురభిం జేపట్టి దీనాతుర
త్త్రాణాసక్తుఁ డతండు క్రమ్మఱి మహోత్సాహంబుతో వచ్చుచున్. ౧౯

ఉ. అంపెలు గట్టి చేత నొకయష్టి ధరించుచు నెత్తిపెండ్రుక
ల్చెంపల వ్రేలఁగా ముదిమి జీవనరంబులు తక్కిస్రుక్కి యా
కంపిత మైనవక్షు మనుకంపకు హేతువుగాఁగఁ బ్రార్థనా
లంపటుఁ డయ్యె మేనికి బలం బోడఁగూడమిఁ గుందువిప్రునిన్. ౨౦

చ. కనుఁగొని యేల కుందెదవు కారణ మే మిది చెప్పు మన్న నో
యనఘ మహాదరిద్రుఁడ ననల్పకుటుంబికుఁడ న్విపన్నజీ
వనుఁడను జావఁగోరి యిట వచ్చితి దే మని చెప్ప నావుఁడు
న్మనమున నిట్టితెం పుడుగుమా యని రాజు కృపార్ద్రచిత్తుఁడై. ౨౧

క. నేవేఁడినకోరుకు లివి, గా వనఁగా రాదు గానఁ గారుణ్యముతో
నీవిప్రుని రక్షింపను, దేవీ పొమ్మనుచుఁ గామధేనువు నిచ్చెన్. ౨౨

ఉ. ఇచ్చి నభఃస్థలంబున సురేశ్వరుఁ డాదిగ దేవసంఘము
ల్మెచ్చఁగఁ దొంటిమార్గమున మ్రొక్కిలి వేడుకతో నవంతికి
న్వచ్చె నృపాలుఁ డిట్టి గుణవైభవ మింకిటఁ గల్గనేని నీ
విచ్చట వచ్చు టొప్పు మనుజేశ్వర యుక్తము నీ వెఱుంగవే. ౨౩

క. నావుడు విని యుజ్జయినీ, భూవల్లభుసద్గుణములు పొగడుచు హితులన్
సేవకుల వీడుకొని భో,జావనివల్లభుఁడు నిజగృహంబున కరిగెన్. ౨౪

వ. మఱియున్ను గతిపయదినంబులు జరిగిన. ౨౫

—। ఇరువదియేడవబొమ్మకథ ।—

క. అక్రూరవరదు రణరం,గక్రీడాశమితవిమతుఁ గమలారమణుం
జక్రేశ్వరపర్యంకుని, జక్రాయుధభరణు దుగ్ధసాగరశాయిన్. ౨౬

మ. అతితాత్పర్యమునం దలంచుచు నిలింపాధీశభద్రాసన
స్థితికై సంపద పెంపుమీఱఁగఁ గృతాశీర్వాదభూనిర్జరా
న్వితుఁడై భోజవిభుండు డగ్గఱునెడ న్వీక్షించుచు న్సప్తవిం
శతమద్వారము నొద్ద బొమ్మ సుజనాశ్చర్యంబుగా నిట్లనున్. ౨౭

ఉ. పూతచరిత్రు సాహసవిభూషణుఁ బోలఁ జరించుచోట దుః
ఖాతురుఁ డైనవాఁడు తనకబ్బినయీగికిఁ బాత్రుఁ డంచు నే
జాతివిభేదము న్గుణవిచారము సేయక యిచ్చునట్టి యా
దాతృగుణంబు లేక వసుధావర నీ కిది యెక్కశక్యమే. ౨౮

శా. పాత్రాపాత్రవివేక మంచు ధనలోభం బెక్కడంజేయు నీ
ధాత్రి న్నీతులు గల్గుఁగాక ఘనచింతాఖిన్నుఁ డౌవాఁడె స
త్పాత్రుం డంచు నెఱుఁగు టొప్పు ననుచుం దత్కాలదానంబుల
న్మిత్రత్వంబు వహించు సర్వజనులు న్మెచ్చంగ వాఁ డెల్లెడన్. ౭౯

మ. వివరింతు న్వినుఁ తద్గుణంబు లఖిలోర్వీనాథసంసేవ్యుఁ డ
య్యవనీపాలకుఁ డొక్కరుండ పరదేశాలోకనాసక్తి యు
త్సవమై సొంపు నటింపఁ గ్రమ్మరుచుఁ బ్రాసాదోజ్జ్వలం బైన చం
ద్రవతీదుర్గము గాంచెఁ *గాంచి కెనయై రాజిల్లుచు న్నుండఁగన్. ౮౦

ఉ. ఆపుర మద్రిమీఁద వివిధావరణంబు ననేకలోకసం
దీపితమధ్యమం బనుగతిప్రకటీకృతసోమసూర్యవీ
థీపరిణాహరమ్యము నతిస్థిరభూభృదుపాశ్రయంబునై
శ్రీపతియాజ్ఞనుండు నది రెండవయజ్జభవాండమో యనన్. ౮౧

ఉ. ఆనగరంబు సొచ్చి నవహర్మ్యనిరంతరరమ్యవాటికం
బై నవణిక్పథంబున ననంతసువస్తుసమూహదర్శనే
చ్ఛానిరతిం జరించి మణిసంఘటితంబగు నొక్కదేవతా
స్థానముఁ జేరి భిక్షుకువిధంబున నచ్చట విశ్రమింపఁగన్. ౮౨

సీ. చెంగావి వలిపెంబుఁ జెలువార ధరియించి దలముగా మేన గంధంబుఁ బూసి
తిలకంబు కస్తూరిఁ దీర్చి జాదులఁ గలిగొట్టులఁ బొడవుగాఁ గొప్పు వెట్టి
కందుదుప్పటిగప్పి యందియ డాకాలఁ గీలించి పువ్వులకోల వట్టి
నిద్దమౌ కుచ్చుల †యుద్దాలు కిఱ్ఱని మ్రోయఁగా నుల్లాసమునఁ జెలంగి
వలువు రేవ్రరుసంగడీలెలమిఁ తోడఁ, బోఁకలాకులు ‡నోడిలోనఁ బోసికొనుచు
జాణతనముననట్టహాసములు నోలయఁ, బెచ్చు రేగుచుఁ గోలువఁగా వచ్చినాఁ కఁడు.

క. వచ్చి గుడిసొచ్చి యందఱు, దిచ్చులు తనతిండికొఱకు [1]దీపులు వెట్టన్
మెచ్చుచు వేడుకయాటల, నచ్చోటం బ్రొద్దువుచ్చి యుల్లన మగిడెన్. ౮౪

క. మఱునాఁడు పెదవు లెండఁగ, నెటిచెడి వదనంబు వాడ [2]నిస్సత్త్వముతో
గుఱుగోఁచి గట్టుకొని క్రమ్మఱ వచ్చినవాఁడు దుఃఖమలినాకృతియై. ౮౫

* గాంచికి సమత్వంబై వెలుఁగొందఁగన్-గాంచికి సమానంబై వెలుం- † ఉద్దాలు=చెప్పులు. ఉద్దాలు మోయఁగా నల్లాసమున జొక్కి రొయ్య జేరి- ‡ కోటిలోబోసికొనుచు. [1]దీపులువుట్టన్. [2]నీచత్వముతో.

గీ. వచ్చి వెచ్చనూర్చి యచ్చోటఁ గూర్చున్న, వానిఁ జూచి మనుజవల్లభుండు
నీవు నిన్న రమ్య మగువేషమున వచ్చి, నేఁడి ఖేల వచ్చినాఁడ వనిన. ౭౯

సీ. చెప్పిన దీన నే సిద్ధియగా నట్లయ్యె నడిగిన నాకిది యడఁపనేల
మేటి జూదరి యన వాటమగు తిప్పటమై నాడుచుండుదు నే నహర్నిశంబు
దృష్టి యేమఱక [1]నందియు జాగరంబును దిగయును గాళనాఁ దేటపడిన
యచ్చులలోన నే యచ్చైనఁ గైకొని మాటలాడిన యట్ల వేటుగలుగఁ
దలఁపుగతి వచ్చుఁగోరిన దాయమనఁగ [2],శకుని జూదము వీని యచ్చోకటి యనఁగ
గెలుపునాదిగ నొప్పుచు గెలుబ నేర్చి, యెల్లపిడికిళ్ళు విడిపించి యేనకొందు.

క. ధనము గలుగఁ జూచి తమకంబు పుట్టించి, మొదల గెల్వనిచ్చి పిదప గెలిచి
నలువు రానానంగ బలవంతు నైనను, నిలువనాఁగికొందు[3] నిమిషమునను.

క. చతురంగంబున నే నతి,చతురుఁడఁ గరితురగమంత్రిశకటభటప్ర
[4]స్థితి పరహస్తము సేయుదు, క్షితి మెచ్చఁగ రాజు బంటు చేఁ గట్టింతున్.

క. ఎక్కడఁ గోరిన దాయము, లెక్కువతక్కువలు గాక యేతేరంగా
న్నొక్కటి నెత్తమ్మున గొ, మ్మొక్కటియును నాడ నేన య్యొకటిఁ జుమ్మా. ౮౦

క. తగులు విరివైనఁ గడు మె,చ్చుగ నాడుదుఁ బులుల మూఁటజూదంబులలో
మిగులఁగ నేర్పరి బాగిడి, తిగుటల్ సోగటాల నే నతిప్రౌఢుండన్. ౮౧

ఉ. మేదిని నిట్లు జాణలకు మెచ్చగు నాటలు నేర్చువారికే
నాది యనంగ నొప్పుచు నహంకృతి నిప్పుడు దర్పనాడి యా
జూదమునందుఁ జిక్కి విరసుల్లను నవ్వఁగ మేనివజ్రభూ
షాదిసువస్తువు ల్గెలిచినాతని కిచ్చి వివర్ణ మొందితిన్. ౮౨

ఉ. దైవబలంబు లేమి గతి దప్పిన నర్థము గోలుపోయితి
న్నావుడు బుద్ధిగా దని మనంబున కింపు జనింపఁ జేయ ను
ర్వీవరుఁ డిట్లను న్వినుము వీతేఁడిచేఁతలు మాను మేదినిన్
దేవతల న్భజింపు సుగతిస్థితులొక్కట నీకుఁ జేకుఱున్. ౮౩

క. †ధనమును సత్యము శౌచం, బును నాదిగఁ గోలుపోవు భువి దుర్వ్యసనం
బని యెన్నఁబడ్డ జూదమ్మున బ్రుంగుడు వంగుడౌటఁ బొందిది యగునే. ౮౪

---

[2] సందియు జాగరంబును దిగయును గరయూనా-నంటయు జాగరంబును దీగయుంగరము నై దింటుబడిన. [2] దాయమే. సి- [3] నాచికొందు [4] స్థితవరహస్తము- †ధనము యశమును సత్యంబును... బ్రింగుడు బ్రింగుడౌట- బ్రుంగుడు మగ్గుడౌట.

క. జూదమున నలుఁడు చెడియెను, జూదంబున నట్టిధర్మజుండును జెడియెన్
*జూదమున ధాతువాదము, వాదంబునఁ దొడరఁ జేటవశ్యము గలుగున్.
ఉ. హితుని తెలంగుమన్ హితము నిష్టముఁ జేకుఱ బుద్ధి చెప్పితి
న్మతిఁ బరికించి దుర్వ్యసనమగ్నుఁడవై చెడకుంటి వేని సు
స్థితి గొనఁగూడు లోకమునఁ దేఁకువయుం జెడకుండు నన్న నా
†కితవవరుండు నవ్వి యది గేలిగఁ జేయుచు బల్కెఁ బ్రాఁడై. ౯౯
గీ. ద్యూతకేళిరసము త్రోవ మెఱుంగక, పలికె దీవు వెడఁగు భావమునను
‡వలనుగల్గి వాడఁ జెలమసీరునుమ్రాడ్డి, దీన నర్థ మొదవు తెరువు పుట్టు.
క. ధనలాభంబుఁ బురాణము, వినికియు వాద్యంబు యోగవిద్యయు శాస్త్రం
బును సంగీతముఁ గావ్యం, బును నాటకములును జూదమున కెనయగునే.
క. గెలుపులమకమునఁ జిత్తం, బలరంగాఁ గపటజూద మాడక యెవ్వం
డలసుఁడయి చనియె భువి ని,ష్ఫలజన్ముఁడు వాఁడె కాఁడె పసరముభంగిన్.
క. [1]ఒకరూక వట్టి పదివేలకు నొడ్డుచు నాడినట్టిలాభము గరద
ప్పకయిత్తురుఁ గొండ్రనువరు, లకటా జూదంబులోన నమృతము గలదే. ౧౦౦
ఉ. ఆట జయంబుఁ జేకొనిన నర్థము చేకుఱు దాన మేటిగా[2]
నోటమిఁ జిక్కి ద్రవ్య మిడనోపని పేదల కడ్డమౌచు మా
టాట భజింప ధర్మ మగు నంతన మోక్షము గల్గుఁ గావునం
దోటికిఁ జూచువార లిది దుర్వ్యసనం బన నమ్మవచ్చునే. ౧౦౧
ఉ. హితభావంబున బుద్ధి చెప్పితివి నాకిష్టంబుగా దాట నం
తతము న్నంతసమందఁ జేయు నొకచో దైవంబు దప్పించినన్
మతి వేలొండుల కెక్కునే ధనము సంపాదించెఁ బూర్వంబున
న్నతిమంతుం డనురాజు బుద్ధిఁ జని సన్మానంబుతో నుండెనే. ౧౦౨
ఉ. నావుడుఁ దత్కథావివరణంబునకుం జెవి యొని భూవరుం
డావిధ మేర్పడం దెలుపు మన్న దురోదరశీలుఁ డిట్లనున్
దేవసమానుఁడైన జయదేవుఁడు నా ధర యేలుచుండె ర
త్నావళిసంజ్ఞ నొప్పిన మహానగరంబున ధర్మశాలి యై. ౧౦౩

* జూదమునం జాఁబూనడ వాదంబున- † కితవరుఁడల్లనవ్వి- ‡ వలనుగల్గియాడ- 1 ఒక మాడవట్టి... సరదప్పక- గొండ్రిండఱు, గాఁడ్రినుడుదు- 2 దాన గామమా- దానదానగాదు పేరోటమి.

చ. అతనికిఁ గాంతిరేఖ యనునంగనకుం బ్రథమాంశగణ్యుఁ డౌ
సుతుఁ డుదయించి బాలుఁ డగుచు న్నయశాస్త్రము లాగమంబులుం
గృతులుఁ బఠించి యోగములకీ లోకయింత యెఱింగి సర్వస
మ్మతమగు నేర్పుకల్మి మతిమంతుఁడునాఁ బరఁగెం బురంబునన్. ౧౦౪

మ. అతికాలంబునఁ బెద్దయై నృపుఁడు పుణ్యారణ్యవాసంబు ప్ర
స్తుతమైన న్నయభూషణుం డను నమాత్యుం బిల్చి తత్సమ్మతి
న్సుతునిం బట్టము గట్టి యేగె నట నస్తోకప్రభాభాస్యుఁ డౌ
మతిమంతుం డిల యేలుచుండెఁ దనసామ్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగన్. ౧౦౫

క. రత్నాకరమేఖలఁ దన, పత్నిగఁ జేపట్టి సుగుణబంధురుఁ డనఁగా
రత్నావళిలో నాయక, రత్నంబై తేజరిల్లెఁ బ్రజ రంజిల్లన్. ౧౦౬

క. రేలు నిగూఢాకృతితో, వాలు సహాయముగ లోకవార్తలుఁ గీడు
న్మేలును నరయుచుఁ దిరుగఁగ, బాలుని నొకనాఁడు మంత్రి ప్రార్థనచేసెన్.

క. మేదినిలో నీనడవడి, యాదినృపాలకులచరిత మైనది నాకుం
గాదనరా దొకగతి నిది, గాదసియెద న్నాశ నొందుగాఁ దలఁపకుమీ. ౧౦౮

గీ. నేఁడు చెప్పవలసె నృపుడ నీజాతక, మడుగునాఁడు బుధుల కడను వింటి
వినుము మొదలియంశమునఁ బుట్టినాఁడవు, చోరశిక్ష నిన్ను సోఁకుననిరి. ౧౦౯

క. రజనిసమయములఁ దిరుగకు, సుజనులతోఁ బొత్తుసేయు సోమకళాంకు
న్భజియింపుము హితులను మముఁ, బ్రజలను జేపట్టు మిదియ ప్రార్థనమాకున్.

గీ. అనుడు బాలనృపతి యాఁగాక యనియెంచు, బుద్ధిఁ జూచి బ్రదుకు పొందుగాదు
గామకోపలోభగర్వమత్సరమోహ, ములనె కాని *రాజ్యబలముగొనదు.

క. కామక్రోధాదులు నిస్సీమముగా విడువకున్నఁ జేటగు నొకచో
నేమునినై యుండఁగ మఱి, నామీఁదను జోరదండనం బేల యగున్. ౧౧౨

మ. ఇది తప్పంజను టొప్పనంచు నపురే యేకాకియై యేగి భూ
తదయాళుం డనువానిచేత శుభతత్త్వజ్ఞానుఁడై యంబికా
స్పదమధ్యంబునఁ బెక్కునాళ్లు పవనాభ్యాసంబుతో నుండె ను
న్మదసారంగకురంగసంఘపరిగణ్యంబౌ నరణ్యంబులోన్. ౧౧౩

క. పోఁడిమి చెడియును దనమది, వాఁడిమి చెడనీక లబ్ధవైరాగ్యుండై
వాఁడతినియమంబునఁ బదు, †మూఁడేఁడులదాఁక ధ్యానమున నుండంగన్.

* ములనె కాదు రాజుబలము చనదు. † మూఁడేఁడులదనుక– మూఁడేండ్లందాఁక.

మ. ఒకనాఁ డేగురుదొంగ లంతికమునం దొప్పారు మందారనా
మకమౌ దుర్గము లీల నేలుచు మహోత్సాహాలుఁడౌ జీవర
క్షకుకన్యాసదనంబు కన్న మిడు వాంఛన్ వచ్చి యద్దేవి క
త్యకల కం బగుభక్తిభావమున సాష్టాంగంబుగా మ్రొక్కుచున్. ౧౧౫

క. లోకేశ్వరి నీకృప నీ, త్స్నా కాంతుని కూఁతురగు ప్రకాశినిసొమ్ము
ల్కాకబ్బిన నాదలరెను, నాకల్పము నీకు నిచ్చి యరిగెదను చుమీ. ౧౧౬

క. అని కానికె మైకొని చన, దిననాథుఁడు గ్రుంకెఁ దమము దిక్కుల నిండెన్
జనులు పను లుడిగి రారెకు, లనువరులై తిరుగఁ జొచ్చి రానగరములోన్.

మత్తకోకిల. గాలిచీరయు న్గొల్లిబూడిద గ్రద్దగోరును గొంకియుం
గోలయు న్వేలుగాఁచుపుర్వులక్రోవి ముంతలబంతియున్
మైలమందుల కొయ్య కత్తెర మాఱు గన్నపుఁగత్తియు
న్నీ దిండులు నల్లపూఁతయు నేర్పుతోడుగ మ్రుచ్చులు. ౧౧౮

క. చప్పళ్లాలించుచుఁ దమ, చప్పళ్లడఁచుచును జొచ్చి సందులలోనం
జొప్పెఱుఁగకుండ *నేగుచు, తెప్పలు నూతైనడాఁగురింపుచుఁ బురిలోన్

గీ. ఉలుకు మ్రగ్గునంత నొకచోట మ్రొగ్గల, యుల్లు మొదలకుండి †యన్నకదుపు
కొదవియంతనంత గొదుగుచు లోపలి, మొలఁకు వగసి ‡కోటచులుకదాఁటి.

గీ. పాలె మున్న వారిపై న్గొల్లిబూడిద, మందు చల్లి పెద్ద మగులు కొంత
కూలఁ ద్రవ్వి రాచకూఁతు రుండెడిమేడ, కత్తిరించినట్లు గంటువెట్టి. ౧౨౧

క. తొడిదొడిఁ గ్రోవులపుప్వల, విడిచి దివియ లార్చి గంటి వెలుఁగాలోనం
బడకుండఁ [1]జెలులుమాటుఁగ, నొడయుని క్రియచులుకు లేకయొకరుఁడుసొచ్చెన్.

గీ. అచట నూర్పులరసి యాబాల నిద్రించు, టెఱిఁగియొయ్య డాయనేగి వాఁగు
మీఁలఁ బుడికిపట్టు జాలరికై వడిఁ, బుడికి పుచ్చుకొనియెఁ దొడవులెల్ల. ౧౨౩

సీ. అన్నియు నొలకు నందిచ్చునప్పుడు మును స్వయంవరమున కనుచు డాఁచి
దండియపై నిడ్డ తపనీయమాలిక భుజము సోఁకిన దానిఁ బుచ్చుకొనుచుఁ
గన్నంబు వెడలి సంగడికాండ్రఁ గూడిన నందఱు నుల్లాస మతిశయిల్ల
దుర్గంబు వెలువడి దూరస్థలంబున సొమ్ముల తరబడి చూచునపుడు
వెనుకఁబురములోనఘనముగాఱంతయ్యె, నారెకులునుదివియ లందికొనుచుఁ
గల్లపుట్టె ననుచు నెల్లదిక్కుల జాడ, లరయఁ జొచ్చి §రతివిహస్తులగుచు.

---

* నీగుచు † యన్నకరవుగదిలి- యంకలేచి- ‡ కోటమలుక దాటి- 1 కాలమాటుగ- చెయ్యి మాటిడి § రతిభయార్తులగుచు.

క. ఆకలకలమున నిలువక, యాకులులై పసిఁడిపేర యధికం బరుచుర్
లోకేశ్వరికై గుడియా,వాకిటఁ బాయుదురు లోనవైచిరి మ్రుచ్చుల్.

క. ఆపసిఁడిపేరు గుడిలోఁ, దాపసుఁడై నిష్ఠ నున్న ధరణీపతికం
ఠోపాంతంబునఁ దగిలెం, బాపంగారానికర్మబంధముభంగిన్. ౧౨౬

చ. తలవరు లంతలోఁ బ్రతిపదంబును జాడలు పట్టి వచ్చుచున్
బలబలఁ దెల్లవాఱ గుడిప్రాంతము డగ్గఱి యాతలోన ని
*శ్చలనిజగాత్రుఁడై నియమసంస్థితుఁ డౌ మతిమంతుఁ జేరి త
ద్గళమున వ్రేలుచున్న నవకాంచనమాలికఁ గాంచి యుగ్రులై. ౧౨౭

ఉ. మ్రుచ్చిలి రాచసొమ్ము లిది మున్నుగ నన్నియుఁ దెచ్చి మానివై
యిచ్చట నున్నఁ బోవిడుతుమే వెనఁ జెప్పుము తోడిదొంగ లిం
కెచ్చట నున్నవార లని యీడిచి చేతులు గట్టి మోఁదుచుం
దెచ్చి కడంకతో వసుమతీపతిముందటఁ బెట్టి రాతనిన్. ౧౨౮

సీ. జీవరక్షకుఁ డను నీవు జీవంబు వోనాడక చెప్పరా తోడివారి
నెక్కడనుంచితి తక్కినసొమ్ములు తెమ్మని కొట్టించి ధృతి యడంచి
యొకయుత్తరంబు నీయకయున్నఁజంపింపఁగడఁగియుఁ దనపేరికడిమిదలఁచి
†కోపించి కాళ్ళేయిగోయించి వెడలించె నాలోననొకవైశ్యుఁ డతని బ్రోవఁ
గరుణ నుడుకునూనె గాపించి వగయార్చి, కూడునీళ్లు నొసఁగి వాడుఁదేర్చి
పాటిగుడిసెయొక్కచోటఁ గట్టించి యుం,చునిచి దినమునరయుచున్నతఁడు.

క. ‡తనజన్మఫలము దప్పునె, తను వెడలినమీఁదనైనఁ దప్పదు నేఁ డీ
యనుభవమునఁ దీర్చెదనని, మనమునఁ దలపోసి యాత్మమరణంబుడిగెన్.

శా. ఆవైశ్యోత్తము ప్రోపునన్ బ్రదికి పుష్టాకారుఁడై రాత్రి నా
నావైచిత్రి ననేకరాగముల గానం బింపుగాఁ జేయఁగా
దేవస్త్రీక్రియ మేడనున్న నృపపుత్రీరత్న మాలించి కా
మావేశంబు భజించి దాది నటకుం బ్రార్థింపఁ బుత్తెంచినన్. ౧౩౧

సీ. అది వచ్చి యాతని యాకార మీక్షించి మది రోసి క్రమ్మఱ సుదతిఁ జేరి
యిలఁగల రాజపుత్రుల నెల్ల మెచ్చకయుండి నీ విప్పు డామొండివానిఁ

* శ్చలమునివేనయోగమున సంస్థితు † గొంచుచు నతనికాలుంజేయు గోయించ— రోజుచునతనికాలుంజేయి. ‡ జననఫలముదప్పునె యీ- బ్రార్థించి—న్మర్థించి.

దెమ్మని పుచ్చితి కొమ్మ నీవెఱుఁగవు నగుఁబాటు గాకున్నె జగములోన
ననవుడు నమ్మక యాబాల తానభిసారికాకృతి గూఢచారి యగుచు
వచ్చి చూచి దుఃఖవహ్నిచేఁ గ్రాఁగుచుఁ, దెలిని సైకత దేహదీప్తి మెఱయ
నఱకఁబడిన పసిఁడి తెఱఁగున నున్నయా, ధీరచిత్తుని జయదేవసుతుని.

క. చూచి తను మఱచి పైఁబడఁ, జూచిన నాదాది నిలిపి క్షోణీపతికిన్
నీచందము చెప్పి తదా,లోచితగతి నితనిఁ గూడు టొప్పఁ గృశాంగీ.

వ. అదియునుం గాక. ౧౩౪

క. మును నీవు స్వయంవరమున, కని డాఁచిన కనకమాలికాభరణం బీ
తని ముట్టి వచ్చెఁ గావున, నొనరినపతి యితఁడె కాఁగ నొప్పుం బదనూ.

చ. అని మగిడించినం దిరిగి యంతిపురంబునకేగి మీానకే
తనుఁ డభిమానముం దగవుఁ దాల్మియు సిగ్గు నడంపఁ దెంపునన్
జనకుని వేఁడి నీవు ననుఁ జంపినపాపము నొందువాఁడ వీ
పని కెడచేసితే ననుచుఁ *బ్రార్థన యేర్పడఁ జేసి మ్రొక్కినన్. ౧౩౬

మ. అకటా పేరును బెంపు సొంపు నతిరమ్యాకారముం గల్గువా
నికి నే నిచ్చెద నంచు గారవముతో నిన్నుంచ నీ విట్లు వం
శకళంకం బొనరించి తీవు మొదలెంచం గోర వీ మొండివా
నికి మోహించితి మూకుఁ జిచ్చిడితివో నీవేల మేమేటికిన్. ౧౩౭

క. అని పదరు టిమ్ముకోలుగఁ,జని సఖులును దాను వెఱపు నమయించి ప్రకా
శిని మతిమంతుని దోడ్తెచ్చి, తనమేడకుఁ †దెచ్చెఁ బ్రజలు దను నవ్వంగన్.

గీ. తెచ్చి జలకమార్చి దివ్యాంబరంబులు, గట్టనిచ్చి మంచిగంద మలఁది
యిష్టభోజనమునఁ దుష్టి గావించి యా, కొమ్మ తన్ను నతనిసొమ్ముఁ జేసె.

వ. అంత. ౧౪౦

క. వెఱ పుడిగి యతఁడురతికళ, లెఱుక పడంబొదలుతివుటహృదయముగరఁగన్
నఱకంబడియును జవిగల, చెఱకు క్రియం దీపులుట్టఁ జెలువం గలసెన్.

వ. ఇట్లు కలసి సతిపతు లుండునంత. ౧౪౧

క. ఒకనాఁటిరాత్రి తేజః,ప్రకటాకృతు లిద్ద ఱనిలపథమున డిగి మే
డకు వచ్చి నిలిచి రా బా,లికపతి పానుపుననుండి లేచి తలంగన్. ౧౪౩

---

* బ్రార్థన సేర్పడఁ జెప్పిమ్రొక్కినన్. † నేగ.

సీ. నిలిచిన వారి యుజ్జ్వల దివ్యతేజంబు చూచి దిగ్గనఁ దాను లేచి యచట
నిద్దఱఁ గూర్చుండ నిడి యర్చనము లిచ్చి యేల విచ్చేసితి *రెవ్వ రనుచుఁ
గార్యంబు నాచేతఘటియించు నీఘటించు నీవెంతతా నెంతనిబువ్వమనుచుఁ
గలహంబు బుద్ధికిఁ గర్మంబునకు నైన నింద్రుండు మాన్పించియిటకుఁ బుచ్చె
నీవు నిర్ణయింపు దేవేంద్రునానతిం, ద్రోవ రాదు శిక్షితుండ వీవు
బుద్ధిఘనమొ కర్మము ఘనంబొ చెప్పుమా, యేను బుద్ధిఁ గర్మ మీతఁ డనిన.

వ. అతఁడు విని బుద్ధికర్మంబుల కిట్లనియె. ౧౪౫

ఉ. ఎంతటివాఁడ నేను దివిజేంద్రునియానతి నన్నుఁ గూర్చి మీ
యంతటివారువచ్చినఁ గృతార్థుఁడ నైతి ఫలానువృత్తి మీ
పంతము మీ రెఱుంగరె శుభం బశుభంబును గూడి చేయుచోఁ
గొంతయుఁ గీడు లే దుభయకూటము గాదె ఫలంబు పట్టునన్. ౧౪౬

గీ. బుద్ధిదేవి నీవు పొందుగా ‡నిలువక, కర్మఫలము లెట్లు గదియు నైనఁ
దండ్రి కర్మ మీవు తనయవు మీతండ్రి, యెక్కుడైన నీకు నేమికొఱఁత.

క. దుర్మార్గునకును బుద్ధి స్వధర్మునకును విధికృతంబు తప్పదు "బుద్ధిః
కర్మానుసారిణీ" యను, మర్మము చెప్పుదురు నీకు మఱియొక తెరువా!

క. మును బుద్ధి ద్రోవఁ జాలని, నను దృష్టాంతముగ సమర నాయకుఁ డిటకుం
బనిచె ననుఁ జూడ జగడము, పని లే దని యొడఁబడంగఁ బలికి వినతుఁ డై.

ఉ. చే టటుదప్ప లక్ష్మి నిరసించి వనంబున మానినైనచో
నాటునఁ గాలుఁ జేయిఁ జనునాపదఁ బ్రాణము తీపినుంట నీ
జోటియు వెంట వచ్చుటయుఁ జూడ నయుక్తము లైన వింక నే
పాటులఁ బెట్టఁ జూచెదవొ బాపు, విధీ! నిను మీఱ వచ్చునే. ౧౫౦

చ. అని వినయోక్తిగాఁ బలికినంతనె కర్మము బుద్ధియుం గడం
కను దెరువేది మాకనుచుఁ గైకొని యొక్కటి యాచు నిర్ణయం
బునకుఁ బణంబుగాఁ గడుఁ బ్రమోదముతో సమ్మృతంబు దెచ్చి పో
సిన నతికాంతిగా నతని చేయును గాలును వచ్చెఁ జెచ్చెరన్. ౧౫౧

ఉ. ఈగతిఁ బ్రోచి వారు సన నీవల బాలిక యేగి హాసపా
దాగమన ప్రకారము ప్రియంబుగఁ దండ్రికిఁ జెప్పె నాతఁడు

---

*రెవ్వరేమి, కార్యంబు నాచేత ఘటియింపఁగా మదిఁ దలఁచి వచ్చితిరది తెలుపు మనిన.
‡విడ్వడ, విడ్వక.

స్వేగమ వచ్చి యల్లుని నవీనరతిప్రియుఁ జూచి యాత్మపు
త్రీగుణభాగ్యసంపద నుతించుచుఁ గౌఁగిటఁ *జేర్చె నాతనిన్. ౧౫౨

చ. అతనిచరిత్రముం దెలిసి యత్యనురాగముతో నతండు దా
సుతరహితుండు గానఁ దనక్షోణికి నాతని రాజుఁ జేసిన
న్నతి నతిహృష్టుఁ డౌచు మతిమంతుఁడు తత్పురి యేలుచు న్నిజ
క్షితి కరుదెంచి మంత్రికుల సేవితుఁడై సిరు లొందెఁ గావునన్. ౧౫౩

క. నీవెరవును నావెరవును, దైవగతిం గాని కొనవు దయ గలిగిన నా
త్రోవల నాడుచు నుండఁగ, నీ వర్థముప్రాపు గమ్ము హితభావమునన్. ౧౫౪

సీ. నావుడు నట్లకాఁ గావింతు నూఱడు మని వాని ననిపిన యవసరమునఁ
బరదేశు లిద్దఱు భాషించుచో నొకఁ డిల యెల్లఁ గ్రుమ్మరి యింద్రకీల
నగముపై నున్న మనస్సిద్ధి యనుదేవిఁ జూడ మైతిమి విశేస్తులము మనము
అష్టదిక్కుల నున్న యష్టభైరవులకు నష్టాంగరుధిరంబు లర్చనముగఁ
జేసి కంఠరక్తసిక్తంబు బలియిచ్చు, జనులకోర్కు లెల్ల శక్తి యిచ్చు
నమ్ముఁడనుచుశాసనమువ్రాసియున్నది, † యచటియాత్ర సేయ నరుగమకట.

క. అని పలుకఁగ వృత్తాంతము, విని విక్రమభూషణుండు విస్మితుఁడై వా
లును మగతనముం దోడుగఁ, జనియె న్మనుచనిన సవ్యసాచికి నెనయై.

చ. అట చని కాంచె భూమివరుఁ డర్జునసిద్ధితపోనుకూలముం
గుటిలకిటిద్విపారిమదకుంజరసేవితసానుమూలముం
జటులగుణచ్ఛటారటితసంయమిరక్షణపుణ్యశీలముం
గటకమణిద్యుతిప్రకటకందరకూలము నింద్రకీలమున్. ౧౫౭

చ. కని గిరిమీఁద నున్న గుడికందువకుం జని యందుఁ దీర్థమ
జ్జన మొనరించి వచ్చి కొనసాగఁగ దేవికి భైరవాదికం
బునకుఁ బ్రియంబు సేయఁ దనమూర్తి వధింపను వేడ్క ఖడ్గమె
త్తినఁ గరుణాప్రసన్నయయి దేవత యాతని నడ్డపెట్టుచున్. ౧౫౮

ఉ. ఇచ్చకువచ్చినట్టివర మేమట వేఁడుము కా దనాక నీ
కిచ్చెద నన్న ‡భూమివరుఁ డీవు ననుం గరుణించితేని యే
రియిచ్చెముఁ జూడ కాడుచును నోడుచు నిర్ధనుఁ డౌచునున్న యా
దిచ్చున కెల్లకాలము నతిద్రవిణం బొసఁగం దలంపుమా. ౧౫౯

*జేర్చెఁ జెచ్చెరన్. †యచటఁజూడఁబోదమనుచునట్లు. ‡నాకపలెయైశ్వర్యుఁడుం గరుణించితేని-

క. అని వేఁడి యతని కర్థము, తనియఁగ నిప్పించి సమ్మదంబునఁ బురికిం
జనుదెంచె విక్రమార్కుఁడు, తనతిరుగుడు సర్వజనహితంబై నెగడన్.

ఉ. కొంచలఁ జెర్వులన్ బయుల వెన్నెల రేగటఁ జౌట నైన వం
చించక యొక్కచందమునఁ జిన్కులు మున్నడఁ బంచినట్లు వ
ర్షించు నవాంబుదంబుక్రియ జీవనకారణ మౌచు లక్ష్మి ప్రా
పించిన నెల్లవారలకుఁ బెట్టినయాతఁడె దాత గావునన్. ౧౬౧

క. నీ కింత దానచతురత, లేకునికిని దీని నెక్కలే వనవుడు న
ట్లాకర్ణించి యతఁడు హితలోకము గొల్వంగ మగిడి లోనికిఁ జనియెన్.

శా. దుర్గానాయక మానసాంబురుహసంతోషక్రియాహంసు సం
తర్గాఢస్థితవైరిదానవవిభేదక్రీడనాప్రౌఢు స
న్మార్గారూఢమునీంద్రచింత్యనిజనామస్తోముని న్రక్షిత
స్వర్గౌకఃపతి నిందిరారమణుఁ గంసధ్వంసిఁ దార్క్ష్యధ్వజున్. ౧౬౩

శా. హస్తన్యస్తసువర్ణభూధరధనుర్జ్యాపన్నగాకర్షణో
దస్తాంభోనిధికన్యకారమణబాణాగ్రానలాప్లుష్టదై
త్యస్తోమాత్రయదుర్గనిర్గతకురంగాక్షీగణాగణ్యచ
క్షుస్తీర్ణోదకశాంతకోపదహను సోమార్కవహ్నీక్షణున్. ౧౬౪

మాలిని. దురితహరచరిత్రా తోషితాత్మీయమిత్రా
పరుషజనవిదూరా భక్తరక్షావిహారా
స్థిరతరనిజకీర్తి దేవతాచక్రవర్తీ
పురహరహరిరూపా బుద్ధసిద్ధస్వరూపా.

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ వైరిమండలికభేకఫణీంద్ర వీరఘోట్టవి
భాళ కళింగదేశనిర్ధూమధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాట ద్రవిళాంధ్ర
మహారాష్ట్రభూపాల రూపనూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రోలిపుర
వరాధీశ్వర వెలనాఁటి పృథ్వీశ్వర రాజ్యసముద్ధరణ కొఱవి వెన్నయా
మాత్యపౌత్ర హరితసగోత్ర పవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ
గోపరాజప్రణీతం బైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు
విక్రమార్కునిదివ్యసామర్థ్యంబును సర్వదాతృత్వంబును మతిమంతోపాఖ్యా
[illegible]

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

—। ఏకాదశాశ్వాసము ।—

క. శ్రీసహితకంఠభూషణ, వాసుకిఫణారత్నరుచిరవపురర్ధకృతా
*వాసనిజతోషమయ గౌరీసఖ్యవిహారి నిందురేఖాధారీ. ౧

—। ఇరువదియొనిమిదవబొమ్మకథ ।—

మ. కడుభక్తి న్మదిలోన నిల్పుకొని లగ్నం బొప్పఁగాఁ గూర్చి పెం
పడర న్విప్రులు తన్నుఁ జేరి కొలువన్ హస్తానుకర్షంబు లే
ర్పడ నాభోజమహీవరుండు మఱియు న్భద్రాసనం బెక్కున
య్యెడఁ బాంచాలిక యడ్డపెట్టి మఱి సభ్యేష్టంబుగా నిట్లనున్. ౨

చ. ప్రియమున నిల్వరింపక గభీరగుణం బిటు లుజ్జగించి సం
శయ మగునుద్యమంబునకుఁ జాగిన నేల ఫలించు నీకు ను
జ్జయినినృపాలుభంగి నతిసాహసము న్సకలోపకారమున్
దయయును లేక యిచ్చటఁ బదం బిడవచ్చునె భోజభూవరా. ౩

చ. అతనిగుణంబు లెట్టివని యానతి యిచ్చెదవేని నిల్చి నీ
మతి నిఁక నాదరించి వినుమా వినిపించెదఁ గొంతకొంత యు
ద్ధతపరిపంథికుంజరవిదారణసింహపరాక్రము న్నత
†క్రతుసుఖసఖ్యు నార్తహితకారణు నెట్లు నుతింప నేరుతున్. ౪

ఉ. యాచకపారిజాత మని యర్థులు దన్ను నుతింపఁ ద్యాగభో
గాచరణంబునం బరఁగి యబ్ధులు మేరగ నుర్వియెల్ల సం
కోచము లేక యేలుచు నకుంఠితవిక్రముఁడై విదేశముల్
చూచుమనంబుతో నతఁడు యోగివిధంబున నేగి యొక్కఁడున్. ౫

గీ. గురిజపేరు లఱుతఁ గొమరారఁ ధరియించి, యడవిమొల్లలఁ గురులందుఁ జెరివి
పాఱుటాకులు మొలబాగుగాఁగట్టి యే, తెంచుచెంచుసతులఁ గాంచికాంచి.

క. మాకందములును రక్తాశోకములును జంపకములు సురపొన్నలు నా
లోకించుచుఁ బ్రియపడి సరఁ, లోకేశుం డొక్కవనములోఁ దిరుగంగన్. ౬

* వాసవయతోవనిజగౌ. † క్రతుసఖునార్తలోక.—నార్తమర్త్యహిత.

సీ. అతని ప్రతాపాగ్ని నవమానితం బైన పగిది బింబమునఁ దాపంబు వొదల
నంభోజహితుఁడు మధ్యాహ్నకాలంబున నిప్పులు వర్షించుచొప్పు దోఁప
సర్వజంతువుల కసహ్యంబుగా మహోనగము లై డఁగ నెండ నిగుడఁజేయఁ
బలుచనయ్యును జొటిపట్టులు వేఁడిమిఁ గసవులు మొదలారఁగమరఁ జొచ్చె
విహగకులము తాము విహరించుతరువుల, నేఁగ కీరములను నీఁగఁదొడఁగె
వడి ఘనంబు గాఁగ వాయువు వీతేర, జగము శూన్యమైన చంద మొందె.

క. ఆవేళఁ బేదచెంచుల, కావాసం బైనపల్లె ప్రాంతంబున ఛా
యావితతము లగు *పురుగుల, క్రేవఁ బరిశ్రమము దీర్ప క్షితిపతి నిలిచెన్.

చ. అట పరదేశికుల్ పలువు రధ్వపరిశ్రమఖేదఖిన్నులై
నిటలములందుఁ బెంజెమట †నిల్వక చెమ్మలు జాఱ నెండచేఁ
గటముల రక్తకాంతి నధికంబుగ జొత్తిల దప్పి నోష్ఠసం
పుటములు వాడఁగా వగరుపుట్టఁగ వచ్చిరి వెచ్చనూర్చుచున్. ౧౦

క. వారిం గైకొని శీతల,వారిం దృష దీర్చి గారవముతోడ ఫలా
హారంబు లొసఁగి తుష్ట్వరి,హారం బొనరించి యులఁత యంతయుఁ దీర్చెన్.

క. సమనంతరంబ యీ కీ, క్రమమున బెట్టులయు నేల ఘర్మాంతపరి
భ్రమణమున నింత పుట్టెనొ, విమతులు వధియింపఁగడఁగి వెదుదగిలిరొకో.

క. నావుడు నొక్కరుఁ డాతని, భావజ్ఞుం డనుచు మిగులఁ బ్రణుతించి నిజం
బీవ యెఱింగితి వల్లొ, నావిధ మేర్పడఁగ విను భయంకర మరయన్. ౧౩

క. ఈతల మూఁడామడలం, దాతతముగ మాల్యవంత మనుగిరి మెఱయున్
వేతాళనగర మనఁగఁ గి,రాతేశ్వరుఁ డేలునొకపురం బున్న దటన్. ౧౪

చ. దయ యొకయింత లే దచట ధర్మము పేర్కొనరాదు ప్రాణసం
శయము విదేశి కయ్యెడ రసాలవనాంతమునందు శోణిత
ప్రియ యను నొక్కదేవత యభీష్టవిధాయిని భీషణోన్నతా
లయమున నుండుఁ గొండరికులంబున కెప్పుడు నింటివేలుపై. ౧౫

ఉ. ఏము విదూరయానమున నెంతయుఁ జిక్కి యనంతరంబ వి
శ్రామపదంబు గోరుచు రసాలసుశీతలమైన దేవతా
ధామము చొచ్చి చండికకు దండనమస్కృతు లాచరించి యా
సీమనె యుంటి మొక్కవలచేరినపక్షులభంగి నజ్ఞతన్. ౧౬

*వృక్షవిశేషము. † నీళులు మేనులజాఱి.

క. ఆయెడ నగరము చెడ న, న్యాయుతఁ బోసిక వ్యుఁ దరికట్టుఁడు వే
దాయుడు మెడగట్టుం డని, కూయుతఁ జెడు అంతు పుట్టె గుండియుందరన్.

చ. చందనకుంకుమార్ద్రఘనసారనవాక్షతపాత్రహస్తయై
సుందరి యొక్క భూషణరుచుల్మెఱయ న్వనలక్ష్మి పోలిక
న్మందల నేగుదెంచి గుడిమోసలఁ దూఱుచు మమ్ముఁ గాంచి చూ
డ్కిం దయ దొంగలింపఁ బలికెం బలుకు ల్మది కింపుపుట్టఁగన్. ౧౮

చ. వెడవక యున్నవార లిట వెఱ్ఱితనం బిది గాదె కొండరుల్
చుఱు కొకయింత లేక *మనుజుం దమదేవత కిందు నిత్యముం
జెఱు పొనరింతు రిప్పు డది †సేగి విదేశులఁ బట్టుచున్న వా
రెఱుఁగఁగ జెప్పితి న్వడలి యేగుఁడు ప్రాణము పడ్డ గల్గినన్. ౧౯

చ. అనవుడు నేము నాత్మహృదయంబులు మిక్కిలి తల్లడింపఁ జ
య్యన వెలి కేగి వాకిట భయంకర మైనఁ దదీయపశ్చిమం
బునఁ గలుకోట యెక్కి సురపొన్నలు నేపెలు నున్నతోఁటలోఁ
గనుకనిఁ బాఱి వచ్చితిమి క్రమ్మఱి చూచుచు బమ్మరించుచున్. ౨౦

మ. నడుమ న్నిల్వఁగనోడి యారములలోన న్మండ్ల గండ్లం దడం
బడుచు న్లేచుచు రెండు యోజనములుం బ్రాణాపదం బాఁటి కా
ఱడవి న్నీరము పుట్టు గానక నిరాహారవ్యథం జిక్కి యి
క్కడఁ బుణ్యాత్ముని నిన్నుఁ గాంచితిమి సౌఖ్యం బయ్యె భాగ్యంబునన్. ౨౧

క. పోయెద మిఁక నీవా, కోయిల నగరంబు పొంతకుం జనవల ద
న్యాయులు వాండ్రని చెప్పుచుఁ, బోయిరి కుతుకమున జనవిభుం డిటకదలెన్

ఉ. అంతటఁ గాంచె నాతఁడు నిరంతరపర్ణఫలప్రసూనని
శ్చింతము రామపాదసరసీరుహచిహ్నవితాంతరమ్యప
ర్యంతము భూర్జపత్ర లిఖితోపగతోత్సుకకిన్నరీప్రియో
దంతము పుండరీకహరిదంతదురంతము మాల్యవంతమున్. ౨౩

క. ఆపర్వతంబు చేరువఁ, బాపాత్ముల కెల్ల నునికిప ట్టగుపుర మా
భూపాలుఁడు గాంచి తదీ, యోపాంతవనంబులోని కొయ్యన నేగెన్. ౨౪

సీ. అచ్చట నొకసరోజాకరంబునఁ గృతస్నానుఁడై దేవతార్చనకు నేగి
నిచ్చలుఁ గ్రొత్తయౌ నెత్తుట జొత్తిల్లు రంగంబు గల గుడి రాజచొచ్చి

* మనుజుం † జోగివిదేశులఁ.

ఖడ్గంబు మాతులుంగఫలంబు నభయంబుఁ బునుకయు నంకుశమును వరంబు
సురియయు సూత్రంబుఁ గరములధరియించి శోణిత ప్రియయున్న సొంపుచూచి
యుగ్రదేవత యని యూహించి తలఁకక, రక్తపుష్పము లనురక్తితోడ
నొనరఁ బూజచేసి వినుతించి ప్రణమిల్లి, యచటఁ గొలిచియున్న యవసరమున.

వ. ఆనగరంబుదెసనుండి దిమ్ము రేఁగినయట్లు *తూఁగొమ్ములుఁ బువ్వనం గ్రోవులునుం దప్పెటలును డక్కలును బెక్కువిధంబుల దిక్కులు చెవుడుపఱుపుచు మ్రోయ నవ్వాద్యరవంబునకు బానట యై తమ యార్పులుం బెడబొబ్బలును గిరిగహ్వరంబుల నుపబృంహితంబులుగాఁ గంధపుష్పార్చితుం డగు నొక్క దీనుని నడుమ నిడుకొని కుఱుచ †కాసకోఁకలు మెఱయించుచు బరికెతలల కఱకుఁగొండరులు సనుదెంచిన నప్పరమకారుణికుండు. ౨౬

ఉ. దీనుని నేటి కిచ్చటికిఁ దెచ్చితి రింతట దేవి మెచ్చునే
హీనుఁడు దుర్బలుండు జడుఁ డేడ్చెడి వీఁ డవలక్షణుండు మీ
రీనరుఁ దెచ్చి చూపి జగదీశ్వరి నిట్లడికింపఁ జూతురే
యేనుఁగు చిక్కెనేని మఱి ‡యొంపలిచెట్టునఁ గట్టవచ్చునే. ౨౭

క. వీనిం బోవఁగనిం డిదె, నే నుత్తమకులుఁడ మాంసనిబిడుఁడఁ బ్రియస
న్మానసుఁడ నన్ను నరబలి, గా నిచ్చిన దేవి మెచ్చుఁ గరుణం బ్రోచున్. ౨౮

వ. అని యద్దేవికి నుద్రేకంబు పుట్ట వాని నిరసించి తాను మెయికొనిన నాబోయలు నీకొండీనినే చంపించుట మే లని వానిని విడిచిపుచ్చి యతనికి నట్ల గంధపుష్పాక్షతాదు లిచ్చి దేవిచేరువ గ ష్మని యతని ముందట నిడి తలంగిన. ౨౯

గీ. మెచ్చుఁగాఁగ నిట్టి మేకము §సాళించెద, ననుచుఁ జండిమంత్ర మొనరఁ జెప్పి
పూజకుం దొకండు భూమీశుతల ద్రుంప, బెడిద మైనవాఁడి యడిద మెత్తె.

క. అతని ప్రభావమునఁ బరాహతమై తద్గుణము మెచ్చి యయ్యెడ నాదే
వత యడిదము గొని మఱినా, తత మగురోషమున వానితల దెగ నడిచెన్.

శా. ఆపాపాత్ముని నట్లు ద్రుంచి నవరక్తాస్వాదనప్రీతయై
భూపాలోత్తముధర్మముం దయయుఁ దెంపు న్మెచ్చుచుం బ్రేతభూ

---

* తూఁగొమ్ములనుం బువ్వనగ్రోవులునుం దప్పెట్లుం దింట్లును ఢక్కలును(దిండ్లును అనుటకు, నండ్లును అనియు) † కాసలతోఁగొఱకలు మెరయిం- ‡ ఒంపలిచెట్టు అని వాడుక, యొంపలి యని యిందు ప్రయోగము. § సాధించెద.

తోపేతంబుగ డాకినీసముదయం బుప్పొంగుచు స్వర్తన
వ్యాపారంబులఁ దోడుసూపఁ జెలఁగెన్ వ్యక్తస్వరూపంబునన్. ౩౨

ఉ. అంతఁ బ్రసన్నయై నిలిచి యార్తశరణ్యుని నిన్ను మెచ్చితిం
జింతితమైన కార్య *మిదె చేకుఱ నిచ్చెద వేఁడు మన్న భూ
కాంతుఁడు మ్రొక్కి నీకృప గల్గిన నేమి కొఱంత నేఁడు నా
కింతియ చాలు మర్త్యబలి యెన్నఁడుఁ గోరక పూజలొందుమా. ౩౩

మ. అని ప్రార్థింపఁగఁ బూజగొంచు నట దివ్యాకారుఁడై యంబరం
బున భాసిల్లుచు నిల్చి ఖేచరుఁడఁ †గర్వారాంగుఁడ న్నేఁ గుబే
రుని శాపంబున స్రుక్కి యీగతి నతిక్రూరుండనై యిట్లు డో
జననాథా భవదాగమంబు కలిమి న్శాపావధిం బొందితిన్. ౩౪

క. నావుడు వెఱఁ గందుచు నీ, కేఁదమున శాప ‡మయ్యె నీకథ తెలియం
గా వినిపింపుము మాకని, భూవల్లభుఁ డడుగ దివ్యపురుషుఁడనల్లెన్. ౩౫

గీ. ధనదు దేవపూజ కనువగుక్రొవ్విరు, లెచట నైనఁ గోసి యేన తెత్తుఁ
×దెల్లవాఱ విరులు దేనొకనాఁ డేగి, మధువనమున నొక్కమగువఁ గంటి.

క. అన్నెలఁతుక యెదురను సుర, పొన్నలు గోయంగవచ్చి పుష్పాయుధుచే
నున్న నెఱవాదియమ్ములఁ, గన్నుల నగుచున్న చెలియకడకుం జనియెన్.

క. అట చని మదిసమ్మద ము, త్కటముగ సఖిఁ గౌఁగిలించి కానఁగరా వో
విటవంచని §యిన్నిదినము, లెట పోయితి వనిన నదియు నిట్లని పలికెన్.

క. రతిలంపటుఁడను శృంగా, రతిలకుఁడు ననఁగ విటులు రసికత్వమునన్
క్షితిఁ దిరుగుచు ¶నా పెర వ, ద్భుతముగ వినినన్నుఁ గలువఁ బూనికడంకన్.

క. నాయింటికి నరుదెంచిన, నా యిద్దఱ కేను జందనాగురుకస్తూ
రీయుతముగ నుపచారము, సేయించితిఁ దెక్క[1]రముగఁ జిత్తము లలరన్. ౪౦

వ. తదనంతరంబ వారలు కుసుమంబులుం దాంబూలంబులుఁ బుచ్చుకొని యా
విటవంచనీ నీపేరు నిజంబుగ నెటువంటి విటుల నైన మోసపుత్తువఁట నిక్క
వంబే యని యడిగిన. ౪౦

క. కల్లలునిజములు ధర్మము, పొల్లంబును బ్రియము మోహమును నలుకయు న
య్యుల్లసము నయము సరసగాఁ, జెల్లును [illegible]తుండు క్షితిపతులంతున్.

* * * * *

*మిటు. †గర్వార ఖ్యుఁడన్ ‡శాపము బ్బె శాప మొనని ×కాన కరిగి విరులు దేనొకనాఁ
దెచ్చు. §యిన్నాళ్ళ- ¶నా పే- ద్భుత- 1 తేకరముగ-

సీ. మఱియు నొక్కండు బ్రాహ్మణవిటుం డనువరి ననుఁగోరి చనుదెంచి నాకునైన
తగులెల్ల విని నన్ను దర్శింప మఱి యుపాయము లేక సురపొన్న లమరఁ గట్టి
మూఁ డెత్తులుగఁ జేసి మును మాలకరి వోలె నేతెంచి నాచేతి కిచ్చినంత
నిరుదెసలం దున్న యిద్దఱ కొసఁగి యం దొక్కటి నేఁ గొన నుత్సహించి
యందుఁ దేనె గ్రోలు నళిఁ జూచి యిదియును
క్షణము సౌఖ్యమొందఁ గాక యంచు
ముడిచికొనక దండఁ దొడమీఁద నిడుకొంటిఁ
గ్రొత్తవాని కియ్యకోలు గాఁగ. ౪౮

వ. తెరువాత వానికిఁ బసిండిటంకం బిప్పించి సంచిలోఁ బడినయప్పుడు గాని
యిది దక్కదని పలికి యీతుమ్మెద ప్రియుని చెడకుండ మాగవనియొద్దిసు
రపొన్నమీఁద విడిచిపొమ్మని వీడుకొలిపిన వాఁడును నట్లు చేయుచుండ జని
మత్సమాగమంబునకుఁ బెక్కువిచారంబులు సేయుచు నెఱజాణ యగుటం జేసి.

ఉ. నిష్కము సంచిలోఁ బడుట నీరజమిత్రుఁడు గ్రుంకు వేళఁ గాఁ
బుష్కరనేత్ర చెప్పె నళి పొన్నపయి న్విడుమంట లోనికిన్
దుష్కరవృత్తి గా దదియు ద్రోవ చుమీ యని చూపు టయ్యె నే
శుష్కవిచారము ల్వలను సూర్యుఁడు గ్రుంకిన నంద యేగదన్. ౪౯

క. అని నిశ్చయించుకొను నెడ, వనజాప్తుఁడు నిష్కమూర్తి వారిధిలోన
న్మునుఁగఁగ నెగసిన పొగ క్రియ, ఘనముగఁ దిమిరంబు దిశలఁ గనుకనిపర్వెన్.

గీ. అంతఁ బ్రొద్దు వుచ్చి యంధకారంబులోఁ, బొన్న యెక్కివచ్చి పొంచిపొంచి
జగతిమీఁద నొక్కశయ్యపైఁ బురుషుల, నడుమ నిద్రవోవు నన్ను లేపె. ౫౧

* * * * *

వ. పిదప నయ్యిద్దఱం గదలించి యిప్పుడు నాతోడఁ గ్రీడసల్పినవాఁ డెవ్వండు
చెప్పుఁడా యనిన వాండ్రు నొండొరులఁ జెప్పుకొని తారు గాకుండుట దెలి
సికొని *కళవళపడి యిది యేమి చోద్య మని విచారించుచు నుండఁగ,
నేను, బగలు వచ్చిన మాలకరి యప్పుడు దెచ్చిన మూఁడెత్తులలో నిరు
దెసలనున్న మీకు రెంటి నిచ్చి కడమ నాకొసంగిన దండయందుఁ దుమ్మెద
సుఖియింపని మ్మని తొడమీఁద నిడుకొనినభావంబు మీ రెఱుంగరైతిరి.

క. అరసికుఁ డెఱిఁగి వచ్చిన, నీరీతుల నడుమఁ గలిసి యెఱుకపడఁగ మా
†చీరలువీడ్వఁటెచిచితిమి వి,చారింపఁగ నేల నాదు జయ మౌఁ గాదో. ౫౨

---

*తక్కులపడి †చీరలు వీడ్వడఁగట్టిన, సారస్యం బిదియు స్వాదుజత్వు.

క. నావుడు వనితలనెవ్వఁడు, గావంగా నోపు మాప్రకార మొరలకు
నీ వెఱఁగింపకు మని లజ్జావనతముఖాబ్జులగుచు నరిగిరి చెలియా. ౫౭

ఉ. నిన్నటిరాత్రి యీతగవు నీగతి నిచ్చట విశ్రమించుచుం
బొన్నలు గోయవచ్చితి నపూర్వపుఁబంతము వింటివే యనం
బ్రన్నన నవ్వి యీకొలఁది పంతము లెవ్వరుఁ జేయ రవ్వలో
నిన్నిఁటఁ గాముకు ల్గెలువనేర్తురె యంచు నుతించె బోటియున్. ౫౮

గీ. ఇట్టిగోష్ఠి వినుచు నేను గూఢంబుగాఁ, దరుప్రమూలఁ బెద్దతడవు నిలిచి
విరులు గోసికొంచు నరిగెడునంతలో, విభుని దేవపూజ వేళ దప్పె. ౫౯

చ. అలుకుచు నేగ నాతఁడు శివార్చనవంచక మాల్యవత్తటి
న్నిలిచి దినంబు మానవుల నెత్తురుద్రావెడి శోణితప్రియం
గొలిచి మనుష్యహంత వయి కోవెలలోపల నుండుమంచు న
న్నలిగి శపించె నీశ్వరనిరాకరణాంబిక రిత్తవోవునే. ౬౦

వ. అపుడు వడవడ వడంకుచు నేనపరాధినైతిని బుద్ధ్యకార్యంబు వదలి దుర్గోష్ఠి విన్నదానికి ఫలం బిపుడిట్లయ్యె దేవర యానతి తప్పునా నాకెన్నండు శాపావధి యానతిమ్మని మ్రొక్కిన భవసఖుండు గొంత ప్రసన్నుండై నీ వాదేవతం గొలిచి తత్ప్రియ నుండంగ నప్పుడే నొకవీరుండు నరబలి మానిపింపం దాఁ జేరునయ్యెడ నప్పుడాదేవిచేత శస్త్రహతిని శాపముక్తుండవు గమ్ము పొమ్మనిన- ౬౧

క. ఖేచరభావం బుడిగి వ, నేచరభావమున నిట్లు నిచ్చలు జనులన్
నీచుఁడనై వధియించుచు, నీచేతం బూర్వపదము నేఁడిదె కంటిన్. ౬౨

మ. అనుచుం జెప్పి కుబేరకింకరుఁడు దా నాకాశమార్గంబునం
జనియెం గ్రమ్మఱ శోణితప్రియయు నాక్ష్మాపాలు నగ్గించి నీ
మనమారన్మను గోరనట్టికొలఁది న్సర్వోపహారంబునై
కొను మే మానితి నూరికేగుమని వీడ్కొల్పెం బ్రసన్నాత్మయై. ౬౩

వ. తదనంతరంబ- ౬౪

ఉ. దేవతఁ జూచితిన్ జనులఁ దింటయు మాన్పితి యక్షభృత్యు న
ద్భావము నొందఁ జేసితి ముదంబిట చేకుఱె నంచు వీటి కు
ర్వీవరుఁ డేగుదెంచె నిఁక వింటివె వేగమె నీవు నింటికిం
బోవుట మేలనంగ విని †భోజనృపాలుఁడు క్రమ్మఱె న్వసన్. ౬౫

†భోజుఁడు క్రమ్మఱ నేగ లేనికిన్.

—॥ ఇరువదితొమ్మిదవబొమ్మకథ ॥—

క. అంభోధిశయను కమలా, సంభోగప్రౌఢు నబ్జసంభవగురునిన్
జంభారివినుతగుణసం, రంభాటోపాంధకారకరాళజ్వాలిన్. ౬౬

మ. తనచిత్తాబ్జములోఁ దలంచి మఱియున్ ధాత్రీశుఁ డా పాకశా
సనుసింహాసన మెక్కవచ్చిన సముత్సాహంబు వారించి కాం
చనపాంచాలిక వక్త్ర దానగుణవిస్తారంబున న్సాహసాం
కుని సాదృశ్యము నొందలేక యిది నీకుం జెల్లునే పార్థివా. ౬౭

క. ఆతనిదానము భువన, ఖ్యాతము సకలోపకారకారణము దయా
చాతుర్య*తుర్యవిధము, త్యాతతధనకనకసముదయాకరము భువిన్. ౬౮

క. త్యాగంబున సత్కీర్తియు, యోగంబున ముక్తిసతియు నుచితం బగును
ద్యోగంబున సంపదయును, భోగంబున సుందరియును బొందినఁగూడున్.

క. అనుచును ద్యాగము యోగం, బును నుద్యోగంబు నిష్టభోగంబును బెం
పొనగూడఁ దగినకాలం, బున జరపుచు నవ్విభుండు భువి యేలంగన్. ౭౦

చ. ఉరగము లెల్ల శేషులు పయోనిధు లెల్ల సుధాబ్ధు లెల్ల లం
బరనదు లభ్రు లారజతపర్వతముల్ గ్రహము లసుధాకరు
లురువులు కల్పవృక్షములు దైవతసంఘము లన్నియు న్మహే
శ్వరు లనఁ జెల్లె నెల్లెడల †సాహసభూమణికీర్తినర్తనన్. ౭౧

ఉ. అట్టిదినంబుల న్నృపులు నాశ్రితులుం గవితారసజ్ఞులుం
జుట్టలు మంత్రులుం దొరలు శూరులు వీరులుఁ గొల్చియుండఁగా
దిట్టతనంపుఁబ్రోక యనఁ దేఁకువ క్కొక్క విదేశవర్తి యా
బట్టొకఁ డేఁగుదెంచి జనపాలశిఖామణిఁ గాంచి పల్కుగన్. ౭౨

సీ. బ్రహ్మయు వని రాజుఁ బ్రస్తుతిచేసి తదాజ్ఞ సుఖాసీనుఁ డై భజించి
కవితయు సర్వలక్షణపరిజ్ఞానంబు సత్యవాదమును ధీచాతురియును
జాగంబు శౌర్యంబు సరసోక్తియును నాఁగ నివ్వేడుగుణముల నెన్నఁబడ్డ
చండపుత్రుండఁ బ్రచండవాచాలుండఁ జండపురాణదీక్షాగురుండ
నవనిపాలు రెల్ల నరిగాఁపులట్ల నా, కిచ్చుధనము లెల్ల నియ్యకొనుచు
నుత్సవమునఁదిరుగుచుండియీజగములో, నినుమహాప్రదాతయనఁగవింటి.

*చాతుర్యవిదితపదియు, †సాహసభూమణుఁ డుర్వి యేలఁగన్.

సీ. సత్కీర్తిపతికిని సత్కుక్షిలోపల భువనత్రయంబును బొదలుచుండు
గావున నింతకు నీవె తండ్రివి నీదు ధనము యాచకులకుఁ దల్లి సున్ను
తమపితృధనము లేతటి నెనఁగైకొన్న నిది భాగమని భువి నెన్నఁబడునె
తనకుటుంబముఁ బ్రోవఁదా నెంత ప్రియపడ్డనతఁడు మహోదారుఁడనఁగఁదగునె
తగదుగాని నీయుదారత్వమేమని, పొగడవచ్చుఁ*దొంటిరంతు పొంటెఁదలఁచ
శమితకుజనత్కర్ష జయరమాసంస్పర్శ, విమతవీరవ్రాతవిక్రమార్క. ౭౪

క. జలములు పైఁబడక మహా,నల మాఱదు శౌర్యభీమగా నీకోపా
నలము రిపుసతులకన్నుల, జలములు గనియాఱు నెంతసత్త్వం బిచటన్. ౭౫

క. కావున యశము ప్రతాపము, నే విరవునఁ బొగడఁజెల్లు నెవ్వరి నగిగాఁ
గావింపవచ్చు దీనులఁ, గావం బ్రోవంగ నీవె కారణ మగుటన్. ౭౬

ఉ. దేవసమాన నిన్ను వినుతించుట వాంఛితసిద్ధి భూమిలో
సేవసుధేశ నీయెదుట నెన్నఁగవచ్చు మదీయజిహ్వ ల
జ్జావశ మై చలింప దిఁక నద్గుణము ముందఱ నన్గుణమ్ముఁ బ్ర
స్తావన చేయనేరనియతం డతిమూఢుఁడు గానఁ జెప్పెదన్. ౭౭

గీ. విపులదుర్గ మైన వింధ్యపర్వతసీమఁ, జంద్రకాంతసౌధజాలరుచుల
రాజపురము తోడ రాయుచు గుంచిన, రత్నపురము నాఁబురంబు గలదు ౭౮

క. ఒకటొకటికంటెఁ బొడవనఁ, బ్రకటముగా నచటిహర్మ్యహస్తులు దివి ము
ట్టికలశభవుచే వింధ్యా, ద్రికిఁ గృతమున నైన కొఱఁతఁ దీర్చుచునుండున్.

క. అందు జయసేనుఁ డనఁగఁ బు, రందరనైభవుఁడు †రాజరాజ నసాధ్యం
డిందుధరభక్తినిరతుఁడు, వందిజనప్రియుఁడు మనుజవల్లభుఁ డుండున్. ౮౦

క. ఆనరనాయకు వేఁడిన, దీనులు ధనవంతు లగుచు దేశములోన
స్నానవనాథులక్రియ నతి,దానంబులఁ బరఁగుదురు ప్రదాత లనంగన్. ౮౧

సీ. అట్టివిజయసేనుఁ డధికసంపత్తితో నొకనాఁడు నవవసంతోత్సవంబు
సేయ నుద్యోగించె నాయవసరమునఁ గవులును భట్లును గాయకులును
నర్తకులును నిజకీర్తి నుతించుచు సరసభావంబున సరస నడువఁ
జెలువార వారకాంతలు సుగంధద్రవ్యహస్తలై కెలఁకుల నరుగుదేర
దొరలు లెంకలు హితులు మంత్రులును గొలువ, నశ్వరత్నము నెక్కియుద్యానభూమి
కేగి యచ్చటనొకపాదరింటిక్రేవ, సురుచిరంబుగ మాకందతరువుక్రింద. ౮౨

* తొంటిపొండెతలప. †రాజరాజౌదార్యం.

శా. అర్పింపందగు పూజ లెల్లఁ దగుమర్యాద స్సమర్పించి కం
దర్పం దత్ప్రియమిత్రుని న్సముచితోత్సాహంబునం గొల్చి యే
కార్పణ్యంబును లేక యింపెనయఁగాఁ గాశ్మీరకస్తూరికా
కర్పూరాదివసంతఖేలనములుం గావించె నుల్లాసి యై. ౮3

క. జనవరుఁ డయ్యుత్సవమున, మనములరఁగ యాచకులకు మాడలు పదివే
లును దొమ్మిదిలక్షలు గ్ర, క్కున నిచ్చెం గీర్తి దిశలఁ గొనసాఁగంగన్. ౮౪

వ. ఆసమయంబున- ౮౫

ఉ. యాచకకల్పభూజ మగు నానరనాథు మహావదాన్యునిం
జూచితి వానిచేత నిలుచూఱలు గొన్నగతి న్సువస్తువు
ల్మాచతురత్వచిహ్నములు నాఁ గయికొంటి సతంబు ధాత్రిలో
రాచగొనంబులం బగఁగురా జనుఁ గావున నెన్న నొప్పగున్. ౮౬

ఉ. అంచు నతండు రత్నపురియందలి మండలనాథచంద్రు వ
ర్ణించిన నయ్యవంతిధరణీధరుఁ డాతని చాగ మాత్మలోఁ
గొంచెము గాఁ దలంచి *నిజకోశగృహాధిపుఁ డైన లెంక నీ
క్షించి యనంతదానగుణశీలసమగ్రత †నత్యుదారుఁ డై. ౮౭

చ. ఇతని కనర్ఘరత్నములయిండ్లును గాంచనమందిరంబులుం
జతురతురంగసద్మములు సామజశాలలు నూపురాద్యలం
కృతిసదనంబులు న్వసనగేహములుం బరిపాటిఁ జూపు స
మ్మత మగువస్తుజాతము సమస్తమునుం గొనిపోవని మ్మటన్. ౮౮

క. అనవుఁడు భాండాగారికుఁ, డును విస్మయమందుచుం గడుం బ్రియ మడరం
దనలోన వెఱఁగుపడ నా, తనిఁ దోడ్కొని యరిగి వరుసఁ దగ్గృహములలోన్.

వ. మదశుకానుకృతంబు లగు మరకతంబులు ను, బరిపుష్పరాగంబు లగు పుష్పరాగంబులు ను, ధామాధికంబు లగు గోమేధికంబులు ను, ప్రభాసఫలంబు లగు ముక్తాఫలంబులును, విడంబితబాలప్రవాళంబు లగు ప్రవాళంబులును, సదృష్టవైదూర్యంబు లగు వైదూర్యంబులును, యమునానీరనీలంబు లగు నీలంబులును, రుచిరజితవజ్రంబు లగు వజ్రంబులును, గల్పితపద్మరాగంబు లగు పద్మరాగంబులును, నవధీరితమేరుశిఖరంబు లగు కనకశిఖరంబులు ను, నధరీకృతార్కరాజు లగు తేజులు ను, నుపమితదిగ్గజంబు లగు

*నిజకోశగృహస్థితుఁ డైన- †నత్యుదగ్రుఁ డై.

మత్తగజంబులు ను, గర్ణికారసువర్ణాకారంబు లగు సువర్ణాలంకారంబులును, నానాంశుకంబు లగు చీనాంశుకంబులు ను, గనుపట్టం జూపిన నవ్వాండివరుండు నివ్వెఱఁగంది తత్త్యాగసంపదలకుం గంపితశిరస్కుం డై యుండుండన కావటం బగువానిం గొనిపోవం దలంచి. ౯౦

క. అనుచరులచేత మణులును, గనకము మూటలుగఁ ద్రవ్వఁ గట్టించి నృపా
లుని గర్ణుని మీఱితి వని, కొనియాడుచు నర్థ మట్లు గొనుచుం జనియెన్.

ఉ. ఆతఁడు చన్నపిమ్మటఁ దదర్థగృహస్థితుఁ డైన లెంక సం
ప్రీతమనస్కుఁ డై నృపుని పెంపు మనంబున సన్నుతించుచు
న్నీతియు భీతియుం గలుగ నేరుపు చొప్పడ విన్నవించె న
త్యాతత మైన యాజ్ఞ వినయంబునఁ జేతులు మోడ్చి నమ్ముఁడై ౯౨

క. తనియంగఁ బట్టుకొనిపో, యినయర్థము కొలఁది మీఱు నెఱుఁగఁగవలయు
న్ననిపించెద ననవుడు న,మ్మనుజేంద్రుఁడు చులుకఁ జూచి మందస్మితుఁడై.

క. చనువాఁ డని నే నిచ్చిన, చనవునఁ గొని చన్నధనము సంఖ్య యెఱుంగం
బనిలే దిఁక నాయర్థము, కొనియేగినవాఁడె యెఱిఁగికొన్నం జాలున్. ౯౪

సీ. అనుడు నాలెంకయు నాశ్చర్యమందుచు ధరణీశ నీకు నుదారమతికి
నిప్పటియానతి యొప్పు న ట్లయ్యును బలికెద నాకన్నకంబు వినుము
పయి లెక్కకాండ్రను గయికొల్పి వెదకించి లెంక విశ్వాసంబు బొంకుచేసి
ధన మెంత గల్గినఁ దాఁ జుల్లఁజూడక యాయవ్యయంబుల నగుగవలయు
వాని వివరమెల్ల వర్గుపుగాఁ గూర్చి, నెఱయఁ దెలుపు లెక్క లెఱుఁగుకొనుచు
వ్యయముపుచ్చి నిలువ వ్రాయించికై కొంట, ప్రభుల కిదియ నీతివిభవమండ్రు.

గీ. వ్రాఁతకాని నమ్మరా దర్థగృహముల, నుంచకున్న నేమి యొక్కనాఁడె
వెరసు గూడుమనినఁ గరణము పండిత, న్యాయమునఁ గనర్థము చటఁదెచ్చు.

క. ఒకదెసఁ దెచ్చిన యాయం, బొకదిక్కునఁ జెల్లువ్రాసి యొకదెసవ్యయ మ
ట్లొకదిక్కునఁ జనవ్రాసినఁ, బ్రకటంబుగ వాఁడు మిగులఁ బాపాత్ముఁడగున్.

క. వహి వారణాసి యనఁగా, మహిఁబరఁగిన దిందుఁ గపటమార్గంబుగ నా
గ్రహమున వ్రాసినవానికి, నిహపరములు లేవు నరక మెదురై యుండున్.

గీ. రానిపైఁడి చెల్లువ్రాయుట యాయంబు, తక్కువై వ్యయం బదెక్కుడౌట
లెక్క తుడుపువడుట లిపి సందియం బౌట, చెల్లు మఱచుటయును గల్లసులు.

క. కరణము తన యేలికకును, కరణము నిర్ణయగుణాధికరణము ప్రజకు
న్నరణము పగవారలకును, మరణము నాఁ జెల్లు నీతిమంతుం డైనన్. ౯౯

ఉ. వ్రాలకు సందియంబుపడ వ్రాయక మోసము పుట్టనీక గ
ర్వాలసుఁడై సుశీలుఁ బడక యప్పటికప్పటి కిష్టబుద్ధితో
నేలికచిత్తవృత్తిఁ జరియించుచు నుండియు నెద్దియైనఁ ద
త్కాల మెఱింగి చేయునది కార్యము రాజహితాధికారికిన్. ౧౦౦

క. అధికారము గైకొని బహుధనముల నాయకునకు వ్యయము వినిపింపక యే
యధికారి యడఁచె మఱి వాఁ, డధికారియు కాక పతికి నాప్తుఁ డగునా.

క. కావున నియ్యెడ నను హిత, సేవకునింగాఁ దలంచి చిత్తములో నీ
భావించినయట్లైనను, నావన్నెవ మవధరింపు నరలోకేంద్రా ౧౦౨

వ. అట్లు కాదేని యెత్తువెరసైన నవధరింపు మని మ్రొక్కి యొకానొకశాస్త్రశిరో
మణి బట్టు పట్టుకొని చన్న రత్నధనసువర్ణసంఖ్య మూఁడిన నేఁబదికోట్లు నఱు
వదిలక్షలయ్యె నని యుల్లంబున సంతసిల్లి. ౧౦౩

క. తెలియఁగల దొకటి విను నా, సెలవున నతఁ డర్థ మెట్లు చేకొని చనినా
న్వాల దనుచు నడ్డపెట్టక, నిలుపక పంపినది చాలు నీ వని యొప్పన్. ౧౦౪

మ. అనిశం బ్రగ్గమ్మ మ్రొక్కి వాఁడు నరలోకాధీశ నీయాజ్ఞఁ గాం
చనరత్నాంచితశేఖరంబు కరణిన్ సర్వక్షమాధీశులు
న్వినయానమ్రశిరస్కులై శిరముల న్విఖ్యాతిగాఁ దాల్చి సే
వనివారై నెగడంగ నీ సెలవుఁ దప్పం జేయు నే నెవ్వఁడన్. ౧౦౫

క. ఎత్తఱి నైనను బతి దన, చిత్తగతిం దగవు మీఱి చెప్పిన పని మా
ఱుత్తర మీయక చేసిన, నుత్తమసేవకుఁడు వాఁడె యుర్వీరమణా. ౧౦౬

చ. పనిచినఁ *బోసి వాఁ డొకఁడు పంచినఁ దా నొరుఁ బంచు నొక్కరుం
†డను విది గా దటంచు నెదురాడు నొకం డొకఁ డొంటిఁ బోవరా
దను నొకఁ డప్పు రోఁగినను నాపని గాదను నొక్కరుండు పో
మ్మనఁగఁ జలించు నొక్కఁడు జనాధిప ‡యేడ్వురుఁ గష్టసేవకుల్. ౧౦౭

గీ. ఆజ్ఞదప్పుట పతి యాయువు దరపుట, కాన నర్థమెంత యైన నేఁడు
వోవుఁగాక యేను దేవర యానతి, దప్పఁ జేయుదునె హితత్వమేది. ౧౦౮

*బోయిరాఁడొకఁడు. †డనునిదిగాదటంచు. ‡యార్వురు. అని మూ.

వ. దేవ నీయానతి కనుగుణంబుగ సమూల్యరత్నాది సువస్తువు లెల్లను దాఁ
పురంబు సేయక చూపిన సతోషం తన యిచ్చకొలంది నీ యవారితంబుగా
నింతధనంబు గొని చనియె ననిన మిక్కిలి సంతసిల్లి సర్వజ్ఞు నాలెంకకు
లక్షధనంబు కనదనం బొసంగెఁ గావున ౧౦౯

క. నీకంత యీవి గలుగక, యీకడ నను గిసఁ దరంబె యేగు మనిన నా
భూకాంతునిగుణము లుపశ్లోకింపుచు నృపుఁడు మగిడి లోనికిఁ జనియెన్.

— ॥ ముప్పదియవబొమ్మకథ ॥ —

వ. మఱియు నొక్క శుభావసరంబున. ౧౧౧

క. నెఱయ మగతనము గలిగియు, నొఱపుగ జగములకు దల్లియుం దండ్రియు నా
నెఱుకపడ నొప్పమేనను, దెఱవయు మగఁడును నైన దేవరఁ దలఁతున్.

మ. అనుచు న్భోజనరేశ్వరుండు మఱియు న్సత్కాలంబున న్రత్నకీ
లనరమ్యం బగు సింహాసనముపై లక్ష్మీకళాసుందరా
ననుఁడై పాదసరోరుహం బిడు నెడ న్వారించి యాపాంతకాం
చనపాంచాలిక యిట్లను న్సరసవాచాలత్వ మేపారఁగన్. ౧౧౩

ఉ. భోజనరేశ్వరా మగిడి పొమ్మెద నెప్పటి యట్ల క్రమ్మఱన్
రాజసవృత్తి నెక్క ననురాగము గైకొని వచ్చె దింతటం
దేజముగల్గునే వసుమతిం బ్రతిలేని వదాన్యవృత్తి మా
రాజగు విక్రమార్కు సరిగాక పదం బిడఁ జెల్ల దేరికిన్. ౧౧౪

క. అతని వదాన్యత్వము విన, మతిఁ బ్రియ మగు నేని వినుము *మందారము సం
తతదానశాలియనఁ దగు, నతనికి సరిరాక వెలుక నై తలవాంచెన్. ౧౧౫

ఉ దండితశత్రుమండలుఁడు దానగుణార్థసుతుండు వైభవా
ఖండలుఁ డార్తరక్షణనికామసముద్యతమానసుండు మా
ర్తాండసమానతేజుఁడు ప్రతాపసమగ్రభుజుండు మేదినీ
మండల మెల్ల నేలె గరిమంబున నబ్ధులు నాల్గు మేరగన్. ౧౧౬

క. సాహసభూషణుఁ డొకనాఁ, డీహితమునఁ దలఁచి నిశ్చయించి కలిమిచే
నైహికసుఖమగు ధర్మో,త్సాహమునఁ బరోక్షసుఖము సమకూరఁదగున్.

క. ఈరాజ్యంబున కిటుసం,సారసుఖం బొదవె జన్మసాఫల్యముగా
నేరీతినైన ధర్మా,చారంబున నొందవలయు స్వర్గసుఖంబున్. ౧౧౭

---

*మందారము సం, తతమును సంతానముఁ దా, నతనికి,

మ. అనుచుం గల్పిత నిశ్చయుం డగు నరేంద్రాధీశు చిత్తంబు వ
ర్తన మూహించి తదీయసన్మతికి నుత్సాహంబు రెట్టింప నో
య్యనఁ దన్మంత్రివరుండు నల్లె నిరపాయస్వర్గసౌఖ్యంబు నీ
కనుమానం బగునే యనంతసుకృతవ్యాపారసంచారికిన్. ౧౧౯

సీ. అతిథిసత్కారంబు నార్తరక్షణమును దానంబు దయయు సత్యవ్రతంబు
తలచుగాఁ జేసినధర్మంబు తనతోడి నీడయై చనుదెంచుఁ దోడుగాఁగఁ
జిత్తంబు నానాటి చింతాసూరకమున్న యాత్మసాపదలు పెంపడకమున్న
ముదిమివే సంధులు వదలకమున్న రోగంబున నొక్కకీడుఁ గాకమున్న
పుణ్యమార్జింపుఁ డవసరంబునకు మొదల
గట్టియారాధనములు గూడఁబెట్టుటన్న
జీవ మెడలంగ సుకృత మార్జింపఁజనుట
యిల్లు గాలంగ నుయిఁ ద్రవ్వనేగు టన్న. ౧౨౦

క. ఈవచనం బితరులకొఱకై వినిపింపంగవలయు నది నీకడ స్వా
భావిక మైనది గావున, నీవెఱుఁగనియట్టి ధర్మనిరతులు గలవే. ౧౨౧

క. నావుడుఁ గడు మదినుత్సుకుఁ, డై విప్రులయింటఁగ్రతులునర్థమువనముల్
బావులు నూతులుఁ జెఱువులు, దేవస్థానములునిలిపెఁ దేఁకువ కెక్కన్. ౧౨౨

ఉ. ఎక్కడఁ జూచినన్ సుకృత మెన్నిక కెక్కఁగఁ గీర్తిసంపద
ల్పెక్కువిధంబులన్ ధరణిఁ బెంపు వహింపఁగ నానరేశ్వరుం
డొక్కఁడై తీర్థసేవనసముత్సుకుఁడై పరివార మెల్ల న
ల్లిక్కులయందుఁ గొల్చి చనుదేరఁగ నర్మద కేగె సొంపుగన్. ౧౨౩

చ. కరితురగాదిసైన్యపరికల్పితమార్గనివేశుఁ డౌచు ద
ర్వరిగి యవంతినాథుఁడు నిరంతరవారివిహారశీలసుం
దరతరరాజహంససముదాయసమాహితశర్మద న్నిజ
స్మరణనివారితోన్మదభుజంగము నర్మదఁ గాంచె నర్మదన్. ౧౨౪

క. కనుఁగొని కడుఁ బ్రియమున నె,మ్మనమునఁ బ్రణమిల్లి యచటిమాంధాతృపురం
బునవిడిసి యనుచరులుఁ దా, నునునదికిం జని యొనిజమనోరథమలరన్. ౧౨౫

మ. చని యాతీర్థములో సచేలముగ సుస్నానంబు గావించి నూ
తనవస్త్రాభరణానులేపముల గాత్రం బుజ్జ్వలస్ఫూర్తి గై
కొని రాజిల్లఁగ నిల్చి విప్రవరులన్ గోభూతిలార్థాది దా
ననిరూఢిం దనిపె న్రవిగ్రహణపుణ్యంబైన కాలంబునన్. ౧౨౬

గావింపం గని నన్ను హీనపదునిం గాఁజేసిన న్వచ్చినా
*నీచామేక్షణ నాదుభార్య యిట నాకిష్టంబుగా వచ్చితిన్. ౧౩౫

క. క్రమ్మఱ నిన్నుఁడు రిపునై, న్యమ్ములు పోరాడ వచ్చునవసర మని యు
ద్ధమ్మునకుఁ దోడుపడ నను, రమ్మని పుత్తెంచె నిపుడు రాజవరేణ్యా. ౧౩౬

క. నే నరుగఁగ నక్కడ నా, దానవయుద్ధమున సుదతి దలఁకెడు నిట నే
హీనవుఁడు హితుఁడు లేఁడటు, గాన సతికి నీవె ప్రాపుగాఁ దగుదధిపా.

గీ. †పాలనంబు సేయుప్రభుఁడవు నీకంటె, నొండుచోట నుంచు టురవుగాదు
దిక్కులేనిప్రజకు దిక్కునీ వటుగానఁ, దరుణి నరసికొమ్ము తంద్రికరణి. ౧౩౭

క. అని యప్పగించి పథలో, వినువారలుఁ జూచువారు విస్మయమందన్
హనుమంతునొద్దనముతో, హనుమంతునిపగిది నెగసె నాకపథమునకున్.

క. మిన్నంట నెగసి నరులకుఁ, గన్నంటిన యంతదవ్వుఁ గానంబడి య
త్యున్నతగతిఁ గనుపట్టక, చన్నం గని చోద్య మందె జనపాలుండున్.

సీ. ఆమీఁద దేవాసురాహవం బైనట్లు పంచమహానాద్యఘోషలు లెసఁగెఁ
బొమవుఁడు తలద్రెంచుఁడనువుఁడునానిట్లు పెడబొబ్బలార్పులుమునులువడియె
నంతలోపల హనుమంతునొద్దనముతోఁ గూడ నాతని చేయిగూలె ధరణిఁ
దరువాత నాలుకతో దక్షిణహస్తంబు నందియుతోఁ గాలునట్లు వడియెఁ
దోడికాలునుదెగితోంటఁగెఁజెంగులపాగ, చొల్లియంబుతో నద్రెక్కెఁదలయుఁ
ద్రింతుతోడఁగూడ ‡మొ జెట్టిదిగదొర్లెఁ, గొలువులోనఁజూడ ఘోరమయ్యె.

ఉ. ఎక్కడినుండి వచ్చె నితఁ డెవ్వఁడొ యింద్రునిబాట నంచుఁ దా
నిక్కమలాక్షి నుంచి దివి కేగి సురాసురసంగరంబునం
గ్రక్కున నొక్కఁ డిట్లు కడికండలునయ్యె నటంచుఁ గొల్వులోఁ
బెక్కువిధంబుల న్భూమినిఁ జేర్తాని విస్మయమంది రందఱున్. ౧౪౧

గీ. మీఁది మునుఁగుపచ్చి మెలఁతుక యలకలు, చ్ఛకపుట్టయప్పు డక్కజముగ
నధిపునవయవంబు లామొద్దనంబుతోఁ, గూడఁ దిగిచి బెగడుగొనకపలికె.

క. ఓనరనాయక యింకిటి, నేనుండుట తగదు సమరనిహతుని వీరు
న్నానాథుఁ గూడ నేగెద, నానతి యీవలయు నాకు నగ్నిపొరంగన్. ౧౪౪

*ఈవామేక్షణభార్యగా క్షితితలం బిష్టంబుగా వచ్చితిన్ †భారమెల్లమాన్పప్రభుఁడవు- నొండుచోటఁగార్య మొండుపుట్టు- భారమెల్లమాన్పు- ‡గుండములుద్రెళ్ళె- నెడమకాలును దెగి పుడమిబడియె. గుండ్లమ్ములు ద్రెళ్ళె.

క. నావిని మొదలన యాతని, చావున కతిఖిన్నుఁ డైన జనపతి కృపతో
నో వీరవత్ని జనకుని, త్రైవడి నిరుఁ బ్రోతు నిక్క గడఁగకు మునిపా. ౧౪౫

క. ఇది చాగముకొఱకై నీ, వదనములకడ నుంచె నిక్క పతిపోయిన స
త్పదమున కేగెద నపుడట, మదిఁ జూడఁగ నిది మె తంత్రమున్నన గాదే.

ఉ. ఆకులపాటుతోడ నసుభాకృతినై యొకవేళ నైనఁ బోఁ
కాకుచు లేక సొమ్ములకు నఖ్ఖులు పాఁపక పేరఁటంబులం
బోక తొలంగి పూఁతలును బువ్వలు దూరముగాఁగ ముండనై
యేకడఁ జేరిన న్విధవ కెన్నఁట కాక †తరింపవచ్చునే. ౧౪౭

క. చచ్చియుఁ జావక తనలో, నొచ్చుచు నియమముల నిరత విధవాత్వము న
న్నిచ్చలు మాఁదుటకంటెను, జచ్చుట మేలు సతికి క్షితి మెచ్చంగన్.

క. పతి దుఃఖితుఁ డైనను దా, నతిదుఃఖిత యగును మాని నసఁడతిగినఁ బీ
డిత యగుచు నతఁడు నచ్చిన, ధృతితోడన నచ్చునది పతివ్రత యన్నా. ౧౪౯

గీ. పుట్టలోనిపాముఁ బట్టి గారడికుండు, బలిమి వెడలఁ దిగిచి పగిది నింతి
తోడఁ జచ్చి పతి యధోగతుఁ డైనఁ దా, నుద్ధరించి సౌఖ్యమొందుచుండు.

గీ. అతని కేమికొఱఁత పతి హితంబునఁ బ్రాణ, మిచ్చినాఁడు దివికి నేగినాఁడు
రమణుఁడగుచు నచట ‡రంభాదిసతులఁగూ, ర్చెనక మాన్ప నన్నుఁ గూడ నపుడు.

గీ. ఉరక మాన్పితేని నుతివన్నెకొని యుండె, గూడు గట్టి నీళ్ళఁ గూలి యుండె
విమతుద్రావి యుండె విడుతుఁ బ్రాణంబులా, తగని చావు కీడు దగులు నిన్ను.

సీ. §అటుగాక పుణ్యమా నగ్నిప్రవేశంబు చేయింపు మాకీసుచెంద దిందు
నెన్న ముక్కోటియు నేఁబదిలక్షలు మానవు మేన రోమంబు లుండు
నన్నియేఁడులు స్వర్గ మూర్త నాయకుతోడ ననుగత యా సతి యనుభవించు
సిరులిడియాలనై విధవనై యుండుట ననుచితం బదిగాదు చాగనిమ్ము
తడయనేల యనుచుఁ దను శ్రీ ప్రార్థించిన, మాఱు వలుక లేక మనుజవిభుఁడు
కొంత యనుమతింప నంతలోఁ దజ్ఞను, లాయితంబు చేసి రాస్తు లగుచు.

చ. ధృతి మతిఁ బొంగి రాజునకు దీవన లిచ్చి నిజాధినాథు మే
నితనుకలుం దదస్త్రములు నించి ఘృతప్లుత చందనేంధనా
న్వితమగు నగ్నికుండమున నింతి వెన న్నవనీతపుత్రికా
కృతిఁ బడి యంతలోనఁ గరఁగెన్ జనులందఱుఁ బ్రస్తుతింపఁగాన్. ౧౫౪

* అవీరభటుని చావునకై † చరింపవచ్చునే, భరింపవచ్చునే, ధరింపవచ్చునే.
‡ రంభాదిసతులను గూడకుండ- రంభాదులను గూడుకొనక మున్న- § అటుగాన యుక్తమా,

గీ. అనుడు వెఱఁగు పడుచు నవనీశుఁ డంతయు, నిద్రపాల మగుట మొఱఁగియతని
గారవించి యెన్నికళ లభ్యసించితి, వన్ని నాకుఁ జెప్పు మనుచు నతఁడు.

గీ. పెక్కువిద్య లెఱుఁగఁ బృథ్వీశ నినుఁ గొల్వ, నేర్చుఁ గొన్నికళలు నేర్చుఁ దొల్లి
వాని పేళ్లు వినఁగ వలయును జెప్పెద, దాసుఁడైన నన్నుఁ దప్పఁ జూడనరె.

వ. కావున నవధరింపుము నాలుగు వేదంబులు ను శిక్షాదిషడంగంబులు ను స్మృతులు ను బురాణంబులు ను బూర్వోత్తరమీమాంసలును న్యాయవిస్తారంబులు ను నితిహాసంబులు ను నాయుశ్శాస్త్రంబు ను నీతితంత్రంబు ను నాయుర్వేదంబును ధనుర్వేదంబును శిల్పప్రతీకారంబును మంత్రప్రతీకారంబును గణితంబును మాంత్రికత్వంబును జలసూత్రంబును సంగీతంబును సాహిత్యంబును సుచిత్రకృత్యంబును నాటకంబులుఁ గావ్యంబులు నలంకారంబులు నానాదేశభాషలు ను సకలలిపిజ్ఞానంబు ను దూరగమనంబును దూరశ్రవణంబును ధురంధరత్వంబును, వశ్యాకర్షణాది షట్కర్మంబులును వాహనారోహణ చాతురియు జలస్తంభన, శిలాస్తంభన, స్థల స్తంభన, అగ్ని స్తంభన, ఖడ్గ స్తంభన, వాయుస్తంభన, రసస్తంభన, శుక్ల స్తంభన, రక్త స్తంభనాదులును మహేంద్రజాలంబును, నష్టవస్తుసముద్ధరణంబును, జితితార్థదానముష్టికరణంబును బ్రియభాషణంబును సదృశ్యకరణంబును నదృశ్యాకర్షణంబును కృషివాణిజ్యాదులును భక్తిత్రయంబును రత్నగర్భాది పరీక్షణంబును మనుష్యాది జీవపరిరక్షణంబును ద్యూతాదిఖేలనంబును యమనియమాద్యష్టాంగయోగంబును అష్టావధానంబును వైదికంబును లోకాచారంబు ను రతిరహస్యంబు ను వాద్యకౌశలంబు ను నాట్యంబును బరకాయప్రవేశంబును బరవంచనంబును, ఉపాయాపాయవివేకంబును వీరత్వంబును వాచకంబు ను గందుక కుక్కుటాండ జలపూర్ణభాండ చక్ర భ్రమణంబు ను బహురూపనటనత్వంబును వేణుదండభ్రమణంబును రాజముఖ మృగముఖ స్త్రీముఖ చోరముఖ దుర్ముఖబంధనంబును హాలిక ప్రయోగంబు నాకారగుప్తియు భావజ్ఞానంబును గ్రామణికత్వంబును లేఖకత్వంబును బరిహాసంబును వాచాలకత్వంబును నిష్కంపవృత్తియు సర్వజాతి శిల్పపరిశీలనంబును నా నీ చతుష్షష్టికళలయందును దేవరసాన్నిధ్యంబునం గొంత పరిచితుండ ననిన.*

క. భూవల్లభుఁ డాతని విద్యావిజ్ఞానంబు మెచ్చి తనలోపల సం
భావింపఁ దలంచునెడన్, దౌవారికుఁ డేగుదెంచి తగ నిట్లనియెన్.

* ఈవచనంబులోని చతుష్షష్టికళలను ప్రతికొక విధముగా మార్పఁబడినవి, సంఖ్య హెచ్చినది.

క. ఓనరనాయక తమకుం, బూనిక ఫలియింపఁ బాండ్యభూపతిమంత్రుల్
కానుకలు గొంచు దేవరఁ, గానం జనుదెంచినారు కను వినయముగన్. ౧౭౦

గీ. అనిన వారిఁ దోడితెమ్మని రాయఁడు, మగిడి యేగి యచటిమంత్రివరుల
వారు దోడ్కొనుచు వచ్చి దర్శింపించెఁ, గనకరత్నచయము నుమనుము గాఁగ.

సీ. ఆమంత్రివరులు సాష్టాంగంబుగా మ్రొక్కి నిలిచి ముందరఁ గరంబులు మొగిడ్చి
జనలోకనాయక యెనిమిదికోట్లు దీనారముల్ *నూర్వురు వారసతులు
తొంబదిమూఁడు ముత్యంబుల†కావళ్లు నేఁబదిమత్తకరీంద్రములును
మున్నూఱు జవనాశ్వములును గప్పంబుగాఁ బాండ్యభూపాలుండు పంపెనీకు
నవధరించి దండయాత్ర యక్కడమాని, యతని గావవలయు ననుచు మ్రొక్కి
‡యున్నఁ గరుణఁ జూచి యుర్వీశ్వరుండును, మోద మడర వారి నాదరించి.

ఉ. అర్థులు గోష్ఠి ॥చేయు సమయంబున వచ్చిన దర్శనంబు న
య్యర్థుల కిచ్చె నేని ప్రభు వాతఁడె కావున దివ్యవాని కా
యర్థము ముత్తియంబులు నవాంగనలుం గరులున్ హయంబులుం
బార్థివుఁ డిచ్చి పుచ్చెఁ దను బాండ్యనిమంత్రులు ప్రస్తుతింపఁగన్. ౧౭౩

క. అట్టిమహోదారుఁడు తన, పట్టణమున కేగి రాయబారులఁ గృపఁ జే
పట్టి సిరి నెగడెఁ గావున, సిట్టిగుణము లేక యొక్క నితరులతరమే. ౧౭౪

క. అనవుడు భోజుండును నె, మ్మనమున నవ్విక మ్మూర్తు మహనీయము లౌ
గొనములు గొనియాడుచు ని, గ్గనయఁగ నాసాంపుద్దక్కి యింటికిఁ బోయెన్.

శా. శృంగారాధిపతిత్వసంజనితలక్ష్మీసంగతాఁగు న్వియ
ద్గంగాకారణపాదపద్ముని త్రిలోకవ్యాపకుం గోపరూ
పాంగీకారకృతార్థితవ్రజకురంగాక్షీమనోరంగునిన్
సంగీతప్రియు సామవేదమయుఁ గంసధ్వంసి విశ్వంభరున్. ౧౭౬

శా. గంగాతుంగతరంగసంగతజటాకల్పాయమానాకృతిం
ద్వంగదోర్భగభుజంగరాజఫణరత్నజ్యోతిరుద్దీప్తసా
రంగాంకద్యుతిధౌతరాజతగిరీంద్రస్థానరంగస్థలీ
రంగద్భృంగిరిటిప్రసంగసుఖపారంపర్యధుర్యున్ శివున్. ౧౭౭

మాలిని. శశధరశకలాంకా స్సనవోనిష్కళంకా
విశదగిరినివాసీ [1]విశ్వబాధానిరాసీ

* యువతులు నూఱుపురును †కోవిలు- ‡విన్నవించుటయును విని యవనీపతి ॥చేయు
సెడలందున- చేయుసెడ నప్పని [1]విశ్వబోధానురాశి.

దశముఖవరదాతా దైత్యహింసావిధాతా
పశుపతిహరిరూపా ప్రాజ్యపూజ్యస్వరూపా ! ౧౭౮

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణవైరిమండలిక భేకఫణీంద్ర వీరఘోట్టవిభాళ కళింగదేశనిర్ధూమధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాటద్రవిళాంధ్ర మహారాష్ట్ర భూపాలరూఢ నూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రోలిపురవరాధీశ్వర వెలనాటిపృథ్వీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ శ్రీకొఱవి వెన్నయామాత్య పౌత్ర హరితసగోత్రపవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ గోపరాజప్రణీతంబైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యను కావ్యంబునందు సాహసాంకుని సాహసోపకారంబులును విటవంచని వంచకత్వంబును గర్వారాంగుని శాపమోక్షణంబును విక్రమార్కునౌదార్యంబు నన్నది యేకాదశాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

—॥ ద్వాదశాశ్వాసము. ॥—

క. శ్రీపరిరంభణసమయ, ప్రాపితనవకుంకుమాంక భాసురనిజదే
హాళికమితసాంద్రనీరద, రూపు న్సురవిమతనిహితకోపాటోపున్. ౧

చ. హృదయమునం దలంచి ధరణీశుఁడు క్రమ్మఱ నొక్కవేళ నా
త్రిదశవరాసనంబున కతిప్రమదాస్పదమైనరాజ్యసం
పద నరుదేరఁగా నతని భావము గన్గొని యుల్ల నవ్వచుం
దదనుమతంబు మాన్పి విదితంబుగ నచ్చటిబొమ్మ యి ట్లనున్. ౨

—॥ ముప్పదియొకటవబొమ్మకథ ॥—

క. ముప్పదిమూఁటులు క్రమ్మఱి యప్పుడ చనుదెంచినాఁడ వాతనికథ లి
ట్లొప్పఁగదా యింకనొకకథ, చెప్పెద నీచేత నీకుఁ జెల్లదు చుమ్మీ. 3

ఉ. సజ్జనరక్షణోన్నతవిశాలభుజాయుగళుండు సర్వసం
పజ్జితకిన్నరేశ్వరుఁ డపారభటోద్భటవైరిమేదినీ
భృజ్జలజక్షపాకరుఁడు భీమబలాఢ్యుఁడు విక్రమార్కుఁ డా
యుజ్జయినీపురంబున గుణోర్జితుఁడై ధర యేలుచుండఁగన్. ౪

క. జననుతుఁడు శాంతిశీలుం, డనఁగా నొకభిక్షుకుండు హరిమూర్తికిఁ దా
నెనయగు భూవల్లభునిం, గనుఁగొనఁ జనుదెంచి ఫలము కానుకయిచ్చెన్.

క. ఇచ్చినఁ గైకొని నృపుఁ డిటు, విచ్చేయుం డనుచు గారవించుచు నతనిన్
సచ్చరితుఁ డనుచు నాసన, మిచ్చి యుచితగోష్ఠి జరపి యొలమిని ననిపెన్.

వ. ఇ ట్లనిపిన తదనంతరంబున- ౬

గీ. ఆఫలంబు తనగృహాధ్యక్షు చేతికి, నిచ్చి లేచి లోని కేగె విభుఁడు
మఱియు నాతపస్వి మఱునాఁడు గ్రొత్తగా, నొక్కపండు దెచ్చి యొసఁగెఁ బతికి. ౭

శా. ఆపండు న్నృపుఁ డట్లు పుచ్చుకొని భాండాగారిచే నిచ్చి ని
శ్లేపారన్ఫలహస్తుఁడై యవసరం బీక్షించుచు న్భిక్షుకుం
*డేప్రొద్దుం గవితావిలాసమున నర్కేందుప్రతీకాశుఁ డా
క్ష్మాపాలుం గొలువంగ నయ్యె దశవర్షంబు ల్వినోదంబుగన్. ౮

---

* డేపారం గనరానివేషమున లంకేశప్రతీకాశుఁడై.

చ. అటు లోకనాథుకు కౌస్తుభ మాతఁడు దెచ్చినఁ బెంచినట్టి మ
ర్కటమున కిచ్చె నాకపియుఁ గైకొని మూర్ఖుని చూచి మెచ్చుచుం
గటుకనఁ బండులం గొఱుకఁగా నొకరత్నము గింజమూర్తి యుం
దటఁ బడియె న్నిజప్రభలఁ దద్గృహమండప మ్మస్తవన్నిగాన్. ౧౦

సీ. ఆరత్న మీక్షించి యాశ్చర్యమున విభుఁ డట గృహాధ్యక్షుఁడై నట్టి తెంకఁ
బిలిపించి యిన్నాళ్ళు ఫలములు దెచ్చిన న్నరిగి మాణిక్యంబు లైనవాని
నన్నిటిఁ దెచ్చిన *నాదాఁపుటకు మెచ్చి నాసికి వసి యిచ్చి వరుసఁ బిదప
శాంతిశీలుం డటు చనుదెంచుటయుఁ జూచి యనఘ నీకిట్టి యనర్ఘమణులు
నాకు నిచ్చి యేమి నాయెడఁ గైకొనఁ, దలఁచినాఁడ విప్రుడు విలువఁ జూడ
నొక్కరత్నమునకు నుర్వి యంతయుఁ జాల, దన్నిరత్నములకు నద్దియిత్తు. ౧౧

క. అనవుఁడు నాభిక్షుకుఁ డో, జననాయక దీనికంటె సమధికగుణమూ
పనిగలదు గాన వచ్చితి, ననఘుఁడ వభయుఁడవు సాహసాంకుఁడవగుటన్.

చ. క్షితివర నాప్రియంబు విను కృష్ణచతుర్దశినాఁటిరాత్రి యు
న్నత మగుమఱ్ఱిక్రింద మసనంబున నున్న పిశాచపంక్తి న
న్నుతు లొనరించి హోమము మనోరథ సిద్ధికిఁ జేయువాఁడ నే
కతమున నీవు నచ్చటికిఁ గ్రక్కున ర మ్మటు నాకుఁ దోడ్పడన్. ౧౩

చ. అనవుడు నింతకాలము ప్రయాస మిదేటికి నాఁడె చెప్పినం
బనివిననే యడంచి యొక బ్రహ్మముఁ జేసితి నేఁడు నీవు చె
ప్పిన సమయంబు దప్పక యభీష్టము నీకొనగూర్ప వచ్చెదం
జనుమని వీడుకొల్పి నృపచంద్రుఁడు మానస ముత్సహింపఁగన్. ౧౪

వ. అంతఁ గృష్ణచతుర్దశి వచ్చినం దద్రాత్రి సమయంబున. ౧౫

క. నీలాంకితభూషణములు, నీలాగురులేపనములు నీలాంబరముల్
నీలోత్పలములు నిజదేహాలంకారములు గాఁగ నతఁ డొక్కండున్. ౧౬

సీ. కరవాలహస్తుఁడై పురము వెల్వడి వీరభావంబుతోఁ బూర్వభాగమునను
డాకినీచండ తాండవసముద్దండంబు ఘూకఘూత్కారాది ఘోరపదము
సంహృతశవదాహసమయసముజ్జ్వలచ్చటచటధ్వనివహ్నిసంకులంబు
సకుటుంబవృద్ధజంబుకభీషణాక్రోశసంతతబధిరితాశాంతరంబు

* నాఁడాఁపురమునకు మెచ్చినదానికి నవియిచ్చి శివప,

కర్పరాస్థిశూలకంకాళనృకపాల, దారుణంబు భూతకారణంబు
నాగభయరసంబునకు నాస్పదం బైన, యాశ్మశానభూమి కరిగి యచట.

క. వటతరువుక్రింద ననలో,త్కట మగు గుండంబుపొంతఁ దపసిం గని యే
మట పనివంపుము నావుడు, భటభావముఁ బొగడి కార్యపరుఁడై యతఁడున్.

వ. ఇచటికిఁ గ్రోశమాత్రమున నొక్కశింశుపావృక్షం బున్నది యందు విలగ్నుం డగు బేతాళుం డున్నవాఁ డతనిం గొంచు ర మ్మతని మానంబునం గాని రాఁ డని పంచిన నట చని యనేకవిహంగభుజంగ పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస సతతనివాసం బగు నమ్మహామహీరుహంబు డగ్గఱి తదీయశాఖావసక్తావన తచరణుండు నవలంబమానహస్తుండు ను నధోముఖుండు ను నగు నాభూత ప్రముఖుం జూచి. ౧౯

సీ. తరుశాఖ్యా కాళ్ళుబతగు లూఁత్సునంతలోఁ జేతులుపట్టినం జేతు లూడ్చి
మఱియుఁ గాళ్ళం బట్టి మొఱవెట్ట నాతని మెడమీఁదనిడుకొనిపుడమి కుఱికి
బంటున కుచిత మా పనికిఁ బంపక భిక్షుకుండు పిడుఁగుమోవఁ గోరె పనిచె
ననిదూఱఁగాఁ బిశాచాగ్రేసరుఁడు మీఁదికెగసి యెప్పటియట్లతగిలియుండ

భూవరుండు మోసపోయితి నని తాను, మీఁది కేగి వీఁపుమీఁదఁ బెట్టి
కొనుచు డిగ్గి యేమియు ను బల్కనోడుచుఁ, గదలివచ్చెఁగార్యగౌరవమున.

క. ఆయెడ బేతాళుఁడు జన,నాయకుఁ బరికించి వేఁడి నరవర భార
వ్యాయామము మఱచి సుఖో,పాయంబునఁ దెరువు జరుగునని కథఁజెప్పెన్.

వ. అది యెట్లనిన. ౨౨

గీ. అఖిలలోకవిదిత మైన కాశీపురంబునఁ బ్రతాపముకుటుఁ డనఁగ రాజు
కలఁడు వాని కిష్టకాంత సోమప్రభ, యనఁగఁ గలదు పేరు సార్థముగను.

క. ఆదంపతులకు సుతుఁడు ప్ర,మోదాకృతిఁ బుట్టె వజ్రముకుటుఁ డనంగా
మేదినిఁ బరఁగుచు నన్నఁగ,శ్రీదనరారంగ మరునిచెలువు వహించెన్. ౨౪

క. ఆరాజసుతుఁడు బుద్ధిశ,రీరుండను మంత్రిసుతుఁడు ప్రియసఖుఁడుగ నా
నారూపవినోదముల వి,హారంబులు సలుపుచు న్మహావ్యసనుం డై. ౨౫

ఉ. ఇష్టసఖుండుఁ దా నడవి కేగి మృగంబుల వేఁటలాడుచుం
గ్లిష్టశరీరుఁడై కొలని క్రేవ జలార్థము చేరి కన్యకా
సృష్టికి నాద్యలో యనెడు చెల్వలు*గొల్వఁగఁ దారకాంతర
స్పష్టహిమాంశురేఖ కిది సాటియనం బొడఁగాంచె నొక్కతెన్. ౨౬

---

*గొల్వఁగ నొప్పు మంగళా, స్పష్టహిమాంశురేఖకిది సాటియనందగు కొమ్మఁ గన్గొనెన్.

చ. అనుపమ బాహులోచనకుచాస్యకళల్ గొనివచ్చినావు తెం
డని బిసమీనచక్రనలినాథులు నీళ్ళను ముంచి వచ్చి శో
ధన మొనరించి చేకొను విధంబున నంబుజహారరంబు పొం
*తను విహరించు బాలికయు ధారుణినాథతనూజుఁ జూచినన్. ౨౭

క. ఇరువురచూపుల మదనుఁడు, శరములుగాఁ జేసి పులకసముదయ మొదవన్
సరి నయ్యిరువురమనములఁ, గరఁగించెం బ్రేమరసము గడలుకొనంగన్.

ఉ. అంబురుహాక్షి యప్పుడు ప్రియంబున నొందలిగల్వపువ్వుఁ గ
ర్ణంబునఁ జేర్చి, దంతశిఖరంబుల నుగ్గొనచేసి, పాదప
ద్మంబునఁ బెట్టి, వక్షమున దాపి, మనోగతి లక్షణంబు వ
క్త్రంబునఁ దోఁపకుండఁ, జెలికత్తెలు గొల్వఁగ నేగె నూరికిన్. ౨౯

క. ఇటనా కుమారుఁడై వజ్రముకుటుండు ప్రియసఖునకుఁ దన్ముఁ గొల్వఁగఁ బురికా
దట సరుదెంచియు నొకచోఁ, గట నుండెం దెలియరాని †కనుబేటమునన్.

వ. ఇట్లా కన్నియ నామగ్ధాను జన్నప్రేమాతిశయంబు తెలుపఁగ మిగులఁ బొగు లుచు దాని తగులు వగల నొగులుచున్న రాజకుమారుం దెలుపకుండుట బుద్ధిగా దని బుద్ధిశరీరుండు డగ్గఱి నీ కింత చింత యేల విను మా కోమలి తల మీఁది యుత్పలంబు కర్ణంబున జేర్చుకొనుట కర్ణోత్పలుం డను రాజుగలఁ, డది దంతఘట్టితంబు సేయుట దంతఘట్టకుం డనుదన్మంత్రి గలం, డది పద పద్మంబున మోపుటం జేసి పద్మావతి యను, నది హృదయంబున నత్తుట నీవ హృదయేశ్వరుండ, వని సూచించె నప్పుడే నిశ్చయించితి నాకర్ణోత్ప లుండు ‡కుంతలదేశం బేలుచుండు నని వింటిమి. ౩౧

ఉ. ఆతనిమంత్రిసూనుతు ధవదంగనగా నొనరించువాఁడ ర
మ్మా తలపోఁత లేల యని మానవనాథతనూజుఁ గొంచు న
న్నీతనిగూఢవేషముల నేగుచుఁ §గొంతలకంబు చేరి మా
[1]ర్గాతిథివృత్తి నొక్కతె గృహంబున నిల్చి యనుక్రమంబునన్. ౩౨

సీ. ఈపురం బేలురా జెవ్వఁ డాతని మంత్రి యెవ్వఁ డాతనికూఁతు రెవ్వరొక్కొ
యింతయు నెఱుఁగుదువే యని యడిగిన నుర్వీశ్వరుండు కర్ణోత్పలుండు
తన్మంత్రివర్యుండు దంతఘట్టకుఁడు తత్తనయ పద్మావతి యనఁగఁ గలదు
దానికి నే నిష్టదాసినై వర్తింతు నని యది చెప్పిన నాత్మఁ బొంగి

---

*నిలిచియున్న బాలికయు. †కనుజతనమునన్ ‡కళింగదేశం §నేగికళింగపురంబుసొచ్చి
1ర్గాతురవృత్తి.

మంత్రిపుత్త్రుఁడు తనమాట సిద్ధవమైన, నతని నూఱడించి యదియ యటకు
దూతిగాఁగ మొదలుదొరకొని తమరాక, చెప్పి పుచ్చి రపుడు చెలియకడకు.

క. అది చని యొక రాకొమరుఁడు, సుదతీ సీతలఁ బెఱింగి † సుగుణత యొండం
గదియఁ జనుదెంచి సమ్మద, మొదవఁగ నాయింట విడిసి యున్నాఁ డనినన్.

వ. అద్ది విని గూఢభావం బేర్పడకుండ దానిని భర్జించి రోషమిషంబునం గర్పూర మలయజ సాంద్రంబు లగు రెండుచేతుల దాని రెండుచెక్కులం దనపది వ్రేళ్లు నంట వ్రేసిన నది ఖిన్నవదనయై తిరిగి చనుదెంచి తత్ప్రతాపమానంబు చూపిన నారాకొమరుం డింక నాశ లే దని యుస్సు రనినం దత్సహచరుం డగు బుద్ధిశరీరుం డి ట్లనియె. ౩౬

సీ. చింతింప కిఁక దీని చెక్కిళ్లఁ దెల్లని పదిరేఖలుగ వ్రేసి పంపు టరయ
నిదిశుక్లపక్ష మీపదిదినంబులుఁ బుచ్చి ర మ్మని చెప్పుట నమ్ము మనుచుఁ
దెలిపి యాపదిదినంబులుఁ బుచ్చి యాదాసిఁ బ్రార్థించి యెప్పటియట్ల పనుప
నది తొంటిక్రియ మాటలాడఁగాఁ గుంకుమనూఱెడి నఖఁ బిల్చినోఁ మీఁద
దీని నడుపు మనుచుఁ దెగి మూఁడువ్రేళ్లువ్రే, యుంచి వెడలనడిచె వంచనమున
మగిడివచ్చి కుంకుమద్రవాంకితము లౌ, పెట్లు సూపె నది యభీష్టమమర. ౩౭

గీ. చూచి యాన తేమిఁ ‡ జూకురుఁ బొందుచు, చచ్చుటొప్పు ననుచు వెచ్చనూర్పు
వజ్రముకుటుఁ బొగల వల దని తత్సఖుఁ, డాన గలుగఁ దెలిపి దాసిఁ బిలిచి.

వ. ఆకన్నియ రజస్వల యై యుండంబోలుఁ గావున నెట్టిగా నీమూఁడు వ్రేళ్లు వ్రేయుంచి త్రోలించె నిమూఁడు దినంబులుం గడపి యింక నొక్క తోయంబె యరుగవలయు నని పెండుకొసిన నది యుం గ్రమంబున నాలుగవనాఁడు కన్యకాసౌధంబునకుం జని మగిడి వచ్చి. ౩౮

మ. నగుమో మొప్పఁగ నేఁటిమాట వినుచు న్నన్నాదరింపంగ నే
నుఁగు తిద్వాళి మదించి కంబము వెస న్నుగ్గాడి యేతెంచిన
న్గానల న్వడలంగ రా దనుచు నంభోజాక్షి పీఠంబుపై
డిగజాఱ న్ననుఁ ద్రాటఁ గట్టి విడిచెన్ డెఁదంబు బిట్టుల్లఁగాన్. ౩౯

క. అనవుడు తన్నార్గంబునఁ, జనుదెమ్మను టయ్యె ననుచు జనపతిసుతునిం
గొనిచని యాపీఠముపై, నసిపె నతసి మీఁదివార లటు చేదుకొనన్. ౪౦

---

† సుందర మొదలక్ - సుగుణతనమునన్. ‡ సుగ్గుఁచుఁ బొక్కుచు.

శా. ఆసాధ్యాంతర సీమ రత్నమయపర్యంకంబుపై నుండి త
ద్దాసీలోకకృతోపచారుఁ డగుచుం దాంబూల పుష్పాదు లు
ల్లాసం బందఁ జెలంగి కైకొనుచు బాల స్నిగ్ధదేహం బరి
హాసోక్తిం బరికించి రాకొమరుఁ డేకాంతంబునం బ్రోడయై. ౪౧

క. తలఁపునకుఁ జొప్పగు నన్నగ్గల మగుతమకమున బాలఁ గౌఁగిట నిడి మైఁ
బులకలు మొలవఁగఁ దలకొని, చులుకగ రతిసుఖముచవులు చూపుచుఁ గవిసెన్.

ఉ. ఈగతిఁ బెక్కునాళ్ళు సుఖియించుచు నుండి విదేశభూమిలో
నేగతి నున్నవాఁడొ తన యిష్టసఖుం డని యిచ్చలోనఁ జిం
తాగతుఁడైన దీనికిఁ గతం బిట నేటిది చెప్పు మన్న నా
త్యాగమనంబుఁ దన్మతియు నాతని యున్కియుఁ జెప్పె నేర్పడన్. ౪౩

క. అది విని నీకాపుఁడు నా, హృదయస్థితి యెఱుఁగు జాణఁ డిక్కియ దాసీ
సదనమున నొగులుచుండఁగ, నది యేలా చెప్ప వాతఁ డాప్తుఁడు గాఁడా.

క. అతనికి విందొనరింతుం, జతురుఁడు నను మెచ్చుఁ బాయసముఁ బక్వాన్నా
న్వితముగ ఘృతముం గొనిచని, యతిముదమునఁ బెట్టియుంటి కరుదెమ్మనుచున్.

సీ. ఆపదార్థములు రయమ్మున సమకూర్చి యాత్రాడు వెంటనే యనుప నతఁడు
చని దాసిగృహమునఁ దనయిష్టసఖుఁ గాంచి బాలిక యిదె కందుకని చెనవిన
నకట నాయుష్షుఁ జెప్పరి యుండ నైతివి తమమూఁది చిత్తంబు దరలుఁ గాన
నతులిష్టచెలికాసి సైతురె నాకును విషము వెట్టెదె దొడ్డ విందువని చెఁ
జూడుమనుచు నతఁడు శునకంబునకుఁ బెట్టె, నదియుఁ దినుటతడ నెయువనిఁ గూలె
నెదిరివారిఁ చిత్త మెఱుఁగి వర్తించెడు, వారికేల కీడు వచ్చు నరక. ౪౬

వ. ఇట్లు దృష్టాంతంబు చూపి సింహిక గాఢంబున నేగి యతనికి భోజనంబు
పెట్టితి నని చెప్పి మధుపానమత్త యగు నమ్మత్తకాశినికి లోఁదొడ గోరు
నాట మూఁడు పోటులు వరుసం బొడిచి పాదభూషణమ్ము గొని రమ్మిటఁ
గార్యంబు చూచుకొందమని యనిపిన నతండు సని యాక్రమం బొనరించి
యందియం గొని వచ్చిన. ౪౭

ఉ. అక్కడ మాని తత్పురి యుపాంతమున న్వనసంబులోన గో
రక్షుఁడు మీననాథుఁడు ధరం జరియించుచు విశ్రమార్థమై
యొక్కెడ నిల్చినారొ యన సిద్దలు నుద్ధతి సిద్ధవేషులై
యొక్కమఠంబు గట్టుకొని యుండిరి శూలము కేలఁ గ్రాలఁగన్. ౪౮

క. ఒకనాఁ డటు కర్ణోత్పలు,నికొడుకు మృతుఁడైన నెఱిఁగి నీతివిదుఁడుమం
త్రికుమారుఁడు నృపసుతుచే,తికి నూపుర మిచ్చి సంతఁ ద్రిప్పఁగఁ బనిచెన్.

క. అమ్మెద నని చూపుము తెగ, నమ్మకు మఱి దీనిజాడ లడిగిన నీచి
త్తమ్మునఁ గలఁగక నాకీ, సొమ్మిచ్చెను గురుఁ డటంచుఁ జూపుము నన్నున్.

సీ. అనవుడు నాఁగాక యని పురంబున కేగి యంగడి నమ్మఁజూపంగ నొకతె
మఱిపావ సొమ్మని మంత్రికిఁ జెప్పిన నాతఁడు సొమ్ముతో నతనిఁ బట్టి
పృథివీశుముందఱఁ బెట్టినఁ గలుషించి చెప్పరా యిది యెట్లు చేరె ననిన
నే మ్రుచ్చుఁగాను మీకీజాడఁ జెప్పెద బంటుల నావెంటఁ బనుపు మనుచుఁ
గొందఱారెకులన దోడఁ కొనుచువచ్చి, నాకుసొమ్మిచ్చెనీగురునాథుఁడనుచుఁ
జూప వారలుమదిఁ గనఁ జోద్యమంది,యట్టివేషంబునకు శంకయుంబునొంది.

క. ఓగురునాయక యీ సొ,మ్మేగతి నినుఁ జేరెఁ జెప్పవే తె మ్మనినన్
జోగులము మేము మాకట, రాఁగూడదు గాన రాజు రమ్మనుఁ డిటకున్.

క. అతనికిఁ జెప్పెద మనవుడు, నతివేగమ యేగి వార లటు వినిపింపన్
క్షితిపతియును మఱి నతిని,స్మితుఁడై చను దెంచి కపటసిద్ధుని మ్రోలన్.

క. వినతుఁడై యున్న యాతని, గనుఁగొని నీపేట దంతఘట్టకుసుత డా
కిని వై యీమసనములో,నను రాత్రులు దిరుగు నది దిగంబర యగుచున్.

క. ఈరాత్రి నీకుమారుని, మారిమసఁగినట్లు చంపి మలయఁగ నేనా
ఘోరాతిశూలనిహతిఁద,దూరుస్థలి నొంచి చరణ మొడియఁగ నెగసెన్.

క. కాలు విదిర్చిన నందియ, కీలెడలినఁ బుచ్చుకొంటి క్షితినాయక యే
స్త్రీలను జంపరు గావున, నాలలనను వెడలనుపు మంతియ చాలున్.గీ.

క. అనవుడు వెరఁగంది భయం,బున మంత్రితనూజసాధమున కంగనలం
బనిచి తొడపైఁ ద్రిశూలం, బునఁ బొడిచిన యట్టులున్న *పోటులు దెలిసెన్.

గీ. తెలిసి శోకరోషకలుషుఁడై యారాజు, మగిడి పురికి నేగి మంత్రికూఁతు
దయ్యమనుచుఁ బ్రజలుదలఁకఁగా వెడలఁగొ,ట్టించెఁజూడనిదికడిందియనుచు.

శా. ఆకన్యామని దుఃఖమూలమునఁ బ్రాణాంత్యంబు చింతింపఁగా
నాకాశీపురరాజపుత్రకుఁడు వ్యాఘ్రాకారుఁడై తన్నన
శ్లోకం బార్చుచు †వెడ్డుజోగిఁ దనయిష్టంగా నెఱింగించి య
స్తోకం బా నిజరాజ్యముం దెలుపుచుం దోడ్తెంచు నేగెం బ్రియన్. గీ

*భూపతిదెలిసెన్ †వేడ్కజోగి.

క. తదనంతరంబ యొక నా,ల్గుదినములకు దంతఘట్టకుఁడు సతియును దా
మదిఁ *గూఁతుశోకదహనము,పొదివినఁబరలోకమునకుఁబోయెం బెలుచన్.

క. ఆపాపము గడపటఁ గా,శీపతిపుత్త్రుండో యతనిచెలికాఁడో యీ
భూపాలుఁడో వీరలలో, నేపురుషుం బొందుఁ జెప్పు మెఱిఁగినకొలఁదిన్.

సీ. ఎఱిఁగి చెప్పకయున్న నిప్పుడే నీతల పదివ్రక్క లైపడు నిది నిజంబు
కావునఁ జెప్పుమా నావుడు నిఁక నూరకుంట మోసం బని యుర్వీవిభుఁడు
కామాతురుం డౌచుఁ బ్రేమ రాకొమరుండు †తనపనిఁగాఁ జేసికొనుటతగవు
సచివసూనుఁడు నిజస్వామికార్యమునకు మర్మంబుసేయుట ధర్మపథము
తలవరులచేత వానివర్తనము లెల్ల, మొదలఁ దెలియక యదినిజంబుగఁ దలంచి
చేసెఁగావున దురితంబు చెందుఁ బ్రభుని, రాష్ట్రకృతమైనపాపంబు రాజుఁ బొందు.

క. అనవుడు బేతాళుఁడు స,మ్మనమునఁ గొనియాడి యతని మానత్యాగం
బున నిలువక యెగసి రయం,బునఁ జని తరుశాఖఁ దగిలెఁ బూర్వస్థితితోన్.

వ. ఇట్లు విడిపించుకొని పోయిన. ౬౪

క. ఆనరపతి క్రమ్మఱఁ జని, పినుఁగు క్రియ వీఁపుమీఁదఁ బెట్టుకొని చనం
గా నొకకథ నెపమున స,మ్మానము విడిపించి యతఁడు మగుడం బాఱెన్.

వ. ఇట్లు మొదలికథంబోలె సారెసారెకుం గథలు చెప్పి మఱుఁగులైన సదుత్త
రంబు లందుచుం బరికించుచు నిరువదియేనుమాఱులు దాఁక రాకపోకలనల
యించి యతనివివేకంబునకు స్థిరోద్యోగంబునకుం బరిణమించి బేతాళుండు
మే లొనగూర్పం దలంచి. ౬౬

క. నరనాథ సర్వలక్షణ,పరిపూర్ణుఁడ వంచు నిన్ను బలిసేయ మదిం
బరికించి కపటభిక్షుకుఁ, డరుదుగ ననుఁ దోడితేర ననుపుట గంటే. ౬౭

గీ. నన్నుఁగొంచు నేగ నిన్నును సాష్టాంగ, మెఱుఁగుమనిన మ్రొక్క నెఱుఁగ దొల్లి
నేఁడు నిన్నుఁ జూచి నేర్చెద నిప్పుడు, మ్రొక్కి చూపు మనుము మోసపోక.

క. ఇటు మ్రొక్కుమనుచుఁ జాఁగినఁ, దటుకున నడిదమున వాని తల ద్రెంచి సము
త్కట మగు ననలములో నొ,క్కట వైవుము సిద్ధులెల్ల ‡గలిపడునీకున్.

చ. అనవుడు నట్ల యియ్యకొని యాతని మూఁపునఁ బెట్టుకొంచు దె
చ్చిన మది మెచ్చి వాఁడు మును చెప్పిన రీతిని మ్రొక్కుమన్న నే

* గూఁతుశోకదహనంబున † తనదానిగా ‡ గనఁబడు.

రనిక్రియఁబల్కిన న్నతి ధరం బ్రణమిల్లిన నానిమస్తకం
బనువునఁ ద్రెంచి పావకున కాహుతిగా నొనరించి సిద్ధుఁడై. ౨౦

గీ. ఆత్మరక్షణార్థ్యుఁ డగువాని నటువేల్చి, నంత భూతనాథుఁ డతని మెచ్చి
యెప్పుడైనఁ దలఁపు మేవచ్చి నిల్చెద, సిద్ధు లెనిమిదియును జెందునవియు.

క. సురలటు పేర్కొని విద్యా, ధరరాజ్యము గలుగ నొసఁగి తద్గుణముల క
చ్చెరువందుచు నేగిరి భూ, వరుఁడును బేతాళునవిపి వచ్చెం బురికిన్.*

శా. ఈసామర్థ్యము నేర్పుఁ దెంపు నణిమాధీశత్వము న్లేక నీ
క్కీసింహాసన మెక్క జూనె మదిలో నీక్షింపుమా యన్న ను
ల్లాసం బెల్లఁ దొఱంగి తద్గుణగణశ్లాఘాపరుం డౌచు ల
జ్జాసంగవ్యథఁ గ్రమ్మఱం జనియె భోజక్ష్మాభుఁ డింటికిన్. ౨౩

— ముప్పదిరెండవబొమ్మకథ. —

క. తదనంతరంబ యా ము, ప్పదిరెండవబొమ్మయైనఁ బద మిడు మని స
మ్మదమున నేఁగఁబల్కెఁ గునని, మదిలో వలఁదలఁచియతఁడు మఱునాఁ డెలమిన్.

క. సన్మునిహృదయారాధితుఁ, జిన్మూర్తిఁ గృపావిశేషు శేషాభరణు
న్మన్మథమదగజకేసరి, జన్మజరామృత్యురహితు సర్వేశ్వరునిన్. ౨౪

క. డెందంబునఁ దలఁపుచు సం, క్రందనమణిపీఠ మెక్కఁ గడఁగెడు నెడ నా
కందువ నిలిచిన బొమ్మ వ, సం దిన్నని నగవుతోడ జనపతిఁ బలికెన్. ౨౫

చ. వలదననేల యిట్టి దురవస్థలఁ బొందఁగ నేల నీకు భూ
తలమున విక్రమార్కుగతి ధర్మము సత్యము సాహసంబు ని
శ్చలముగ నిల్పలేని మనుజప్రభుఁ డీదెస మెట్టఁజూచినం
దలఁపులు నిష్ఫలంబు లగుఁ దత్త్వ మెఱుఁగని బుద్ధి నిన్నిటన్. ౨౬

చ. అతని గుణక్రమం బెఱుఁగు మయ్య భుజాబలభీమసేనుఁ డా
తతరణకౌశలార్జునుఁడు ధర్మయుధిష్ఠిరుఁ డార్తరక్షణా
చ్యుతుఁడు కృపాదిలీపుఁ డరిసూదనభార్గవుఁ డర్థబోధవా
క్పతి విభవామరేంద్రుఁ డనఁగా నతఁ డుజ్జయినీపురంబునన్. ౨౭

చ క్రతువు లనేకము ల్నడిపి గౌరవ మేర్పడ నుర్వి సప్తసం
తతులును నిల్పి వేదనిసదంబులు విప్రగృహంబులందు నం

*ఈకందమునకు మాఱుగా, వ. అనిన నట్లు విక్రమార్కుండు సంకల్పసిద్ధుండయ్యెఁగావున-
అని యొక ప్రతిలోఁ గల-

తతముఁ జెలంగ దీను లతిదానముల న్నగడంగ ధర్మసం
గతి మెఱయించె రాజ్యవికారము లెవ్వియుఁ జెందకుండఁగన్. ౭౯

చ. కఱవులపే రడంచి యుదకంబుల నెప్పుడు నర్ణవాకృతిం
జెఱువులు నిండియుండఁ దమసీములఁ దప్పక నాల్గుజాతులుం
దఱచుగ ధర్మము ల్నెఱపఁ *దస్కరజాతుల నప్రమత్తత
న్నెఱయఁగనీక సజ్జనులు మెచ్చఁగ శాశ్వతకీర్తికాముఁడై. ౮౦

ఉ. అంబుజమిత్రవంశ మని యార్యులు సన్నుతి సేయఁగా సము
ద్రంబులు నాల్గుమేర లగు ధారుణి యంతయు నేలుచుం బ్రతా
పంబున రాజు లెల్లఁ దన పంపు చరింపుచుఁ గొల్వఁ గార్యఖ
డ్గంబుల వైరులం దునిమె గట్టిగ సత్యము నిల్పుకోరికన్. ౮౧

సీ. సత్త్వంబునను మహైశ్వర్యంబుగా గెల్చి వసుధేశులను వాత్మవశులఁ జేసి
వరరత్నకనకాది వస్తువు లన్నియుఁ దనసొమ్ముగాఁ జేసికొని యతండు
హయమేధములు మొదలైన యాగములందుఁ గూడి దేవత లెల్లఁ దోడుపడఁగ
బడుగులు వేఁడినఁ బ్రాణంబులైనను వంచింప కొసఁగెడు వ్రతము వట్టి
సర్వదిక్కులందుఁ జాటించి యర్థులఁ, గూడఁ దిగిచి వారు గోరినట్టి
యాళ్ళ నర్థమును యథోచితంబుగ నిచ్చి, శాసనంబుగాఁగ శక మొనర్చె.

వ. భువిలో నభూతపూర్వంబు నద్భుతంబు నగుకృత్యంబు శకం బనం బరఁ
దొల్లి జరుగు శ్రీరామశకంబు యుధిష్ఠిరశకంబు నణంచి నిజశకంబు నిల్పిన
నందానందాది సంవత్సరాద్యమ్మున విక్రమార్కశకంబై చతుర్లక్షజ్యోతి
శ్శాస్త్రగతిప్రవర్తకం బయ్యె ౮౩

గీ. నదుము శాలివాహనశకంబు గలిగియుఁ, జెడక యుత్తరమునఁ బుడమిలోన
నెన్నిచూడఁ బదియు నెనిమిదివేలేఁడు, లతనిశకము రూఢి వలరఁగలదు. ౮౪

క. ఈపాటి మహిమ గుణములు, నీపాలం గలిగె నేని నేఁ జెక్కు వృథా
టోపంబులు వల దని యో, క్ష్మాపాలక నిన్ను మాన్పఁ జలమో ఫలమో.

క. అని చెప్పి మఱియు నాతని, మన మలరఁగఁ బలికె నిన్నిమాటలు మానే
ర్పున నతనిమహిమ గొలఁది, †న్నివసింపించితి నింతె కాక నీవల్పుఁడవా.

క. నరనారాయణులనఁగాఁ, బరఁగెడు హరిమూర్తు లుర్వి ఫల్గునదామో
దరులై పుట్టిరి నాఁడా, నరుఁ డతఁడై పుట్టినాఁడు నరవరతిలకా. ౮౭

* దస్కరజాతుల † వినిపించిననింతనేమి.

క. ఈకలియుగమున విద్యల, కేకడఁ జేపట్టు లేమి యెఱిఁగి పలికె వా
ణీకాముని వినిపించిన, నాకమునుభవుండు సెప్పె నచ్యుతుతోడన్. ౯౦

*గీ. అచ్యుతుండు విద్యలైశ్వర్యమునఁగాని, మెఱయవనుచుఁ జెప్పె యొఱుఁగఁగలుగ
నరునిఁ బుట్టించె నరపతిత్వము గోరి, యతఁడు నవని నీవనై జనించె.

క. నరునకు నారాయణునకు, నరయఁగ భేదంబు లేదు హరి యొక్కఁడు న
య్యిరువురయై యగుఁ గావున, వెరవుగఁ బరికింప నీవ విష్ణుఁడ వనఘా.

క. ఈపుణ్యుని నినుఁ జూచిన, శాపావధి గలిగెఁ గల్మషం బడఁగెఁ గుభో
ద్దీపక! "నావిష్ణుః పృథివీపతి" యనుకీర్తి నీకు విహితం బయ్యెన్. ౯౧

చ. అన విని చోద్యమంది వసుధాధిపుఁ డప్పటి శాపకారణం
బానరఁగఁ జెప్పు మెవ్వ రని యుత్సుకుఁడై తను వేఁడినం గ్రమం
బున నది క్రమ్మఱం బలికె భోజనృపాలక! పార్వతీసఖీ
జనులము నేము దేవి కనుసన్నల దగ్గఱి కొల్చు మెప్పుడున్. ౯౨

క. ఒకనాఁ డేమును నయ్యం, బికయును విశ్రాంతి కేగి శుకపికభృంగ
ప్రకరపరితోషకర మగు, నొకవనమున విరులు గోయుచున్నద వేడ్కన్.

సీ. కన్నుల విని గాలిఁ జెన్నొందు నందియ యడుగుఁదమ్మికి బెడఁగడరఁ జేయ
నందిని నులికించు పెందోలు హారంబట్టుకైవడి నునుపారఁ గాసెపోసి
తలఁచినయంతని వలపులఁ దలకొల్పు వెలిపూఁత మేనెల్లఁ గలయఁబూసి
జక్కవకవ కెదురెక్కుడై రేవెలుఁ గెలమితో జడలపై వెలుఁగుచుండ
విసము మెడనుండియును దీపి§ వెలికిఁ దోఁపఁ, గేలశూలంబు ఫణిపతిలీల మెఱయ
మిండజంగమై యామంచుఁగొండకూఁతు, నెదుటి కరుదెంచె ముక్కంటి చదురులాఁడు

క. ఆచందము గనుపట్టం, జూచిన యావేళ మనసిజుఁడు మున్నుఁ దెగం
జూచి తనకమ్మఁదూపుల, మాచిత్తము లెల్లఁ గరఁచె మానము లెడలన్.

క. పులకించెఁ జెక్కు లలికం, బుల జెమరొత్తె నధరముల నదరొదవెన్
వలువల గనయము లూడెం, †బలుకమఱచియూఁటిమేము ప్రతిమలమాడ్కిన్.

క. ఆతఱి నయ్యంబిక మా, చేతోగతు లెఱిఁగి కనలి చెలిమికి వెలిగా
భూతలమునఁ ‡బుత్తళులై, చైతన్యము లుడుగుఁ డనుచు శాపంబిచ్చెన్.

---

* అచ్యుతుండ విద్యలైశ్వర్యమునఁగాని, మెఱయవనుచుఁ జెప్పె యొఱుకగలిగి
యవనిబుట్టించె నావారియిపుడు నీ, వైజనించినాఁ డవవనిపాల.

§ దీపి + బలుకక్కుఱచుంటిమేము ‡ బుత్రికలై.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

ఉ. ఆక్రియ శాప మిచ్చిన భయంబున నందఱ మాత్మ లజ్జర
తా క్రియ నన్నిపాత ముసుగంబున నైవడిఁ గామునిక్రియో
పక్రమ మాకసం దెలిసి పార్వతికిం బ్రణమిల్లి తల్లి మా
కీక్రియ శాపమోక్ష మగు నింత దలంచుట మాతృకృత్యమే! ౯౮

మ. అనుచుం బ్రార్థన చేసిన న్వివి కృపాయత్తాత్మయై మీరు కాం
చనపాంచాలికలై జనించుఁ డొక ప్రస్తావంబునం బుణ్యవ
ర్తనునిం జెప్పఁగ వాక్యసిద్ధి యగుఁ దత్కాలంబు మీశాపమో
చనమౌఁ బొందని వీడుకొల్పిన మనస్తాపంబునం బిమ్మటన్. ౯౯

వ. ఒక్కమాత్రే భూలోకంబునకు రానోడి, మా సంప్రార్థన విశ్వకర్మనిర్మితం బగు నయ్యింద్రసింహాసనంబున నట్లుండి పదంబడి భూమికి వచ్చి యీయుత్తమ నాయకు గుణకథనార్థమై యిన్నిన్ని మాటలు వారించితిమి. నాపేరు శృంగారతిలక యనం బరఁగు, వీరలు జయయు ను, విజయయు, మలయావతియు, ననంగసంజీవనియు ను, గంధర్వసేన యుఁ, బ్రభావతియు, సుప్రభయు, సంభోగనిధియు, సుభద్రయుఁ, జంద్రికయు, కురంగనయనయు, ననంగధ్వజయు, బిందువదనయు, విలాసరసికయుఁ, గోమలియు, సౌందర్యవతియు, లావణ్యవతియు, లజ్జావతియు, బిందుమతియు, జనమోహినియును, విద్యాధరియు, హరిమధ్యయు, సుఖప్రదాయినియుఁ, బ్రబోధవతియు, మలయవతియు, హంసగమనయు, నంగసుందరియు, సుకేశియుఁ, జతురికయు, హేమాంగియుఁ, దలోదరియు, *నను పేరులు గలవారని యెఱుంగు మిట్టి మేమును- ౧౦౦

క. బొమ్మలమై యీమణిపీ,ఠమ్మున బహుకాలముండి డస్సితి మని చి
త్తమ్ములఁ బాగులఁగ మాభా,గ్యమ్మున నీతోడ మాట లాడం గలిగెన్.

క. కష్టంబు వీడె నీకే,యిష్టం బది వేఁడు మిప్పు డిచ్చెద మనినన్
సాష్టాంగ మెరఁగి భోజుఁడు,హృష్టుండై పలికె వారిహృదయము లలరన్.

క. మీకృప సంపద లన్నియు, నా కుండఁగ నేమి ప్రార్థనము భవదీయా
లోకము గలిగెను బుణ్య,శ్లోకుఁడ నైయుండఁ గంటి లోకులు వొగడన్.

క. అని వినయోక్తులు వలికినఁ, గొనియాడుచు నిలిచి రాజకుంజర నీచే
సిన యుపకారమునకు నే, మని ప్రత్యుపకృతి యొనర్ప నర్హము మాకున్.

---

* మనోహరియు, మాసవతియు, పద్మపాణియు, నీలవేణి, శుకవాణియు, పులినశ్రోణియు, నిరుపమయు నను పేరులు ప్రత్యంతరములలో నున్నవి. వీనిం జేర్చిన ౩౨ నగు మించినవి.

చ. సకలకళాప్రవీణుఁడవు సజ్జనరక్షణదక్షిణుండ వం
ధకరిపుభక్తిశీలుఁడవు దానవినోదివి సర్వభావభా
వకుఁడవు విష్ణుమూర్తివి దివానిశముం గవిపారకార్థిగా
యకనుతిశాలి పుర్విపతి వల్బుఁడ వా భువి భోజభూవరా! ౧౦౫

శా. నీ కేవాంఛయు లేకయున్న వినుమా నిన్నివ్వఁ డీక్షించినన్
మాకిష్టంబు సరస్వతీవిభవ మామర్త్యుండు వేపొందు, నా
క్ష్వాళిధుండై విలసిల్లఁ జేసెదము భూపాలాగ్రణీ నీయశం
బాకల్పంబుగ నొప్పఁగాత జనలోకానంద మై సాంద్ర మై. ౧౦౬

సీ. కన్ను లయ్యెను బండికన్ను లయ్యెను జంద్రసూర్యులెవ్వనికడసొంపుగనిరి
సుతుఁడయ్యె రథముపై సూతుఁడయ్యెను సురజ్యేష్ఠుఁ డెవ్వనికడ శ్రేష్ఠుఁ డయ్యెఁ
దల్పంబునయ్యె నాకల్పంబు నయ్యె నాగేంద్రుఁ డెవ్వనికడ నన్నఁబడియెఁ
బదమయ్యె మస్తకాస్పద మయ్యె నాకాశమధ్య మెవ్వనికడ మహిమ కెక్కి
నట్టి యుభయమూర్తి హరిహరనాథుండు, దేవదేవుఁ డిష్టదైవ మగుచు
నెరయఁ బ్రోచుఁగాత నీకొల్వువారల, భూజనేంద్రభూజ భోజరాజ. ౧౦౭

క. పర్యాప్తంబుగఁ గథ లీ, మర్యాద న్విన్నయట్టి మానవునకు నౌ
దార్యంబును దెగువయుఁగాం, భీర్యమ్మును బ్రియమునయముఁ బెంపువహించున్

మ. అని దీవించి యుమాసఖీజనులు దివ్యాకారసంపత్తి సొం
పున నాకాశమున న్మెఱుంగులక్రియం బొల్పారునుల్లాసనం
జనితప్రౌఢవచోవిలాసముల నాశ్చర్యంబు రెట్టింప నా
జను లెల్లం దముఁ జూడఁగాఁ జనిరి భోజశ్రేష్ఠు నగ్గించుచున్. ౧౦౯

శా. భోజేంద్రుండును నెక్కరాని హృదయాంభోజంబులోఁ గాంచి ని
ర్వ్యాజం బై విలసిల్లు యత్నమున విద్వత్సన్నిధిన్ దానిష్ఠిఁ
దేజోమూర్తిఁ ద్రిలోకవంద్యుని *మహాదేవు న్ననున్నిల్పి త
త్పూజాలబ్ధ వరప్రసాదమహిమన్ భూమండలం బేలఁగన్. ౧౧౦

శా. సద్యోనిర్ణయవాదులు న్సరసులు †న్సంగీతకావ్యక్రియా
విద్యావంతు లనంతశిల్పరచనావిజ్ఞానులు న్సగ్వసం
పద్యోగ ప్రథమానకీర్తియుతులు న్భామామనోరంజనా
హృద్యాకారులుఁ బుణ్యవర్తనులు నై యేపారి రుర్వీజనుల్. ౧౧౧

* మహాదేవున్నిపున్నిల్పి. మహాశివుం దగన్నిల్పి † సంగీతవాద్యక్రియా.

మ. అనుచుం జెప్పిన నద్విజాత మిగులన్ హర్షించి యోదేవ యే
నును బూర్వంబునఁ గొంత వింటిఁ బిదప న్మాహాత్మ్యప్రసంగంబున
న్వినవింపోగతి నేఁడు విస్తరముగా వింటి న్మహావీరుఁ డా
తనిసామర్థ్యము నీప్రసాదమునఁ జిత్తం బన్యో మృత్యుంజయా. ౧౧౨

క. *నాకోరిన కథలెల్లను, నీకతమునఁ దెలియ నానతిచ్చితి దేవా
యీకలియుగపర్యంతం, బీకథలు ప్రసిద్ధి కెక్కు నిట నీకరుణన్. ౧౧౩

మ. †అని యీరీతి సుమామహేశులకు సాంద్రానందసంధానమై
విననింపై కవిసన్నుతప్రకృతియై విద్వన్మనఃపద్మజీ
వనమై పావనమై మహోన్నతకథాద్వాత్రింశికర్ణామృతం
బన నెల్లప్పుడుఁ జెలుఁగాత భువిలో నాచంద్రతారార్కమై ౧౧౪

శా. అంభోరాశిజలప్రపూర్ణవ్యాప్తివ్యాసకిచిత్తాంబుజం
గుంభీసంభవముఖ్యసర్వమునివాగ్గుంభస్తుతారంభునిన్
జంభారాతిసమీహితాయనమహాస్తంభాంతసంభూత సం
రంభాటోపవిదారితాదివరుఁ బ్రహ్లాదప్రతిష్ఠాపరున్. ౧౧౫

శా. బాణాగారముఖాభరత్నగణప్రారబ్ధ యుద్ధక్రియా
క్షీణోపేంద్రసుహృత్త్వకృత్యుని దృఢాంగీకారసన్మౌనిగీ
ర్వాణాధీశసమర్చితాంఘ్రియుగళు న్వామాంగకన్యస్తశ
ర్వాణీముగ్ధమనోంబుజుం ‡ద్రిభువనావష్టంభునిన్ శంభునిన్. ౧౧౬

మాలిని. నవహిమకరజూటా నందితామర్త్యకూటా
జవనవృషభవాహా శంఖచక్రాంకదేహా
ధవళనిజశరీరా దానవధ్వంసకారా
శివమురరిపురూపా శిష్టదృష్టస్వరూపా. ౧౧౭

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ వైరిమండలిక భీకరఫణీంద్ర వీరఘోట్టవిభాళ కళింగదేశనిర్మూలధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాట ద్రవిళాంధ్ర మహారాష్ట్ర భూపాలరూపనూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రోలిపురవరాధీశ్వర వెలనాటిపృథ్వీశ్వర రాజ్యసముద్ధరణ శ్రీకొలని పెన్నయామాత్య పౌత్ర హరితసగోత్ర సకలసుకవిమిత్ర కనపరాజతనూజ గోపరాజ విరచితం బయిన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు బేతాళహరణంబును, బద్మావతి యితిహాసంబును, విక్రమార్కుని యష్టప్రసిద్ధిసంసిద్ధియుఁ దన్మహాసామర్థ్యంబును, బొమ్మలశాపాగమనమోక్షప్రకారంబును దదీయ నిజస్వరూపప్రాప్తియు నన్నది సర్వంబును ద్వాదశాశ్వాసము.

---

* నాకోరినకోర్కెలనియు, † అనుచుఁబ్రార్థనచేసెఁ గావున సాంద్రానందసంధానమై ‡ త్రిభువనవ్యాపారపారీణునిన్.